لغات لطيفي

شمس العلماءِ مرزا قليچ بيگ

سنڌي ٻوليءَ جو بااختيار ادارو
حيدرآباد، سنڌ

مرزا قليچ بيگ
لغات لطيفي

جنهن ڪي سرڪار سڏي شوق مان 'شمس العلماءُ'،
سوجهرو تنهن ۾ نه ڪو، تنهن ۾ نه ڪو علم و ادب. (قليچ)

سنڌي ٻولي ۽ ادب جي محسن شمس العلماء مرزا قليچ بيگ جي اڻليپ
ڪتابن جو اشاعتي سلسلو

(٢)

حضرت شاهه عبداللطيف ڀٽائي جي ٻه سو پنجاهين
ورسي جي موقعي تي شايع ڪيو ويو

لغات لطيفي

(شاهه جي رسالي جي ڏکين لفظن جي معنيٰ سر وار)

شمس العلماء مرزا قليچ بيگ

سنڌي ٻوليءَ جو بااختيار ادارو
حيدرآباد، سنڌ
پاڪستان
١٤١٥ / ١٩٩٤

سڀ حق ۽ واسطا محفوظ

پهريون ڇاپو:	١٩١٤ع
ٻيو ڇاپو:	١٩٦٧ع
ٽيون ڇاپو:	١٤١٥ هه/١٩٩٤ع
تعداد:	ٻه هزار
قيمت:	٤٠ روپيا
سستو ڇاپو :	٢٠ روپيا

Rs/80 -00

ملڻ جو هنڌ:
سنڌي ٻوليءَ جو بااختيار ادارو
سنڌ صوبائي ميوزيم، نيشنل هاءِ وي
حيدرآباد، سنڌ
پاڪستان

هي ڪتاب سنڌي ٻوليءَ جي بااختيار اداري پاران اشاعتي نگران امين لغاري الائيڊ
بڪ ڪمپني ڪراچي يونيورسٽي ڪراچي مان ڇپائي پڌرو ڪيو.

NEW GAZZAZ PRESS Karachi

پيش لفظ

ڪتاب علم جي کاڻ هوندا آهن جن ۾ ڪيترائي ماڻڪ موتي لعل لڪل هوندا آهن. علم ادب ۽ انساني تهذيب جي ترقي انهن کان سواءِ ٿي نه ٿي سگهي. ڪنهن به زبان ۽ معاشري جي ترقيءَ جو اندازو ان جي ڪتابن مان ئي لڳائي سگهجي ٿو. مطلب ته علمي، ادبي خواهه سماجي ترقيءَ جي سلسلي ۾ ڪتاب نهايت ئي اثرائتو ڪردار ادا ڪري سگهن ٿا.

شمس العلماءَ مرزا قليچ بيگ سنڌي ادب ۽ سماج کي ترقي وٺرائڻ لاءِ ڍگ ڪتابن جا لکي تيار ڪيا، سنڌن اهو احسان سنڌواسي ڪڏهن به وساري نه سگهندا. مرزا صاحب هوندي ته هر موضوع تي ڪتاب لکيا، پر حضرت شاهه عبداللطيف ڀٽائي جي سوانح، ڪلام ۽ لغات تي جيڪو ڪم ڪيو، سو مثالي آهي. نه فقط شاهه صاحب جي سوانح لکيائون، پر شاهه سائين جو رسالو، ان جي ڪُنجي ۽ ان جي لغات پڻ تيار ڪيائون.

شاهه صاحب جي رسالي جا ڪيترائي ڇاپا مختلف وقتن تي شايع ٿيندا رهيا آهن. شروعات جرمن اسڪالر ڊاڪٽر ارنسٽ ٽُرمپ ڪئي. هن جرمنيءَ مان شاهه جو رسالو ڇپرايو. ان کان پوءِ بمبئي مان رسالو شايع ٿيندو رهيو. بعد ۾ سنڌ مان مختلف محققن رسالا تيار ڪري ڇپرايا. اهو سلسلو اڃا جاري آهي ۽ هر دور ۾ جاري رهندو.

مطلب ته شاهه صاحب جي رسالي جا ته ڪيترائي ڇاپا

ڇپجي پڌرا ٿيا، پر ان ڳالھ جي سخت ضرورت هئي تہ رسالي جي لغت تيار ڪئي وڃي. ان سلسلي ۾ سڀ کان پهرين ديوان ليلارام سنگ پاڻ موڪيو. هن شاھ صاحب ۽ شاھ سائين جي رسالي بابت انگريزي ۾ هڪ ڪتاب لکيو. ان ڪتاب جي پوين صفحن ۾ هن رسالي جي ڏکين لفظن جي معنيٰ ڏني آهي. ان لاءِ هن آخوند احمديءَ کان مدد ورتي. جيئن پاڻ ئي لکيو اٿائين تہ: ”مان ڪليو ڪلايو ڇوان ٿو تہ شاھ جي رسالي جا ڪيترا منجهائيندڙ ٽڪر، جيڪڏهن آخوند صاحب مون کي نہ سمجهائي ها، تہ مان سوين چُڪون ڪريان ها. تحقيق شاھ صاحب جي رسالي جي جيتري سڌ ڪيس آهي، تنهن جي اڌ جيتري بہ سڄيءَ سنڌ ۾ ٻئي ڪنهن کي ڪانهي“.

ليلا رام جي هن ڪتاب تي ديوان پيرو مل مهر چند آڏواڻي تنقيد لکي هئي، جيڪا اخبارن ۾ شايع ٿي. ڪتاب جون خوبيون ۽ خاميون بيان ڪندي لکيو اٿائين تہ، ”ايترو چئبو تہ، هندن ۾ رسالي پڙهڻ جو چاھ هن لغت ڇپجڻ کان پوءِ وڌيو.“

رسالي جي هڪ لغت پيرومل تيار ڪئي ۽ ان جو نالو ”غريب اللغات“ رکيائين. پيرو مل نہ فقط نثر نويس هو، پر سٺو شاعر بہ هو ۽ 'غريب' سندس تخلص هو. اهوئي سبب آهي جو هن انهيءَ لغت جو نالو غريب اللغات رکيو. پيرومل ٻارهن ورهين جي محنت کان پوءِ هيءَ لغت تيار ڪئي. ان لاءِ هو سنڌ جي مختلف ڀاڱن ۾ ويو، خاص طور لاڙ ۽ ٿر ۾ وڃي ڪيترن ئي لفظن جون معنائون معلوم ڪيائين. ان کان علاوه پرمانند ميوارام وٽان آخوند

عبدالرحيم محمد وفا عباسي جي لغت جو قلمي نسخو کيس هٿ آيو (١) جنهن تان پڻ کيس وڏي مدد ملي. غريب اللغات جي پهرين ڀاڱي ۾ فقط ٽن سُرن: ڪلياڻ، يمن ۽ کنبيات جي ڏکين لفظن ۽ جملن جي معنيٰ ڏنل آهي. اهو ڪتاب سنه ١٩٠٧ع ۾ ڇپجي پڌرو ٿيو. پيرومل لغات جا وڏيڪ حصا ان ڪري نه ڇپرايا جو کيس ڪن لفظن جي معنيٰ جي پڪ ڪانه هئي، ان لاءِ هن وڌيڪ کوجنا ڪرڻ گهري ٿي. پيرومل تعليم کاتي وارو رسالو آڏوو رکي، ان جي لغات تيار ڪئي هئي، پر افسوس جو اها مڪمل لغات ڇپجي نه سگهي.

شاهه سائين جي ٽين لغات "لغات لطيفي" آهي پر هڪ لحاظ سان هن کي پهرين لغات سڏڻ صحيح ٿيندو، ڇاڪاڻ ته هيءَ رسالي جي مڪمل لغات آهي. ٻي ڳالهه ته مرزا صاحب پيرو مل کان به اڳ لغات جوڙڻ جو ڪم شروع ڪيو هو. پر جيئن ته هيءَ وڏو ڪم هو، تنهن ڪري مرزا صاحب کي وڏي محنت ڪرڻي پئي. اهوئي سبب آهي جو کيس هن لغات تيار ڪرڻ ۾ گهڻو وقت لڳي ويو. هن لغات تيار ڪرڻ ۾ کين ست سال لڳي ويا. مختلف هنڌن تي وڃي مختلف ماڻهن سان مليو. وڏي محنت کان پوءِ هن هيءَ ڪتاب تيار ڪيو، جيڪو سنڌي ادب خاص طور لطيفي ادب ۾ وڏي اهميت رکي ٿو. لغات لطيفي جا به ڇاپا ڇپجي چڪا آهن. پر جيئن ته هينئر اهو ڪتاب اڻ لڀ آهي، تنهن ڪري اداري ان جو ٽيون

---

(١) اها لغات "جواهر لغات سنڌي اڪيچار" سنڌي ٻوليءَ جي بااختيار اداري پاران سنه ١٩٩٣ع ۾ شايع ٿي چڪي آهي.

ڇاپو ڇپرائي پڌرو ڪيو آهي. هن لغات ۾ نہ صرف بمبئي ڇاپي، بلڪہ ٻين رسالن ۾ آيل ڏکين لفظن جي معنيٰ پڻ ڏنل آهي.

مُني صديءَ کان بہ وڌيڪ عرصو گذري چڪو آهي، پر افسوس جو اسان اڃا سوڌو شاهہ صاحب جي رسالي جي ئي ڪا لغات تيار ڪري ڪونہ سگهيا آهيون. هينئر هن اداري جو فرض آهي تہ شاهہ جي رسالي جي مڪمل لغات تيار ڪرائي، نئين سر ڇپرائي. اسان پنهنجي هن فرض کان غافل ڪونہ آهيون. انشاءَ الله شاهہ صاحب جي ايندڙ ميڙي جي موقعي تي اوهان جي هٿن ۾ هڪ نئين لغات هوندي.

حيدرآباد سنڌ
١٨ جولاءِ ١٩٩٤ع

نواز علي شوق
چيئرمين
سنڌي ٻوليءَ جو بااختيار ادارو

ديباچو

شاهه عبداللطيف ڀٽائي، سنڌ جي مشهور اولياء ۽ شاعر جو احوال ڌار ڇپايو ويو آهي ۽ سندس رسالي جي مختصر تشريح به انهي ۾ ڏني وئي آهي، ليڪن رسالي ۾ جي بيشمار مشڪل لفظ آهن تن جي معنيٰ هيستائين سليس سنڌيءَ ۾ ڏنل ڪا نه ڏسڻ ۾ آئي، اگرچه ڪن ٿورن سرن جا لفظ ۽ معنائون ڌار ڇپايل آهن. تنهنڪري مون ڪوشش ڪري ساري رسالي جا مشڪل لفظ ۽ قرآن جون آيتون ۽ حديثون وغيره، گڏ ڪري، هر هڪ سُر جا لفظ ڌار الف بي وار ترتيب سان لکيا آهن، انهيءَ ته رسالي جي پڙهڻ وارن کي آساني ٿئي. هر هڪ لفظ جي پٺيان ٻن ڏنگين ليڪن ۾ فصل يا داستان جو عدد به ڏنو ويو آهي ۽ جتي به انگ ڏنل آهن اتي پهريون انگ سر يا راڳ جو آهي ۽ ٻيو انگ فصل يا داستان جو. جتي ساڳيو لفظ ٻن سرن ۾ به آيو آهي اتي انهي لفظ جي پٺيان اهي ٻيا نشان به اُتي انگن ۾ ڏنا ويا آهن ۽ وري انهن سرن ۾ نه ڏنا ويا آهن. هر گهڻن معنن لي ته ساڳيا لفظ ٻن معنائن سان جدا جدا سرن ۾ وري وري به ڏنا ويا آهن، جنهنڪري پڙهندڙن کي زياده آساني ٿيندي.

سرن ۽ فصلن جي يادداشت نمبروار ڏيئي ڏجي ٿي. جن سرن ۾ سي حرفيون يا متفرقه بيت آهن يا مت آهي، اهي انهي سر جي فصلن وانگي شمار ڪيا ويا آهن. جيتوڻيڪ پيراڳ هندي جو سر ۽ مثنوي جا بيت ۽ ڏوهيرا ٻنهي جو سُر شاهه صاحب جو ڪلام ناهن، ۽ ٻهريون هندي ٻولي ۾ آهن، پارسي ۾ ۽ ٻيون سرائڪي يا پنجابي ٻولي ۾ آهي ته به جڏهن اهي رسالي ۾ داخل آهن تڏهن انهن جا مشڪل لفظ ۽ معنائون به ڏنيون ويون آهن- ساڳي طرح سر ڏول مارئي، جو ڍٽڪي ٻولي ۾ آهي، تنهن جا به لفظ ڏنا ويا آهن.

شاهه جا رسالا جيڪي ڇاپ ڪيا ويا آهن يا جيڪي قلمي دست لکيا آهن تن جي مقابلي ڪرڻ سان گهڻي گهٽ وڌ ۽ ڦيرقار ڏسڻ ۾ آئي- تعليم کاتي جو جيڪو پهريون رسالو ڇاپيل آهي تنهن ۾ گهڻيون ئي غلطيون آهن ۽ ڪيترائي بيت ۽ وايون ڏنل نه آهن. تنهنڪري ڊڪٽر تازو رسالو ڇاپيو ويو آهي جنهن ۾ اهي سڀ ڏنل آهن ۽ جدا جدا پڙهڻيون به ڏنيون ويون آهن. انهن سڀني جا ڏکيا لفظ معنائن سميت هن ڪتاب ۾ ڏنا ويا آهن. جن لفظن جون ڪن بزرگن جدا جدا معنائون ڪيون آهن انهن جون سڀ معنائون به ڏنيون ويون آهن ته پڙهندڙ پنهنجي سمجهه ۽ ويچار موجب اهي لاڳو ڪري ڏسن. اهي معنائون اڪثر ميان احمد وارئي واري، پٽ جي رسالي، ۽

ميان محمد واصل درس ۽ آخوند عبدالرحيم ۽ ڪن ٻين صاحبن جون آهن.

هي ڪتاب شاهه جي رسالي جي لغت جو آهي، ٿهڪري انهيءَ جو نالو لغات لطيفي رکيو ويو آهي

حيدراباد
نومبر ١٩١٣ع

قليچ بيگ

سرن ۽ فصلن جي ياداشت

نمبر	سر	فصل يا داستان	نمبر	سر	فصل يا داستان
١	ڪليان	٣	١٢	ڪوهياري	٦
٢	يمن ڪليان	٨	١٣	حسيني	١٢
٣	کنڀات	٢	١٤	سورٺ	٤
٤	سراڳ	٦	١٥	ٻيراڳ هندي	٣
٥	ساموندي	٣	١٦	ابيات مثنوي	١
٦	سهڻي	٩ ۽ متفرقہ ابيات	١٧	هيررانجهو	١
٧	سارنگ	٤	١٨	بروو سنڌي	٣
٨	ڪيڏارو	٦	١٩	مومل راڻو	٧
٩	سسئي (آبري)	١١ ۽ متفرقہ بيت	٢٠	ڪاهوڙي	٣
١٠	معذوري	٧	٢١	رامڪلي	٩ ۽ ٽيهہ اکري
١١	ديسي	٧	٢٢	رپ	٢

نمبر سر	فصل يا داستان	نمبر سر	فصل يا داستان
۲۳ ليلا چنيسر	۱	۳۱ مارئي	۱
۲۴ ٻلاول	۴	۳۲ ڍول مارئي	۱
۲۵ ڏاھر	۴	۳۳ ڏنا سري	۲
۲٦ ڪاپائي	۲	۳۴ پورب	۲
۲۷ پرڀاتي	۱	۳۵ ڪاموڏ	۳
۲۸ گھاتو	۱	۳٦ ڪارايل	۲
۲۹ شينھن ڪيڏارو	۱	۳۷ بسنت بھار	۱
۳۰ آسا	۴		

اشارو — سرڪاري رسالي ۽ ٻمبئي ڇاپ واري رسالي جي وچ ۾ سرن ۽ فصلن يا داستانن جي نسبت ۾ ھي تفاوت آھي ته معين يادداشت سرڪاري رسالي موجب آھي. ٻمبئي ڇاپ واري ۾ سر ۳ سراڳ، ۴ ساموندي، ۵ سھڻي، ۽ ٦ ڪنڀات آھي — برابر آھن، ۽ فصلن ۾ سر يمن ڪليان يا ڄمن ۾ ۸ جي بدران ۹ فصل آھن، مگر اھو نائون فصل ھن رسالي جي ٽئين فصل ۾ اچي ويو آھي — گھاتو ٻيت وڌيڪ آھن ۽ ڪي ٻيت اڳي پوءِ آھن ۽ ڪن جون ٽڙ ٽڪيون ٻيون آھن ھر اھي سڀ سدارا ٽئين شاھ جي رسالي ۾ ڏيکاريا ويا آھن.

لُغاتِ لَطِيفي

ا- سر كلياڻ

ا

آخر وَالعَصْر جو (٣) وَالعَصْرُ قرآن جي ١٠٣١) سُورَة آهي
أنهيءَ جو آخرين لفظ صبر آهي
تنهنڪري معناءِ آهي صبر
آمرَّ (٣) آسرو - أميد (١٠-٥)
آڳو (١) خُدا تعاليٰ - ڌڻي - آغا
(٢١-٢) (٢-٨) (٦-٨)
أبيءَ (٢) بيني - ڪڙي
اڇ (٢) انت - اندر جو حال -
خبر - حقيقت - نهايت

أتائُون (٣١) جيائون (أتڻ - جوڙڻ)
أتائين (١) جيائين
أتو (١) جيو (١١-٢)
اجَلَ (١) موت - ڪُتي (١٢-٢)
أحَد (١) هڪڙو - واحد -
خُدا تعاليٰ جو نالو (٢-٥)
(٣٠-٤)
اڏي (١) ڪاٺ جو ٽڪر
جنهن تي گوشت ڪٽيندا
آهن يا مڇي وڍيندا آهن
(٢-٤) (٣٥-١)
ازَلُ (١) شروعات - اصل
اعلٰي (١) وڏو - مقامون (١٣)

آڇرو (٢) اڳي - مُقدّم

آڳهالي (٢) بيماري - رنج - درد ڏکر

آڪهي (٢) قبول ٿئي

اِلّا اللّٰه (٢) ڪلمي جو اثباتي ڀاڱو- يعني مگر الله يا فقط الله (١٢-٣)

اِلٽي (٣) اُبتي - برعڪس

اَلَستُ بِرَبِّڪُمْ (٣) قرآن مان، يعني آءٌ اوهانجو رب نه آهيان ڇا؟ (سوره ٧) (٥-٦) (٢١-٣)

اَنَا مَوْلاَ لَكَ وَاَنْتَ مَحْبُوبِي (١) حديث قدسي حضرت صلعم جي نسبت يعني آءٌ تنهنجو ڌڻي آهيان ۽ تون منهنجو محبوب آهين.

اَلَتُ (٢) خبر- ڳُجهه - ماديت حقيقت - نهايت - ڀُڄاڻي - ترو (٢-٩)

آلدوهه (١) غمُ - ڏُکر - درد

اَلڪُ - قسمت - نصيب - سرنوشت - لکيو - لوح محفوظ (٦-٨)

اَلڪُ (٢) ٻُت -- جسم - بدن عضور

اَوَتَرُ (١) اُبتو ترُ- ڏُکيو ترُ- اُبي کهريو ترُ

اَوُر (٣) وڏيڪ - عمدو -- ڏور

اوليو (١) ڏُکيو (اولڻ- ڏکڻ)

آوَرُڻُ (٣) حال بيان ڪرڻ- وندرڻ (٣-١)

اونهي (٣) مٿي - اتانهين- بلند

اُوءِ (٢). هُو - اُهي

اَهَنجُ (٢) ڏکر- درد - سور

ٻ

ٻادل (٣) ڪڪر - مينهن سان
ڀريل ڪڪر (١-٧)

ٻالله (١) قسم خدا جو - (٦-٤)
(٣-١) (٣١-١)

ٻالم (١) خوش - بي پرواهه
بيخوف - محبوب

ٻهاوان (٣) وڄائن (سرائڪي)

بي بها (١) بي قيمت - انمله

ڀ

ڀڪر (١) ٻاکر - ڳراٽي

ت

تات (٣) ڳڻتي - ويچار - ذڪر
طلب

ٽپڻ (٣) زخمي ڪرڻ - ڦٽڻ
تير يا نيزو هڻڻ

ترڪ (١) ڇڏڻ - ترڪ ڪرڻ

ترڻ (٣) هڪالڻ - تڙي ڪڍڻ
لوڏڻ

تڪ (٢) ڍڪ - ڳيت - ٽڪر يا
گوشت جو ٽڪر - گاهه جو قسم
(٢-٤) (٣-٢) (٩-١) (٢٤-٣)

تنوارڻ (١) تند ڇورڻ - هلائڻ
بولائڻ - وڄائڻ (٦-٩)

تنوار (١) بولي - ذڪر - آواز
(٦-٢)

تور (٢) تورو - ذرو - ترهه -
تڏهن به، تڏهن ڪري

تيلهه - تيلهه (٢) تڏهن -
تيڏهن - تڏهن

ٽ

ٽوهه (۲) مشهور ڪڙي شي - زهر

پ

پاپوهڻ (۳) مرڪڻ - خوش ٿيڻ (۳-۱) (۲۱-۱) (۲۳-۶)

پار (۲) نشان - عادتون - ڪم طرف

پاهون (۲) پري - پراهون - بنيان

پچار (۲) ذڪر - اشارو - بيان

پر (۲) دستور - عادت - طرز - گجهه - اندر - رمز

پرپتڙو (۲) دوستي - پريت (۹-۱

پرک (۱) نظر - نگاهه

پروار (۱) پدرو - ظاهر

پري (۲) برابر اچي - پوري اچي

پڙاڏو (۱) پڙلاءُ - سڏ (۲-۶) (۱۰-۷)

پڪ (۲) ڏڪ - ڇڪو - ٺڪ پاوات جو پاڻي (۶-۲) (۳-۲، (۱۲-۵) (۱۳-۵)

پڪن (۱) پکي پکڻ (۱۷-۳)

پهه (۱) خيال

پهت (۲) لائق - چال - دستور

پيچ (۲) پيچي - آش - دوا - ڪاڄهي

پيڙا (۳) پيڙ - بيماري - درد

ق

قوڙائو (۱) فراق - جدائي

ج

جُه (٢) جو - جيئن - جي
جيڪڏهن (٢-٤) (١٠-١)

جامَ (٣) پيالو

جَلْ (٣) پاڻي

جَلَّ جَلالُهٗ (١) خُدا جي وڏائي
وڏي آهي

جِهَرُ (٢) متان - مبادا (٢-٦)
(١٣٢)

جَنت (١) بهشت - بهشت جو
باغ

جِيُ (١) سامر - جان

جِيائين (٢) جتي - جِتان -
جِتائين - جدهنڪان

جيلنهن - جيلهن - جيلهنهن (٢)
جيڏانهن - جيئن - جڏهن
مان

جُهڏيون (٢) مڪ جيڏيُون -
سرتيُون - ساهيڙيون -
اديون

جهه

جهه

جهاڻُ (٣) پاڻٺ - پهدار - هٿ
جهُلْ (٣) مُل - وچ (سرائڪي)

چ

چاڪَ (٢) زخم - ڦٽ
چاپائين (١) چوا پائين
چڇرڻ (١) ذرا ذرا ڪرڻ -
ٽيمو ڪرڻ - چِڇرجڻ
ذرا ذرا ٿيڻ (٢١-٤)
چِڪڻ (٢) رت چڙڻ - سوُر
ڪرڻ

ڇَنگ چڙهڻ (٢) خوش ٿيڻ- سهنگارجڻ (٦-٦) پڌرو ٿيڻ - مشهور ٿيڻ

ڇُڻ ڇُڻ (٢) جوندي جوندي

ڇيتُ ڪري (٣) دل لائي - چت لاءِ - خيال ۽ خبرداريءَ سان

ڇينڪ (٣) جادو

ح

حامي (١) حمايتي - حمايت ڪندڙ- بچائيندڙ (١-٣)

حَبيب (٣) دوست - محبوب (١١-٤)

حقيقت (١) سلوڪ جو چوٿون يا وڏو درجو. پهرين ٽي آهن شريعت طريقت ۽ معرفت (٢١-٥) (٣٠-٤)

حمد (١) تعريف - شڪرانو- (٤-١)

د

دارُو (٣) دوا - علاج

دَرِسَن (١) ديدار - تماشو

درماندي (٢) عاجز- حيران ملول (٣-٢٣) (٣-٦) (١ ٦٦)

دوسان (٢) دوستان - دوستن جو

دوکَ (٢) ٽڪر گوشت يا ڪاڻ جا

ديکڻ (٣) ڏسڻ (٦-٤) (٣-١) (١٠-٧) (١٣-٣) (٢١-١) (٣٠-٢) (٣٠-٤)

ڏ

ڏُ ٺا (١) ڏٺيا - چُونڊيا - پسند ڪيا

ڏ

ڏُکندو (٣) بيماري - مرض - درد - ڏُکر - گنامر - مريض (٢-٨)

ڏِکي (١) سينگار - ڏِکر

ڏُکيپ ڏيڻ (٣) داغ ڏيڻ - عذاب ڏيڻ

ڏورڻ (١) گولڻ - ووڙڻ

ڏيساندر (١) ڏساندر - ڏيهه - ملڪ - ولايت - پرديس

ڏيل (٢) ٻت - بدن - جسم - اندر (٥-٣) (٩-٣)

ڍ

ڍُوليڻ (١) گولڻ - نهارڻ

ر

رقيب (٣) نگهبان - سنڀاليندڙ خدا جو نالو (٩-٤)

رَمز (٢) اشارو - گجهه - راز

رُوء (٢) صورت - حالت - شڪل منهن

س

سائُر (٢) دوا - علاج

سالم (١) صحيح سلامت

سائُو (٢) بهادر - دلير

سَتّار (٣) ڍڪيندڙ - ستر ڪندڙ خدا جو نالو (٢١-٤)

سُنڙ (۱) ڄڱو تڙ - سهڄو تڙ - ٻار

سَٿ (۱) ڪچهري - جماعت - ساٿاري

سَٽِ (۲) ناز - نذر - نذرانو - وڏُ ڪُٽَ - ٻوٽ - مراد - سَٽ سِٽ - عيوض - مال - سَٽ ڪٽ (۱۱-۳)

سُپيريان (۱) سپرين - پرين - دوست - محبوب

سُڄي (۱) سڄاڻي - ٻڌجي

سَڄ (۳) نسبت - واسطو - سَڄڻ يا سچ ڪرڻ - ڇتائڻ - اڳڀرو ڪرڻ

سُنڌڙيا - سُڌڙيون (۲) اڄيون سڌون ڪندڙ (۹-۴)

سرائُون (۱) حويليون - جهانُ

سرو (۲) شراب (۲-۴)

سُعادت (۲) نيڪبختي - سڳورائي - خوش نصيبي

(۲۱-۱۰)

سُڪوت (۳) ماٺِ - چپ (يا سڪوترائي)

سُڪائون (۲) منتون - مڃتائون خوشيون - سَڌون

سُگهڙي (۲) گُٺن واري

سُلهاڙيو (۲) ٻڌيو - گڏيو - اٽڪايو

سُمَن (۲) هڪڙي هندي شاعر جو نالو

سُنڌڻ (۳) گهٽا ڏينهن هڪڙي حال ۾ رکڻ - رکي ڇڏڻ رکڻ

سمرو - سُمُرا (۲) خوش (۲۱-۲)

سميهڙا (۱) سنيها - پيغام - نياپا

سوجهڻ (۳) نهارڻ - جڪاسڻ (۲۰-۱)

سُهسين (۱) هزارين - گهڻا

سُڌا (۱) ٻڌا - سُٽيا

صُبح (٢) سوجهرو - ڪُتِ - فجر

صُبُح (٢) شيخ ڪباب ڀُڃائڻ جي (٦-٦)

صيقُ (٢) ساڃاڻو - دوست - محبوب

ط

طالب (١) گهرندڙ - طلب ڪندڙ - عاشق

طريقت (١) سلوڪ جو رستو - تصوف جو ٻيو درجو. پهريون شريعت ۽ ٽيون معرفت ۽ حقيقت

ع

عظيم (٢) وڏو - خُدا جو نالو

عَليم (١) علم وارو - ڄاڻندڙ -

عُشن (٣) ٻج - نسورو - محض - الف بي جو اکر (٣٠-١)

ف

فَاذْكُرُونِيْ اَذْكُرْكُمْ (٣) قرآن (٢ سورة) مان - يعني پوءِ اوهين مونکي ياد ڪريو ته آءٌ اوهانکي ياد ڪريان (١-٣) (٢-٧) (٦-١) (١-٢١) (١-٣١)

فائِق (١) وڏو - مٿانهون - بهتر - وڌو - فوقيت وارو - فيض وارو (٦-٦) (٤-٨) (١٩-٣)

فرض، واجب، سُنتون، (١) ديني فرض يا خُدا جا حُڪم ۽ ديني واجبات يا ضروري سُنتون ۽ ديني سنتون جي ضروري ناهن

ق

قاتل (٢) قتل ڪندڙ- ماريندڙ- هتي زهر (٢-٢)

قادِر (١) قدرت يا طاقت وارو- خدا جو هڪڙو نالو

قبُول (٢) قبوليت - پسندي راضپو

قديم (١) آڳاٽو- ازل کان- خدا جو هڪڙو نالو

قرارُ (٢) انجام - واعدو

قُرب (٣) پسنديءَ جهڙو ڪر- عادت

قرِيب (٣) دوست - پرين - محبوب - سڄڻ

قصر (١) ماڙي- محلات (٢-٥) (١-١٤)

قطرو (٢) ڦڙو- شراب جو ڦُڪو

قلب - قلوب (١) دِل - هديون

(٢-٥) (١١-٧) (٣٠-٣) (٣١-١)

قَهارُ (٣) زبردست- زور وارو- جبار- خدا جو نالو

ڪ

ڪاتُ (٢) وڏي ڪاتي- خنجر

ڪارڻي (١) سام - شفيع- سفارش ڪندڙ- حامي (٦)

ڪانهن (١) چا (٢-٥)

ڪايا (١) جسم- صورت - بدن (٩-٣) (١٠-١)

ڪِني (١) ڪٺي (سرائڪي)

ڪثرت (١) گهڻائي- وحدت جو ضد (٣٠-٤)

ڪهاڙيان (٢) چالاءِ- چاڪاڻ ڪهڙي سبب

ڪَرَ (١) ڪَلَ - خبر - سُڌِ
ڪَرڪو (٢) آواز
ڪرّي (٢) ديڳ جو ڪرو يا
حلقو - ڦت جي ڪَرّي
ڪَڪُوهُ (١) شراب
ڪلار - ڪلال (٢) شراب
ڪيندڙ
ڪلالڪي هٽ (٢) ڪلال
جي هٽ تي - شراب
فروش جي دُڪان
تي -
ڪليان (٣) مُکريون
ڪمال (١) ڪماليت - گهڻو -
ڪامل پورو - زور -
عُمدائي (٢-٣)
ڪنارَ (٣) ڪناري (٢)
ڪنارو - ڪنڌي - حد
(٧-١)
ڪنجهه (٢) ڪُرڪ - دانهن ڪر

ڪَنْوَل (٣) گل بنفشہ - پيڻ جو
گل
ڪُونڙ (٣) سڌڻ
ڪوپ (٢) ظلم - قهر - زبردستي
ڏاڍائي
ڪورين (١) وڏين - ڪپين -
(ڪورڻ)؛
ڪوڙين (١) ويهون - گهٽا -
ڪروڙين
ڪُوءِ (٢) گلي - گهٽي (پارسي
ڪُوئي)
ڪُهه - ڪوهُه (٢) جو - جا لاءِ
(٢-٤)

ڪم

ڪانئِيءِ (٢) جلائي - سارئي -
(ڪانئڻ)

ڳ

ڳاٽُ (٣) ڳاٽو - گردن

ڳري (٢) مٿ - مٿ ڀر - وٽ - ويجهو (٦ـ٧)

ڳڙڪيون (١) ڊريون - سوراخ تنگ

ڳنهڻ (٢) وٺڻ (٢ـ٨)

ڳيڙُئي (٢) ڳڏئي - ورتُئي - ولُئي

گهه

گهايل (٢) زخميل - قتيل

گهٽ (١) گهٽي - گهر - گس - در - رستو - نڪرڻ جي جاءِ (٢ـ٧)

گهوٽ (٢) گهوٽو - شراب

ل

لا ڏٺ (١) وائي - ٻولي

لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ

(١) (قرآن ٢ سور وغيره)

يعني مٿنکي خوف

ڪونهي نڪو ڏهن کي

ڏکُ رسندو - يعني

اوليائين کي

لڇڻ (٢) لڏڻ - لچڪڻ - ڏڪڻ

لِڏ ائِي (٢) لڪئي سان - قسمت سان - نصيبن سان

لِسان (١) زبان - جيڀ (١٨ـ٣) (٢١ـ١) (٣٠ ٤)

لَنئُن - لئون (٢) عشق - محبت نينهن - لهر (٦ـ٧)

م

مالو (٢) وڌو مٽ - شراب جو مٽ

مامور (١) امر ڪيل - مقرر - نصيب ۾ - قسمت ۾ (١١-٢)

متارا (٢) تلها - بهادر

مٽ (٢) شراب جو مٽ

مِنايان (٣) مِنائي ڪان

مَپُڇ (٢) متان - مبادا (٣-٢) (١٣-١٢)

مَد (٢) مَنڌ - شراب

مُڏونا (٣) ڪاريون ماڪوڙيون - ڪَٽ

مُشاهدو (٢) ديدار - وصال - (٣-٢) (٣٠-٢)

معرفت (١) خدا کي سڃاڻڻ - سلوڪ جو چوٿون درجو

پهريان ٽي آهن شريعت طريقت ۽ حقيقت (١-٢١ه) (٣٠-٤)

معمور (١) آباد - وسندڙ

مُڪائين (١) موڪليائين

مَنڌُ مندُ (٢) ٻُڌُ - شراب

منجهه (٢) اندر - گجهو حال - راز

مُنيائي (٢) مُڏيائي - مُڏي - لمي

مُٺيا (١) روشنائي - نور - سُونهن تجلي

مَٺيادار (١) نور وارو - سهڻو (١٤-١)

موران (١) ماڪوڙيون - ڪيوليون (پارسي مور)

مُونڪر (٣) مونکي

مهائي (٢) وڏيل - مهمايل - آزمودگار - بهادر

مِهر (٣) مهرباني - محبت
مُهَڻ (٣) عذاب ڏيڻ - رنجهائڻ
فنا ڪرڻ - ناس ڪرڻ-
(مجهول - مُسڻ)
مُهيسر (٢) منڊڪونالو خدا جو-
پير-مغان
مُيڙاؤ (٣) وصال - ميلاپ
ميهڻو (٢) مهڻو - عيب - عار

ن

نائين (١) نوائين - نمائين -
نِڱيو (٢) نڪتو (٢-٧)
نِرتيون (٢) نِرت مان - ڏيان
سان - صدق مان
نِسورو (١) نج - صاف - خالص
(١١-۴)
نظاري (٢) ظاهر - پڌرا
نِيَن (٣) اکيون

اِينهن (١) عشق محبت

و

وائيندڙ (٢) وڄيندڙ - ڏيندڙ
ويرها ئيندڙ
واڄٽ (٢) واڄا - ساز - باجا
نغارا
وايوڙجڻ (٣) زخمي ٿيڻ -
ڦٽجڻ (١٠-٢)
وار (٣) ڀيرو - وارو - وقت
وَاللّٰهُ خَيرُالمَاڪِرِيْنَ (٣) قرآن
(٣ ؛ ٨ سورة) يعني ؛
خُدا سڀني مڪر ڪرڻ
وارن مان چڱو آهي
وَالْعَصْر (٣) قرآن جي ١٠٣ سُورت جو
نالو جنهن جو مڍ جو لفظ
وَالعَصر آهي ؛ معنيٰ زماني
جو صبر

واڻيندڙ (٢) گذيندڙ
وَاهرو (١) مدد ڏيندڙ - واهر ڏيندڙ - سڀاليندڙ (٣-٢) (٣-١)
٢ وائي (١) ٻولي - آواز
وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ (٣) قرآن (٣ سوره) يعني ؛ جنهنکي وڻيس تنهنکي عزت ڏئي ؛ جنهنکي وڻيس تنهنکي ذليل ۽ خوار خراب ڪري ٢٧-١)
وَنَڻ (٣) ونڊڻ - ورادڻ
وٽي (٢) ننڍو وٽو - ڪٽوري پيالي شراب جي
وچ (٣) اندر - ۾ - منجهه
وحدت (١) هيڪڙائي - ڪثرت جو ضد
وَحْدَهٗ لَا شَرِيكَ لَهٗ (١) قرآن مان

هو هڪڙو آهي ؛ سندس ڪو شريڪ ڪونهي، يعني خدا
وُرُ (١) ڏنگ - وڪڙ - انڪل
وِرسڻ (١) يُلڻ (٢-١)
وِرمڻ (٢) ويرم ڪرڻ - دير ڪرڻ - ترسڻ
وَرنهه (٢) چڱا ماڻهو - سگهڙ - گهوٽ - ٻهادر مرد
وَوڙڻ (١) گهولڻ - ٻچائڻ - ورنهن ڪرڻ
وهُم (٢) زهر (٣-٢)
وُهائڻ (٢) منُجهائڻ - موگو ڪرڻ - گهٻرو وجهڻ
وِهائڻ (٣) سَوُدڻ - خريد ڪرڻ (١-١) (٢-١)
وِهسڻ (٢) خوش ٿيڻ (٦-٢) (٧-٣)
وِيءُ (١) وکر - نيڪي - هنر - علم

ولي (١) طبيب - حڪيم
ويري (١) دشمن - ويرولندڙ (٣٠-١)

ھ

ھادي (١) هدايت ڪندڙ - رستو ڏيکاريندڙ - خدا جو نالو (٦-٦)

ھاشمي (١) هاشم جو اولاد - بني هاشم - يعني حضرت رسول صلعم

ھڏ - هڏ هن (٢) ضرور - اڳتي پلا - بلڪل - مور (٩-٥)

ھر زمان (٣) هر وقت

ھُلاچو (١) هُلاچو - هُل - هنگامو گوڙ (٦-٤)

ھُوءِ (٢) هُل - غوغا (٦-٤)

ھيجان (١) هيج مان - محبت مان - شوق مان

ھمڪار (٣) هيڪر - هڪيري

٢ـ سُرُ يمن ڪلياڻ

ا

آئي (٤) حق جو طالب - حق ۾ محو (٣٠-٤)

آئيا (٤) ڳالهه ٿيا - ٻڙيا - گهريا محو ٿيا

آچام (٦) تير جو نشان - هدف

آڳب (٣) آڳ باهه (١٢-٣)

آڳڙيو (٣) آڳ يا باهه وارو يعني لهار - صيقلگر يا ڪٽ لاهيندڙ ءِ صاف ڪندڙ

آسائگو (٦) آسرو، اُميد

آءِ (٥) آءٌ ڪار- خودي- ٻئي پاڻ (٩-١١) (٢١-٤) (٣٠-١)

اُبهڻ (٢) بچڻ- امن ۾ رهڻ (٢-٦)

اَپنگ (٦) اچنگ- اچانڪ- اوچتو

اُپ (٥) آسمان

اپاڳيا (٥) نياڳا- بد بخت- ندورا

اپو (٦) اپي (٤) ٻيو- ٻئي

اپڻ (٨) ٻيهڻ

اپِتيا (٤) پتيا- ڪوليا (٥-٤)

اپُر (٦) گهٽو- ڏاڍو

اَپِنگ (٦) آيرو- ضعيف- ساز

اُجارڻ (٥) سُڌارڻ- روشن ڪرڻ

اجهاٽا (٣) وساميل- ٿڌا- جنهن شق جي باهہ ڪانهي

اُجهڻ (٥) (٨) وجڻ-- گُهمڻ

ڏورڻ- گولڻ- نهارڻ (١٨-١)

اُجهي اُجهي (٢) ڏوري ء سمجهي- سمجهي ٻُڄهي

اچنگ (٦) اوچتو

اچَل (٩) تکڙ- شتابي

احِدا (٥) احدِ يا خدا کان

اَحَمد (٥) مُحمد- حضرت رسول صلعم جو نالو

آڏيار (٥) پاسو ڪندڙ

آرڪ (٥) بيزار (٤-٢) (٢١-٢) (٢١-٣) (٢١-٩) (٣٠-٤) بيوفا- نا پرهيزگار- نه رکندڙ

اروٽ (٩) ڪچو- خام- ٿير وائف- محبت ڏارا

اسار (٥) ڏافل، وسيلو

اِسمِ اَعظم (٥) خُدا جو وڏو نالو- سڀ کان گهٽي اثروارو خُدا جو نالو

اسَهڻ (٨) روانو ٿيڻ- تيار ٿيڻ- وجڻ

اَڪارڻ (٣) لنگهائڻ- پار نيڻ- چاڙهڻ (٣-١) (١٨-٢)

اَڪثر (٥) ڪثرت - گهڻائي

اَڪوڙڻ (١) هٿ - ڪڍڻ

اَڳرائي (٦) زيادتي - پيشدستي

اَلا ن (٣) شعلا

اَلنيا (٢) اُونڌا ٿي ڪريا - اڃي ليٽيا

اَلڙ (٨) اڻڄاڻ - بيعقل - پورڙو ڪاچو - چٽ

الفُ (٥) پهريون اکر يعني الله (١-٢٢) (١-٥) (٣٠-٣) (٣٣-٨)

اَنگ (٥) جنهنجي لکٽي ڪانه پوي - جو پڌرو ناهي - نامعلوم بيچون بيچگون يعني خدا - (١-٢٢) (١-٣) (١-٩)

اَمر (٨) خدا جو حڪم - فرمان - تقدير (١١-١)

اَمل (٥) املہ ماڻڪ - بي بها موتي - موتي (٣-٣)

اميري (٨) اجرڪ جهڙو ڳڙو ڪپڙو جو ڪنڌار کي ڍڪائيندا آهن ؛ انهي جو پلؤ گهوٽ جي پلؤسان اٽڪائي اُنکي گهوٽ جي گهر وٺي ويندا آهن - پلؤ - پاند - چادر ڳڙو ڏاڳي جو جيڙو پٽي سان ملائي وٽ ڏيڻ - پيچ - ياراڻي دوستي

اَنگون (٧) سُوريون (٩-٢)

اَنواعَ (١) گهڻا قسم - طرحين طرحين (جمع نوع جو)

اَڪي (٨) نرڪيل

اَوائي (٨) توائي - بيفائدو - خراب وائي وارو - جنهن ڳالهائڻ جي فضيلت نه هجي (٩-٨) (١٨-١)

اوچون (٥) عاجز - بيزار - ڪڪ گندپون - ڳوڙها

اوچون (٧) پرزا - عاجز - بيزار -

مونجهه ـ حيراني ـ پريشاني

اوچي (٤) ضعيف ـ خسيس ـ گهٽ

اوڙ (٥) مرڻ جي ڪيڙ يا ليڪ

آوڙڪ (١) آخر ـ عاقبت ـ نيٺ ـ پوپان پوءِ ـ بلڪل (٦-٥)

اوطاق (٥) وهڻ جي جاءِ ـ رهڻ جي جاءِ (١١-٢)

آوگڻ (٨) برائي ـ ڪُمهري ـ نا مهرباني

اولڙو (٤) عمدو ـ خاصو ـ عجيب يعني شراب

اويسار (٥) گهٽي ـ نه وسرندڙ ـ هميشه ياد

اُهکي (٣) اوکي ـ ڏکيائي مشڪلات

ايڪُ (٤) هڪُ ـ هڪڙو

ب

باري (٦) گرا

بازلدا (٥) بازي ڪندڙ ـ مدر ڏيکاريندڙ

بازي (٥) هنرُ ـ چالاڪي ـ لگي (٣-٤)

بانَ (٦) بائڻ ـ تير

بَنيُون (٤) شراب ڪيڻ جون جايون ـ ڪلال خانا

بُنيُون (٤) قبرون

بِدانشيني بشن (٤) (بلوچڪي) جي سمجهه ۾ بُد

بده ساقي برخيز (٤) (پارسي) اي ساقي اٿ ۽ (شراب) ڏي

بُرقعان اندر (٣) بُتَ منجهه ـ بَدن ۾

بِسم الله (٥) خُدا جي نالي سان قرآن جو مُنڍ ـ شروعات

ٻسهر (۴) گهڻو (بسيار) ناڻگ

ٻُڪيُون (۳) گُردا

ٻ

ٻا ٻرُٺن (۳) ٻهر جي ڪالين ۾ جنجي ٻاهر نڪي ني ٿئي

ٻاجهائي (٦) ٻاجهه ڪري - مهرباني ڪري (۹-۱۲)

ٻارهين (۴) ٻارهين مهيني

ٻاڻُ (۱) تير - ڪانُ (۱۳-٦) (۲۵-۴)

ٻاهَه (۳) ٻاهر - شوق - خواهش - عشق

ٻُجهڻ (۱) (۲) سمجهڻ - جاڻڻ - پاڻڻ (۴-۲) (۲۱-۴)

ٻرِ (۳) مَيَ - افسوس

ٻڪِيِ (۱) دوا درمل - ٽوٽڪو - صفوف

ٻنگ - ٻنگا (۱) فرصت جو وقت - وجهه (٦-۱)

ٻوڏ (۸) سَدُ جو خراب يا ڪاوڙ جو جواب - ڦوت - يعني وجهي ٻڌ (صَدِ جيِ) (۱۰-۱)

ٻهُون (٥) گهڻو - گهڻا (٦-۱) (۹-۴) (۲۹-۱) (۳۰-۴)

ٻ

ٻَت (٥) قسم - طرح - دستور (۳-٦) (۲۳-۱) (۱۳-٦) (۱۳-۱۲)

ٻتويت - ٻتو ٻتين (۸) قسمين قسميڻ - طرحين طرحين (۱۳-٦)

ٻلَن (۷) چڱن - سگهورن - بزرگن

ٻُڙڪ (۱) ٻُڙڪو - ڳالهه ٻولهه

ٻورو (۷) ٻورڙو - اڻ ڄاڻ - جاهل

ٻُون (۱) زمين (٦-۱) (۱۳-۴)

ٻيڏي ٻر (۳) آگر جي تيڪ يا

پاسو ـ ڪرائي جي هڏي جي ليڪ
ڀيرُ (٧) مدد ـ ڀيرو (٦ ـ ٧) ڪُن
ڀير ڪَرڻ (٥) ٻُرڻ ـ ڪُنڪرڻ سير ڪرڻ
ڀيرڻ (٥) ڏُور ڪرڻ ـ هلائڻ .
ڦيرائڻ ـ وَڪڙ ڏيڻ ـ ورائڻ (٦ـ٣) (١٣ـ٢) (١٩ ـ ٥)

ت

تاڙي (٥) در بند ڪرڻ جي تاڙي ـ روڪ ـ اٽڪ (١١ ـ ٢)
تاپاڻون (٣) توڏ نائون ـ تپاپائون
تَرمُس (٢) قياس ـ رحم
تُسي (٥) خوش ٿي ـ راضي ٿي مهرباني ڪري (١٨ـ٢) (٣٣ـ١)
تَڪڻ (٤) نظرڻ اکيون وجهڻ جاچڻ ـ صحيح ڪرڻ ـ نهارڻ ـ گولڻ (٦ـ٢)
تُماري (٢) تُنهنجي
تُند (٨) تُندي ـ شوخي ـ ڪاوڙ ڏمر
تَنوا ريو (٢) سڌ يو (تنوارڻ)
تَوانو (٢) سگهو ـ تندرست
توڙ (١) نهايت ـ پڇاڙي ـ آخر (٤ ـ ٥)
تي (٨) تڏهن ـ تيلانهن ـ تر پڻ ـ تڏهن ٻر (٥ ـ ١) (٦ ـ ٩) (٩ ـ ٤)
تيائين (٥) تتائين ـ تِتان
تيغ (٣) ترار (٧ ـ ٣)

ٿ

ٿوڪ ـ ٿوڪُ (٨) شيءِ ـ ٿول ـ چيز ـ مطلب ـ مراد ـ اسباب ـ وڏي وٿ ـ وڏي شيءِ (٣ ـ ٢) (٧ ـ ٣) (١٤ـ ٤) (٢٣ـ ١) (٢٨ـ ١) (٣١ـ ١)
ٿمڪ مَ (١) صبر نہ ڪر ـ قياس نہ ڪر ـ ترار ميان ٻر نہ وجهہ

ڪمر جهوڙي ويهي نه رهه - ڪمر
ٻڌ نه ڪر

ٺ

ٺيڪُرُ (٣) ٺڪرو ٻکي جو ٻاٽيءَ
رُنبي هٽي مڇي ماري جهٽ
ٻاهر نڪرندو آهي - هتي
تِيرُ، جو انهي ٻکيءَ وانگي
نڪريٿو

ٿ

ٿارُ (٢) فائدو - آرام
ٿَپُ (٢) ڦَٽُ - وڍ - زخم (٢-٧)

پ

پارو (٥) ٽڪرو - سيپارو يعني
قرآن جو ٽيهون حصو يا جزو
(پارسي پارهٔ)
پاڪرين (٦) پڪريل - عزت وارنکي
پيارنکي - سرتون

پالڻ (٦) تي - مٿان - جيتري قدر
يا پهڏ تي - پلؤ - سان - ۾ - مڏجهه
ڏي - پاسي (٦-٥) (٦-١٠)
(٧-٣) (٣-٢)
پاهان پکڻ مڪ ليج (٦) پويان پير
نه کڻج - لاڳي مٿان وڃين -
پوئين پيرين نه وڃ
پَتِ (٢) ويساهه - اعتبار - وعدو
پَتنگ (٩) پروانو
پِتي ليوني (٤) نظر آيُن -
مٿن اثر ڪيو - دل تي پين
پَتي (٧) خدمت ۾ - حضور ۾ -
بلڪل
پُڇڻ (٩) سُڙڻ - سيڪڻ - باهه -
انتظار ڪرڻ (٥-٣) (٦-٦)
پَرُ (٤) پرسال - گذريل ورهه
پِرتِ (١) دوستي - پريت - محبت
پَرکِ (٤) جڪاس ڪر - خبرلهه

ٻَرَڻ (٩) ماڻ - ٻند ڪرڻ (٥-٣) (٦-٦)

ٻَرو (۴) پتو - نشان

ٻَرباو (٥) دستور - رسم - خيال - سمجهه

ٻَرِين (۴) گذارين - گذران ڪرين

ٻکہ (٣) ڪنب - تير

ٻَلَوُ (٨) ٻاند - ڪپڙي جي ڪنبذ جهولي

ٻَليتو (۴) ٻارسي فتيلو - وٽ - بندوق دکائڻ جي وٽ

ٻَنو (٥) ڪاغذ - ورق

ٻِيي (١) مرهم - ڦٽ تي رکڻ جي شئي

ٻُوچ (٣) ٻر - گهٽو (٣-٢) (٧-١)

ٻوشيدا (۴) ملوڪ - پاڪيزا - چڱا ماڻهو

ٻُهه (٩) حال - رت - خيال (٩-٣)

ٻهاڻ (٣) ٻهڻ

ٻهڪار (٥) ملاح ڪار

ٻَهَڻ (٥) راضي ٿيڻ - خوش ٿيڻ

ٻيڙا (۴) قاصد - واٽهڙو - رهگذر (١٣-١٠)

ٻيڪار (۴) جنگ - نفس مارڻ - نفس سان لڙائي

ٻيلو (٣) عاشق يا بيمار جو جسم جو زرد رنگ جو ٿو ٿئي - تيز - ٻاڻ

ٻيهه (٥) سوڙهه - گوڙ - گهٽو اٿلائڻ ٻهلائڻ

ق

ڦِرڦِر (٥) وري وري - ذري ذري

ڦَڪيون (١) دوائون - سفوف

ج

جانب (١) محبوب - دوست

جانڪي (١) اڄاڪي

جَبّار (٥) زور وارو - زبردست - خدا جو نالو (٨-٢)

جُزون (٥) ڀاڱا ڪتاب جا - قرآن جا سيپارا

جُسو (٥) جثو - جسم - بت

جَشن (٢) خوشي - عيش - مزو - لذت

جُڪس - جيڪس (٢) شايد - مجاز جو (٢-٦)

جَلُ (٩) وت - ٻاس

جَلي (٥) ظاهر - زباني ذڪر - ظاهري ذڪر

جمع ڪرڻ (٥) گڏ ڪرڻ - حساب برابر ڀيٽارڻ

جُنبي (٢) سنبري - همت ٻڌي محنت ڪري

جِنڊڙو (٨) جنڊڙي - جنڊ - جان (٥-١)

جُوڀَن (٥) جواني (١٠-٧)

جوت (٥) روشني - سوجهرو (١٦-٣)

جُوئرا (٣) جيرا - جگر

جُوءِ (٥) جاءِ - رهڻ جي جاءِ - ڏيهه - جانورن جي چرڻ جي جاءِ (٥-٢) (٢٠-١) (٦-٤)

جِي (٨) سڏ جو جگو يا خوشيءَ جو جواب - حاضر - لبيڪ

جيڏوئي (٣) گهٽوئي - جاجهوئي

ج

جِنڊڙو (٣) جنڊڙي - جنڊ - جان

جِيرو (٣) ٻاهر - ميچ (١١-٥)

(١٣-٢) (١٣-١٢) (١٩-٥)

(٢١ ٢) (٢٢-٢) (٣٠-٤)

جهه

جَهاڱو (٦) جهلڻ وارو - تحمل ء

بردباري سان - صبر ۽ خوشي سان - بخشو

ڄهپ (٦) ننڊ - پنڪي (٦-٥) (٧-٣)

ڄهولي (١) منجهه - ڪانبو - ڪپڙو جنهن ۾ بيمار ڪي ڪٽن

چ

چاليهو (٥) چلو - اعتڪاف - چاليهه ڏينهن تڪ هنڌ ويهي عبادت ڪرڻ

چانگ (٦) هڪڙي قوم يا ذات - بهادر - پهلوان

چاهہ - چاء (٣) محبت - عشق - نيهن - باهہ يا باهہ جو حال (١-٣)

چِتان (٥) چت سان - دل سان - چت مان - دل مان - دليان (٣ ١) (٥-٢)

چُتڪا - (چاڪ چُتڪا) (٦) ڪانن جا لت

چڪاڻ (٣) شراب ڪيڙڻ - گاڙڻ

چُڪيا (١) چُڳا (١ علاج - معالجو

چُڻڪ (١) بيماري جو اثر - يادگيري

چورالڪي (٢) چورن واري - چورن جي

چُوڪي (٣) جوڪو - جڳو

چيتُ - (٦) سمجهه - اٽڪل - خيال (٦-١)

چيٺ (٢) گهڻا ڏينهن علاج ڪرڻ - جيت ڪرڻ - سنڀال ڪرڻ - خبرداري ڪرڻ (٢-٥)

چِيهُون (٢) چِرون - وِرون

ڇ

ڇُٽي (٥) ڇهي - لڳي - ڇهڻ سان (٢-٧)

ڇياءِ (٣) اُجهاءِ - باھ جهڪي ڪر

ڇنڪڻ (٣) آواز ڪرڻ

ح

حالُ (٥) حقيقت - وجد جي حالت

حبيباڻي (٧) حبيب جي - محبوب جي

حُجرو (٥) ڪوٺي- خصوصاً مسجد سان لڳل ڪوٺي (٢١-٣)

حضُوري (١) حضور ۾ پهچڻ- واصل بالله

حقاني (٥) حقيقي - حقيقت جو

خ

خامُ (٧) ڪچو - چٽ - نادان جاهل (٣٠-٣)

خفي (٥) مُخفي - ڳجهو- باطني يا دل جو ذِڪر (جلي جو ضد) (٢٠-١)

خُلت (٣) دوستي - محبت (خليل مان) (٢٧-١)

خُماريا (٣) نشي ڪيا - خُمار ۾ ورتا

خُودي (٨) پاڻ پاڻڻ - خود پسندي - هٺ - وڏائي

خُيرڪين (٨) خوشي- نيڪبختي سعادت - سُک - خيرعافيت

د

دال (٥) دوزخ جو پهريون اکر - يعني دوزخ

داؤدي (٦) گل جو نالو

ڏرسُ (٣) سر ۾ - سر ڏيڻ - مٿي ڏيڻ ۾

ڏم (٥) پساھ - ماڻ (٦-١٠) زوُر - قوت

ڏوُرُ (٥) سبق وري وري پڙهڻ ياد ڪرڻ

دُوئي (٣) ٻيائي

ڊِيپڪا (٥) ڏيو - چراغ

ڏيُون ڪرڻ (٦) تابش ڪرڻ- جمڪڻ - بهار ڏيکارڻ (٢٠-٣)

ڏ

ڏاتِ (٢) عادت - ڪار - ڪم ڏاڻ - تات

ڏار (٤) ڏاري - وٿ -- ٻاس - ٻاسي

ڏُڄڻ (٤) لڏڻ

ڏَڳائڻ (٣) ڏُکائڻ

ڏَڳڻ (٣) اڱرن جو ڏُکڻ يا ٻرڻ (ڪاٺين جي ڏکڻ کي ٻرڻ چون)

ڏَمٽوار (٣) ڏنوڻ وارو - هوا هڻڻ وارو

ڏَنڻ (٣) اڱرن کي هوا هڻي ٻارڻ

ڏَنڀوڙن (٣) ڏنڻ جو آواز

ڏُنڻي (٣) ڦوڪي - هوا هڻڻ سان - ڏنوڻ سان

ڏُوڏو (٣) ٽانڊن جو ڍڳ

ڏُوڏيو (٣) ڏنوڻ يا ڏمڻ وارو- اڱرن جو ڍڳ

ڍ

ڍالار (٤) ڍيندڙ - هٿي خريد ڪندڙ - گِراڪ

ڍائُ (٨) ڍاڍو - گهٽو - زياده - مضبوط

ڍباٿون (٣) ڍوائون، ڍورايا، ٻاراتا

ڍَڳُ (١) نادان - الجهاڻ - اڻ پڙهيل (٢٢-١)

ڍَمُر (٨) ڪاوڙ - چڙ - غصو

ڍَوائُون (٣) ڍورايا - طعنا

ڍولائو - ڍولاهو (٨) ڏُکر - رولو - تڪليف - مُصيبت (٧-١) (٧-٣) (١٣-١١)

ڍيناٺي ڍيٺ (٩) نظاري جا ڏسندڙ - تماشو ڏسندڙ - حسن جمال جا ڏسڻ وارا

ڍيورا (٥) ڏيِو - چراغ (ديپڪا)

ڊ

ڊپ (١) دوا- اڪين جي دوا
ڊيڙا (٢) ڊپ- دوائون- علاج
ڊُکن (١) بيمارن - مريض - ڪريلن- اگهن

ڍ

ڍار (٥) طرح- دستور- وستو
ڍيون (١) ڍليون- ڀڪين قاسائڻ جون ٽوڪريون - ڍيون

ر

راس (٣) سڻون- موچارو
رحمان (٥) مهربان- رحم ڪندڙ- خدا جو نالو
رسيلا (٥) رسيل- ڀلتل واصل (١٢-٣) رس ڀريا- چڱا- وڻندڙ (٧-٢)
رڪ (٦) سڪل

رنجور- رنجوري (١) بيمار- مريض (٩-٧)
رند (٦) رستو
رندي (٥) بد رسمي- بد نامي- بي ننگائي- مست- محو
رنگڻ (١) رنگڻ - ليلائڻ - ڪنجهڻ- ڪرڪڻ- دانهون ڪرڻ
رڙڪ (١) دانهن - ڪنجهه ڪرڪ- عاجزي جي دانهن
رومي (٥) رومر جو ماڻهو- رومي نقاش، جنهن جي ڳالهه مثنوي ۾ ڏنل آهي
رهاڻ (٥) وندر- مشغولي- رٿ تجويز
رهبر (٧) سونهو- راهنما
رهڻي (٥) رهائڻ- عمل ڪرڻ ياڻ هلت ڪرڻ

ز

زاني (٥) زنا ڪندڙ- فاسق ۽ فاجر- گنهگار

زهُ (٨) ڪمان جو ڏاگهو جو جانورن جي آنڊن مان جوڙيندا آهن

س

سابق (٥) اڳيون - مٿيون - دوستي يا محبت جو رستو

ساڃاهه (٥) خدا شناسي- معرفت

ساڃاه (٣ سڃاڻپ - واقفيت - نسبت (٢٠-١)

ساڃاڻو (٨) ساڃاهه وارو- سمجهه وارو- ڏاهو

سالم (٥) خاص - خالص - نج - صاف - پاڪ

ساندارڻ (٣) سندان اوهه جو جنهن تي تتل لوهه رکي مٽرقا ٺٽندا آهن

سانگ (٣) سانگو - پرواهه - قسمت - سفر (٥-١) (٥-٣) (٦-٤)

ساهُو- سَهاءُ (٩) سهائي روشنائي
ساهوجي معنيٰ پهلوان به آهي.

ساءِ (٣) لذت- سواد

سائر (٣) شاعر

سائل (٣) سوال ڪندڙ- سوالي

سائو (٣) سڪر- اشراف

سائو مُنهن (٦) ڦڪو منهن - زرد رنگ

سبيل (٥) سچي - خالص - گهٽو (١٣-٢) وات (٢٣-٣)

سپُر (٧) چڱيطرح - چڱو ڀريل - مضبوط - سائو

سَٿ (٥) صحبت - سنگت - جماعت - ميڙ

سُترو- سُتري (٧) سولو- سولي آسان - سهنجي (٦-٥)

سِٽ (٣) جوڙ

مِتڻ (۴) جوڙڻ - رِڙڻ (٧-١)

سٿ جوڙ (۴) مقابلو ڪر- سامان پورو ڪر- ترتيب ڀار (٣-٢)

ستاڻي (٨) سخت، مضبوط (٩-٣)

سَپُ (۴) نانگ - بلا

سُهجي (٥) رهي - پيدا ٿئي

سَہَڪُ (٨) پورو پڪل - تازو- چڱو (٦-٨) (٩-٨)

سَڦُرو (٧) چڱو- تمام چڱو (٦-١)

سُڄاڻ (۴) سمجهه وارا - هشيار (۴-٢)

سڄين الگڙين (٧) سڀ عضوا سڄا - صحيح سلامت - تندرست

سڄهاڻِ (٢) ٻاهر جو پرڻ - سُورن جو پيدا ٿيڻ

سڄهي رهيا (۴) ڪامي ويا

سُڄ ڪرڻ (۴) جٺ ڪرڻ - ڪپاڻڻ - ڪُتاڻڻ

سَڃَڻ (٣) ڄتائڻ - نشان ڪرڻ دل تي رکڻ - ياد ڪرڻ (٢-٥)

سُڃيت (٦) هشيار - خبردار (۴-١)

سُرُ (٣) گاهه جهڄو ڪانو تير وجهندا آهن- يعني - تير- ڪانُ

سُرُ (۴) وسندي جاء

سُرُ (٧) ساز- سنهار

سِراڻَ (٣) ڪپڻ يا ترارن جي تکي ڪرڻ يا لاهڻ جو اوزار يا پهڻ

سراڻي (٣) سراڻ وارو- صيقلگر

سُرخرو (٧) اگهيل - مان وارو- مقبول - عزيز

سَرَڻ (٧) گذرڻ - رهي سگهڻ- گذرڻ

سِرڻ (٩) رڙهڻ - هلڻ

سرو - سري (۴) شراب

سُرهاڻي (۸) سُرهاڻ - خوشبو

سُريو (۸) حاصل ٿيو - اُٿيو

سُڪڻ (۳) ڌُڪڻ - ڌڪڻ - ڏچڻ

سُگهر (٥) رستو - راهه - وات (۶-۲) (۶-۷) (۹-۸) (۱۰-۲) (۱۳-۱۲)

سُلُ (۶) تنگ - سوراخ - ڏُکُ (۶-۹)

سُلوڪ (۷) فقيريءَ جو رستو - تصوف - صلح - چڱي هلت

سُلڻ (۲) چوڻ - پڌائڻ - ڳجهه ظاهر ڪرڻ - پڌائڻ (۲-۷) (۶-۴)

سلي (۲) سوراخ ڪري - وڍي ٽڪي - عذاب ڏئي (سلڻ)

سُنبرڻ (٥) ياد ڪرڻ - يادرکڻ

سُنجهه (۱) سانجهي - شام

سُدواريو (۸) سهاڳو - نيڪبخت

سڌڪڻ (۶-۷) ڌڪڻ - ڏچڻ

سونڻ - سولنڻ - سولنڻ (٥) سنڀالڻ - لهڻ (٥-۲) (۶-۳) (۶-۱)

سوجهڻ (۶) ياد ڪرڻ - سنڀالڻ

سودا ڪرڻ (۷) واپار ڪرڻ

سُوتا (۳) سنوان - سڌهو

سُورا (۸) پهلوان - سورهيه

سُوران (۸) سُورن مڃهان

سُوڙهه (۶) بهادر - پهلوان

سُوري (۶) ڦاسي - دار

سُونهارو (۸) پاڪ - مقدس - شريف

سُونهين (٥) سُونها - واقف - رهنما

سُهاڳي (۸) سُکهه - سهاڳو - آرامي

سهائو - سهائي (۹) روشنائي سوجهرو

سيرُ (٧) گُسَ - رستو (٧-١) (١١-١)
مِيلو (٣) سٿون - ڀِل يا سُوڙ و-
تير
ميلُهه (٥) ڪندا
ميڻگ (٣) ڪمان
مِيڻن (٥) سان - تائين (١٠-١)
(٣١-٥)
ميڻُ (٥) مائٽ - دوست - سڄڻ

ش

شادي (١) خوشي - خوشخبري-
بشارت
شاڪِر (١) شڪر ڪندڙ - خوش
شُفا (١) چوتڪارو - صِحت -
تندرستي

ص

صالح (٣) نيڪ آدمي
صبِيّ (٢) سوکو - آسان

صرف نَحو (٥) عِلم صرف نحو-
گرامر - رواجي تعليم
صلاح (٥) مصلحت - چڱو ڪم-
راضپو (٦-٨)

ط

طالِبُ (٥) سالڪ - مريد - فقير-
خدا جي طلب ڪندڙ
طالِح (٣) صالح جو ضدّ - شرير يا
خراب ماڻهو
طالع (٣) قسمت - نصيب -
ستارو
طَيرُ (٢) پکي

ع

عرفان (٥) معرفت - خدا شناسي
عزازيل (٥) ابليس - شيطان
(٩-١) (٣٠-٢)

عُطا (٨) بخشش (٢٧-٣)

عقابيل (٦) تير - عقاب جو پرُ

عميق (٣) بحر - اونهو سمنڊ - (٣-٢)

عيان (٨) ظاهر - پڌري

غ

غُربت (٨) غريبي - مسڪيني - ماٺ - صبر (٢١-١٠)

ف

فرقُ (١) فائدو - تفاوت

فُرقان (٥) قرآن - جو سچ ۽ ڪوڙ جو فرق ڏيکاري (٢١-٥)

فرهي (٥) تختي پڙهڻ جي - پٽي - لوح قلم (٢١-٥)

ق

قاضي (٨) قضا يا شريعت جا فيصلا ڪندڙ

قُدورِي (٥) شريعت يا فقه يا حديث جو هڪڙو ڪتاب

قُربيت (٨) قرب - محبت

قَوّال (٤) ڳائيندڙ - ڳائڻو (١٤-١) (٤-١)

ڪ

ڪاتِب (٥) لکندڙ - قرآن لکڻ وارو

ڪارايل (٤) مور (١٠-١)

ڪارڻ (٧) سبب

ڪاڙُون (١) دانهون - عاجزيون زاريون

ڪافِيا (٥) ديني فقه جو هڪڙو ڪتاب

ڪامُ (٦) ڪم (هندستاني)

ڪانُ - ڪاني (٣) تير

ڪالبين (٣) ڪندن جي ڪالبين ۾ جنهجي نام لکي

تي ٽڻي
ڪانهر - ڪانئر (٥) ڊڄڻو -
ضعيف - سست - ڪاهل
(٣٠-٤)
ڪانيارو (١) ڪان لڳل ماڻهو -
تير سان زخمي
ڪانيارو (١) ڪاڻ وارو -
ڪاڻ ڪيندڙ - محتاج -
گهرج وارو - شرمندو -
(ڪانياري) (٦-٢) (٦-٣)
(١٠-١)
ڪاهلُ (٥) ڪانئر - سُست
ڪاءِ (٤) ڪائي، ڪا ہ
ڪبرياءِ (٥) يعني ڪبرياءِ
سان - هٺ ۽ وڏائيءَ سان -
خود بينيءَ سان
ڪتانڻ (٨) ڳسائڻ - نتائڻ -
تارڻ
ڪٽُ (٤) تکو شراب، جو گهڻو
نشو ڪري - ذرا ذرا -
سيڪو - ڪُتو
ڪٽُ (٦) ذرو - تکو (شراب)
(٦-٨) ڏڪ - سُستَ - رنگ
جنهنسان ڪنير ڦانون تي
ليڪا ڪيندا آهن
ڪُنڪا (٤) ٺُڪَر - ٻرزا
ڪَنڻ (٨) ڏينهن ڪاٽن - گذارڻ
ڪُچَڱ (٢) نالائقي - نامناسب
هلت - بي ڍنگائي - بي راهائي
(ڪچُ - قبيلو راڄ)
ڪچل (٤) سرمو
ڪُهاڙيان (٥) ڪهاڙي کان
ڪهڙي سڀان - جو - جيالاءِ
ڪَرُ (١) سينو - ڳات (٦-٤)
(١١-٤) (١٣.١)
ڪَر (٥) جڻ - گويا (٦-٣ ۽ ٩)
ڪِراماً ڪاتبينَ يعلمونَ ما
تفعلونَ (٥) قرآن (٨٢ سوره)

مان - يعني سگهورا ملائڪ الڪڻ وارا - آدمي جيڪي اوهين ڪريو ٿا سو جاڻن ٿا

ڪَرڻ (۴) چيرڻ جو اوزار- وڍي ڪا رائي

ڪَرَلاهُو (۲) ڪَرَ يا خبر لهڻ وارو- سنڀال لهندڙ

ڪَرنگهر (۱۰) هڏيءَ جو ڪنڊو يا هڏو (۸-۲)

ڪَرهو (۸) اُٺ (۵-۲) (۳-۱) (۱۹-۵)

ڪِري (۲) پرهيز

ڪِريندا - ڪريندي (۳) ڪندا - ڪندي (۲-۷)

ڪِڙهه (۵) گهرُ- اندرُ- دِل- سينو جيءُ (۳-۲)

ڪَڙهڻ (۵) ويچار ڪرڻ- خيال ڪرڻ- فڪر يا افسوس ڪرڻ (۶-۷) (۹-۶)

ڪُلّ (۳) مڙئي - جزو جو ضد- وحدت

ڪُلاهه (۵) ٽوپي

ڪُهه (۲) ڪوهه - ڇو

ڪَهَڻ (۶) جوڙڻ - ڪاڇڻ

ڪَنبڻ (۳) ڏڪڻ - ڏڄڻ

ڪَنز (۵) ديني فِقہ جو مڪڙو ڪتاب

ڪُنگرو (۶) ڪوٽ جي ڀت جي چوٽي

ڪَنڪڻ (۱) ڪنجهڻ- بيمارن وانگي دانهون ڪرڻ (۷-۲)

ڪوڏ (۸) خوشي - خواهش - عيش (۶-۱۰)

ڪوڏيا (۳) مشتاق - عاشق

ڪورڻ (۵) وڍڻ - ڪپڻ (۱-۱)

ڪوڙ (۲) وڍيندڙ

ڪُوڙ (٥) ڪوڙين - ڪروڙ- ڏگهه

ڪُوِيجُ (١) ڄڃ طبيب - نيم طبيب - اڄاڻ

ڪهٽي (٥) جُوٽي

ڪهانڊ (٥) ڪتان، ڪهڙي هنڌان

ڪَيف (٤) شراب - نشو - مستي (١٩-٢) (١٩-٣) (٢٤-٢)

ڪِينو (٦) دشمني - سرڪشي - وير

ڪٽيُون (٣) ڀُرزا ڀرزا - ذرا ذرا

ڪم

ڪانْٺ (٨) ڪميا - تحمل - صبر - بُردباري

ڪاٽا (٣) جليا - سڙيا - عشق جي باهه رکندڙ

ڪُڏي (٥) ڪولي - حُجرو

ڪڏِيا (٤) نشئي ٿيا - مست ٿيا

ڪِردار (٤) پارسي ڪردار - افعال نيڪ افعال رکندڙ

ڪُمندڙ - ڪمندو (٨) ڪمڻ وارو - ڪميا وارو - صبر ڪندڙ (ڪمڻ)

ڪيڻ (٨) کاڌو - غذا

ڪُمندن (٣) ڪميا وارن - صبر ڪندڙن

ڪُمي (٨) صبر ۽ تحمل ڪري (ڪمڻ)

ڪديو ڇڏين (٦) ڪُسايو ڇڏين

ڪُورو (٤) باهه جو ڪُورو - شراب جي ڀٽي

ڪيپُ (٤) ڪايو - ڪپڻ - ڀڪي

ڪيلڻ (٦) راند ڪرڻ

ڪيڻ (٨) کاڌو - طعام - خوراڪ (٩-٨)

گ

گاڏيون (٣) گڏيون - گڏيل.

گُرُ (٥) پير يا مرشد هنڌن جو

گُرت (٧) خرچ - سمر - ناڻو

گوڙ (٧) چيلهه کي ٻڌڻ جو ڪپڙو - لانگوٽو - ڳنڍ - ڪيسو

گوري (٢) گولي - حَبَ - گُليلو

ڳ

ڳڀرو (٦) جوڪر - ٻار - نينگر نوجوان

ڳچ (٩) ماس - گوشت جو ٽڪر (٥-٣) گهڻو - سڄو - پريل (٣-١) (١-٢-٤)

ڳري (٣) ڳپ ۾

ڳري (٧) ڳلي - ڳهڻي

ڳنڍ ڪرڻ (٨) ڳنڍ ۾ ٻڌڻ - وٺڻ - هٿ ڪرڻ

ڳنڱاڻيا (٣) بيهوش ٿيا - نستا ٿيا - ناري چڙيا

ڳڻ (٨) لياقت - احسان - ڀلائي

ڳڻان (٨) ڳڻ ڪري

ڳوري (٦) گور - قبر - مصيبت

ڳهر (٣) نشو - غفلت

ڳهه ڳهه (٥) اجايون - بيهوديون بڪبڪ

ڳجي (٢) وئي

ڳيڙهڙي (٣) معرڪي - ڪچهري

گهه

گهاءِ (١) زخم - ڦٽ

گهاءُ (١) گهاو ڪان

گهت (٣) پيري - دفعي

گهٽ (١) ڪليجو - جگر - نڙي - نڙگهٽ - اندر (١٠-٢)

گهٽڪڻ - گهٽڻ (٢) گهٽجڻ

ل

لَڪُوفِي (۵) ڪُوفي ناهي
يعني ڪُوفي جي ماڻهن جهڙو
وير رکندڙ يا دغاباز ناهي

لاڳپ (۴) آشنائي - دوستي

لَا مَقْصُوْدُ فِي الدَّارَيْنِ إِلَّا هُوَ (۵)
قرآن مان - يعني ٻنهي جهانن
۾ ٻيو ڪو ۾ مُدعا يا مطلب
ڪونهي سواء خدا جي -

لاهوتي - لاهوتيو (٦) فقير-
سادو - صوفي - سالڪ -
عاشق - لاهوت لامڪان جي
منزل تي پهتل (۲۲-۹) (٦-۲)
(۵-۲) (۱۹-۲) (۳۴-۲)

لِتاء (۷) لِنيئي - بند ڪيئي

لڄي (۷) لڄ ڪري - شرم
ڪري - پاسو ڪري

لِڇڻ (۹) موٽڻ - لُڏڻ - ڌڇڻ

لعل ٿيڻ (۵) رڱجڻ - سرخرو
ٿيڻ - ڳهوٽ ٿيڻ

لعنتي (۵) ملعون - پليت -
شيطان رجيم

لِڪ (۴) ذرو - ٿوري دير
(٦-۲) (۱۰-۵) (۱۱-۴)

لُڪُ (۵) ماندائي - درماندگي
مونجهارو - گهٽتي (۹-۵)

لُڪاء (۳) لڪا پوي - خبر پوي

لُونيون (۵) ڪاٺيون - نادان
زالون - جن ڏينهن غفلت ۾
گذاريا

لوچڻ (۵) گهولڻ (٦-٦)

لوري (٦) تير - ڪانُ - جهوري
گهٽتي - فڪر - عشق - لڙون
(۹-۵)

لُونهان (۳) لونهون - ألا - شعلا

لوهُ (۱) تيز - تُڪو - ڪانُ
(لوهه مان جڙيل)

لوهه چاڙهڻ (٦) تيرڪمان ۾ وجهي ڇڪڻ
لهس (٩) سيڪ - سوزش - باهه
لياڪو - لياڪا (٧) جهاتيون - ليا - تنگ مان نهارڻ (٦-٢)

م

مارڻ (٢) تيرهڻڻ
ماڪ (٣) گهم - شبنم - شراب
ماڪر (٧) قبول - پسند (ماڪرهيو ناڻو انهيمان)
ماڳ (٢ هنڌ - جاء - منزل (٣-٢) ٣-٤-٣)
ماڳهين (١) اصل - پڪ - مور (٦-٩) اتي جواني - شروع کان
مام (٦) محبت - حقيقت (٣-٢) (١٣-٣) صلاح - رٿ - دل جو مطلب (١٠-٦) (١١-١)

(١-٢-٣) (١٠:١)
ماموري (١) تپ - نصيب ۾ لکيل يا امر ڪيل بيماري
مانبي (٥) منڊ جاڳندڙ - جادوگر - خدا (٣٠-٣)
مائين (٣) ماهن - سمائجن (مانئڻ)
مت (٨) سمجهه - صلاح مصلحت - آچ
متارو - متارا (٣) متوالا - مست شراب پيڻ وارا - شرابي
مٽ (٣) مائٽ - عزيز - خويش
مٽي ٿيا (٣) خراب ٿيا - رکي رکي منجهن مٽي پئجي وئي
مڙڻ (٢) ملڻ - گڏجڻ
مستغرق (٥) محو - حيران
مصيبت (٨) ذکر - بدبختي
مطالع ڪرڻ (٥) پنهنجي منهن پڙهڻ - دلهه پڙهڻ

مُفتي (۸) فتوا ڏيندڙ- جو قاضيءَ
کي فتوا ٻڌائي جنهنتي قاضي
فيصلو يا سزا ڏئي

مُقابلو (۱) مقابل يا روبرو ٿيڻ-
ملاقات

منجهه (۸) اندر ـ دل ۾

مَنجهيان (۴) اندريان

مَن ماٺهه (:) منهنجي دل جو-
منهنجي دل ۽ ماس جو- جسم
۽ جان ۾

مِنهُن (۱) بهانو- عذر

مُنهن (۴) خيال - مت

مُنهي (۱) ننڍو مُنهن- جهونڙو-
ڇن يا ڇنو

مُوڙ (۸ مطلب - غرض

مُوربان (۳) ڪت . زنگ

موريسر (۲) ٻنبيهه - اڪر جي
هڪڙي ٻوٽي جو نالو- اڪين
جي هڪڙي بيماري - چالهون
(۱۳-۱۲)

مُوکي (۴) موکر ڪندڙ- ساقي-
شراب پيارينڌڙ

مُونو (۸) گوڏو (۳-۲)

مُون هيان (۲) مُون جيان-
مون ڏانهن يا اي منهنجا
هيان يا منهنجي دل

مُهانئين (۴) زورآور- ٻتارا-
بهادر

مَيءِ (۳) شراب (۱۹-۲)

مَيا (۱) مٺارا- ٿليا- همت وارا
زوريريا - مهرباني

ميانڻ (۴) ڪپ

ميٺ (۴) مٺاڻ - لذت

مِيڙو (۳) گوڙ - ميلو

ميرُ (۵) پهريون اڪرمحمدجي
نالي جو

ميمُ (۵) ۾ ميمُ جي مُحمدجي
نالي ۾ آهن (۲۱-۴)

ن

نانو (۲) ننگ - دوستي - واسطو (۲۳-۱)

نازون (۲) نهڙون - نازڪ

ناقصائي (۷) اڻ پورائي - غير ڪاملي - گهٽتائي

ناوڪ (۱) تير - تڪو (۳-۲) (۱۱-۷) (۱۹-۳)

نپٽ (۲) بلڪل

نحو صرف (۵) صرف نحو - گرامر - رواجي علم

نرمل (۳) روشن - صاف - نور وارو - عمدو - محبوب (۹-۹) (۱۱-۴) ۱۸-۱)

نفس (۸) شيطاني نفس، جو انسان ۾ آهي - شهوت - نفساني خواهش - باڻ

نمي (۸) نيڙي - نياز سان (نمي)

نوازڻ (۸) سرافراز ڪرڻ - انعام ڏيڻ - خوش ڪرڻ

نوراني (۵) نور سان پيدا ٿيل - ملائڪ

نهو (۵) ننگ - شرم - واسطو - نسبت - لاڳاپو (۲۱-۱۰)

نئي (۲) نمي - ڪنڌ جهڪائي

نهو (۵) واسطو - ڳنڍ

نياڻ (۸) پاڻي ۾ جو تڙ - چشمو - وام

و

واٽاڙو (۴) واٽهڙو - وات ويندڙ مسافر

واڌائي (۵) خوشخبري - مبارڪ

وايوڙڪي (۱) وايوڙين جي قتيلن جي

وار (۴) وير - دير

واميننگ (۴) ناڳ - زهري
سپ

وَاللهُ مَعَ الصّابِرِين (۸) قرآن
(۲ سورة) مان - يعني الله صبر
ڪندڙن سان شامل آهي

وَانجيا (۴) آزاد - واندا -
بي پروا - جدا - ڌار ٿيل

وَناهيا (۳) ونهه پر ويٺل گهوٽ

وانئن (۵) وڻن - وچ

واهرو (۵) مدد ڏيندڙ

وائيءِ پوڻ (۳) تڪرار ڪرڻ -
زبان درازي ڪرڻ

وِترا - وترو (۴) ڳهٽا - ويتر-
وڌيڪ (۲-۵) (۲-۹) (۹-۴)
(۱۳-۵)

وَٽ سر (۴) ٻُسر جي اڀوض -
سر جي بدران

وَٺڻ (۸) ونڊڻ - ظاهر ڪرڻ -
حاصل ڪرڻ

وَٽ وَٽ (۴) ڏسو - ٻُهرو - پاڳو

وَنيو (۴) ڏيو

وُجود (۵) هستي - هئڻ - جسم

وِچا (۱) هنر - هشياري - قابليت
علم (وديا)

وچ ٻوڻ (۳) ويڇو پوڻ - جدائي
ٿيڻ ويڙيا پردو پوڻ (۲-۶)
(۸-۶) (۷-۱۰) (۵-۱۳)

وَڌار (۳) واڌارو - زيادتي

وَٽي (۵) سبق جي جاءِ - پڙهڻ
جو هنڌ - ڪاغذ يا ورق جو
پيچڻ يا هيٺو ڪرڻ نشاني لاءِ

وَرَنهه (۳) گهوٽ - مرد بهادر

وِرسيا (۱) پليا - مُنجهيا

وَمائل (۲) وس - همت

وَکار (۵) مال رکڻ جي جاءِ -
گدام - سراءِ

وَکر (۵) مال واپار جو - سامان

وِنگڙو (٥) ڏنگڙو- وَرن وڪڙن وارو

وُوڙ (۴) نهار - وڇڙائي

وَهه (۳) هلُ

وِهائيءَ (٥) سڄي رات گذرڻ کان پوءِ - ڏير - ٻهاڙيءَ ۾

وَهيٺا- وهيٺو (۴) وس - تعلق - اختيار (٦-٥)

وَنَنَ (٥) وئون - وڃ

ويڄائي (۲) طبابت - طبيبن جو هنر

ويل (٨) واڌارو - زيادتي - نقصان

ويرو نار (۷) دردمر - هميشه - مدامر - ساندهه (۹-۱۹) (۲۲-۱) (۳۱-۱۰)

ويڻ (٨) نا پسند ڳالهه - طعنو- مهڻو- ڀڇڙو اکر- گناهه جهڙو

ويڻ - وراڻ (٨) سا ڳيو اکر ورائي جئي جيڏڻ

ويري (۱) دشمن - وير ولندڙ (۳۰-۱)

هه

هارائڻ (٥) کيڙائڻ - پوکڻ - هاريءَ جو ڪم ڪرڻ

هاريا (۲) هديا - نادان - ڪم فهم

هاڪ (۴) هَڪل - هلُ - آواز (۴-٦)

هاڪار (۴) هُل - نالو - هاڪ

هاءِ (۳) ظلم - جفا - درد

هُڄي (۷) هڄي

هُرڙائي - هرائي (٨) ملڪائي هيٺائي

هنڀون (۱) گهوڙها - لڙڪ

هُوڙ (٨) تڪڙو - بي صبر

هُوندن (٨) هُوند وارن - هٺڻ وارن - جيڪي جاڻن ٿا ته اسين ڪي آهيون - مغرور وڏائي ۽ ڪاوڙ وارا (۱۰-۲)

هُولڊو (۲) جيڪي مڃي - حاضر

هُوءِ (۳) ها - ظلم - جفا

هيڪالڊ (۲) ميلاپ - نياز - وصل (۱۱-) (۶-۱۳) (۱۹۱۹،)

هيرڻ (۵) هيرائڻ - عادت وجهڻ

۳- سرڪيات

ا

آڪُڙ (۱) چوڙ - ٽنگا لهائڻ

آڳر (۲) ڪڙي قسم جو سُرهو گاهه - اگر

آهر (۱) آهرو گاهه ڪائڻ جو

آٿُرن (۲) بسند اچڻ - وڻڻ

اَبنو (۲) بيٺو

اِناٽڻ (۲) ڪُٽڻ - تڪو ملڻ - جلد ڪٽي ملڻ

اَڌمڻ - اَڌامڻ (۱) اُٻرڻ - سُور وانگي پيدا ٿيڻ (۱۱-۴) (۱۳-۶)

اِڙتُ (۱) سڄ - ڪڙي تاري جو نالو (اڌ تواراٺهيءَ ان نڪتل)

آڙي (۱) اٽڪي

اَمُور (۱) اَمر - اڌ رات ڪان پوءِ (۳-۲) (۱ ا-۳)

اُڪنڊيا (۱) سڪنڊڙ

اولاڻيو (۱) خالي - ٿبڙن ڪان سواءِ

اڱر (۲) سبب - رستو

آڪيا (۲) اڪين ڪي بڌڻ جا ڪوبا

اماڙو (۱) اُبرڻ يا نڪرڻ جو وقت - جهڪاٽ - اوڙهه

اوپارو (۱) اُبرڻ - اُبرڻ جووارو يا ڏيندڙ

اُولاٺو (۲) خالي - سکڻو

آهُر (۱) آڌرو - وڻاڻ

ابلہ چيون (١) قوتا - الاجي

ب

بابو (١) فقير پرديسي - سامي (١٩-٣) (٢٠-١) (١٤-١) (٢١-٤)

بَاننا (٢) تلھا لڪڻ - ڏڪا - لميون

بُٺ (٢) ٻٺ تي - ٻٺ تي - ميدان تي - گھٽا - جڇھا - اٺ

بگھاڙيون (٢) نير - زنجير - لوھ جا ھٿا جي پاڪڙي کي ھٿبا آھن

بِاللهِ (١) قسم آھي خدا جو

بَٺ (١) گھٽا - ميدان تي

بُٺ (١) ٻني - ديرو

ٻ

ٻابل (٢) ٻابو - چاچو

ٻَنڌڻ (١) ڪمربند - همت جي ڪمر

ٻوڙُ (١) ٻوڙو - انو - (٣-٢) اٺ ڏاگھو - وطن جو ٻوڙو يا مُڪرٻون (١١-٢) (١٩-٣)

ڀ

ڀِت (٢) تڪيو - ٽيڪ - آسرو

ڀَتارو (٢) ڀلو - مٽارو جانور - اٺ

ڀَرِ (١) آڌار - ڀروسو

ڀلُ (١) ڀلو (وھت) جڳو - موافق

ڀَنيوُاڻ - ڀنيولجڻ - ڀَنياڻ (٢) مست ٿيڻ - بگڙي ٻيهڻ - بيهوش ٿيڻ - پريشان ٿيڻ - ڏکن ۾ ٻوڙڻ (٩-٨) (١٠-٧) (١٩-٧)

ڀُور (٢) اُٺ جو رنگ - ڀورو - اُٺ

ڀيچ - ڀيچ ڀنئي (٢) ڀرم ڀتي -

رات گذرڻ کان پوءِ (١-٣١)

پيَرَ (١) پرتوا - چمڪاٽ - نُور - نشان

ٽ

ٽاٻ (١) ٽوپو ڪندڙ - پچائيندڙ

ٽرمڻ (٢) نهارڻ - واجهائڻ - انتظار ڪرڻ

ٽروڪڙي (١) ٽِڪو - خال - چٽُ جو سُٺي هٽڻ سان ڳلَ تي ڪيندا آهن

ٽَڪُ (٢) اٽڪل

ٽُوَر (٢) ٽَر - وري قتل وٽ

ٽوڙ (١) آخر - منزل - پڄاڻي

ٽيلي (١) تيل جهڙي - رنگ جو قسم - خراب شڪل - جاکيءَ جهڙي

ٿ

ٿاٿو (٢) جاءِ

ٿُڪڻ (٢) ٿُوڪڻ - ٿُوڪي اُڇلائي ڇڏڻ نرويڻ ڪري

پ

پاريُون (١) واريون - طرف

پاڙڻ (١) برابر ڪرڻ، پورو ڪرڻ (٦-٤)

پاتُهيرو (١) پوءِ پرو

پاهوڙي (٢) توبرو - ڪٿو يا ٻي شيءِ جهنبرائي ڪي انّ يا گاهه کارائيندا آهن

پَٽيون (٢) ميدان - پَٽَ (١-١١)

پَرمَل (٢) ميلاپي ماڻهو - دوست پين جو مددگار - خوشبو - (٧-١) (١١-٦)

پڙ (١) گهاٽي جو چڪر

پڙلاءِ (١) عڪس - پاڇو

پَڙِ (١) برابر يا مٿ ٿيڻ

پَلَڪَ (١) اکين جو ڇپر- اکر چنب - ذرو- لحظو

پلڪ (٢) ڪت - ڇپر ڪت (١٠-٦)

پُنِ (٢) پاءِ

پُور (١) گهٽو- ٽڪو- اٽ جو ٽڪرو پند

پُوچ (١) گهٽيا

پيتم (١) پريتم - محب

پيڪو (٢) پيءُ جو- ابي ڏاڏي جو

پَيَنَد- پند (٢) پابند - پيوند - رسا پڌڻ جا- ڏانوڻ (١٢-٢)

ق

قُل - قلا (٢) گل

قلڙيون (١) نديڙا گل قل- نقش

ج

جُر (١) پاڻي- جرڻيون - پاڻي ۽ پٽ - سڪي ۽ پاڻي

ڄ

ڄُمُر (١) ڄمار - عمر

جهه

جهالڙون-جهالڙيون (٢) لپا- لڪي ڏسڻ

جهات (٢) جهٽ ڪرڻ - چالاڪي - تڪائي - همت (٧-٣)

جهوري (٢) فڪر- ڳڻتي - پريشاني- ڏيو- سستي (٩-٤) (٢٢-١)

جهيڻو (٢) ضعيف - آهستو- آرام سان

چ

چاڙهيڪو (١) سواري- جڙمڻ

جي جاءِ، جتي ڪي پاڙون
زين وغيره - جاڙهي - جڙهڙ
جي طاقت (۱۰-۷) (۱۳-۷)

چاڪُ (۲) ناز

چالڪو (۳) اُتُ (۱۳-۱۲) (۱۹-۱)

چُٽ (۲) لذت - چَسُ

چٽائي (۱) صفائي - اڇائي -
روشنائي - سُهائي،

چِنگهڻ (۲) ڪُرڪڻ - ڪنجهڻ

چِرڻ (۲) چُرڻ - ڪائڻ

چونڊو (۲) وار- وارن جو واڳوڙو

چُوپو (۲) جا ٿي چوپي وات
مان ڪڍي جتي ڪمانڊ
ڪاٺ وقت ڪيو آهي

ڇ

ڇيڪ (۲) حرت - آزاد - پنهنجي
منهن - خرشي وارو

ح

حال (۲) في الحال - هيئنر جو
هينئر - دار

حق (۱) سچ - پورو

خ

خامي (۱) ڪچائي - ڪچا-
خام (۲۱-۱)

د

دَوامي (۱) هميشه جو - مدامي

دُوپر (۲) زنجير، جو وهت
جي پوئين ٽنگن ۾ وجهندا
آهن

دُوَدستي (۲) زنجير جو
ڏانوڻ وانگي وهت کي
اڳين ٽنگن ۾ وجهندا آهن

ڏ

ڏانئڻ (۲) ڏانوڻ وجهڻ - ڏاڻڻ

ڏاڻيون (۲) ڏانوڻيون - ڏانوڻ

ڏ

ڏارَ (٢) ڏؤل - چال - دستور (٥-٢-١)

ر

رُڪَ (٢) رُڪَ

رُلڻ (١) رستو

ريٽ (٢) ريو ڪچو - دريا جي ڪپهي جي زمين

ريهڻ - ريجهڻ (١) ريجهڻ - لهي وڃڻ - گنيدڻ - لنؤن لائڻ

س

سانڍڻ (٢) گهارڻ - گذارڻ - وقت گذارڻ

سانڍڻ (٢) سگهڻ سان ڪرڻ - روء مقابل ٿيڻ

سامي (١) فقير (١٩-٣)

سانگ (١) بابر وڃڻ - جو سبب جدائي - سفر- پرديس- سانگو

سانگاهڻ (٢) سمجهڻ - خبردار ٿيڻ

ساءُ (١) سواد - لذت

سٿ (١) پاتاري - قافلو - جماعت

سچائي (١) سچائي - ڀلائي

سُڃڻ (٢) سامهون ڪرڻ - هٿڻ اُلهاڙڻ

سَڌڻ (٢) سڌ ڪرڻ سان

سُرڀ (٢) سنڀال - خبرداري

سَرِ چڙهيو (١) روبرو ٿيو - مقابل ٿي

سِرڪنڌ (٢) صندل - چندن جو وڻ - سرهو وڻ (١٩-٤)

سَنگهر (٢) زنجير - گهڻي ڇهن جو گهُٽ يا گانو

سُنيهو (٢) نياپو پيغام (١٠-٧) (١٩-٤)

سُواداڻي (٢) چڱي واڌائي - خوشخبري

سُوٽ (٢) چڱا وڻيل

سُورج (١) سج

سهائي (١) سوجهري واري - تارن جي روشنائي واري - چانڊوڪي

سهڻ (٢) سُٺ جا رسا

سيٽرڙ (٢) تنگ جهلڙ - ٻکر وجهي جهلڻ

سيج ٽيڙ - شيج ٽيڙ (١) چڙهڻ - اُيرڻ

سيما (١) پيشاني - پيشاني تي سجدي جو نشان سيميا يا طلسم جو علم جو ڪيميا وانگي مخفي آهي

سيڻ (١) تائين - سُوڌو

ش

شَاخون (١) روشنائي جون ليڪون - ڪرڻون - شعاع - ترورا

شَب (١) رات - گهڻو گهوم (١٨-٣)

شَمس (١) سج (٣٥-١)

ع

عامي (١) عام ماڻهو - اڻڄاڻ - جاهل (١٨-٣)

ق

قصبفي (٢) قطيفو - مخمل جو ڪپڙو - عمدو ڪپڙو

قَمَر (١) چنڊ

ڪ

ڪاڪت (٢) طاقت

ڪامَ (١) اڪرڻ مڪلڻو

ڪامڻ (٢) جادو- ڪامڻي-
سهڻي زال (١-٦) (١٩-٢)
(٣١-٢)

ڪنيُون (١) تارن جو ميڙ

ڪُتَ (٢) ڊرائي - گِهٽتي -
گاهِيتو- ويچار

ڪَپُور (١) ڪافور - هڪڙو
خوشبودار وڻ (٣-٢)

ڪدِ هفي - ڪُدهفو (٢) تطيقو-
اطلس - مخمل- هڪڙو قيمتي
ڪپڙو

ڪُدا لور (٢) سدا توري جو
بِد - نا صالح - ڪڌ هرو - بد
اخلاق

ڪُرُ (٢) ڪُتنب - ڪُڙم -
ذات - حسب نسب (٣١-٢)

ڪَسرَ (٢) گيسر- ديرِ- ڊرائي-
سُستي -گهٽتائي

ڪُنگُو (٢) لوا - لوَن جي مور

يا انهن جا گُل

ڪنوات (٢) نتيڊو جوان ات

ڪُنورَ (٢) ڪنول - گل نيلوفر
گُل

ڪوڙِ (٢) ڪوڙيون - ڊِيهون
گهٽيون - ڪروڙيون

ڪَهِ (٢) اثر

ڪَيڪانُ (٢) گهوڙو

ڪيهي (١) ڪهڙي

ڪم

ڪاڏو (٢) ڪاڏي - پوُت - ڪاڏو
ڪوڙِڻ - پوت ڪوڙِڻ - منهن
پر ڪِرڻ ضعيفي جي سبب

ڪامِ (١) ڪامڻ - پچڻ - ساڙو
سوزش - حسد

ڪَتڻهار (٢) گل جو نالو - گُل
جو وڻ

ڪهائڻ (١) ساڙ ڏيارڻ

کُڙُ (۱) کُڙُ- خراب آدمي -
کريل ماڻهو - رقيب - دشمن
(۷-۲) (۱۸-۲)

کرڻ - ڪِرڻ (۱) (۲) روشني
ڪرڻ (۱۹-۸)

کنهاتڙي (۲) کنهات جي
راڳڻي - پيازي - محبوبه

کنڊُ (۲) رستو (۷-۱)

کبيت (۲) کيتي - ٻني

گ

ڳلي (۲) ڳچي = ء

ل

لاکيڻو (۲) لکن جهڙو - جڳن
عادتن وارو - عمدو - قيمتي

لامي (۱) لمندڙ - نمندڙ

لڏا (۱) ڏسي - طرف

لڏو (۱) ڏڪڙي تاري جو نالو

و-ڇپت

لغار (۲) انگ - ذرو - لُون -
اشارو - اثر (۱۰-۵) (۱۱-۷)

لڪب (۲) لڳا - لڳي (۱-۱)

لڙ - لڙو (۲) اُت (۹-۱)
(۱۱-۱) (۱۳-۵) (۱۹-۴)

م

ماڪاني (۲) جاڳي اٿهي -
ارادتاً - ڪُڌ ڪري - ماڪ
ء - صبح جي وقت

مال (۲) مالهه - مالها - مهار

مام (۱) مطلب - اشارو

مُهرُ (۲) سگر - ڪندي جو گر-
قرابيل (۱۱-۱) (۱۱-۴)

مهُڙُ (۱) متان

مڙ (۱) ٻڙئي - سڀئي

مشتاق (۲) شوق وارو - عاشق

مشڪ (۱) ڪستوري

مُعمُور (٢) خوش - راضي - ڏاول - سکيو

مَلامُ (١) ملامت - ڏوهه - قصور

مَلوُرُ (١) ملول - غمگين

مَنڊ (١) مانند - مثال - مت

مَنڌُ (١) مڌ - شراب - لذت - مناٽ

منڊ (١) جادو - منتر (٣٠-٣)

موڪ (٢) مالا روپا ڳلي - گهٽو ڳاٽي - وهندڙ ڳاٽي - گهٽو جام - مٺو (٧-٣) (٢٨-١)

مِهاءِ (٢) مِنهن تي - ڀانئي تي

مُهنديُون (٢) موهينديون - خوش ڪنديون - وڻنديون

مُيوَ (١) اَٽ - ڏاگهو

ن

نامَڙ - نامڙ (٢) اُپرڙ - ڪني ڪيڏڙ

نانگو (٢) اوچتو - ناگهر - ناگر

نِپُرُ (٢) بي پر - بيوس - بيڪس بلڪل - نپت

نپوڙ (٢) نپوڙڻ - ڳالهي ڪيڏڻ منهنجون هارڻ

نِڌان (٢) پڇاڙي - پُڄ - نيٺ گهر (٩-١٢)

نِرتِ (٢) نگاهه - نظر (٢١-١٠)

نِسَتُ (٢) ضعيف - بيطاقت (١٠-٥)

نيٺ (٢) نيٺ جا رسا - نوڙ

و

واسَ وَرنيُون (٢) خوشبودار - سُرهيون واس سان رنگيل

وَاءُ (٢) ڪراڙن جانورن جي بيماري - ڪاروواءُ

وِچڙڻ (١) رنج ٿيڻ - ناراض ٿيڻ - مُنو پائڻ - جڙڻ

وَنَ يُڻ (٢) پيدا ٿيو - ضعيفي

وَنَ ڦڙو (٢) سخت ميڻهن

وڻ وڙجڻ (٢) ڪاوڙجڻ - چڙڻ - رُسڻ - ورچڻ (١٩-١) (١٩-٤) (١٩-٩)

ورونُهن (٢) صحبت - أنس - حال اورڻ - رهاڻ (٩-٣)

وَڪَ (٢) اُن جو گلو (١٠-٦) (١٣-٨)

وِلُهه (٢) ڪُلي دوا - ماڪ - گهر

وِمامڻ - وماسجڻ (٢) فڪر ڪرڻ - گهٽتي ڪرڻ

وِهه ماه (٢) وِهه ڀرئيون - زهر جي سواد واريون

وهلي (١) جلد - تڪڙي

ھ

هانهُر - هاهُر (١) ڀونگار - ڀون ڀون ڪرڻ - دڪل

هڏيون (٢) لگڻ - اثر ڪرڻ

هَيدي (٢) هڪڙي قسم جو ٻاڪڙو جو نوڙن ۽ رسن مان تو جڙي - جهل

هير (٢) هن وير - هنير - هاڻي

٤- سر سراڳ

ا

آب (١) پاڻي - درياهه - سمنڊ

آلشي (٥) ٻاهر ڄهڙو - ساڙيندڙ ماريندڙ - خوفناڪ

آچارُ (٣) مثال - نمونو - انصاف نبيرو - فيصلو (٩-٥) (١٨-١)

آچاڙا (٢) اشارا - نشانيون (٣-٥) لهريون - وهڪرا

آڏو (٢) اگيان - وچ تي

آرُ (٢) درياهه جو سخت وهڪرو

أجل - ٻکر - سير (٥) خيالُ
مُيلُ - شوق

آگاھہ (٥) واقف

آگر (٥) خوشبودار ساڙڻ جي
دوا - اگربتي - واس - ڌوپ
(١٩-٢)

آڳهہ (١) وسيلو - آسرو - اجهو-
پناھہ - دَر - مهندار - نظرتي
(٤-٣) (٦-٥) (١٤-٢)

آهار (٣) آهر - آسرو - پروسو
(٤-٣)

أبَت (٣) أبتا - أونڌا - مخالف

آياڳي (٥) نياڳي (٩-٤)

آلاڻ (٥) اڻ تارن - نہ تري
جاڻندڙن

أتر (٣) أترجو واءُ (٧-٢)

أتوريا (٥) اڻ ميا - بيحساب
(٥-٢)

أڀڙڻ (٣) مٿي چڙهڻ - ٻاهر نڪرڻ

أخلاص (٦) سچائي - نيڪ
نيتي - سچي دوستي (٨١-٣)

أرٿ (٤) اشارو - مطلب

اڙي (٥) اٽڪ - مشڪلات

اسارو - اساري (٤) (٥)
ري سار - ري سُڌ - ري ٻُڌ
(٣-٢)

أسري (٤) أڌامي - چڙهي

أمونهي (١) آڻ سونهي - ٺير
واقف (٩-٨)

أڪير (١) ٻِڪ - سَڌَ - خوشي

أگهائڻ (١) عرض قبول ڪرڻ

اگهڻ (٤) قبول ٿيڻ - پسند اچڻ

اَلتائبُ مِنَ الذنبِ ڪَمَنْ لا
ذَنْبَ لَهٗ (٢) حديث - يعني
گناھہ کان توبهہ ڪندڙ اهڙو
آهي جهڙو جڻ تہ ڪن گناهي
نہ ڪيو

اَمانا (۱) بي مانا - بي آبرو (سمانا جو ضد)

اللهشو (۲) فڪر - ڳڻتي - ڊپ

آٽي (۳) نوڪ - ڇهنب - سُنهن

اوباهڻ (۲) ٻهڪائڻ (٦-٨) (٣-۲) (نالو الهه اوباهيو انهيمان نڪتل آهي)

اُوُجُ (٦) جاڙهي

اوڙاهه (۲) ڪُنُ - اونهو درياهه عميق - درياهه جي ڪنڌ - درياهه جو ترو (۲١-٥)

اوسارُ (٣) آسرو - آجهو - تارُو

اُوسُهُه (٥) اوچتو آواز - ڌال (٥-١)

اوْل (۱) ڏِڪ - لهوارو ڪر - اولي سان ڏڪ

اولڻ (۲) ٻاٽي مان لنگهائڻ - لاهڻ - اُجلڻ (٦-۱)

اولو (۱) جهاز جو ولجهه - ٻيڙيءَ جو ڳن (٣) (٥-٣-٢)

اُونائڻ (۱) اُنائڻ - عرض قبول ڪرڻ - آگهائڻ

اُونهو (٦) عميق سمنڊ (اشارو آخرت يا من جهانجو) (١٨-١)

اُهرائڻ (٣) ڏاڪارڻ - هلائڻ

اُهڙائڻ (٣) سيرن يا چيرن ۾ ڏاڳا اگڙيون وجهي بند ڪرڻ

اُهرڻ (٣) لگهڻ - ٽلڪڻ - لُڏڻ

اُهسُ (٤) عشق - شوق - سڪ اٻارو (٦-٣)

اُهڪُ (٥) اوڪائي - ڏڪيائي - ڏڪر

اُهڳ (۲) خوشبودار تيل

ب

باطن (۱) اندر دِل - ڳجهه

ٻاتا (١) بيان - احوال - راز- اندر جي حالت رنگ - شڪل - پردو

ٻچن (٤) ٻچڙن

ٻخرو (٢) حصو - ڀتي - نصيب

ٻلاتي (٢) بلائتي - مضبوط - هٿيڪي جاء

ٻود (١) هٿ - هستي - وجود - ٻقا (٢٠-٩) (٣٠-١)

ٻهر (٥) جماعت - قطار (٦-٥) (١١-٦)

ڀ

ڀارِ (٢) ڀاري - سمنڊ جو پاڱو - اونهو پاڻي - ڪُنُ

ڀانُ (٢) ڀانهو - غلام

ٻِماران (١) ٻن طرفن يا پاسن کان

ڀر (٦) برحال - مصيبت - افسوس

ٻڙباڻو (٣) ٻيڙي وارو - مهاڻو

ٻيلاٽي (٢) ٻيٺهري - ٻن ٻاٽين جي وچ جي زمين (٢-٣)

ٻيلي (٦) مدد ڪندڙ - واهرو - ساٿي - ساٿي (٦ ٥)

پ

پار (٣) پائو

پانْ (٢) لنگهو - مڱڻهار - ٻنٺو (٦-٦) (١٤-١) (٢٧-١)

پَتار (٢) گهر ڌڻي - ٻرس - خاوند - خدا تعاليٰ (٦-١)

پُتي (٥) ڀراٽي - گهريل - ضعيف

پتيون (٥) قبر ٻاسا - قبر

پُرُ (٣) ٻاسو

پُلڪار (٣) ڪاوڙ - سختي - تنگي (٦-٨)

پِنْ (١) رُڃُ - ٻچي قاسائڻ جو جار (٢٨-١)

ڀوري (٤) ڀورڙي - الجاڻ - ابوجهه - ڀولي - ڀلندڙ(٩-٣) (١٩-٣)

ڀٽي (٣) ڏڀ - ڊاءُ - خوف (٩-٧) (١٠-٦) (٢٢-٢)

ڀيٽي (٤) جاءِ - هنڌ - واهر (٣-٢) (٦-٦) (١٨-٣)

ت

تاثير (٢) اثر

تاري (٢) طلب - تاٿ - ٻاجهه - ڀلائي (٣٨-١) (٧-٣)

تاڪيائون - تڪيائون - سهي ڪيائون - وڪريا مال سان ڀريائون

تانگهو (٦) تورو ٻاٽي - هتي اشارو هن جهان ڏي

تائب (١) توبهه ڪندڙ - پشيمان

تحقيق (١) سچ پچ - حقيقت ڪري (٣-٣)

تڙ (٣) ذرو

تراز (٥) طراز - هيڙي

ترميز (٤) تجويز

ترهو (٢) ڪانين يا ڪکن جو ويڙهو جنهن تي ترهو آهي (٦-٨) (٢٠-١)

تسليم (١) سڀ ڪم خدا کي سونپڻ - توڪل - خدا تي پورو ڀروسو (٣-٣)

تڪيو (٤) مڪان - رهڻ جي جاءِ (٢١-٢) (٢١-٣)

تڳڻ (٢) رهڻ - گذارڻ - جتاءِ ڪرڻ (٣-١)

تڻ (٣) تنگ - سوراخ (٦-٦)

تنڻ (٣) تڻ يا تنگ بند ڪرڻ - ڏڳهري هڻڻ

توائي (١) بتال - گمراهه (١١-٢)

توبوا الي الله توبة نصوحا (٣)

(قرآن مان) يعني خدا وٽ خالص طرح يا سچي دل سان توبهه ڪريو

توهه (١) (٥) مهر - ڀلائي - خدا جو فضل (٦-٥) (٧-٤) (١٨-١)

ث

ثنا (١) تعريف - واکاڻ - وصف

پ

پاتار (١) سمنڊ جو ترو - درياهه جو ترو - اونهو پاڻي

پار (١) پريشان ٿيڻ - ڏک ڪندڙ

پارچا (٥) ڪپڙا (پارسي پارچه)

پارس (٤) ڪيميا - پٿر جنهن سان ٽامي وغيره کي ڦيرائي سون ڪجي (٥-٣-١)

پارکو (٤) پرک وارو - پرکيندڙ

پاري (٦) ڪسي - کوهاڙو - سير - نهر - پاڻي جي شاخ

پاڪڙيون (٣) پهڙيون

پان (٢) تن - پان جا پن يا بيڙا

پالدي (٥) پنڌ ڪندڙ - قاصد

پاڻيٺ (٤) موتي جو پاڻي يا آب - رونق - رنگ روپ موتي - آبدار شيء (٤-٥)

پچار (٣) ذڪر - بيان - ڪلمو ڪلام

پدم (٤) ارب کان مٿي جو عدد - ڳاڻيٽي کان ٻاهر

پربندر (٣) پوربندر - ڪڇ جو ڏکڙو بندر

پرتيٺ (٢) پرجهڻ - ڏاهپ

پرکڻا (٤) پرکڻ يا جهڪاسڻ وارا - صراف

پرڇي (٤) پڇي - پرجي - سونهاجي

پڙيون (٥) پاسارين يا عطارن

جون ہڙيون - خوشبودار
دوائون.

ٻگهه (٣) رسو جنهن سان ٻيڙي
ٻڌي ڪناري تي بيهاريندا
آهن - لنگر سان ٻڌڻ جو
رسو

ٻوڇارو (٢) ٻوڇا ڪندڙ -
ٻندگي ڪندڙ

ٻهڪُ (٢) واسطو - مناسبت -
موافقت (١٢-٥)، (٢٢-٣)

ٻهنا (٢) ٿيا - راضي ٿيا

ٻيڪ (٢) محبت - سنگت -
دوستي (٩-١) (١٠-٢)

ڦ

ڦرهو (١) جهاز جو تختو

ڦڙيون (١) مينهن جون بوندون-
برسات

ڦڙو (٣) پاڻي جو ڦوٽو - حباب

ڦيٿ (١) ڇِيٿ - ڇِماٽ -

لهرين جو ڏڪو يا ستڪو

ڦيرو (٢) ورُ - موٽ

ج

جاڏا (٥) وڏا

جال (٢) جام - گهڻو - جاري -
گهڻا - ججها (٦-٥) (١١-٥)
(٢٤-١)

جانا (١) توبهه - نڪي اگر
گسائڻ، جا توبهه جي نشاني
آهي

جُهوُنُون (٣) لڳيو وڃ -
گڏيو وڃ

جُنڪي (٣) ڪڙڪي - اوچتي آئي

جَر (١) جل - پاڻي (١٩-٩)

جَرُ لمي پاڻ (٥) درياه جا
ٻوجارا اکو پاڻي ۾ وجهندا
آهن جانور وغيره ۽ انهي محل
گاڇي ۾ پاڻ وجهي پاڻي جا
ڇنڊا هڻندا آهن ۽ دعا گهرندا
آهن

جُريون (٢) جرپون- کنبدون
گوشا

جُڙي (٢) ملي

جفا (١) تکليف - سختي

جُگ (٥) ايّام - زمانا

جُنبڙ (٣) ملڙ - جڙڻ - مٿو
هٿڻ

جُنگ (١) (٥) وڏو - گهرو-
قداور- مضبوط (٦-٨) (٨-٣)

جوڙ (٢) نهارڻ - گولڻ

جولي (٢) جوت وارو- چمڪندڙ

جونن (٣) گوڏن - مونن

جوپ (٢) بهادر - پهلوان -
جنگ

جُود (٢) سخا

جوکارو (٥) جوکي وارو -
خوفناڪ - شوروارو - جوکائتو

جوهري (٢) جواهرن جا سوداگر-
جواهر فروش

جُهاجُ (١) جهاز

جِيفو (٣) مُراد - ڊُونيڊ - هعني
اشارو حديث جو تر الدّنيا
جِيفةٌ وطالِبُها کلابٌ - يعني
دنيا ڊونيڊ آهي ۽ سندس
گهوليندڙ ڪتا آهن

ج

جام ٥) سردار - مهندار -
رسول ڪريم (٧-٣)

جه

جهاگِڙ (٢) پاڻي مٿ جهان ملڙ
يا لنگهڻ - تکليف يا مشقت
ڪيڻ

جُهرجُهٽو (٣) گهر گهاو - پراڻو-
شڪستو

جهرُڻ (٣) ضربحرڻ - لاهڻ

جهڙيون (٢) گجهون جايون- لِڪل هند - جهڙيا ڪارنهن
پر ڍڪيل

چ

چارُ (٢) چارو (١) چارو-وات- رستو

چُرا (١) چور - جورڻ -تحرڪ
يادگيري - مور

چِڪِڻ (٢) ڦرندڙ لهر - ڪُن-
ڏهڻ - گپ (١٨-٣)

چُور (١) پگل - پُرزا پُرزا -
بيمار (٢١-٢)

چورُ (١) جورڻ - تحرڪ -
يادگيري

چوڻ (٦) ترڪڻ - گولڻ - نهارڻ-
نيوڙڻ - اندر ڦولهڻ - جار
وجهڻ

چُٺو - چونو (٣) سرهو تيل

چيتارڻ (١) چِت تي رکڻ -
ياد ڪرڻ - ياد رکڻ

چينڻ (٣) تيارڪرڻ - سنبرائڻ

ڇ

ڇِتَرُ (٣) براطي بيڙي

ڇُڪَ (٦) وراڙي

ڇِلرُ (٣) چلر جهڙي ملڪي
بيڙي

ڇِلُرَ (٦) ڍنڍون - مڇي جا جار
(٢٨-١)

ڇُلُڻ (٦) جهاز جو لُڏڻ ۽ پاطيءَ
جو ڇُلڪڻ - ڇلڪي

ڇوهو - ڇُهو (٣) (٥) هوا جو
جوهو - پاطي جو ودڪرو -
طوفان

ح

حاج (٢) احتياج - مطلب - مُدعا
خواهش

حديث (٣) رسول صلعم جو قول يا ڪلام

حُرمَت (٥) صحابي - صدقي - عزت - حق - شرف

حڪيم (١) حڪمت وارو - خدا تعالىٰ جو نالو

خ

خانُ (٢) سردار

خَبرَ (٢) ياد گيري

خضر (٥) خواجہ خضر، جو گمراھن کي رستو ڏيکاريندو آھي

خمار (٢) نشو - غفلت

خِيمو (٢) تنبو

د

داتا (٢) بخشيندڙ - سخي - خدا تعالىٰ

دار (٣) ڦاسي - سوري - گهر -

جهان (٢٠-٣)

دَارُو (٢) شفيع - ڇڏائيندڙ - وڪيل - سفارش ڪندڙ (١٨-٣) (٣٣-١)

دانُ (٢) بخشش - عطا - انعام (٦-٦) (١٤-٢)

دائِم (١) هميشہ - مدام

ڏڙي ڏِڪَ (٤) ڏِبَ - يت - معنا نهين

ڏنگي (٢) بيڙي

دُني (٣) دنيا

دوربيني (١) ٻري ڏسڻ جو اوزار جو جهازن ۾ ڪتبدا آهن

دِيوان (٢) دفتر - فيصلي جي جاء - محشر يا قيامت

ڏ

ڏُٺيا (٢) بند ڪيا - جو لڌي ڪيا

ٻ

ٻاءِ (٤) ڊپ - خوف (١-٢-١) (١-٢٩)

ڀ

ڀَرڻ (٣) ڊرو ٿيڻ - لهڻ

ڀُڪڻ (٦) رسڻ - ٻهڪڻ

ڀوڻ (٢) گهلڻ - چڪڻ - ٻهارڻ - نڙڻ

ڀيرو ڀير (١) ڊيرن جا ڍير - ڍِڳ - گهڻو

ڀِينگَ (٣) جهاز جي چڪري جنهنجي مٿان رسا ڦرندا آهن - ڪپي - وڏي يا گهري شيءِ

ر

رانڪڻ - رانڪڻ (٢) خوشيون ڪرڻ - مڙا ماڻڻ - ڪنهبو وجهڻ - راضي ڪرڻ -

ريجهائڻ (٦-١) (١٩-٢٠٤) (١٩-٦) (٢٥-٣) (٣٥-١)

رواُزي (٤) بي انصاف - رواز يا پاسداري ڪندڙ - لگهه - ڪوڙو

رُونَد (١) روئندا

ريءِ (٤) ڏُکر - غم - مَٽ

س

ساڄَ (٣) سچا - سنوان - چڱا

ساڄَ (٥) ساڳ جي ڪاٺي - ٻيڙيءَ جا ساز

ساز (٣) اوزار - ٻيڙيءَ جو سامان ونجهه وغيره

ساٌمونڊي (٦) سمنڊ تي سفر ڪرڻ وارا - مسافر

سانياڻو (٣) تياري (٥-١)

ساندارو (٢) مِن ير ڪان ڦُن ير درياهه جي وچڻ - سڙهه جو هوا سان ڀرجڻ - سڙهه ڪٽي هلڻ

ساڳوڻا (٦) قسمت - نصيب - نندا ٻگر يا نادًيا ڏنڊ وجائڻ جا

ساٿي (٢) ساٿي - مدد - واھر

ساھَ ڏيڻ (٥) ويرجو چڙھڻ

ساھُوڪار (٥) واپاري - وڻجارا - سوداگر

سائِر (٥) درياھ (٦-١) (٦-٩)

سُبحان (٢) خدا پاڪ (٢٠-١)

سُبت (٥) سنبت - سعيو - تياري - سپ

ستّار (٣) ستر ڪندڙ - ڍڪيندڙ خدا

سِت (٣) ڪمُ - واسطو

ستاڻو (٣) سخت - شور وارو - ڪاوڙيل - ڏاڍو (٥-١)

سپيون (٦) دوائن جون پيالون - سٽيون

سَجود (١) سجدو - سلام - تعظيم

سُدرَ (٣) مضبوط - ٿلھو - گھاٽو زيادہ - زوروارو ماٺو - سگھرو (٨-٥) (٩-٨) (١٠-١)

سرڪرڻ (٦) تيارڪرڻ

سري (٣) رڙھي - دلي

سفيت - سھيت (١) سفيد - اڇو

سقلات - سقلاط (٦) ٿلھو مضبوط ڪپڙو - بنات ٩-١٣)

سَڪرات (٢) موت جي بيھوشي

سُڪاڻ (٣) ٻيڙي جو سڪان - ڪوھو

سُڪاڻي (٣) سڪان جھليندڙ ياھلائيندڙ

سڱا (٣) سنگت - نسبت

سُمانا (١) مان وارا - مانائتا - عزت وارا - سُکيا - خوش (٢١-٢)

سَمَرا (٢) سَمَر - رستي جو توشو

سمگيا (٢) نوازيا - پيرايا - سرفرازڪيا (٦-٦)

سَمِهت (٥) سعيو - تياري

سُنوارڻ (٢) ناهڻ - جوڙڻ - سدارڻ

سُميءَ (٣) راحت

سنوريا (١) سُڌريا - قابل ٿيا

سوجهڻ (٢) ڳولڻ - جاسوسي ڪرڻ - نهارڻ - جانچڻ (٣) (٩-٣)

سُود (٥) فائدو - نفعو

سورڻ (٦) چورڻ - صفا ڪرڻ

سونا (٢) اي سون - سونارا

سُولڳيا (٥) روڪيا - محصول يا سونگهه لاءِ ترسايا ويا

سُونهڻ (٣) بيٺري

سهين (٣) سئون رسو - سئين وات - مدايت

سِهر (٢) درياهه جو وچ - تِکر - اونهو پاڻي

سيڪڻ (٣) چنڻ

سيل (٥) سُپت - سچائي

سيڻن (٣) سين - سان

سيوا (٢) پوڄا - پرستش - بندگي

سيوڻ (٢) سيوا ڪرڻ - پوڄڻ

سِيهو (١) شِيهو - مشهور ڏاتو

ش

شارڪ (٣) شرڪ ڪندڙ - ڪافر - شيطان (٣٠-١) (٣٠-٣)

شاهه (٣) درياهه شاهه

شهباز (٣) شاهي باز - باز جو عمدو قسم (١٣-٣) (٣٦-٢)

ص

صراط (٢) پل صراط جا ترارڪان

تکي ؛ وار کان سنهي آهي جنهنتان قيامت ۾ سڀ ماڻهو لنگهندا (٣٣-١)

صَراف (١) سون رپو پرکيندڙ - سون رپو مٽائيندڙ (٢٥-١)

ض

ضاع (١) ضايع - زيان - نقصان

ط

طوفانُ (١) پاڻي جي اُٿل - پاڻي جو جوش يا چاڙهو يا لهريون

ع

عادنيوُن (٦) عدن ئي مان

عَبَث (٥) اجائي - ناحق - مفت - جاڙ (٩-٣)

عَبير (٥) خوشبودار دوا (٢١-١-٣١-٧)

عِجز (٥) عاجزي - مسڪيني)

نماڻائي - نياز (٢١-٤)

عَدنُ (١) عربي سمنڊ ۾ هڪڙو بندرگاهه جي رستي تي

عِصيان (٢) گناهه - ڏوهه - پاپ

عَهدُ (١) انجام - وعدو - شرط (٣١-٨)

غ

غاريبو (١) غريباڻو

غُراب (١) جهاز

غُوّاص (٢) ٽبي مٽيندڙ - ٽبي هڻي موتي ڪڍندڙ

ف

فضل (٢) ڀلائي - مهرباني - رحم

ق

قَرنفل (٥) لونگ (يا قرنقل)

قَوّال (١) ڳائيندڙ - تعريف يا مدح ڪندڙ

ڪ

ڪاُرونپار (١) گوڙهو - اُونهو پاڻي - درياهه - ڪارنهن - اونداهي (٢-٢) (٥-٣)

ڪالڌ (٣) مُرس - ڀتار

ڪاٺو (٦) درياهه جو هڪڙو پکي جو پاڻي لهڻ وارن ڏينهن ۾ بولي ڪندو آهي ته سگهوئي پاڻي لهي ويندو آهي

ڪاٺو (٢) شيشو

ڪاٺوڪچُ (١) ڪوڙو يا ڪچو شيشو - نه موتي يا جواهر - ڪوڙ

ڪُٽ (٢) هڪڙي ڏاتو - پڳل ٽانو (٥-١)

ڪُپُرُ (١) (٣) درياهه جو ڪنارو - درياهه

ڪُجَل (٢) اکين ۾ وجهڻ جي سرمي جهڙي ڪاري شئي

ڪچُ (٢) ڪوڙ

ڪشتيبان (٢) ٻيڙي هلائيندڙ ملاّح - ناخدا (پارسي)

ڪُفران (١) بيشڪري - ڪُفر ڪرڻ - ڪافر ٿيڻ

ڪُلُّ نفسٍ ذائقة الموت (٢) قرآن مان يعني سڀ ساهه وارا موت جو سواد چکيندا (١٩-٣)

ڪمرٿيا (٢) ڪمياب ٿيا - گهٽ ٿيا - کُٽا

ڪُنُ (٢) گرداب - درياهه جو اهو هنڌ جتي پاڻي اونهو هجي ۽ ڦري

ڪُنبڻ (٣) ڌڄڻ - ڏڪڻ

ڪنچن (٢) شيشو - نازڪ شئي

ڪنچل (٢) ڪوڙ - سون

ڪنير (٢) عينڪ - چشمو

ڪوني (٥) دُڪان

ڪوڙ (٥) ڪڏ ڪري - خوشي
ـان - سعيو ڪري

ڪورُ (١) ڪورَ - ڪنارو -
ڪناري - ٻاسو (٢٧-١)

ڪُوڪار (٣) آواز - دل - ٻُڪار
گوڙ

ڪَيْهلَ (٣) سُـ - ڪوڙ

ڪِيرَ (٥) ڪلا

ڪم

کَمتِ (٢) ڪتيو - فائدو - نفعو -
فتح

کَمنب (٥) سمنڊ جي ٻاري - گهارو
(٥-٢)

کَمنب ڪيڙائو (٥) ٻاطي جا گهارا
ڪيڙيندڙ - سمنڊ لنگهيندڙ - گس
تان هلندڙ

ڪوڙ (٦) وڄ - ٻجلي - وڄ جو
چمڪڻ - ڪوائڻ

کوهو (٣) ٻيڙيءَ جو کُوهو -
سڪان

کُهينَ (٣) تڪلن - تَڪن تُتن
عاجزن

ڪِيرَ (٥) ڪيري - واڌائي -
مبارڪ (٦-٧)

گ

گَت (٢) گهت - عادت - دستور
(٧-٣)

گڏُون (٣) تامي يا پتل جو لوٽو
تامو يا پتل - ڪروي ڏاتو يا
ڏوڙ

گيهُوار (٣) غافل - بيخبر - غفلت
بيخبري

گپ

گاهُون (٢) راڳ - شعر - بيتون
گاليهون - ٻوليون

ڳورڻ (٦) ڳولڻ

ڳورو (۴) ڳولو- ڳولا ڪندڙ

ڳوري - ڳوريون (۴) ڳولي- ڳوليون - طالبو - عاشق يا مشتاق زالون

ڳُوڙهو (١) ڳوڙو - ڳوڙهل - مت جو ڳوڙهو ڳنڍ جو ڳوڙهو - بي انت

گهه

گهائو (٦) گهُرو - گهٽو

گهارڻ (٢) گذارڻ (٦-٦)

گهُرني - گهُرَ (٢) خدا جي خواهش - رب جي رضا

گهڙو (٣) دلو

گهُورڻ (٦) گهُري - طلب ڪري - ڳولي

ل

لاجُو (١) رَسا

لاڪيدار (٥) لڪپتي

لاڳبدار (٥) لاڳاپي وارا - دوست - مُحبُ - جنهجو لاڳو لڳي

لالَن (١) پيارا - سهڻ - محبوب (٣-١)

لائِقُ (٣) لياقت وارو - سردار - حضرت رسول صلعم

لَاتُون (۴) هيٺو - ڏُبرو - غريب

لپيٽ (١) لپاٽ - چماٽ - چپيٽ - ڏڪ

لَچ ڪٽڻ (٣) ڏمو ڪٽڻ - ذميدار ٿيڻ - ننگ ڪرڻ

لڏو لاهڻ (٣) بار لاهڻ - سامان لاهڻ - ويهي رهڻ

لُڙُ (١) لڙو پاڻي - درياهه جو پاڻي - اونهو پاڻي - درياهه (٦) (٦-۴، ٦) (٦-٨)

لَسَ (١) پاڻيءَ جي لسَ يا آڇ يا سَطح

لِسانا (١) لسان سان- زبان سان

لَڪُيون (٣) جبان جا لنگهہ - مشڪل جايون

لڳُڻ (٣) لاءِ - ڪارڻ - واسطي شامل - لاڳو رکندڙ (٦-٥)

لَڳَا (٣) مَندا - بدڪار ماڻهو- گنهگار

لڱو (٣) لنڱڙو - منڊو (پارسي لنگ)

لُنڊو (٣) بد عادت - بيحيا - بيشرم

لَنگر (٣) ٻيڙي يا جهاز بيهارڻ جو لنگر

اوڙانُو (٣) ڏڪيندڙ- ڳوليندڙ گهرج وارو

لوڙڻ (٥) ڪاڙهڻ - ٻارڻ - ٻوڳڙ (٦-٥)

لَهُمُ الْبُشْرىٰ (١) قرآن (١٠ سورة) مان يعني هنن جي لاءِ خوشخبري آهي - يعني اوليائين لاءِ يا جيڪي عمل صالح يا چڱا ڪم ڪن ٿا

ليث (١) پاڻيءَ جي ٻڪيڙ- ٻڪڙ يا اتيل پاڻي - طغياني

لِيڙو (١) ٻيڙو - جهاز

م

ماسو (٢) تور جو وزن - اٺ رتيون

ماڻڪ (١) موتي - ملوڪ - ڏاهو

ماءِ (١) (٥) ٻدر- مقصد - منزل مقصود - مطلب

مَنايُون (١) مدايون - بديون - گناهه (٣-٣)

مُنَن (٣) ٻچڙن

مِجاز (٣) خاصيت - رونق - تيزي (٩١-٣) مزاج

مَجَاز (٦-٢) مغروري - بستي

مُخا (٢) عربستان ۾ مڪڙو شهر- عرب جو ڏڪ بندر

مَدح (١) تعريف - واکاڻ - مداح

مَذڪور (١) احوال - ذڪر

مِڙڻ (٢) ملڻ - گڏجڻ

مَسُ (٥) قلم مَسُ - لوح قلم

مُعلمّ (١) آرڪاني - جهاز جو رهنما - مَلاح

مڪڙو - مڪڙي (١) ٻيڙي (٢٥-)

مڪو (٦) مسلمانن جو پاڪ شهر جتي ڪعبو آهي ۽ جتي حج ڪرڻ لاءِ ويندا آهن

مُڪيُن (٣) موڪلئين - روانو ڪيئين

مَڳڻ (٣) گهرڻ - سوال ڪرڻ پنڻ (٦-٣)

مڱڻهار (١) لنگهو - پنڻو - فقير سوالي

مَلاح (١) مهاڻو - ٻيڙي يا جهاز هلائيندڙ (٥-٢-١) (٢٨ ١)

ملڪ جِڻو (٣) ڊپ - خطرو - خوف

منا - منا (١) (٥) منان مَنُ مان - دل مان

مُنڊ (٣) زال (٦-٩) (٩-١٣)

مَٽڻ (٢) ڏسڻ - نهارڻ

موچار (٢) موچارو - سونهارو - سگهورو

موليا (٦) مولهيا - مولهاتا - پٽڪا - ٻڌون

مهراڻ (٥) درياهه - سنڌو ندي

مُهي (٥) ڏڌُ (٦-٤)

ميل (٣) گاڏيتي جو وڏو عدد - ڪروڙن ۽ اربن کان به مٿي

ميَن (٣) آئن (ميا - آئن)

ن

نابود (١) معدوم - نيست - فنا

نانارِيُون (٣) ننڍڙا لنگهر ٻيڙي ٻهارڻ لاءِ

نَاکُوا - ناکعا (١) ناخدا - خَلاصي - جهاز هلائڻ وارا (٢٨-١)

نَاوُ (٣) ٻيڙي

نِبهَڻ (٣) جتاءِ ڪرڻ - ٻقا ڪرڻ

نرلُون (٥) ڏيان سان - خيال سان - سمجهہ سان - تحقيق (٦-٥)

نسيان (٢) وِسر - غفلت - وِسلو - غافل

نَعرو (٢) سَڏ - پُڪار - دانهن

نِڪ (٦) ميرو - مٽي هٺو - پاڻي جي ڪڌ

نِڪٽي (٣) بلڪل - مور - سورو (٩-١٣)

نڪَٿ (٦) جند جون منزلون -

نُرج - تارا (١٩-١) نمُرو (٢٥-٣)

نِنڊڻ (٣) ڪٽڻ - ٻرڻ

ننگر (٣) لنگر

نواز (٦) نوازڻ - سرفراز

نُوح (٥) حضرت نوح نبي جنهن طوفان ۾ ٻيڙيءَ تي ماڻهو چاڙهي بچايا

نِيرُ (٥) پاڻي (٦-١) (١٨پ١) (٣١-٩) نَنڍو پاڻي - ننگهو پاڻي

نِيھيو (٣) دعوت ڪندڙ - اُونهو پاڻي - درياءَ

نيهہ (٦) عشق - پاڻي جو نيهہ

و

واسَڻ (٥) واس ڏيڻ لڳائڻ - سڳنڌ تيل لائڻ

وَأشڪُرُوا لِي ولا تَڪفرُونَ (٢)

قرآن (٢ سورة) مان - يعني
شڪر ڪريو منهنجو ۽ ڪافر
يا بيشڪرن ٿيو

وَان (٣) وئون - وڄ

واهڙ - واهڙا (٦) درياهجا واهڙ -
ڏنڊ ون - ڏورا

وَتُ (١) طرف - تڏ ر

وِتُ (٣) طاقت - سگهه - شي

وَٽڻ (٣) ونڊڻ - وراهڻ - وراهي
ڪائڻ

وَڏا ند رو (٦) سخت - زوراور

وڏ ا ند ريو ن (٣) وڏيون - يعني
وڏيون بيڙيون (٨-١)

وُرُتن (٥) مرتنکي هجي - هلي
انهنکي هجي - خاص انهنکي
هجي

وڙ (٣) سلوڪ - ملت - رستو -
احسان - ڀلائي - عزت (٦-٢)
(١٠-١)

وَسَقِهم رَبُهم شرا با طهُورا (٦)
قرآن (٧٦ سورة) مان يعني
۽ هننجو رب هننکي پاڪ
شراب پياري ٿو

وَسِ ڪرڻ (١) بس ڪرڻ -
جيڪي وس ۾ هجي سو
ڪرڻ

وِلا ت (١) ولايت - ڏيساور -
پيو ملڪ

وِلهو (١) سُڃو - سکڻو - خالي
(٦-٣)

ولها (٢) سڃا - ڪنگال - بينوا
مفلس

وَڻجڻ (١) وهائڻ - خريد ڪرڻ
سودو ڪرڻ

وِنڌڻ (٣) جواهرن ۾ سوراخ
ڪرڻ - جواهرن جو وڌوا ر
ڪرڻ

وَڻج (١) وکر - واپار - سوداگري
مايل

وٽڪ (١) رنگ (١٩-٣)

وٽي (٣) خوش ٿي - راضي ٿي - ڪڏ ڪري

وهه (٣) وهڪرو - تکر - سمنڊ عميق (٥-١) (٦-١)

وهلو (٢) جلد - سگهو (١٣-٨)

وهم (٤) فڪر - ڳڻتيون

وهن (٣) هلڻ پيڙتي جو - پيڙي - درياء

وهيون - وهيان (٢) دولتمند سائو - آسودو - پريل (٦-٧)

وهڻ (٥) پيڙي

وهي (٤) گذري - ملي (٦-٧)

ويڇڻ (١) وڪڻڻ

ويڇون (٥) هلاڪت - تڪليف ڏکيائي

ويڌ ڪرڻ (٣) زور ساں وهڻ - نقصان ڪرڻ - ذور ڪرڻ -

وڌ ڪرڻ - زياده ڪرڻ

وير (١) بهادر - پهلوان - خدا (١٤-١)

وير (٣) سمنڊ جي وير جا لهندي ۽ چڙهندي آهي - سمنڊ - لهو جا ڙهو درياهہ جو - لهر

ويرم (٢) دير - وقت

ويسالڻ (٦) ويساهي - مات ڪري - صبر ۾ (٦-٥) (٦-٩)
صبر - مات (٣-١) (١٣-٨)

ويسرا (١) ويسرو ارا - غافل

ويڳاڻو (٣) بي پروا - بيخيال غافل

ويهو (٣) دريا - پيلو - ذمون

وينتيون (٦) عاجزيون - منٿون آزيون

ويهجهار (٢) جوامر اڪريندڙ - جوامري - جوامر پرکيندڙ (٢٣-١)

هہ

هاڪار (٣) هڪل - آواز

هاڪاڙ (٢) ہيڙي ٻلائڻ - ڇاڙهڻ

هاڪارو (٨-٥) هڪل - آواز

هڙ (١) گڏ - گوڙي - خرچ

هڪيو (٦) حاضر - خبردار - سنڀال وارو

هيو (٣) جوراهو

هورُ (١) فڪر - گهٽتي

هيج هوج (٦) ميڏي موڏي خيال ڪر - ٿي ٻاسي حرص ڪر

ي

يارا (٠) اي يار

يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ اَخِيْهِ (١)

قرآن (٨٠ سورة) مان يعني جنهن ڏينهن ماڻهو ڀنهنجي ڀاءُ کان ڀڄي ويندو يعني قيامت جي ڏينهن

٥ سر سامونڊي

ا

آماڻتي (١) آس ڀري - آسري واري - اميد واري (٧-١)

آوَلڳُ (٣) واڪر جا چڱا - سٽ سامان - وکر

آهُ (٣) آس - آسرو - اميد

آئِل (١) امڙ - امان - ڏيهاڙي (٦-٩)

اُٻار (٢) ابر - گهٽي

اُنڙيا (٢) نڪتا

اُد وراڻون (٢) دانهون - فريادون - پڪارون

اُٻڪو (٢) ٻپ - ڌاڙ - اُلڪو

ارِٹ (٢) گهر

ارُٺ (٢) ائٺ - چرخو ڪتڻ جو

اڙانگي (٢) اڙانگا (٦-٣) مشڪل - ڏکي

اُڪنڊي (١) ڪانئل - آسروندي - آرزو مند

اَڪا (١) آنَ وغيره جو درياهه جا ٻوڇارا درياهه ۾ وجهندا آهن (آڪو)

اَل (٣) عيب - وِڪ

اُلوڙڻ (١) اُکوڙڻ

اَماڙو (٣) سانباهو - تياري (١٣-١)

امارو (٣) چڪ - ڪاڌو

انُگ (١) هُت يا جسم - سُوري وڻ جي شاخ - ڏنگ - نشان داغ - ڏنب (٣-٢)

انگون ڀانڻ (٢) ڦاڙڻ - چير وجهڻ

اولي (٣) ٻيڙيءَ جو لنڊو اولو يا گِن - ونجهه

اوهرڻ (١) نڪرڻ - لڏڻ - لڙڻ - نمڻ (٢٨-١) (٣-٣) (٦-٨)

ب

ٻُحر (٢) سمنڊ - درياهه (٦-٨)

بُرج (١) قلعي يا ڪوٽ جو للهه - آسمان يا ڪڪرن جا برج يا للهه (٧-٢)

ٻيٽ (٣) بيٽڪ - گهر - جملهه سندرو

ٻيرق (٢) جهنڊي

ٻ

ٻاروچو (٢) ٻروچ - دوست - يعني ٻنهو (٩-٣)

ٻَرڪيو (٢) ڪنديو

ٻڙڪيو (٢) ـڏ ڪيو

ٻ

ٻُورَلُ (٢) ٻُوري - خوبصورت زال

ٻُڙُڻ (١) هلڻ - گهمڻ - سفر ڪرڻ (٩-١٠) (١١-٢) (٣١-٨)

ت

تَرائي (١) ميناهين زمين درياهه جي وهڪري جنهنتي پاڻي اچي بيهي سگهي - چشمو - دوري (٧-١)

تَسو (٣) تسمو - ٽُڪر - ذرو - فانو (٢١-٣)

تِيان (١) تتان - اتان

ٽ

ٽيلهڻ (١) ڌڪڻ - ڌڪائڻ - ٻيڙي کي هلڻ

ٿ

ٿالارو (١) ٿامي جاٿانو جوڙيندڙ - مسگر

پ

پاٽي (٢) ڀرڻ وارو - ٻيڙي وارو

پاڙيچيون (١) پاڙي وارون - محلي واريون

پاس (٣) پاسي - وٽ - تي

پرائڻ (١) حاصل ڪرڻ

پرهه (٣) صبح جو - فجر جو

پاڙڻ (٣) جهلڻ - منع ڪرڻ - روڪڻ

پهي (٣) قاصد - پانڌي - همراهه رفيق

ڦ

ڦوڙائي (١) جدائي وئي - ڦراق هو جهي (١٢-٢)

ج

جاتَ ڏيڻ (٢) زيارت - زيارت يا پوڄا لاءِ وڃڻ - ڦيرا ڪرڻ

جارُ (١) جهوري - جهوراٽو - جنجال (٨-٢) (١١-١)

جاڪِ (١) جوکو - گهرج

جُٽ (٢) تُرسَ - ترڪَ - رهُ - ٽيڪ

جنجار (١) جنجال - ڏُکر - تڪليف

جھ

جُهت (٢) ذرو - ٿورو وقت

جَهلَ (٣) وٽ - ٽي

جهيڙڻ (٢) جهيڙو ڪرڻ - وڙهڻ

چ

چهائڻ (٢) نظر ۾ رکڻ - دل ۾ رکڻ

چورڻ (١) ڳالهه چورڻ - ڇيڙڻ يا ڏيارڻ

چيٽن چاڙهڻ (١) ڏاهي يا سوري ڏيڻ (٩-١٣) (١-٣١-٢) داغ يا لڪو لائڻ

ڏ

ڏاڙيچو (١) ڏاڙيوال - چور- درياهي چور - سامونڊي

ڏَڄُ (١) ڏچا - ٻيرق - ٻيرق واري ٻيڙي - سهڻي طرح ظاهر يا پڌري

ڍ

ڍورِ (١) سمنڊ - دورو

ڍول - ڍولو - ڍوليو (١) دوست سڄڻ - محبوب (٧-١) (١٨-٣) (٢٢-٢)

ر

رانو (٢) جبل جي رهتي - جبل (٩-٧) (١٠-٣) (٢٥-٤)

رُڇنديون (۲) وڇنديون - پسند ايندڙيون (يعني ڳالهيون (رڇڻ - وڇڻ) (۷-۱)

س

ساٿيھ (۱) وطن - رهڻ جو ملڪ (۸-۲) (۲۵-۳)

ساڻو (۳) سکر- اشراف - دولتمند

سُرُ (۱) ڳاهر - سچو ڪانهن

سُرمڙ (۳) سرسائي - زيادتي

سُکائون ڪرڻ (۱) باسون باسڻ - منت ڪرڻ

سُنيوڙڻ (۳) ھٿبرڻ - تيار ٿيڻ (۲-۵) (۹-۲) (۱۱-۳)

سُنگُت (۱) سانگو - نسبت - سنگت

سُواءِ (۱) سٺائو واءِ

سيرَ ئيا (۲) درياهه جي سير تي چڙهيا - سمنڊ تي روانا ٿيا

سيڪارا (۳) سُڌ ڪا - ڌ ڪا شوڪارا

ط

طاماعُو (۳) طمع ڪندڙ - للڪاءِ سوالي (۱۱-۷) (۱۴-۳)

ڪ

ڪاڙُون (۳) نيزاريون - زاريون عرض - پڪارون

ڪَهِل پِيا (۱) ڪهل سان پهل سري سان آيا

ڪُرس (۳) ڪرسو - ٿامي جو ٿانو

ڪُرهل (۲) ڪرهو - اُٺ - ڏاگهو (۳۳-۱)

ڪُڙهه (۱) بت - جسم - بدن

ڪُسُو (۳) گهٽ - ڪمتي

ڪوهيار - ڪوهيارو (۲)، (۳) جبل جو رهاڪو - محبوب - عاشق - پنهون (۹-۳) (۱۲-۲) (۱۳-۹)

ڪنڊرو (٢) ڀراڻ - ڳجهه - ٻت
ني ڍڪڻ جو ڪپڙو (٣-١٣)
(١٣-١٠) (١٣-١٢) (١-٣١) (٢-٣١)

ڪُهڻ (٣) ملڻ - وڃڻ (٦-٥)

ڪ

ڪارو (١) (٣) سمنڊ

ڪاري ڳهيڙاڻُو (٢) سمنڊ ۾
گهڙندڙ - سمنڊ جو سفر ڪندڙ
ساموندي

ڪاري ڪيڙائُو (٣) سمنڊ ڪيڙڻ
وارا - جيئن هاري زمين
ڪيڙيندا آهن - سمنڊ ۾ هلڻ
وارا - ساموندي

ڪِهرين ڪِيڙين ڪنڊ (٢) ڪير ۾
ڪنڊ پئي - خوشيون ٿيون -
واڌايون مليون - ڪيريون
مليون

ڪيڙائو (٣) ڪيڙڻ وارا - هلندڙ

ڪيڙي ڪيڙي ڪنڊ (٢) سمنڊ

ڪي ڇيري - سمنڊ ۾ هر ڏٺي
سمنڊ ماٿان لنگهي

گ

گاڏئون (١) گڏيل

گُوندر (١) ڏُکر - غم - فڪر
(٧-١)

ڳ

ڳاٽ (١) ڳچي - ڪنڌ (١٣-٧)

ڳِيڙ (١) ڳيپ ڪرڻ - ڦرڪڻ

ڳر لڳڻ (١) ڳلي لڳڻ - سيني
لڳڻ - ڀاڪر پائڻ

ڳُرهڻ (٢) حال بيان ڪرڻ -
اورڻ (١-٢٢)

ڳُهڻ (١) احسانمند ٿيڻ - تابعدار
هئڻ - احسانمند ڪرڻ -
مطمع ڪرڻ (٣-٢)

گھ

گھٽِ (٣) ڪوتاهي - ڪمي - عيب - ڪمبختي

ل

لاڇو بندَ (٢) رَسا

لانون اهڙ (٣) شادي ٻڌل مٿو ميڙڻ - برڪجڻ (٩-١١) (١-٢-٩)

لَڪ (١) چيلهه - رانُ

لَنڪا (٣) سلون ٻيٽ جتي موتي گهڻا ٿيندا آهن (ڪي چوندا تہ لڪا جبل آهي جتي سون گهڻو ٿيندو آهي)

لُونڻ (٣) لٽڻ - ڦرڻ

لُوبڻ (٣) ڦرڻ - لٽڻ

لوهيرو (١ هڪڙو روڻ جو جبل ۾ تو تبتي ۽ سعدس ڪالي لوهہ جهڙي ڏاڍي آهي

لَئِج (١) ٻولج - ٻولي ڪج (لوڻ - ٻولي ڪرڻ)

م

مائَن (٣) منهنجو تن - منهنجو جسم

مالگُرين ( ) مونوت - منهنجي جهولي ۾ (گهرجون زال جي جنئي جي ٻلؤ ڪي)

مانگهرين (١) منهنجي گهر

مِنو (٣) منو دريا ۾ (جيئن ڪارو سمند)

مَهُڙ (١) متان - مبادا (٢٦-١)

مُرڪڻ (٢) خوش ٿيڻ (٦-٥)

مُڙهيو (٢) جڙيو - گڏيو - اٽڪيو

مَعذور - معذوري (٢) محتاج ضعيف - مسڪين - نڌر - نماڻي (٩-٢) (١١-٤) (١٣-١٢) (٢١-٩)

مُلهه - مُلهن - مُلهه (١) ڪان - ڪما (١٩-٣) (٢١-٩)

مند (٣) موسم

منوهي (٢) موڪلي - ٻاري

مُنڌيون ٻانڌ (١) ڇڏيا وڃڻ - قابو ڪري ڇڏڻ

مُهرو - مُهري (١) ٻيڙيءَ جي آڳيل - سڀي - ڇهنب

ميٺ (٣) مٺيون ڳالهيون - نگهي مِٺ مِٺ

ن

نارئون (١) زالون - ٻاڙي جون ٻارڻون

نِبر (١) ضعيف - بي زور (٣-٢) (٩-١٣)

نِسرڻ (١) سلي جو نڪرڻ يا سنگ ڪرڻ

و

واڙِ (١) ڏس - واڙ - وانڍڻ - ڏسڻ

واس (١) خوشبوءِ

وانٽو (٢) بانٽو - جهنڊو - ٻيرق

وانٽين سرڳنڊ (٢) ٻيرقن يا جهنڊين ۽ ڳنڍيون ڏنل، جي نذر ڪري ٻڌندا آهن جيئن پير جي ڳنڍ ٻڌندا آهن ته جڏهن خير سان ٻهچندا سين تڏهن هيترو نذر ڏيندا سين يا جي سرڪنڌ پڙهيو ته ٻيرقن ۽ صندل جي خوشبوءِ لڳل

وَانٽيون (١) بانٽا - جهنڊيون نشان

واهُندو - وهندو (٢) واءُ لڳڻ جي موسم - واءُ (٧-٤). اُتر الهندي جي هوا

وَرَ (٣) مرد - ڙس - ڪانڌ

وراڪڻ (١) وڪوڙڻ - ويڙهڻ
قابو ڪرڻ
وَرڻ (٢) گذرڻ - لگهڻ - لذت
اچڻ - خوشي حاصل ٿيڻ
وَرڪڻ (٢) هوا سان اڏڻ -
ورهه (٣) ذِڪَر (١٣-٢)
وَنهه (١) ٻيڙي هلائڻ يا ڌڪڻ
جي لٺ يا ڪاٺي
وَهُه (٢) محبت - نينهن -
ڪاڏو - دوستي - ذڪر -
حال (٦-٣) (١٩-٢) (٩-٤)
وهائو (٣) واپاري - وڻجارا -
سامان سوديندڙ
وهاي (١) جلد (٣-١)
وَهُون (٢) زالون - عورتون -
ويروتار (٣) هميشه - لڳولڳ
در گهڙي (١-٢)

هه

هَٽِ (٢) دڪان

هَلڻ هارا (٢) هلڻ وارا
هوت (٢) محبوب - عاشق -
دوست - پنهون

٦ سر سهڻي

ا

آنڻ (٢) زالنجي وهڻ جي جاءِ
ست ڪٽڻ جي جاءِ (٩)
(١١-٢)
آڏي (٨) سامهون - اڳيان
اُر - آرا (١) وَر - وِڪ - گهيرا
ڪن - ڪن - ڪن جهڙا
چڪر (٦-٣) (٦-٧) (٦-٨)
آرڪهه (٦) آر - پاڻي جي
وهڪ
آرو (٣) طلب - خواهش - شوق
آساري (٨) آسري - آڌار

آسانيو (١) انت ـ آسانگو ـ
أکير

آکرڻ (٩) آکرڻ ـ آتڙڻ ـ
ڪِرڻ

آکرو (١) مهانگو ـ ملڻ ۾
مشڪل ـ زيادہ

آکڙڻ (٩) آتڙڻ ـ ڪِرڻ

آگاهه يا آگاهي (١) آگاهي ـ
واقفيت (١-٢-٣) معلوم (٦-٨)

آگو (٨) اڳـ ـ آگيل ـ اڳتي
پار ـ برار

آگتجڻ (٨) جهلجڻ ـ رڪجڻ
اٽڪڻ ـ بند ٿيڻ (١١-٢)

آگهه (١) هندار ـ سونهون ـ
هادي (٦-١) (١-٢-٢)

آگي وارٿين (٨) اڳتي ۽ پند ڙن
اکي

آن (٣) اوهان

آنهيؤن (٩) آنڪان ـ اوهان
کان

آڻ (٨) بعد ـ مچحا

آهر (٧) آهار ـ آڌار ـ آسرو

آئينو (٧) آرسي

آيت (٩) قرآن جو جملو ـ نشاني

اُبارا ـ اوبارا (٥) خوشبوءِ ـ
مهڪار

اُت (٩) گهٽا

اُٽا نگهه (٩) نر تانگها ـ اُونها ـ

اُٿلَ (٥) راڀو ـ دل جو ميل ـ آر
اُپ ـ ڪيڙا

اُتانڙ (١) ڪٽڻ

اُجهڻ (٨) ٻهڪي ٿيڻ ـ ٻَجهڻ جي
طاقت هٽڻ ـ همت ٿيڻ (١٠-٢)

اُجهاڪب (٩) جوڻاگهڻ کان ٻاهر ـ
بيحد

اُجهل (٦) اڻ جهل ـ نه جهلڻ

جهڙي - نه روڪڻ جهڙي - بيحد

اجهور (٧) ڪُن - گِرداب

آڇَ (٧) دريا - ڇڄ - لَس - ليٽَ

اُچڙڻ (١) ڪاهڻ

اِدغام (١) ٻن حرفن يا اعرابن جو هاڻي گڏجي هڪ آواز ٿيڻ

اُڏاڻا (٥) وڏيا - گهٽا ٿيا (اُڏڻ=وڏڻ) اُڏماڏئي اُٿيا

اُڏاڻو (٥) اُڏاڻو - اُٿي ڀڳو

آڏاهَ (٦) اڏَ - ۾ اَڏُ

آڏوڻي (١٠) اڻ ڏوتل - ميري ناپاڪ - پليد

ارادو (٦) نِيت - دل جو ميل خواهش - اعتقاد

اُرڪ مُرڪ (٢) ٽانئو وات

ڪان ٻئي جهاي ڀاڻي يا کير وغيره هاري وات ۾ وجهي پيڻ

آڙانگا (٩) ڏُکيا

اُساٽَ (٣) اُڃ - سوزش - سڪ شوق

اَعراب (١) زبر زير پيش - حرف يا نشانيون

اُڪنڊ (١) سِڪَ - اُڪيرِ(٦-١٠) (١٣-١٠)

اُڪيرڻ (٥) سڪڻ - ياد ڪرڻ - اُڪير ڪرڻ

اُڪَنيُون (٨) نڪتيون - لنگهيون (٧-١)

اَلست (٦) خُدا جو سوال مخلوقن جي ارواحن کي يعني اَلست بربڪُم (١-٣) (٢١-٩) (٣١-٨)

الله وكيل الغافلين (٦) خدا
غفلت وارن جو بچائيندڙ آهي
عربي قول
أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلىٰ (٦)
قرآن مان۔ يعني (خدا پڇيو
تہ) آءٌ اوهانجو ربّ نا هيان
جا؟ هنن (يعني مخلوقن جي
ارواحن) چيو تہ هائو.
اُلوهيّت (٧) خدائي - وحدت
خدائپائي
أمالو (٧) بي متيو - بيعقل -
أندو اونڌو
أمانَ (٨) مهمان
أماڻ (٦) بچاءُ
آمَرِ (٩) امان - جيءُ جل (٩-٣)
آلدام (٣) عضوا
الدوهُ (٧) ذکر - فکر - گهڻي
انتظار

انڌي (١) گندي - گهارو
الڪو (٨) ڪچو - ضعيف -
نہ مضبوط
اوپار (٥) اوپارو - وهڪ جي
ابتڙ يا برخلاف
اوڙ (٣) جاڙها
اوني (٢) اٺ وارو - جت
اوراڙان (٩) اوريون پران
اورهون (٥) اوري - ويجهو -
ساڻي
اوسيڙو (٦) انتظار - فڪر
اوڪر (٨) اڪرائڻ - نيڪال -
نڪرڻ
اوڳي (٨) غافل زال - موڳهي
(٩-٨) (١١-١)
اول (٩) بدد - روڪ - وهڪ
اهو هند جتي درياهہ ڪڪر ۽
ڪاٺ لوڙهي آڻي ڇڏي

اولڙ (٥-٩) اولهڙ (٥) لڙهڻ
ٿيلهجڻ - ڦاسڻ
اوهير (٥) انهيوقت - تيهر -
(جيهر جو جواب موصول)
آهاءِ (٥) رونداڻي - سوجهرو
(٧-١)

ب

باب نہ منهنجي بس (٣)
منهنجي لاءِ بس يا مات
ڪانهي - رڳو روئڻ ۽ زارو
آهي
باڳو (٤) واڳو
ٻتائڻ (٥) ڏيکارڻ - ڏسڻ -
ٻڌائڻ
برحق (٤) سچ - حق تي
ٻلو (١) آسرو - جاءِ - ماڳ -
حوالو - ڏيو (٧-٨)
بيٺ (٣) ڪمر - چيلهه (٣.٢٠)
(٧-١٢) (٥-٣١)

ٻيراهه (٦) آچ يا اُسَ ٻاڙي جي
درياهه - اونهو ٻاڙي (٦-٨)
اوجهڙ - گهراءِ
ٻيهودي (١) نادان - بيعقل -
نياڳي

ٻ

ٻالب - ٻالبي (٣) (٢) ڪاٺ -
وڻ ٻاڙان ٺهيل (٦-٢)
ٻالدي - ڪاٺ - ٻند ٻاڙي ۽
ٻيل - ندي يا درياهه (٥-٣-٢)
ٻالديا (٩) رنگيل ڪهڙا -
ٻانهن (٥) زال
ٻجهان (٧) آءُ ٻانيان تي -
منڪي ٻڪ آني - يقين
ٻجهل - ٻچل (٢) زور مان ايندڙ
(٦-٩)
ٻڙ (١) ٻل - طاقت - ست -
قوت (٨)

ٻَرِ ٻَرِ (٥) مڇي مڇي - افسوس (١١-١) (١٣-٥) (١٤-١) (٣١-٧) (٣٢-١)

ٻَڙڪڻ (١) سڙڻ - جلڻ

ٻُرڻ (٣) وڄڻ - گهنڊن يا ڄڙن جو آواز ڪرڻ

ٻُري (٨) مٽي - مدد - طاقت

ٻڙهڪڻ (٩) زور ڪرڻ - رڙ ڪرڻ - ٻڙڪڻ (١٣-١١)

ٻگهو (٢) پاڻيءَ جو پکي - ٻگلو (٢٥-٤) (٣٦-١)

ٻِن (٥) ڪِهر - ڪوهه - ڪڏ (٩-٨)

ٻُوڙو (١) گاهه جي مُٺ يا ننڍڙو وڻ جو ٻڏندن جي لاءِ وڏو بچاءُ يا آسرو آهي جو انهيءَ جهٽ وجهي ترندا آهن

ٻَهه ٻَهه (ڪرڻ) (٣) ٻهڪڻ - ٻهار ٿيڻ - خوش ٿيڻ - سونهن سهڻو لڳڻ (٣-٤)

ٻيلاڻي (٦) ٻيلي جا رهاڪو - ميهار

ٻيلي (٥) يار - يَر - ادا - ڀلا

ڀ

ڀاڳو (٨) حصو - نصيب - قسمت

ڀاٽو - ڀاٽا (٥) ڀاڻ - وڙاڻ - رهڻ جون جايون (٣-٢)

ڀتُون (٧) وڄون

ڀَرِ (٧) ڪپر - ڪنارو

ڀُرُ (٨) زور - سَتَ (٣-٢)

ڀِرُ (٨) ڦُر - وَرُ - موٽ - ڦيرو ڪر

ڀَرَم (٧) شرم - آمَن

ڀِرَن (٧) ڦرن - ڦِرڪن

ڀِرَڻ (١) ميل ڪرڻ - ڀُرڻ - ڀرڻ - ڀرجڻ - راضي ٿيڻ (٧-٢) (٧-٤) (٩-٨) (١٩-٣)

پريُون ٻائڻ (٣) درياهہ جو ٻائڻ
ڪنارا ڪائڻ

پَلڪار - ڪاوڙ، غصو، خار

پَلڻ (٨) پَل پلان ڪرڻ، پلڪار
ڪرڻ، ڊيلاڇارڻ

پيواريون (٧) پڙواريون - هيبت
واريون - خوفناڪ

پِنِي (٣) پيچ پني - پره ڦٽي -
فجر- رات (٣-٢) (١-٢١-٩)
(١-٣١-٨)

پڙ جهڻ (٥) آواز - پڙ پڙ

ت

تاڪُن (١) تڪڻ وارن - مارڻ
وارن - دشمن

تانگهہ (٧) ترو - باپ - اُونهائي

تُراب (١) مٽي (عربي) (١-٢-٥)

ترڪڻ پڙ (٧) چڏي ڏيڻ

تَڙ ڪرڻ (١٠) وهنجڻ - غسل
ڪرڻ

تَسُوُ (٧) تمام هلڪو وزن - ذرو
تر - رتي - ٻن رتين جو وزن
(عربي - طسو)

تَفاوُل (٦) فال - چڱي فال -
فال وجهڻ

تقاوت (١) تقوىٰ - پرهيز گاري
ڏهل

تُڪي (٣) ميڻهن - گاو ميش -
رات

تُماري (٨) تنهنجي - اوهانجي
(هندستاني تمهاري)

تنگيان (١) تنگيءَ ڪان - زور
ڪان

توڏي (١) خوبصورت زال -
سهڻي ڏاچي - (مٽي سهڻي)
(٦-٩) راڳ جو نالو (٦-٣)

تُورُ (٧) گهيڙ

توڙ (٣) اصل - ازل

تُولس (٦) اُڃ - پياس - سڪ

توهار - توآهار - تهار (١) تنهنجي آڈار- تنهنجي آسري

تو (٣) (٦) (٧) تر ٻه - تڏهن ٻه - تر تڏهن - تر پلي (٩-٤) (١٠-٤) (١٣-٩) (٢٩-١)

تُهائڻ (٣) کوئي کيڻ - ڏير وجهڻ - سيڙائڻ - راضي کرڻ- خوش کرڻ - پرچائڻ حرصائڻ - پسند کرڻ

ٿ

ٿرُ (١) ريگستان - واريءَ جي دڙن جو ملڪ - واريا-و پٽ (٧-١)

ٿلهيون (١) مچيون

پ

پاريها (٣) پارجا ويدل ماڻهو- پريں پرجا

پارين (٩) پاسن تي - ڪنارن تي

پاريون (٩) ڪنارا- ڪنڌيون نهرون - سيرون - پاڻيءَ جون شاخون

پاهَتِ (٥) لايق - مناسب

پاهُ (١) پهر ڪري

پانءُ (١) پير- منڊي پائون

پالهون - پاهون - پانهين ع

پاهين (١) پٽ تي (٦-٦) (٩-٣) (١٢-٦)

پب (٢) جبل جو نالو - جبل (٧-٢)

پَٽ پرَڻ (١) انجام پورو ٿيڻ- وعدو پجڻ

پٽيي (٩) بلڪل - پورو

پَڏئين (٦) پٽين تي - متي

پُجاڻي (٩) نهايت - انتها - پڇاڙي

پُجهڻ (٦) پگهرڻ - ڏکڻ - پرڻ پجڻ

ٻجڻ (٣) ٻهڪڻ - جهلڻ

ٻڇاڙڻ (١) ٻاڻ ٻتوڙڻ - ٽڪرا اڇلائڻ (٩-٧)

ٻَرار - ٻَراڙ (٩) ٻار - ٻرڻ جو ٻر

ٻَرچڻ (٣) راضي ٿيڻ

ٻَرڪ (٩) مڙس مرد

ٻرياڻ (٨) ڏس (٩-٣)

ٻَرِيت (٢) ڪٽي - ڏوهي (٩-٣)

ٻريم (٣) محبت

ٻڙاءِ (٣) آواز - ٻڙلاءِ (٣١-٣)

ٻَڳُ (٦) پير (٣-٣)

ٻَگهڻ (٧) ٻڌڻ - ٻيڙي جي ٻگهه وانگي تابو ڪرڻ

ٻني (٣) ٽنگن جي ٻڪي

ٻڙُان - ٻڙان (١) ٻوان

ٻُور (٣) خيال - فڪر

ٻورَ اُٻتي (٦) اوري - وهڪ جي اُٻتر - اُبتي رستي سان

ذڪر ۽ مصيبت ۽ مشڪلات ۾

ٻُورڻ (١) (٨) ٻڙڻ - ملڻ - وڃڻ (٩-٩)

ٻوءِ (٢) ٻوي

ٻهاڪو (٢) وات - رستو - ٻهو ڳالهه - جوڙي

ٻهُس (٧) همراه - سنگتي - ٻاڻ سان - زور - ڏاڍو

ٻهڻ (٩) ٻيهڻ - گهڙڻ (ٻهڻ = ٻيهڻ)

ٻيِ (٣) دوست - محبوب (٩-٩). (٩-١٠)

ٻمگهو (٣) ميڻهن جي ٻوڙ ٻڌڻ جو رسو

ٻيٺي (١٠) گهڙي - داخل ٿي (ٻيهڻ)

ج

جاڳ (٥) بيداري - جاڳڻ

جا لار- جاندار (٢) جانور - ساهه وارا (٦-٩) (١٠-١) (١١-٥)

جانْ جانْ (٥) جيسين

جانڪي (٩) ياتر

جُهمَڙ (٣) جي هڙ - جي ڪٽي - جيڪڏهن

جُڏي (١٠) ضعيف - منڊي - ہنگلي

جُرجگهہ (٣) جَل يا پاڻي جي جاءِ (ڪي جهُڙ تا پڙهڻ)

جُڙي (١) جڙ- گنبد - ميخ

جُڳڻ (٩) جاڳڻ - اُٿڻ - ہرڻ

جُلِيل (٦) وڏو جلال وارو - خدا جو نالو (١٢-٥) (٣٠-٣)

جُمِ (٩) خوش - سکيو - جمع - (جيئن جم = دلجمع - خاطر جمع

جناب (١) درگاهہ

جُنبڻ ا جُڙڻ - لُڏڻ - مشغول ٿيڻ (٧-٤) (٢٠-١)

جُنبو - جُنبي - جُنمبو (١) جنب وارو - مٽي ميرو - پليد جنهنکي غسل يا وهنجڻ واجب هجي (٦-١٠)

جُنڊ (١) خشڪ - سڪل - ٻهڻ جهڙو

جُنگڻ (٩) جنگ ڪرڻ - وڙهڻ جي وِلاڻ (٦١) پاڻکي هلاڪ ڪرڻ - ٻڪيڪ ڪرڻ

جهمهر (٥) جنهن وقت - جڏهن

ڄ

ڄُرڪو (١) مکڙي قوم جي وڏي مڇي

جهہ

جهاجهہ (٥) اُونهو پاڻي - درياهہ

جهانئن (۴) گهنڊ جو آواز (۶-۹)

جهجهڻ (۴) ٿسڻ - گرڻ - ٺهر ڪرڻ (۶-۹) (۷-۲) (۹-۵) (۱۳-۱۱، (۱-۲۱) (۲۲-۱) (۲۵-۴)

جُهرڪڻ (۱) ڇمڪڻ

جُهرڻ (۲) ڳرڻ - زاري ڪرڻ ڪِرڻ - وڍجڻ (۸-۱)

جُهڙڪو (۴) ڏڪا - لهرين جي جمات

جُهڪي (۱۰) ضعيف - ڪراڙي گُڏڪي

جُهڻ جُهڻ (۵) آواز - درياهه جي وهڪ ۽ ڪُنن جي ڦرن جو ڪڙڪو

جهونُون ڏيڻ (۴) نهارڻ - ميڏانهن موڏانهن رلڻ

جهوڪ (۴) اُن يا ٻين جانورن جي رهڻ جي جاءِ - وٿاڻ - رهڻ جي جاءِ - اوطاق - گهر (۱۱-۳) (۲۵-۴)

جهولُ (۳) درياهه جو وڏو ٻيٽ درياهه

چ

چانڊا (۱) چنڊ جي رات - چنڊ جي

چانڊوڪي (۱۰) سهائي - روشن چانڊوڪي

چاهَڪ (۴) جارو - گاهه

چيٽ (۲) جمات، ڏڪ

چُڙا (؟) گهنڊُ

چِڪ (۱) ٻاڻي - گپ - ٻسايل آلو - ٻنل (۱۹-۱)

چِڪ چِڪندين (۹) ڏهٽيون گهوڻ

چُڪو (۵) سُرڪ - ڍُڪ - لب

چِنگل (٣) چنبو - پنجو - مٺ

چِٺڪڙ (١) وڄڻ - چڙي يا گهنڊڙي جو ٻرڻ - ياد ٻرڻ (٣-١) (١٠-٧)

چوتو (١) آنگوٺو - چيله جو ڪپڙو

چُوڙا ٻيڙا (١) ٻانهين

چُوڙو (١) ٻانهين جو چوڙو - (يعني دنيائي سينگار)

چيهاڙ (٩-٢) چيهون (٥)

ڪيهون - رڙيون - ڌاهون

ڇ

ڇَتو (٨) سٺائو واءُ - موافق هوا (٩-٥)

ڇَڙ (١) تار تڪو - تير

ڇَڪي (٥) مست زال - عاشق

ڇَن - ڇنا (٣) منهن - ٻاڻ - وٺاڻ

ڇٺڪڙ (٣) گهنڊن - جهڙن

ڇٺڪڙ (١) (٣) وڄڻ - ٻرڻ

ڇولي (٥) لهر - موج - درياءَ - واءُ

ڇوهه (٨) اڻائو واءُ - طوفان - سخت هوا - ڇوهو - تيزي - تڪائي هلڻ جي (١٠-٥)

ڇي (٦) ڇا (سرائڪي)

ڇيج (٣) ڇيڪو (١١-٥)

ح

حَبَ (٢) حب ندي - بيابان - ميدان (٩-٧) (١١-٥)

حُبُ (٥) محبت - عشق - سڪ - شوق

حُباب (١) پاڻيءَ جو ڦوٽو - ڦوڪاڻو (٣٠-٤)

حَجَ (٦) حجت - دلاسو، همت (٩-١) (١٣-٧)

حجاب (١) پردو - روڪ -
حرڪت

حضور (١) حاضري - موجودگي
هستي

حل ٿيڻ (٣) محو ٿيڻ - گڏجي
ملي وڃڻ (١١-١) (٢١-٥)
(٣٠-٤)

خ

خال (٨) ٽِڪ - نقش

خرس - خرص (٣) ڪوڙ -
بيفائدي ڳالهه - اجائي بڪ

خطرا (٣) خوف - ڊپ

خلوت (١) گوشو اڪيلائي

خوب (١) خوبي - چڱائي - ڀلو

خود پائي (١) پاڻهي - ازخود
پاڻ مان أي

د

داد (٣) انصاف

ڏاڙن (٥) ٻئي گهر- ٻئي جهان
دنيا ۽ آخرت

ڏاڙ يا ڏاڙ (٨) ڳاڙهو رنگ جو
ٻکر کي ڏيندا آهن

ڏرندا (٢) ڦاڙيندڙ جانور -
خوفناڪ جانور (پارسي)

ڏڙ (٦) آواز - هل

ڏڙڪو (٢) ڊپ

ڏليل (٦) آسرو - ڏڍ - وسيلو
رسو (١١-١)

ڏوبارا (٢) پيٺا - گهٽا - ٻٽا
ٻه ڀيرا - وري وري - هٿان
ٻه هٿان ٻه

ڏور (١) تير - زدر

ڏونس (٢) گوڙ - هل - آواز

دهلجڻ - دهلڻ (١) ڏڄڻ -
خوف ڪرڻ (٨-٢) (١١-٢)

ڊِيَدُ (١) دِيدار - ڏسڻ

ڊ

ڊاءُ (٨) داءُ - گاڙهو

ڊُڌارڻ (٨) ٺڳڻ - گمراهه ڪرڻ

ڊَچُ (٣) وار، ٺڳ‌ڙيون، ڏڙ، مٽي

ڊُرباڻ (٨) ڏرڪان - اصل کان بربندي - شروع کان

ڊَمالُ (٨) ڇماٽ - مار - لوڏو سٽ

ڊنس (٢) آواز - شور - گوڙ - هُلُ

ڊُوڊوڪار (٦) ڏَڪار - آواز ڪڙڪو - ڏندڪار - اوڊامي

ڊُوم (٢) ٺڪ - زور - هُلُ

ڏ

ڏَرَڻ (٩) ڊڄڻ - ڊپ ڪرڻ

(١١-١) (٣٥-١)

ڏِس (٦) طرف - پاسو

ڏڪارُ (٥) ڊپ - خوف - ڌڪو

ڏَڪَ (١) سينگار

ڏَمُ (١) (٣) سهڻي جو مگيندو، جنهن سان مائٽن پرڻائڻ ٿي گهريس

ڏَني (٦) ڪنڌي، ڪنارو

ڏُوٽ (٣) گهٽو ڪائيندڙ پيهنڌ پيٽير - پيڻ - ڀلو - پنڌ

ڏوٿي (٢) ٿرت ڪائيندڙ - غريب ماڻهو - پراڙيءَ جو ماڻهو - (١٣-٨)

ڏورو (٧) فڪر - گهٽي - وماس

ڏهڪار (٥) ڊپ - خوف - ڌڪو

ڏهاءُ (٥) ڏهيرو - ڌڪيو - مشڪل ڌڪ ڏيندڙ (٦-٩) (٩-٩)

(٩-١٣) (١٣-٤) (١-٢١-١)
(١-٣١-١١)

ڏهي (٤) ڏونرو- ڏوڏ (هندستاني ڏدي)

ڏهيلو (٨) ڏکيو- نياڳو- سڄو

ڏنار (٩) بيماري -مرض- عيب خرابي - ڏک- اوکائي

ڏينارو (١٠) روشن - جهجهو ڏسي سگهجي

ڏيلي (٤) ڏيٺ - ملاقات - ديدار (٩-١٠)

ڏيراٺيون (٩) ڏيڙن جون زالون

ڍ

ڍلو (١) بڇڙو- خراب - سست غافل (٧-١)

ڍلج (١) چلچ (ڍلڻ=ٻهڻ)

ر

رازُ (٧) ڳجهه

رَڇَ (٧) مڇي ڦاسائڻ جا اوزار جار (٢٨-١) مال - ٿانو- سامان (٢٢-٢)

رُاڙ (٤) گوڙ 'سرائڪي)

رُمَڙ (٧) ملڙ (١-٢١-٣)

رُنگَ (١) ملڻ جو وقت -مُوَچ

رُهاڻي (٩) وٽي - سهاڻي

ريءِ (٦) رمو - ڏُکر

ريل (٤) ساڪ وارو ٻٽ- ڳاهه جو ميدان - سائي جوءِ

ريلو- ريلي (١) خواهش - دل جو مَيل - ڪشش - وَمَڪ (٦-٩)

س

ساميا (٢) سامهان - نيڪ - متانهان - هوشيار (پارسي سامي)

مالباهه (٦) اميد - آسرو- تياري

ماٿ (٦) ساڻ - وٽ

ماگاهڻ (٥) ساڃهه رکڻ- خبرداري ڪرڻ - سڄهه رکڻ (٣-٢) (١٣-٦) (١٩-٨)

مالپارا (١) سامهان - مقابل - درياهه جي ڇڙ پر (٦-٤) (٦-٦)

ماپير (٤) گهنڊ - جڙو

مانجڻ (٥) سڻيالڻ - سانيڻ - اميد رکڻ - سکيو ٿيڻ جيئن سانچي پر شيهو پلتبو آهي

ماڻدهه (٥) سٺون - برابر- هڪو لڳو لڳيل

مانگ (١) جايون - ٿانَ

ماهڙ (١) ميهار جو نالو جنهن سان سهڻي جي محبت هئي

مُيت (٦) - بي - پتيت - هر طرح -

سيپ هند (٩-٥)

مَٽ (٣) ٿورو هنڌ- پر تي وڪون

مُهيُون (١٠) ڏاميون- هنيڪيون ڪيون

مدارڻ (٢) روانو ٿيڻ- وڃڻ

مُرُ (٣) راڳهي - راڳ

سَر در قدم يار فدا شد چہ بجا

شد (١) يار جي قدمن تان سر صدقي ٿيو تہ ڇا ٿيو ڪهڙو حق ادا ٿيو؟ (پارسي شاعر جي مصرع)

مُرڪ (٤) سرڪي، ڏُڪ، جُڪو

مَراڙو (٣) سٺون رستو- سوڌو رستو- ڏُڪ - ميدان

مَڙڪو (٢) سٽڪو- وڪ جو آواز

مَزاوار (٩) لائق - جوڳا (٢١-٩)

سَگهڻ (٩) سو، سهڻ جي طاقت
رکڻ - زور لڳائڻ

سُگ (١) مائٽي - نسبت

سُگا (٥) سڱ ڪري يا ٻاهت -
نسبت ۾

سَمُن (١) انجام - وعدو

سُميع (٥) ٻڌندڙ - خدا جو نالو
(٥-٢-٣)

سَنباور (٢) تارُو - ترڻ جاڻندڙ
(پارسي شناور)

سنهار (٤) سانير - ڳنڍ - جڙو

سَنبُڻ (١) سيٽام - تنبو - ترهو
ترڻ جو

سَنبڻ (٢) سيٽام تي ترڻ -
همت جهلڻ

سُرو - سري (٤) خوش (٩-١)

سُنگهار (١) سُگهر- ڳنڍ - جڙا
جي ڏورن جي ڳچي ۾ ٻڌندا
آهن - ڏنار - محبوب (٦-٨)

سنگهر - سُنگر (٧) ڳهڻ - جڙا
ڳانا - زنجير

سوٽا - سوٽتا (٨) ڏنڊا - ڏڪ

سُوٽون (٥) ڏنبُ - مهٽا - طعنا
جڙيون

سُول (١) فائدو - نفعو - سود

سُهاڙ (٥) سامڙ - ميهار (٨)

سُهج - سُهَجُ (٦) سڪ - سينگار
(٢-٧) (٢-٣٠) (١-٣٥)
آرام - موج - لذت

سُهڻي (١) زال جو نالو جنهنجي
ميهار سان محبت هئي

سُپچ (٥) پڌري - مشهور ٿي - نالو
ڪيڏيائين

سِياڪو (٢) سياهو - مائٽي -
سيٽن جو - مائٽن جو - زال
جي مائٽن سان مائٽي (٢٧-١)

سُهاٽا (٥) وڻيا - پسند آيا

سيڻون (٦) شيهون - سور- ڏنب

سيرالي (٩) سوراخ ڪرڻ جو اوزار

سيسار (١) هڪڙو دريائي خوفناڪ جانور

سيلهه (١) سيل - ڌمت - سچائي وسيلا

سيهه - سيهه (٣) سرديءَ واري مهني جو نالو - ڦگهڻ - سخت سيءَ - نهايت - سخت

سينهن (٢) شينهن

ش

شق (٢) ڦاٽڻ - چيرڻ - شڪست

شيءِ (٦) شڙ - شي - نور- وڏي - معانهون

ص

صريح (٦) صاف - نج - نسرو خالص

صلح (٨) صلاح - راضپو

صلوات (٥) نماز - درود

ض

ضرور (٧) ضرر - نقصان

ط

طَالِبُ الْمَوْلَيٰ مُذَكَّرٌ (١) حديث - يعني مولا يا خدا جا طالب مذڪر يا مڙس آهن باقي حديث جو ياڳو آهي تہ طَالِبُ الْعُقبيٰ مُؤنَّثٌ وطَالِبُ الدنيا مُخَنَّثٌ يعني آخرت جا طالب زالون آهن ۽ دنيا جا طالب ڪدڙا آهن (٢١-٥)

طالبو (٧) ڳولائو - طلبيندڙ

طُهُورا (١) بهشت جو شراب جو پاڪ آهي - قرآن مان (١٨-٣) (٢٣-١) (٢٣-٣)

ع

عَدَد (٦) لِکيو - سرنوشت - قسمت

عُقاب (١) باز- مشهور شڪاري پکي

غ

غُيُرُ (٧) دوست يا خدا کان سواءِ بي شيءِ - ماسوي الله - پرائي دوئي

ف

فَاقو (٢) بُکَ - کاڏي جو نہ ملڻ (٩-١)' (٣١-٧)

فُتّاح (٦) کوليندڙ - فتح ڏيندڙ خُدا جو نالو

فَرِيادي (١) داتهن - پُڪار

فقير (٢) غريب ڙال مسڪين ڙال - فقيرياڻي

فَمْ (١) وَتُ (عربي)

ق

قالُو بَلي (٦) قرآن (سوره ٧) مان يعني هِن جيو تہ ها ٿو- الست بربڪم جو جواب (٣١-١)

قَضا (٥) قسمت - الهي امر - خدا جو حڪم - تقدير

قلم (٥) لوح قلم- ازل- قسمت نصيب- لکيو

قليل (٦) تورو (٣٠-٣) لڙ تورڙ توري مسلماني وارو- ڪوڙر

قَول (٦) اقرار- انجام وعدو

ڪ

ڪاڏو (٦) جڪ - سڪ -

ڪَشش - خواهش (١٢-١) (١٣-١١) (١٣-١٢)

ڪارِيهر (٣) نانگ - دريام نانگ جهڙا - خوفناڪ

ڪاڪو (٢) وڏو ڀاءُ - چاچو

ڪلَمِ (٣) لت - لڪڻ - ڏَڪُ

جُوڪ (٢-٣) (٣٠-٣) محبت عشق

ڪامڻي (٣) زال - سُگهڙ زال

ڪانڌي (٧) ڪلهو ڏيندڙ - جنازي ڪلهي تي ڪڻندڙ - جنازي کڻڻ وارا

ڪاني (٥) ڪانو - قلم - ڪِلڪ

ڪَبُرو (٣) ڪَبر - ڪپُ - ڪنارو - گهيڙ

ڪَچُ - ڪچو (٢) ڪچو دلو يا گهڙو (٦-٧)

ڪچو جوڻ يا ڪوئنُا (٥) اجايو

گالهائڻ - ڪچا جوڻ = طعنو ڏيڻ - مهڻو ڏيڻ - گار ڏيڻ (١٢-١)

ڪِرڪ (٣) ڪانُ - تير (١٢-٣)

ڪَرڪِل (٢) آواز - هُل - ڏمڇر (٢١-٨)

ڪَرُم (٨) نصيب - نوشتو - قسمت (١٢-١) (٢١-٨)

ڪَرِبندم (٣) ڪَندُم

ڪَڙڪو (٢) آواز - هُل (٢١-٨)

ڪَسِ (٣) ڪَش - خيالُ - پسند

ڪَسرت (١) شڪستگي - ٻُجهڻ برزا ٿيڻ

ڪُڪِمُون (٣) ٻوڙمون

ڪلال (٨) ڪَنيار (پارسي)

ڪِلو (١) جهيڙو - جنگ - دريام جهلوڏو (٦-٨) (٨-١)

كَمَا حَقَّهُ يا كَمَا هُوَ حَقَّهُ (؟)
عربي جملو يعني جيئن گهرجي
جئين مناسب آهي - جئين
حق آهي (٦-٨)

كُنديُون (٣) كنديون ـ ڳن
واريون - ميخون (١٨-١)

كُن فيكُون (٥) (٦) قرآن
(٢سورة) مان يعني ٿي ۽ ٿي
پيو - الست جي ڏينهن جي
كارگذاري - خلقت - پيدائش
(١١-٢) (١٨-٣) (٣١-١)
(٣٣-٢)

كُنگ (٧) كُهنگ - هاڳيو
جو پکي - كانئرو

كُنجُ (٧) كُنڊ - پاسو (پارسي
كُنج)

كولاڙُو (٥) كولڙ وارو - قاصد

كُوچ (٢) مُڙ

كِيرُ (٣) ٻلا

كيڻان (٧) منهن كان (٩-٣)

كم

كاڄ (٨) تانو - دلو - گهڙو

كِهاڻڻ (٢) ستائڻ - چيڙائڻ -
جورڻ - بيزار كرڻ (٣-١)

كِرڙِس (٣) كرسائي - حركت
گير - سيڙ - كوسڪائي

كُڙكو (٣) گهنڊ - آواز -

كِڙ (٥) لحظي پل، گهڙي

كُوپو (٩) كڏ

كُهجڻ-كُهڻ (٦) تڪجڻ: ٦-٩)
(١٠-١)

كُهي (٦) اكي

كِير پياك (١٠) كير پيندڙ -
مهار

كيري (٦) مكڙي تي جوڙ

گ

گاگهائي - گهاگهائي (١) همت ڪري - دل جهلي - سرسهائي (٦-١) (٦-٢)

گَڏ (٧) گڏ - سان - سان گڏ

گُرُڻ (٣) وڃڻ - پُرڻ

گ

گُجهالڌر (١) گجهه - راز - گجهو - مخفي (١٨-١) (٢١-٣) (٣١-١)

گيا - گيو (١٠) ويو (سرائڪي)

گهه

گُهاٽُ (٣) گهيڙ - گهڙڻ يا وهنجڻ جي جاءِ (٢١-١)

گهاگهائي (٩) همت ڪري - دل جهلي - سرسهائي (٦-١) (٦-٩)

گهڙي (١) گڙ - انجام - انجام ڪيل يا نهرا يل وقت (يعني آخرت - آخري ساعت - ايمان)

گهور (٣) ساموں منهن - نظر - خيال - ڪام - پور - پهر (٩) (٢١-٣) خوف

گهوريس (١) صدقي ٿيس - قربان ٿيس

گهيڙ (٣) تر - دريام ۾ گهڙڻ جي جاءِ - پاڻي پرڻ جي جاءِ

ل

لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ (١) قرآن (٣٩ سورة) مان يعني خدا جي رحمت کان نا اميد نه ٿيو (١٢-٣)

لاج (٣) لڄ - ننگ - شرم (هندي)

لڙ (٧) مال جا ڦر - وڇون پاڏا وغيره (٧-١) (٧-٣) گهڻو يا ڄڙي جي زبان يا جيڪي

وچهه لڙڪندو آهي
لاڙو (٣) نندڙا گهيد
لام (٢) دامن - ٻهاري
لاڻو (٣) اٺ جي چرڻ جو گاهه
يا چارو (٣-٢)
لُچڻ (٦) ڦٿڪڻ - بي آرام ٿيڻ
لَڏُ (١) لڏو
لِڏو (٥) لکيو - سرنوشت (٣-٢)
(١٠-٢) (١٠-٥)
لڙڪڻ (١) لُڏڻ - ٿلڪڻ
لَڙڪو (٧) ننڍو ڇوڪر - نادان
(اشارو شيطان ڏي)
لس ليٽ (٢) هڪ ٻئي ٻنيان
ليٽندڙ يا موٽندڙ
لُعاب (١) وات جو پاڻي - ٿيڻي
لَڪ (٧) جبل - جبلن جا گهٽ
يا درا
لڳڻ (٩) ڏکن جو لاڳاپو - روڪ
الڪ

لُوت (٣) وڻ جو قسم
لَوح (٥) تختي - لوح قلم -
نصيب - قسمت
لوڙا (٢) هُل - وڏو آواز
لوڙاٽو (٣) درياهه
لوڙهڻ (١) پوڙڻ - وهائي ڇڏڻ
لوهٽيون (١) پلهٽيون
لُوهيُون (٣) محبت جون ماريل
ٻيڙيون
لُهاڻو (٣) جلائيندڙ - عشق
(لوهڻ = جلائڻ)
لُهڙون (١) مڇيون
لُهٽيون - لوهٽيون (١) پلهٽيون
جي پاڻي ۾ ٿيندڙيون آهن -
پاڻي جو هڪڙو جانور
ليا (٧) ٻڏا - ٻڏل (لڙڻ = ٻڏڻ)
ليار (٣) وڻ جو قسم (١٠-٣)
ليٽ (٢) درياهه - لهرون -
اٿل درياهه جي

م

مانيتڙا (٧) مائي تي ماڇي ماريندڙ

مارَڪِ (٦) رستو گس (٩-٢) (١٠-٤) (١٢-٥) (١٣-٨) (١٩-٣)

ماڪيون (٤) ميڻهون - ميڻهن جو هڪڙو قسم جنهن ڪنديون آهن يوريون

ماهيت (٥) خاصيت - جاڻ - طاقت

متو (١) زور ۾ آيو - موجن ۾ آيو (ماڇڻ مان)

متوالي (٤) مست

مَتَ (٨) متان - متانهيون - وڏيون

مَبَ (٢) وجهه - ماپ (٦-٧)

محفوظان (٦) لوح محفوظ کان ازل کان

مَڏَ (٦) ترهو - ڪکن جو موڙو ترڻ لاءِ

مُرجان (٥) پلي - بيشڪ

مُرڪَ (٣) فخر - وڏائي - مرڪڻ جهڙي ڳالهه - شرم - لڄ - دستور - عادت (٣-٥) (٨-٦) (١٣-١١) (٢١-٩)

مِرڪَ (٢) لب - ٻُڪ

مُعلم (٧) معلوم

ملاح (١) ميربحر، ٻيڙي هلائيندڙ

مَلَڪُ الموتَ (٨) عزرائيل - سام ڪيڻ وارو ملائڪ

مَنصور (١) شيخ حسين حلاج جنهنڪي اناالحق (يعني آءٌ خدا آهيان) چوڻ ڪري سوري تي چاڙهيو هوائون

مَنَ ڪائو (٦) دل جي ڪشش - سڪ - خواهش

مُنهان (١) مکان

مِنهُن (١) بهانو ـ عذر ـ سبب

مُنهن ڪرڻ (٦) وات ۾ وجهڻ

مٿي (١) ڏسي (مٿڻ=ڏسڻ)

مَٿي (٨) ڏي ـ ڏانهن ـ طرف

مولهائو (١) بگهو ـ بتڪو

مُهند (٦) اڳي

مهندان (٦-٩) اڳيان

مِينا ـ ميٺي (٣) مٺو ـ مٺي

مِيثاق (٦) انجام ـ هتي اشارو آهي جواب يا انجام جو جو مخلوقن الست جي وقت ڪيو هو (١١-٢)

ميڙ (٣) ميلو ـ ميلاپ ـ وصال گڏجاڻي

ميڙائو (٩) ميڙو ـ ميلاپ ـ وصال

مَعين (٦) آءٌ ـ مان (سرائڪي)

مُيَن (٧) اُن (ميو=اُٺ)

مِيومُتو (٥) ٿلهو ـ متارو ـ زور دارو

ن

نالو (٧) ننگ ـ نسبت ـ واسطو

ناقو (٢) اُٺ (پارسي ناقه) (١٣-٥)

ناقِص (٥) گنهگار ـ مسڪين ـ نماڻو

نال (٦) ساڻ (سرائڪي)

نِبارُ (٥) خالص ـ نِج ـ پاڪ (٢٥-١)

نجاست (١٠) پليدي ـ گندگي

نِجهرو (٦) امن جي جاء ـ آسرو ڏي ـ گهر (٧-١) (٩-١) (١٢-٣) (١٩-٥)

نراڙ (٥) پيشاني

نِرالي (۱) نرالي - عجيب

نڪوتي (۲) نرڌرو - نرنڌيدن
وڪن سان معني جلد

نهايت (۵) انتها - پڇاڙي
(۲۰_۱) (۳۰-۱)

نمرودي (٦) ڪافر جو - شيطاني
(نمرود هڪڙو ڪافر بادشاهه
هو)

نهار (۶) لکر - تقارت - حرڪت
نظر - نهارڻ

نهي (۸) چڏي

نِيَج (٦) سنڌ - سيٺهه نرڻ جي
دلو - گهڙو

نيج (تيش) پاڻي جي شاخ -
درياهه

نيرٌ (۳) زنجير (٦-۹)

نيڙ (۳) ننڍڙي نهر - واهڙ
ويجهو - قريب

و

واجهائڻ - واجهڻ (۹،) سڪڻ
نهارڻ - ڪشش ڪرڻ -
ڪوشش ڪرڻ (۹_۱۲)
(۱۰_۷)

وادي (٦) ماٿر - پٽ - ميدان
بيابان (عربي) (۳۱-۴)

وارُ (۵) وقت

وَاَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهٖ (۱)
قرآن (۷۹ سورة) مان معني ؛
وري اهو جو پنهنجي رب
جي اڳيان بيهڻ کان ڊڄي
ٿو (انهيءَ کي بهشت ملندو)

وَڻانگ - وڻانگا (۷) مهمان جا ٿان
ٿاڻ

وِچين (۱) وچئين جو وقت -
عصر - سج لهڻ کان اڳي

وَڄ (۲) ميهن جو مادي ٻچڙو -
ننڍي ميهن

وَچار (٤) (٥) (٨) وچن وارو- وچون چاربندز

وَڏ ا) مڙ - جلد ملڻ - بندڪر

وَڏ اياء (١٠) تنهنجي وڏائي

وِرچڻ (٢) لاچڻ پرڻ - ڦتڪڻ أٿلڻ پٿلڻ - بي آرام ٿيڻ (٣١-٤)

وِرَس (٣) جوڪ - غلطي

ورني (١) مڙس - پتار

وڙاء (٤) وڙائي - جڳائي - مناسب آهي

وڙڪڻ (١) گهمڻ - ڦرڻ

وڪڙي (٣) ننڍڙي وکر - ننڍڙو قدم

وڳڻ (٦) گذارڻ - هلڻ ڪرڻ وڃڻ

وِلڙڻ (٦) ٻڪ ڪرڻ - ٻقلڻ - وِقلڻ - ذري ذري ڳائڻ (٢٧-١)

وَلَها (٩) اي ور - اي پيارو (١٩-١ء٤) (٢٣-١)

ولي (٣) وري - موتي (سرائڪي) (٦-٥)

وماس (٥) فڪر- ڳڻتي - ڏکر

وِلڏر (٧) جبل ۽ ندي جو نالو

وَنگ (١) پيچ - وڪڙ

وِنگو - وِنگي (٤) ڏنگو - آڏر ڏنگي (٣-٢) (١١-٦)

وِڻاهه (٥) نقصان - خوف

وَهاٽيء (٢) اُسوواري مهني ۾

وِهاٽيء (٣) رات گذريءَ کان پوء - فجر جو (١١-١)

وَهُڻ (٥) گوٺ وسندڙ پاڻي واهڙ - درياء - پيڙي

وَهلوُر (٣) عاجز - تنگ - ڪڪ بيزار (١٩١-٢) (١٠٢-٣)

وهي (٨) وجهي، ملي

وِيَ (٣) دريا- جارو- جاري جي جاء - سبزو - پهلو (٧-٤) (١٣-١)

ويا چڻ (٤) اورڻ - گر مڻ

ويکڻ (٥) ڏسڻ (سرائکي)

ويلھ کرڻ (١) موتون ھڪرڻ- وقت اچڻ - وقت گذارڻ - جلد گذري وڃڻ

ويلو (٥-٨) وقت - دير

ويلي (١) سويلي - سوير

وِيڻ (٤) ويا مڻ

وِيِنتَ واهر (٣) جنجي واهروئي ھجي - واهر ويل - پيوس- پيو اهر

هر

ها ڻک (٨) عاقل - تجربڪار (١٣-١) (١٠-٣) (٣٣-٢)

هاري (٢) نيا ڳي - نادان زال

مُحبيا ڻي (٦-٧) (١١-٢) (٣-٣)

ھاواڻا (٨) افواهون - عام خبرون

هُرپُ (٢) تپو - ٽپُ - چالُ -

هُرڻ (٨) ياد اچڻ - ياد پوڻ (٩-١٣) (٣١-٨)

هُڙ (٥ موڙي - گنڍ - مايو

هِڪُ (٣) هڪجهڙي - يگانگي محبت - سڪ - اُج - اُسات اُکير (٩-١)

هل چَل (٥) آمد رفت

هُلڻ (٨) افواه ٿيڻ - خبر ڦهلجڻ

هُمَ (٩) سڀ - هڙئي - کُل (پارسي) (٢١-٤) (٢١-١٠) (٣٠-٤)

هُنگار- هُونگار- هُو ڱر (٨) آواز- هڪل - ميڍهن کي هڪلڻ جو آواز

هُنئين (٥) أمنيئن ـ نيت ـ آخر
هُوْلَ (٣) ڊپ ـ خوف
هوڙ (٣) آواز جو لڳو لڳ، اچي ـ گهٽو آواز (١١-٣)
هِيان (١) دل ـ ميانو ـ (١٠-٧)
هيج (١) محبت ـ شوق ـ خوشي (٧-٣) (٩-٣) (١٩-٢)

ي

ياوه (١) اجايا ـ بيفائده ـ بيهودي بڪ بڪ

٧ سر سارنگ

ا

اَجڪر (٣) آذئو ـ سر ـ پروسو ڊڪ ـ پردو ـ پنام (١١-٢) (٢١-٥)

آرَ (١) ٽڏ ـ مڪڙيُ جهڙو جيت جو دانهون ڪندو آهي
آڙي (١) ڍنڍ جو مڪڙو پکي
آڳُم (١) مينهن جي موسم ـ مينهن جو سعيو ـ ملار ـ جهڙ (١٨-٢)
آگمڻ (٣) آگم ڪرڻ ـ جهڙ ڪرڻ
آگمڻ (١) جهڙ ٿيڻ (٣-٢)
آگولڙو (١) گوندر ـ اميدوار ـ غمدار ـ سوهو ڪندڙ
اَبْرُ (١) ڪَڪَر ـ بادل ـ (پارسي) (٨ ـ ٢) (٣١-٩)
اُبون (١) ڏوٿهين جهڙا ڪَڪَر ياقون
ابربون مُيرلُون (١) ڏبربون ۽ ٿلهمون
اُٿن (١) وٿن ـ هُن لاء يا هَٽن وٽ ولو

آچَلُ (٢) تير - تِکو - گهٽو

اروان (١) سهانگو - تمام گهٽو (٣)

استنبول (٣) مشهور شهر سلطنتِ ترڪستان جو تختگاهه

اکيون ڪيڻ (١) ڪاوڙجڻ - سج جي سخت تاپش ڪرڻ قيامت جي ڏينهن

انڪ (١) چِٽ - ڪُڪرن جا ليڪا ۽ شڪليون

انگڻ (١) چِت ڪيڻ - رنگ ڏيڻ - نشان يا انگ ڪيڻ (١٨-٢)

اوٽارو (٣) گهر - جاءِ

اوڇڻ (٣) ڍڪڻ جو ڪپڙو

اوڙَ (٣) ميڙ - ميڙاڪو - ڪاهه (٨-٢)

اوڪ (١) وسڪارو - مينهن پوڻ (اوڪڻ = ڦي ڪرڻ ها

پاڻي هارڻ) (٣)

اوڪاٽڻ (٣) موگو ٿيڻ - موڳائي ڏيکارڻ

اولون ڪرڻ (٢) ياد گيريون ڪرڻ - ڍڪ ڍڪڻ - پردو ڪرڻ

اوهيرو (١) جوهو مينهن جو جو وارا وارا ڏئي پوي (٣)

ب

بانڪاپر (٣) بيڪاپر - ملڪ جو نالو

بدام (٢) ملڪ جو نالو

برُ (١) بُٽ - بيابان

برجنگ (٢) مردنگ - وڄائڻ جو ساز

برمڻ (١) وسڻ (هندستاني - برسنا)

بِسَمُر (١) بسترو - هند - سمهڻ جي جاءِ

ٻڪار (۲) ملڪ جو نالو

ٻهار (۲) ملڪ جو نالو

ٻيڪانير (۲) ملڪ جو نالو

ٻ

ٻنُ (۱) ٻولو - جهنگ - ٻيلو - ميدان - مٿانهين زمين (ضد - ڇنُ)

ٻوڙُ (۲) ٻوڙ ٻوڙان - پاڻي جي اٿل - گهڻو مينهن

ٻولايون (۱) تڙ لاهيون رنگ جون ميون - رنگ جو قسم

ڀ

ڀٽ (۲) واري جا ڍڳ - ڍِپ شاهه جي ڀٽ جي مڪان جو نالو

ڀڄُ (۲) شهر جو نالو - ڪڇ جو گادي جو هنڌ (۲۵-۲)

ڀنڀو - ڀنڀا (۲) گتيل وار - ولهل وارمٿي جا - زلف - چڳو موچارو - سهڻو (۹-۶) (۱۱-۴) (۱۱-۷)

ڀيچ (۲) پڇائڻ - آلڻ - ترڻ ريچ

ت

تاڙو (۱) مڪڙي قسم جو ٻکي - ڪريل (۳۱-۸)

تازي (۱) گهوڙو (۳۰-۲) (۱۴-۱)

تاسيارو (۱) تاس وارو - آجو اجايل - خشڪ

تڙُ (۱) ترائي - ميدانهين زمين

ترڪش (۲) ٻٿي - تيرن رکڻ جو خانو

تلُ (۱) تلاءُ (۲)

تمُ (۲) تون - توکي - اوهين (مدد سمٿالي)

ٽيوڙا - ٽيئڙا (۳) ميٽلگر - تراريون صاف ڪندڙ (۸-۶)

ٿ

ٿانور (۴) منڊي جو نالو

ٿڙ (۱) وڏو جبل (۹-۲)

ٽ

ٽهه ٽهه (۴) ڪِلَ جو آواز - خوشي مان - مرڪ سان - ٽهڪ جو آواز (۲۰-۳)

ٽهڪڻ (۱) سُهڻو ٿيڻ - چڱو لڳڻ - وڻڻ

ٺ

ٺار (۳) سي - ٿڌ - سردي (۲۷-۱)

پ

پاچاڻي (۱) پڇاڙي - سر جي - پوءِ تي (آڳاٽي جو ضد)

پاساريون (۱) پاسي واريون - پاسي ۾ پيا ويٺا رهندڙ

پارڪر (؟) ملڪ ۽ مڪان جو نالو - ٿرپارڪر - نگرپارڪر

پالوٽ (۱) پلٽ - پڪڙڻ (۷-۴)

پاهه (۱) رنگ - ريج - خوراڪ کاڌو - چارو (۷-۳) (۷-۴)

پاٿر (۱) ٿرپر ٽڪري ۽ مڪان جو نالو (۳۱-۲)

پدام (۲) ٽڪري جتي پٽ شاهه جي ويٺڪ

پراڻ (۱) مڪان جو نالو - درياهه جو پراڻو وهڪ - پراڻو درياهه (۷-۴)

پرپراڻ (۱) پرڪرڻ - چڱي وس - گهڻو مينهن - ڏڏ

پرڻ (۱) پارت (پرڻڻ = پارت ڪرڻ)

پره علي الصّباح - فجر - پرهه

قتي - برپات

پلُ (٣) مڪان جو نالو پٽ شاهه جي وڏجهو

پلُرُ (١) مينهن جي پاڻي جو ڍڍو مينهن جو پاڻي (٧-٣)

پوچاڻي پوپاڙي - شام جو وقت ڏينهن جي پڇاڙي

پي ڪرڻ (٢) ڪيهڻ - ذبح ڪرڻ (پارسي - پي ڪردن) زور ۾ گهاتائي مينهن جي -

پيڠڪا (٢) پيڪا - زال جا پائنت - پي جا

ق

قونگيون (١) (٣) ترڪاريون ڪنگيون

ج

جرڪڻ (١) جڙڪڻ - چمڪڻ

جور ( ) زورسان

جوراڻو (٢) زوراڻو - ظلم - ڏکر - شر - زورآور - سخت ڏاڍو (٩-٢)

جوء (١) نهر - ندي - نئي - گٽ - جاري جي جاء - مڪان

جيسرمير (١) جيسلمير - ملڪ جو نالو ترجي پاسي

جيلان (١) بغداد جي وڏجهو مڪرو ملڪ جتي شيخ عبدالقادر رح رهندو هو

ڄ

ڄماندر (٣) ڄمار - عمر - حياتي (٥-٣١)

جهه

جهاٽ بلڪل - مطلق - مور - اصل

جهاٽڻ (٣) جهٽ ڪرڻ - جلد اچڻ - جلد لهڻ

جُهڙ ڦڙ (۴) جهڙ لڳڻ ؛ مينهن وسڻ - برسات - مينهن (٣٠-٢)

جُهڙ جهور (۴) جُهڙي ڦڙي

جُهٽڪڻ (٢) ڪُرڪڻ - ڪُٽڪڻ - آهستو ڳالهائڻ - تنوارڻ (٢٠-١) (٢٥-۴)

جُهولو - جُهوڙو (٣) جهوڙي پکو - پنگو (٩-١) (٣١-١) (٣١-٥)

جهوڪَ (١) مڪان يا شهر جو نالو جتي شاهه عنايت صوفي هوندو هو - اُن جي وهنجي جاءِ (٣٥-٢)

جهُومَڪ (١) جُهمڪ - جڳا گلن يا ميون جا - ڪن ۾ وجهڻ جو هڪڙو زيور

جُهولڪارڻ (١) آهستو آواز ڪرڻ - تنوارڻ - ڪڪرن جي هلڪي گوڙ ڪرڻ (١١-٣)

چ

چِيڙ (٣) مٽيرا - ننڍڙيون ريڙيون

چُڪي (٢) هڪڙي ڊنڊ جو نالو

چُنچل (۴) چالاڪ شخص - مينگهه ملار

چوٽ ڏيڻ (۴) جلدي ڪرڻ چالاڪي ڪرڻ - همت ڪرڻ

چوڏس چُند (٣) چوڏهين جو چند

چؤماسو (٢) چئن مهينن جو عرصو - موسم - سائوڻ جا ڏينهن - برسات جي مند

چِيهو (١) (٢) هڪڙي قسم جو گاهه (٣١-١) (٢٥-٣) (٣١-٩)

ڄ

ڄاڄر (۳) (۴) ڄڪَ - ڄڪڙ
ڏنڊ - ڏوري - ٻاڙيءَ جي اچ
ٻا اَس - توروٻاڙي (۲۴-۱)
(۲۸-۱)

ڄڻَ (۱) (۳) (۴) مُنُهن - چِپر-
ڏنڊ - ڏورو - ميدا نهين جاء
(ٻن جو ضد) (۳۱-۸)

ڄمهڻ (۱) وڏڻ - ڦاڙڻ - ڪپڙ

ڌ

ڌرَم (۴) ڀلايون - خير جا ڪم
چڱا ڪم

ڏ

ڏُڄڻ (۲) جيٽا ٻور - دشمن
(۱۰-۲)

ڏُڙُ (۳) ڪان جو نالو يت
شام جي وڇڻو

ڏُرتُ (۱) غم - ڏُکر - ڏڪار
(۲۴-۳) (۲۹-۱)

ڏُڙهه (۱) ڳُڙا (ڏَڙهو=ڪيئون
گولي)

ڏُڪاريا (۴) ڏُڪار جي اگهه
تي وڪڻندڙ - مهانگو
وڪڻندڙ

ڏَلهڻ (۳) ٻرڻ - زور سان ٻرڻ

ڏُنُج (۱) ڏُکر - ڏولائو - اڻنج
بيماري (۳۶-۲)

ڏُونگهو (۴) ناريل جو کوپو -
ڏونگهي جيترو ماڻ يا وزن

ڏُوٽا (۴) ٻيٽا - ٻٽا - دمرا -
گهٽا - ڄاڄها

ڏُيج (۴) ڏاج - داڻ - بخشش

ٻ

ٻامڻ گامر جو قسر جنهنجون
ٻاڙون غريب ڏت ڪري
ڪائيندا آهن

ڊبُ (٢) واريءَ جو ڍڙو - پٽ

ڍ

ڍارَ (٣) ڍڙو - آرُ - وسڪارو ڍول - وانگي - مثال (٥-٢-١)

ڍُٺ (٣) مڪان جو نالو - ترپٽ (ڍالي = ڍٺ جا رهاڪو) (١٤-٣) (١٩-١)

ڍُرڻ (٣) لڙڻ - لهڻ (٣١-١١)

ڍَانگ (٣ حال - ڍول - چڱي حالت

ر

رَانڪ (٣) مڪان جو نالو پٽ شام جي ويجهو

راڻون (١) رنگ ميڻهن جو

رُتَ (١) موسم - مُند (١١-١)

رس ڀلائڻ (٣) رسُ رهائڻ - رس رکڻ - ڀلائي ڪرڻ - نباهي اچڻ

رعْدُ (٢) گوڙ - گاج (عربي)

روضو (١) قبو - مقبرو - درگاهه (٣٣-١)

رهلو (٣) وهي آيل ياطلي - نئي گهٽ (١٢-٥)

س

سانڊ (٣) سگهڻ سانڊ - خوشيون واڌايون

سارنگ (١) راڳڻي جو نالو جا سانوڻ ۾ ڳائبي آهي - جهڙ - وس

ساز (٣) وڄائڻ جو اوزار

سامارو (٣) شهر ۽ مڪان جو نالو ٿر جي پاسي

سالڏهه (٣) لڳو لڳو - هميشه - سدائين - مڪان جو نالو

سَاهُرا (٣) سهري جا مائٽ

سانون (١) سکيون - آسوديون

سَبزو (١) ساوڪ - گاھ
سنائون (٢) سٿون - رٿون - بندوبست
سَڄر (٢) تازا - زيادہ - گهڻا
سُرڪرڻ (٣) آباد ڪرڻ - خوش ڪرڻ
سُراو (١) چٽو - صفا - وڏي سڏ
سَرلو (٢) جهڙ - ملار (٢٢-١)
سِرڻ (٣) وڃڻ - ملڻ
سِسيُون ( ) ڪن - ڍورن جو تعداد
سُڄهه (١) سانجهيءَ جو - سوير
سِندڙي (١) سنڌ جي لاءِ پيار جو نالو
سِندو ڪرڻ (١) ہري ﷲ - دور ليڙ
سوٽ (٢) سخت - ڪهرا - خشڪ

سوڀاڙن (٢) سوڍن يا ڦرُ جي ماڻهن جون زالون - اشراف زالون
سوڙهہ (٢) تنگي - بها نگائي - ڏڪار
سُهائو (٢) سوجهرو - ڏڪار
سيلو (٣) سياي - تير - ڪڙي قسم جو هٿيار - ڏاس جو تيل

رسو جو ڍورن جي ڳچيءَ ۾ وجهندا آهن ۽ انهي جي وچ ڪاٺي ٻڌندا آهن

ش

شبهه (٢) شڪل - صورت

ص

صُراحي (٢) گگهي ہاڻي جي - شراب جو ڪوزو
صُور (١) ڏنڊ يا سڱ وڄائڻ جو، جو حضرت اسرافيل

ملائڪ قيامت جي ڏينهن وڄائيندو، جنهن جي ڏڪاءَ يا آواز تي ماڻهو سڀ مري ويندا ۽ وري اُٿندا - انهيڪي سنڌيءَ ۾ صور ڏڪاءِ چوندا آهن.

ط

طَوقُ (٣) ڳچيءَ ۾ وجهڻ جو زيور هار- ڪنٺي

ع

عَرفات (١) مڪي کان نون ڪوهن پنڌ تي هڪڙو ميدان جتي حاجي اچي گڏ ٿيندا آهن - چوندا ته اُتي حضرت آدم ۽ بي بي حوا وري اچي گڏيا هوا ۽ هڪ ٻئي کي سڃاتائون، تنهنڪري اهو نالو پيس.

غ

غَوثُ بهاوالدين (١) غَوثُ چون قطب کي جو ڪن اوليائن جو لقب آهي. شيخ بهاوالدين ذڪريا وڏو اولياءُ ۽ غوث هو ملتان ۾ - شيخ عبدالقادر جيلاني ۾ غوث هو (٣٣-١)

ف

فِيلُ (٣) هاٿي (١٣-٢) (٣٠-٣)

ڪ

ڪامارو (٣) مڪان جو نالو

ڪاڻ (١) شرمندگي - فڪر- انتظار- ڳڻتي - عيب - مدائي (١٢-١) (١٩-٥)

ڪاهُوجي (٣) پٽ يا مڪان جو نالو پٽ شاهه جي ويجهو- ڪاهو وڻ جو هڪ قسم آهي

ڪُٽ (١) مونجهارو - فڪر- ڳڻتي

ڪَٽڪُ (٢) لشڪر- ڳوڙ ماڻهن جو

ڪِرار (١) (٢) ڏيئي ۽ مڪان جو نالو پڻ شاهه جي وڻجهو (٤-٢٤)

ڪرتار- ڪلتار (٣) ڪردگار خالق - خدا تعاليٰ

ڪُرڳهٽ (٤) ڳهر ڳهٽ

ڪُرَنائڻ (١) پاسا لاهڻ - وڪوڙي - وجهڻ

ڪُسُ (١) مونجهارو - فڪر- ڳڻتي

ڪعبو (١) بيت الله - حَجّ جي جاء

ڪُفّار (٣) ڪافر

ڪلمو (٣) لا اله الا الله محمد رسول الله - الله ۽ رسول تي

ايمان آڻڻ

ڪُليُون (٢) نڙيءَ جا غدود - ڪليجا

ڪوڏان (٤) ڪوڏ مان - خوشيءَ مان

ڪُهڙ (٤) مُنهن - ٻئي ٻر سارڻ جو جهنگ

ڪُهڙ (ڪوڙڻ) (٤) سمخو ڪوڙڻ غمگين ٿي وهڻ-

ڪيسَ (١) ڪارا - ڪيس جي رنگ جهڙا

ڪَيسر (٣) زعفران- پيلو رنگ

ڪِيهان (٢) ڪيهون- ڪانهون ڳوڙ

ڪم

ڪُتَرُون (١) جي مينهون ڦر ڦر ڪٽڻ ۽ ڪيرڻ لاءِ - ڪيڏو پيا ڪتراڪ ڪندڙون

کپُ کِهڻ (۴) ڳٽعي ڪرڻ - خفي ٿيڻ - بيزار ٿيڻ

ڪَرو (۴) آنءُ جو ديرو - آنّ رکڻ جي جاء - ٻار

کُنڀاٽ (۳) شهر ۽ ملڪ جو نالو

کُنج کُٺڻ (۱) آستين چاڙهڻ - ٻانهون ڪنجڻ

ڪوٺي (۱) ڪُوڙي - انگيندو (۹-۴) سيڙ - ديرَ - ترسيل

کوڙُ (۴) انبار - ڍگهه

کُوٽيتي - کُٽيُتي (۲) ڪٽائتي پوري ڪڻ يا وقت يا موسم تي ايندڙ - ڪوٺي مڪان واري جو پٽ جي ويجهو آهي

کيڻو (۱) ڪتراڪ - جهيڙو - حرڪت - ارڏائي

گ

گرالار (۴) شهريا ڪوٽ جو نالو

گرگٽ (۴) سانڊو

گڙلگ (۲) مڪڙو پٽ پٽ شاهه ڪان ۱۵ ميل تي جتي شاهه ڀٽائي مڪڙي ڪندي جي وڻ هيٺ وهندو هو

گُوڙڻ (۱) (۴) گوڙ ڪرڻ - گاج ڪرڻ

گُمانُ (۱) شڪ - امڪان اچڻ جو

گُنگوءِ جي (۲) پٽ يا مڪان جو نالو پٽ شاهه کي ويجهو- گنگو وڻ جو هڪ قسم آهي

گُنوائڻ (۱) گُهر ڪرڻ - وڃائڻ لڪائڻ (۹-۳)

گُنيُر (۳) هاٿي (اشارو ڪڪرن جو ۽ ڪاري رنگ جو)

ل

لالي (۳) ڳاڙهو رنگ جنهن کي لائڻ جو ٻان جهڙو

لِبيس (۱) لباس - پوشاڪ - صورت - ھيئت

لُڙڪ (۱) ڳوڙھا - ضنجون (۹-۸)

لَس (۳) جام - ڪيتي پئيان

لُڪَ (۱) اُڃ - اُساٽ - ٻُڪ

لُڪِهُ (۱) گهاٽو ڪڪر - ڪڪريون - ڦڙيون

لَلُ (۳) مهر - ڀلائي - خوبي - حال طرح - انڪل - تجويز (۹-۱) (۱۱-۱)

لوڙي (۳) مڪان جو نالو پٽ شاھ جي ويجهو

لَٽِڻ (۱) ڀڃڻ - ڦاھو ڪرڻ (۷-۴)

م

ماٽو (۳) وڏو مَٽُ - وڏي چاڏي چاڏو

ماڪاڻي (۲) نالو مڪان ۽ جبل ۽ نئي جو

مالداڻ (۲) جهڙ جو منڊ جي پيهي - منڊل - جهڙي ڦڙي

مُجرو (۱) سلام - زيارت - ديدار

مرگهه (۱) هرڻ

مڙڻ (۲) ڳٺڻ ميهن جو کير ڏيڻ يا ڏهائڻ

مُطّلب (۳) عبدالمطّلب جو حضرت محمّد جو ڏاڏو ۽ عبداللّٰہ جو پيءُ هو

مَغرب (۲) الهندي جا مُلڪ

ملهڻ (۱) خوش ٿيڻ - مرڪڻ سرخرو ٿيڻ

منڊَل (۳) سَرمنڊل - وڄائڻ جو هڪڙو ساز

مٽڻ (۲) ولارڻ - پرڻ - ڏسڻ (۱۱-۷)

موڊي (۴) واپاري - آن پهچائيندڙ يا وڪڻندڙ

موڏي (۴) موڏا - بڳ پکل بيعزت بي آبرو

مُوڏي (۴) ايڏا ڏيندڙ - شوم ڪنجوس

مولا - مولي - مولو (۱) سردار مهندار - خدا

مِها (۳) ميها - ياجي جو تسر - دلپسند

مُهتُ (۱) آبرو - مان - فتح (۱۱-۵)

مِهري (۳) زال ذات - زال

ميران (۱) مير - پير - مرشد - شيخ عبدالقادر جيلاني جنهنکي ميران محي الدين يا دستگير چوندا آهن

مِيڻو (۳) وارن جي چڳ يا پاڳت

مينگهه ملهارُ (۱) سانوڻ جي موسم - جهڙ

ن

نارُ (۱) پاڻي ڪڍڻ جو چرخو

نارو (۱) اُپرندو نارو - ٿر جو واهڙ

نائڻ (۱) وهائڻ - جام پاڻي ڪڍڻ

نِراڙ (۳) پيشاني (۱۰-۵)

نَفْسي نفسي (۱) (عربي) منهنجو نفس - آءٌ پاڻ - قيامت جي ڏينهن جڏهن سختي شروع ٿيندي تڏهن سڀڪو پنهنجي حال ۾ حيران هوندو ۽ نفسي نفسي ڪندو وتندو - ٻئي ڪنهنجو خيال ڪو نه هوندس

نُوري (۴) نور وارو - نور جي پيدائش - آسماني شئي

و

-واجو (٣) نعارن جو وجڻ - آواز گوڙ- گاج

وار (٣) وارو - ڀيرو وقت

واري (٣) وري- ورائي-موٽي

واريامو (٢) واريءَ واري زمين - ريگستان - ٿر

والديون (١) (٢) مانـي وندڙ يندڙ زالون شادي محل- وڏيريون - چڙهيون زالون

وَجِڙا (١) وجون - ياڊا

وَرَنَ (١) رنگـ - چمڪات (٧-٣) (١٩-٢)

وَرَنيون (١) ورن واريون - رنگـ واريون

وِرُوهَڻ (١) وروند - خوشي- وندر

وَسمَ (٣) واسا ما - ليا - جهاتيون

(اشارو وجن جي چمڪات جو)

وَلَسُوفَ يُعطِيكَ رَبُّكَ فَتَرضيٰ (٣) قرآن (٩٣ سورة) مان يعني ۽ جلدي تنهنجو رب توکي عطا ڪندو ۽ تون خوش ٿيندين

وِلوڙو (١) کيرولوڙڻ

وَلهار (١) ولهر- ولر- ڌڻ مال جو- مڪان جو نالو (٧-٣) وليون

وِهڪڻ (٣) گڻن ۽ ميڻهن جو کير ڏيڻ کان بس ڪرڻ

وِيءَ (٣) جاري جي جاء - چراگاهه - باغ - پهلو (١٣-١)

هه

هندو (٣) ڪافر - ڪارو (پارسي ۾ هندو جون ڪاري

ڪي - هتي اشارو زلفن جي ڪاراڻ جو)

٨- سر ڪيڏارو

ا

آثار (١) اثر- نشاني

آرَڙُ (٣) آرڙھ - اونهارو- گرميءَ جي موسم - ويڙھ - لڙائي

آمالگو (٢) آسرو- آس - اميد

آڪَب (٥) وارو- وجھ - آڳ- ڪتيل راند

آل نبي (٣) نبيءَ جو اولاد

آلودو (٥) آلودي (٩-٤) پريل لتڙيل - گدڙيل - مليل

اڙَ (٦) جهلو- روڪ - الڪ- بچاءُ لاءِ آڏو ڏنل بند يا ٻي شيءِ

اِسرار (٣) ڳجهه - اسرار

آصلا (٤) اصل کان - ڏر کان- ازل کان

اَللهُ الصَّمَد (٣) قرآن مان- يعني الله بي پرواهه بي نياز آهي

اَللهُ نُوْرُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ (٥) قرآن (٢٤ سوره) مان - يعني الله آسمانن ۽ زمين جي روشنائي ۽ نور آهي

اَموٽَ (٦) اڻ موٽ - ٻيهر ٽي نه موٽڻ وارا نمڻڻ وارا

اوچِنگار (٢) اچنگار - دانهن ڪري رئڻ

اهلبيت (٣) نبيءَ جي گهَر جا ياتي - سيد - سادات

ب

بتُول (٤) بي بي فاطمه جو لقب حضرت رسول صلعم جي نياڻي

ٻي ٻي (٣) سيّد جي زال -
ٻي ٻي فاطمہ رسول صلعم جي
نياڻي ۽ امام حسن ۽ حسين
جي والدہ جنهنکي ساڃي
ٻي ٻي چوندا آهن

ٻ

ٻُهار (٣) ٻُهَر - خاڪ - ڪيري
قليار

ڀ

ڀڙو - ڀڙي (٢) گڏ - ساڻ -
وڀجهو (١٢-٩) (٩-١٣)

ت

تابيني (٥) تابع - فرمان بر -
تابعدار

تَبر (٦) ڪهاڙو - ڪهاڙي

تِهڻ (٦) ڪهڻ - وڌڻ

تُوڻ (٦) گذران - سمر - سيڌو
سامان

ٿ

ٿرٿلڻ (٣) ڏڪڻ - ڪنبڻ

پ

پارُ ڪيڻ (٣) اوسارڻ -
ڏانهون ڪري رُئڻ (١٢-٥)

پاکُر (٢) زرہ جنگ جي پوشاڪ
پہام

پاگڙپاس (٥) سندس پڳ يا
پڳڙي يا دستار

پاولنگ (٢) وهٽ - اٺ گهوڙو
وغيرہ - پهلوان - بهادر -
شوخ

پَتنگ (٢) پروانو - جيت جو
جو شمع تي ڪاهي ايندو
آهي

پرٺڻ (٦) پارت ڪرڻ - سفارش
ڪرڻ - سونپڻ

پڙ (٢) جنگ جو ميدان

ٻَڪَ (۲) ڪنبُ - ٻرُ

ٻُوَاء (۴) بوء

ٻُهُوِن (٦) ڏڻ - ٻڪريون

ڦ

ڦُلين (٦) ڦَلن يا ڦُلن سان

ڦَڙُ (٦) ٽب - ٻير جو اهو ڀاڱو جنهن ۾ آڱريون آهن

ج

جار (۲) ڏڪر - سوز

جُلهُون (۲) جُلهون - ڪاهون حملا

جُماعتي (۲) ساٿي - سنگتي - طرفدار

جنّت (۴) باغ - بهشت

جنّت خاتُون (۴) بي بي فاطمہ بهشت جي مالڪياڻي

جهه

جهگڙو (۳) جهيڙو - جنگ

جهمڻ (۳) ڦهڪڻ

جهوليون (۳) توليون

جُهونجهار (۱) (۳) پهلوان - بهادر

جُهونجهارڪو (۳) جهونجهارن جو پهلوانن جو

جهيڙڻ (۲) جهيڙو ڪرڻ - وڙهڻ - جنگ ڪرڻ

چ

چوٽو (٦) وار - زلف - وانگوڙو

چُوڙيري (٦) چوڙي واري زال سهاڳڻ - خوبصورت زال

ڇ

ڇُڱمر (٦) ڇڱمر - تاجدار - سردار ڪلنگيءَ وارو (۲۷-۱) (۲۸-۴)

ڇُٽڻ (٦) ڪرڻ

ح

حُرُ (۲) حضرت حرؓ جو پهرين يزيد جي لشڪر سان آهو هو پر پوء ڦري امام حسين جو طرف ورتائين ۽ انهيءَ جي ياران وڙهي شهيد ٿيو

حُورُون (۲) خوبصورت زالون جي بهشت ۾ مومن کي ملنديون

خ

خَليلُ (۳) دوست - حضرت ابراهيم خليل الله جنهن خدا جي حڪم سان پنهنجو پٽ حضرت اسماعيل ذبح تي ڪيو

د

د ادلو دوست - لاڏلو - پيارو- معشوق (۳۳-۱)

دادلي (۱۰-۶) سڪي لڏي

دُلدُل (۳) گهوڙو جنهن تي امام حسين يا حضرت علي چڙهيو هو - ذوالجناح

ڏ

ڏيرو - ڏيرو ڏيڻ (۱) ديرو- ڪوچ ڪندي منزل ڪرڻ (پنجابي - ڊيرا)

ٻ

ٻُهون ڏيڻ (۲) سُتون ڏيڻ - ڪاهون ڪرڻ

ڍ

ڍالَ (۲) سپرُ

ڍُلگري (۲) ماڪ

ڍُونيَ (۲) ڏڙَ - لاشا - مڙهه

ر

راڙو (۳) روج - رئڻ - زاري

راماڻو - راماڻ (٦) مل ملڪل جنگ - زاري - راڙو (٥-٢٥-٤)

رانيٺيا (١) رانڀڄڻ، رڙهي وڄڻ

راوت (٣) پهلوان - بهادر

راءُ (٦) راجا - بادشاهه

رتول (٢) رت جهڙو ڳاڙهو - لال - ڳاڙهو رنگ

رُڪ (٥) جنگ - ترار

رِنڊ (١) عاشق - صوفي - عاقل (١٤-٢)

روهڻ (٥) روڪڻ - دوهڻ - نگهڻ

رَنِّي (٥) ٻني - دَز - لَتَّ - اڏامندڙ ڌوڙ

ريڪڙيارو (٦) ريگڙيارو - چپل گودڙين وارو - سونن ڌنڌن وارو

س

سانگ - سانگي (٣) ترار - نيزو (٨-٦)

ساهُو - ساڻو (٣) بهادر - پهلوان

ساٿيهه (٢) ساٿي - مددگار

سَرِلُ (٤) هن تن ورهن جو وڇيرو نڍو گهوڙو

سلهدار (٣) هٿيارن وارا

سُمانو (٤) چڱي مان وارو - نامدار - ناليرو

سوارو - سوارا (٥) سوڀرو (٩-١٣) (١٣-٤) (١٩-٤)

سوانچو - سَنچو (١) سعيو - سانباهو - تياري - ڳڻتي (١٣-١٠)

سُونڪو (١) دپ - فڪر - ڳڻتي انتظار (٢٥-٤) (١٣-٥ ؛ ٨ ؛ ١١)

سِهو (٥) سهنج - وجهه - آسرو

امید - ٻاڙو - آڳاهو (١٣-١)
(٢١-١) شوق - چاهه

سيادت (١) سيدائي - سيد
هئڻ - سرداري

سيماهم في وجوههم (٥)
قرآن (٤٨ سورة) مان - يعني
منجهن سجدي جي نشاني
سندن منهن ۾ ظاهر آهي يعني
سندن پيشاني مان ظاهر آهي

ش

شاهه (٣) امام - يعني امام
حسين

شهادت (٣) شهيد ٿيڻ جو
درجو

ص

صوبو (٣) سردار - حاڪم - امير

ط

طبل باز (١) دهل وڄائيندڙ -
نقارا ۽ نوبتون وڄائيندڙ -
طبلچي

ف

فاطمه (٢) بي بي فاطمه حضرت
رسول صلعم جي نياڻي ۽ امام
حسن ۽ حسين جي والده،
جنهنکي بتول ۽ جنت خاتون
به چوندا آهن

فدا ڪرڻ (٣) قربان ڪرڻ -
صدقو ڪرڻ - گهورڻ

فردوس (٢) بهشت - جنت

فرزند (٢) پٽ - اولاد

فلڪ (٢) آسمان

فنا في الله (٢) الله ۾ محو ٿيڻ
يا خدا ۾ فاني ٿي وڃڻ يا
نابود ٿي وڃڻ

ق

قاسم شاهه (١) امام قاسم امام

حسن جو پٽ جنهنجي شادي جو سڳڻ ساڻ امام حسين جي نياڻي سان ٿيو هو پوءِ اُنهيءَ وقت وڃي شهيد ٿيو

قضيو ( ) واقعو - واردات - جيڪي ٿي گذريو (۳۰-۳)

ڪ

ڪتارو (۲) خنجر - ڪٽاري (۳۰-۲)

ڪَربلا (۳) شام ولايت ۾ هڪڙو مڪان جتي يزيد جي لشڪر امامن سان وڙهي اُنهنکي شهيد ڪيو

ڪَرهه (۳) جنگ - ويڙهه

ڪڪورجڻ (۲) ڳاڙهو ٿيڻ - رت سان ڪِهنبو ٿيڻ

ڪلاڙين (۳) جڳا - سهڻا - جڙت جڙيل - مضبوط

ڪَلنگي (۲) مورڙ - طُرو -

سرداري يا بادشاهي جو نشان (۱۹-۳)

ڪُنڊ - ڪُنڊا (۴) گُرزَ - نيزا (۶)

ڪُنگول (۲) ڪنگولو - طوق - حلقو - ڪنگڻ

ڪَوار (۲) شڪايت - گلا - بڌ سڳڻي (۱۰-۳) (۱۱-۴) (۳۱-۸)

ڪُوپو (۳) پهلوان - بهادر - جنگي جوان

ڪُوفي (۲) ڪوفي جا ماڻهو جن پهرين امام حسين کي دعوت ڏئي گهرايو پوءِ ڪانس ڦري يزيد جي پاسي ٿيا

ڪُونڌ (۴) جوان مڙس - همت ڀريو جوان - بهادر

ڪُونڌر - ڪونر (۲) شهزادو پهلوان (۱۹-۳)

ڪيڏارو (۲) ڪهدارو -

راڳڻي يا سُر جو نالو - جنگ
قتلعام - ماتم

ڪِهڙي (٥) ڪيولي - جيت
ڪنيو

ڪ

ڪڙڪب (۴) ترار - خنجر
ڪڳ ماڙو (٦) ڪڙڳ، يا ترار
مارينڊڙ - پهلوان

ڪِل وَلِ (۴) جهيڙو - جنگ

گ

گُلال (١) ڳاڙهو - ڳاڙهو رنگ

ڳ

ڳارو (٦) ڳرڻ - زاري - روئڻ
ڳاهہ (٥) ڪاٺو - ڪاڃ (١٠-٧)
ڳانو (٦) ڳتون يا گانئن جو
گوشت

ڳِرلائڻ (٢) ڳلي لائڻ - ياڪر
وجهڻ

ل

لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا
(۴) قرآن (٢-سوره) مان -
يعني الله تعاليٰ ڪنهنکي به
طاقت کان وڌيڪ تڪليف
نٿو ڏئي، يعني سهندي آدم
تڪليف ڏئي ٿو

لَرزَڻ - لرزجڻ (٣) ڏڪڻ -
ڪنبڻ (پارسي لرزيدن)
(١٨-٣)

لُوني (١) ڪاٺي - سڙي - جلي

م

مالام (٦) ماتم - افسوس
مارو (٥) قتلعام - خونريزي -
جنگ

ماسِ (٥) سنڌس ماءِ (١٣-١١)

مانجهي (۴) بهادر - پهلوان - سورهيه (۱۴-۱) (۱۸-۳) (۲۱-۱۰)

مُهائڻ (۳) وڏائڻ - ڪپائڻ

مُحَرمَ (۱) مسلماني سال جو پهريون مهينو جنهن ۾ جنگ ڪرڻ حرام آهي ؛ جنهن ۾ امام شهيد ٿيا

مُرڪڻ (٥) چپن ميٺ ڪرڻ - سچ جي کني کيڏڻ - لهڻ

مرگ (۱) موت - شهادت

مُرهڻ (۲) بخشڻ - رحم ڪرڻ

مصري (۳) مصر جو جڙيل ترار - ترار

مِضُرب (۳) ڏک ڏيڻ جا اوزار هٿيار

مُڪه (٥) منهن

مَلُ (٦) بهادر - پهلوان (۱۹-۳) (۲۴-۱)

مَلڪ ر (۱) جهڙ - ڏکر

مَلُوڪ (٥) شريف ماڻهو - سردار امير

مُلُهائڻ (۲) مرڪائڻ - سرخرو ڪرڻ - خوش ڪرڻ

مَڻ (٥) مڻيا - ڪلا - قدرت - نور - روشني - تجلي

مواهيو (۲) مولهائو - پٽڪو - پڳ - دستار (۱۹-۳) (۲۸-۱)

مُهائي - مهائين (٦) سردار - پهلوان - مهايل - هيبتناڪ - زوردار - موادڻيل (۱۱-٦) (۲۴-۱) (۲۸-۱)

ن

نال (۱) ساڻ (سرائڪي)

نُوڙو (۳۳) سڻي لڌل ڏڙ - نيزو

و

واويلا (٣) هاء - افسوس - گهوڙا

واءِ (٦) بيماري جانورن ۾ پکين جي

وڃ وڄهڻ (٥) وڃ آڻڻ - حاضر ناظر ڪرڻ - هٿ وجهڻ

وَرِنهِه (٥) بهادر - پهلوان - گهوٽ

وَرِ ٻوڙڻ (٥) هٿ اچڻ - قبضي ۾ اچڻ - ڦاسڻ

وَلاهڻ (٣) ونهه ۾ وهارڻ - شاديءَ جي لاءِ سنبرڻ

وَنڪو (٦) بانڪو - بهادر - پهلوان

وَهم (٦) فڪر - گهٽتي - وسوسو

وَهُون (٣) زالون (وهُو)

وِيارِ (٣) آل - اولاد

هر

هزاري (٢) قيمتي - هزار جي مُلهه جو

هُوَلَ (٢) زرهه جي ٽوپي، جا جنگ مهل ڍڪبي آهي

ي

مُجاهدون في سبيل الله (٣) قرآن جي (٥ سورة) مان - يعني جو خدا جي واٽ ۾ جهاد ٿا ڪن يا وڙهن ٿا

يزيد (١) معاويه جو پٽ يعني امير جو خليفو جو امامن سان وڙهيو هو

٩- سر آبري

ا

آنڊُ (٧) گرڻ - ٻکهرڻ (٨) (١١-٦) (٩-١٣)

آپ مُرليون (٤١) پاڻ جيڏيون

آرِيْ (١) جام ڀنهو

آرياڻي (١) اشراف زال - پاڪدامن زال - آري جام ڀنهون

آريجو (٣) ذات - آري - ڀنهو

آڳاڻيو (١٢) ٻچائيندڙ - سنڀاليندڙ - ٻنام - هم صحبت - دلداري ڏيندڙ

آڳاهين (٣) اڳتي

آهه (٦) آهي

آتان (٧) هٿن تي - هٿنجي نشان

اِتياڪ (١٢) اُتيل - اتندڙ

اَٽڻُ (٨) تکو ڊاڻ - وڏي هلڻ - وکر کٽڻ - وکر جوڙڻ (١٣-٧)

اجها (٩) گول - ڏور - هوءِ

اَجهو (٥) گهر - رهڻجي جاءِ

اَڌاڻي (٥) اَتي (اَڌامڻ - اُڏمڻ = اُيامڻ)

اڌر (٣) بي واهي - لاچار - ري آڌار - ري اجهي

اڙکہ (٦) ٻري - بيزار - گم

اروجي (٦) ارڃي - خشڪ سڪل

اَمرڻ - اومرڻ (١٢) اسهڻ - روانو ٿيڻ - وڃڻ - هلڻ

اَسير (٨) قيد ياڻي - بند ياڻي

اشارتون (١١) اشارا - نشانيون ڪنايا (٢١-٥)

اَصيل (٨) اصل ۽ نسل واري - ڀٽائتي - اشراف - سردار - بادشاهه (١١-١) (١٢-٥) (١٤-٢)

اَڪاج (١٤) اڪاج - نڪمي مسڪين - ڪڌهين ڪم

ڪاڄ جي نر (٣١-١١)

آڳانڇهو (١) آڳاتو - اڳيرو - واڌو - ڏکيو - سخت - مشڪل (١٣-٢)

اَلْعِشْقُ حِجَابٌ بَيْنَ الْعَاشِقِ وَالْمَعْشُوْقِ (٥) عربي قول - يعني عشق عاشق ۽ معشوق جي وچ ۾ حجاب يا پردو آهي

اَلْعِشْقُ نَارُاللهِ الْمُوْقَدَةُ (٥) پهرين لفظ کان سواءِ بيا لفظ قرآن مان يعني عشق خدا جي باهه آهي ساڙيندڙ

اَلْعِشْقُ نَارٌ يُحْرِقُ مَاسِوَى الْمَحْبُوْبِ (٥) (٢١-١) عربي قول - يعني عشق باهه آهي جا محبوب کان سواءِ ٻي سڀڪا شئي ساڙي ٿي

اَلْفِرَاقُ اَشَدُّ مِنَ الْمَوْتِ (٥) حديث - يعني جدائي موت کان زياده سخت آهي

اَمَاٽُ (٥) اُماٽُ جي جاءِ - روانگي - يعني ڪڏرا بين کي قبر ڏانئين اماٽيواجن

آنگڙيارو (١٣) انگڙي اتڪيل - وڏيل - بدن - جسم - عضون واري شئي

انگن چاڙهيو انگ (٧) سورين ني بدن چاڙهي

اوٽُ (٤) واقفيت - پناهه اجهو - جهلو

اَوجهڙ (٩) بيراهه - گمراهه - ڀليل (١٣-١٤)

اوراڻ (١١) پرڻ - ٻُورڻ - اندو ڪرڻ

اورانگهڻ - اورهانگڻ (٤) لنگهڻ - انجام وسارڻ - ڦيرائي يا مٽي جڏڻ

اوڳي (٥) موڳي - نادان - بيعقل - ڪم فهم

اولاڪو (۸) اُٺ - اُلڪو - نڪر - ڳنڍي (۹-۱۲) (۹-۱۳)

اولاٺو - اوراٺو (۱۲) لولي - لاڏو - راڳ (۹-۱۳) (۱۲-٦)

اِهڃارا (۲) هڃڻ پارن سان - هيڃاڻن نشانن سان

ب

ٻاري (۲) ڳرا - سخت - ڏکيا (۱۳) اُٺ

ٻاسڻ (۷) قبول ڪرڻ - هموار ڪرڻ

ٻاسيءِ پَڳي پَنگ (۷) پاڻ تي دپ ۽ ميمت قبول ڪري يا هموار ڪري

ٻُڪاءُ (۱) روئڻ (عربي) (۱۲-٦)

ٻُوتا (۱۳) بودا - اُٺ (۱۰-۲) (۱۱-۲) (۱۲-٦)

ٻوراٺو (۹) نگهبان - پهري وارو

جو هٿيار ڪٽي ٻهچائڻ هلي (۱۳-۳) (۱۳-۱۲) (۲٦-۱)

ٻيباڪ (۱۲) بي ڊپو - بي پرواهه بيخوف

ٻيڪارياٽي (۱۲) فقيرياٽي - ٻنٽي ٻنمدوزال

ٻيگارياٽي (۱۲) مزور زال - زور سان مزوري ڪندڙ

ٻ

ٻاٻيهو (۲) مڪڙو ٻڪي، جو رنگ جو اڇو آهي ۽ جهنب ڳاڙهي اٿس پر تنتر جيڏو آهي - ڪڇ ۾ گهڻو رهندو آهي (۱۳-۲)

ٻاڏائڻ (۷) زاري ڪرڻ - آزي ڪرڻ (۱۱-۱) (۱۴-۲) (۳۱-۲)

ٻانيڻ (۱) ٻانيڻ زال - يعني سسئي

بَلُو (۷) زال - جوڪري - بلن
ڪان (۱۲-٥)

بَنيان (۳) دَرمان - اندرئي
اندُران - گهران

بَندڻ (٦) بَند - باندالو - پيوند
محبت جو ڳنڍ - بڌڻ جو
رسو وغيره - ٽنڊن ٻارن جا
ڪپڙا - ٽدمچٽا (۱۳-۱۲)
(۱۹-۳)

بول (۳) انجام - اشار الست
يَربڪر قالو بلاڻ جو

ٻيٽُ ۹) زال - عورت

ٻيلَ ۹) ٻيلي - هيمراهه - همراهي

پ

پاڇ (۳) پڇند ڙهاڻا جو ڪَرزال
بدڪار

پا پاٿي (۸) پائيوارڻ - شرڪ

پَرمُ (٥) حيا - لڄ - شرم - پردو
سعر (۳۳-۱)

ٻَلُ (۱) فائدو - ڀلائي - نفعو -
فيض

ٻَنهبور (۱) شهر ۽ ڪان جو نااو
بلوچستان ۾ جتي جام پهو
رهندو هو - ڪي چونتا ته
ٻنهبور ڪراچي ۽ لٽي جي
وچ تي شهر هو

ٻَنگ (۷) هيبت - خوف -
اٽڪ - تڪليف - مشڪلات

پور (۸) ٻج - ٻرزا ڪر

پُور (۸) ريتي - واري - رائو

پليڻ (۸) ڪائي ڪپائي چڊڻ -
لنگهڻ - لتاڙڻ - وچائڻ -
چت ڪرڻ

پمند پا (۸) جهنگلي جانور -
مرون (٥-۱-۷) جيت تڏين ٻا
تنهڙن جهڙا

ت

تارِ (۱) گهٽي - پيچ - اٽڪت

ٻاٽي - اونهو ٻاٽي - ٻحر (٢٠-١)

تالُگھڻ (٤) گولڙ - ترو لهڻ - نهايت يا ٻجاٽي ڏيڻ

تاو (:) تابش - گرمي

تَتُ (٢) منزل - رهڻ يا لهڻ جي جاء - ٻجاٽي - نهايت - حد (١١-٥) منع ڪندڙ روڪيندڙ

تُرو (٤) ٻجاڙي - نهايت

تشنگي (١) اُڃ - پياس - سڪ (پارسي)

تِکَ (٢) تيزي - تابش

تُنگن ۾ (٨) تنگن يا مشڪل وقتن ۾

تنگن ۾ (٨) تونگن يا جبلن ۾

تُنگون (:) ڪشون - زور - تڪليفون - ڏاڍايون (١٢-٢)

تُهوارُون (٧) تهوارون - ٻرزا

ٻرزا - ٻُرا حال

ٿ

ٿاڪڻ (٧) ٿڪڻ - وڃڻ - ٻجڻ - (١١-٢)

ٿورِڻ (١٢) تورڻ ڏيارڻ - گھمائڻ

ٿهارڻ (٨) ملائڻ - مدد ڪرڻ ٻارڻ

ٿهاري (٨) امن واري - ٻاڙي توڙ نباهي

پ

پاڇي (٩) بدخواه - پاڇي - غلام - ڪمينو - خسيس

پاڙي (١٣) پانهي - گولي - جدا تيل

پاڏاڙڻ (١) پڌرو ڪرڻ - پڌر وجهڻ

پارُ (٣) نشان - اهڃاڻ (٣)

پاڙو (٢) مڪان - منزل - جاءِ (١٣)

پٽاڻي (٢) پٽ يا ريشم ڪان ٺهيل (ڪؤنرا)

پٽي (١٠) پٽيل ڏڪر جي

پٽي (١٠) پٽيل - مٽي - نيا گهي ڏکي

پٽي (١) زال - نکر - پاڻاري

پڇ پڇ (٤) پڇي ڳاڇي

پراهڻ (٥) ڀهرائڻ - ڪپڙا ڏڪائڻ - انعام ڏيڻ

پرٻ (٣) پريٻ - ڪنياڻي - يعني سسئي (١-٤)

پرچاءِ (١) راضپو - خوشي - ڏؤ- وصل

پرڪٽا (٤) ٿوڪٽا - لڦون

پرگهران (٣) پرائي گهران - پين ڪان

پروائي (٨) غور جو خيال - پروش - پالائي - احسان

پرپالڪر (٣) پرين ڪان

پرياڻ (٣) ڏس - صلاح - مصلحت اهڃاڻ - نشان - انجام - وعدو پراڻ - ساهه (٩-٥) (٩-٤) (١٠-٥) (١٢-٣) (١٨-١) (٢١-١) (٢٥-٤)

پڇاڙو (١٢) سوکو - آسان - پڇڻ يا پوري ٿيڻ جهڙو

پند (٧) نصيحت (١٠-٤) (پارسي)

پنڌن (٧) پاڻ - پيچرو - ڏاري جو ڏڪڙو داڻو يا داڻو (١٣-١) ذرو - ٿورو - اشارو

پٺي (٧) پيرن جي مٽي - خاڪ دز (١١-١) (٢٠-١) (٢٨-١)

پوچارا (٨) دلاسا

پوت (١٣) موتي پوئڻ جا -

ٽڪا - ٻوتل - ڇُٽيل يا
ٻيچدار ٻوٽيون

ٻُور (۷) ٻند

ٻُورج (۲) ٻُرج - محل - ٻند
کج (۳-۱۳)

ٻهاڙ (۳) جبل

ٻُهائڻ (۸) ريجهائڻ - راضي
ڪرڻ - خوش ڪرڻ - ٻرچائڻ
(۲-۱۲)

ٻهس (۲) زور سان جلدي
(۱۱-۲) (۱۹-۸) (۱۳-۵)

ٻيچ (۳) وکڙ - گنڍ - محبت
عشق

ٻيڇي (۱۳) ٻُوئي

ٻير تي (۲) پيچري تي - رند تي
جنهن يا سي دوست ويو

ٻيڪ (۱) سنگت - دوستي
(۱۰-۲)

ٻيمال (۸) پايمال - زبون -

زمين دوز - ناس (۲۱-۱)

ٻيائي (۱) ٻيٺيائي - زمين
تي ٻڌي ئي

ج

جائڻ (۱۳) گولڻ - ٻند ڪرڻ

جاڇهه (۱) ڊجهائي - گهٽائي

جٽ (۸) ران - سٿر

جٽ ٻتڻ (۸) ڪشالا ڪيڻ

جڏائي (۲) ضعيفي - بيماري
منڌائي - تندائي

جَرُ (۲) جال - جام - گهڻا

جرا (۷) ذرا - ٻرزا

جَرڻ (۷) جلڻ - سڙڻ - ڪامڻ

جريدي (۲) جڙمي - اڪيلي
ٻڪي

جُسي (۲) جي سي - جيڪي
جي

جَفا (۲) تڪليف - محنت (۳۱-۴)

جَلدائي (۲) جلدي - تيزي - ڏکيائي

جمعيت (۱۰) تسلي - دلجمعي آرام - سک

جُنبش (۲) چرڻ - هلڻ

جوڳ (۲) ويراڳ - ذڪر (۱-۱) (۲۱-۲)

جوڳ و جهڳ (۲) جوڳي ٿيڻ ويراڳ ڪرڻ - ذڪر جي ڪمزبڌڻ

جياڙو (۱۰) جياريندڙ

جيهي ليهي (۲) جهڙي تهڙي غريب - ايري - ڪمذات

ڄ

ڄاڻ (۲) ڄمڻ

ڄاڃيڙا (۱۰) ڄاڃي - شادي جا شريڪ - ڄڃ وارا

جاڻ (۱) (۳) (۱۳) پروڙ - واقفيت - خبر - معلوميت - معرفت

جِٽ (۱) نادان زال - اڻ سمجهه اڻ ڄاڻ

جِلون (۳) مَلان - ڄاڻ سان - هلڻ مذجهان

جُلڻ (۳) هلڻ

جِيُون (۹) سنهڙيون جُون (۱-۸)

جه

جهاني (۱۳) جلدي ڪري - جهٽ ڪري - جهٽ هٽي - گولي متو هٽي

جهانو (۲) وڻ جو قسم

جهلَ پائڻ (۲) جهلڻ - پلڻ - منع ڪرڻ (۲۲-۲)

جهمر (۲) وڻ جو قسم

جهوت (۱۳) جهوتون - ستون -

گهومون

جهونڙي (٧) جهوني - ڪراڙي
پيري - ضعيف

چ

چانگارڻ (٢) بولي ڪرڻ

چرڦر (١٢) جربر - جور - چيڙائڻ
بي آرامي - ايذا

چس چش (٢) لذت - شوق -
خوشي. (١١-٥) (٢١-٧)
(٣٣-٢)

چڪي (٨) تڪل تتل - پليل -
تڪي (١١-٢)

چنج (٨) ڪنج - ڪنڊ - غار
ڏر - جر (١٠-١)

چنج (١٢) جهنب (هندستاني
چونچ) (٣٧-٢)

چونهه (٥) چام

چونڊن (٥) درجي جانب - عشق

ڇ

ڇاڪ (٤) توفيق - طاقت

ڇنو (٩) واڙ - واڇ - واڙ جو
جهونو

ڇپر (٢) جبل - جابلو ملڪ
(١١-٥)

ڇلڻ (٣) ڪاهڻ - ملڻ (٤)
(١٣-١)

ڇلون (٢) اڇلون - ڪاهون

ڇمر (٢) ملاڙ - جهڙ (١١-٥)

ح

حاذق (٤) تجربه ڪار - آزمودگار
قابل - حڪيم - ڏاهو (٢١-١)
(١٢-٣)

حبيان (٧) حب مان - سهڻي
ندي وٽان

حمام (٥) گرم پاڻي سان
وهنجڻ جي جاءِ - گرمي -

باهر (٢٠-١) (٣٠-٢)

خ

خَلَقَ آدَمَ عَلىٰ صُوْرَتِهٖ (٥) قرآن مان - يعني آدم کي پنهنجي صورت تي خلقيائين

خَيْرَهٗ وَشَرَّهٗ مِنَ اللهِ تعالىٰ (٥) حديث - يعني انسان جي چڱائي يا بڇڙائي خدا تعالىٰ کان آهي

د

داچا - داچا (٣) ميرا - غليظ گدلا

دَامَا (٣) ساوا - سيز (١١-٣)

دُورَ (٨) دليل - خيال (١٠-٤)

دوس (١١) دوست - محبوب (١٣-٨)

دِيَت (١١) خون بها - خون جو عوض - قصاص

ديرو (٣) رهڻ جي جاءِ - تا اوطاق

دَيون (٩) ذرا ذرا - پرزا پرزا - روشني

ڊ

ڊاچا (٠) گيڙو رنل ڪپڙا

ڊَرَ (٢ ڊر تي - زمين (جيڪا تر ڊرتي)

ڏ

ڏاڙ (٢) لات - جبل جي جو يا مٿانهين شاخ

ڏاڪڙو (١) محنت - تڪليف ڪشالو (٢٠-١) (٢٢-١) (٣-١٣)

ڏاگهه (١٠) باهر - ساڙو داغ - ڏنپ - سوري

ڏاهه (١) وجهه - ڏکر

ڏاهُه (٨) طرف

ڻ (١) ڏهڇڻ - عذاب ڪائڻ
ناس ٿيڻ - ٻيڙجڻ - ڏجها
ڏسڻ

و (٦) ڊپ - خوف - هيبت

ائي (٨) نياڳي - ندوري -
ڏکي - خراب وائي واري

ئي (١٣) ڏکي

ن (٧) ڏکر - عذاب - ساڙو
دلهو (١٩-١) (٢٣-١)

ذ

ي (٦) طبيعي - اصل ڪان -
قلبي - باطني - جنسيت جو
(١٣-١) اسم ذاتي

س

س (٥) درست - برابر -
صحيح - پسندي

و (٢) خبل جي واري - ريتي
(١٣)

رَڱڻ (٨) رنگجڻ - گوڙهو
رنگ ڏيڻ - گاڙهو ٿيڻ

رُخسار - رُخسارو (٦) گل

رَنڊُ (٣) رستو ٻيڇرو

رَوان (٧) روانا

رُوپ (٦) خوبي - خوبصورتي
حسن - جمال

رُوحاني (٣) رُوح سان -
روحاني رستي سان

رَهُ (٧) ترس - صبر ڪر - لهر

رِهاڻ (٥) وندر - ورونهن -
صاحبت - خوشي

ريبڻ (١٢) لڱڻ - فريب ڏيڻ -
ٺڳا زڻ

ريزالون (١) رذالون - رذيل
زالون - ڪمينيون - نالائق
ڪم دمت

رهلڻ (٨) ڳوائڻ - لها زڻ

زلُون (٩) ريزا ريزا - ڏاڙا ڏاڙا
ڀرزا ڀرزا

ز

زاف (٦) نابود - فاني - فنا -
بيوجود

زنڪ زُود بيائي (١) زال تون
جلد اچ

زور (٨) تکو

س

ساٿ (٨) قافلو - ڪاروان

ساڄن (٣) سڄڻ

سارڻ (١٠) سهڻ - ڪري سگهڻ
طاقت رکڻ - توفيق رکڻ

ساڪن (١٢) رهاڪو - رهندڙ

ساڙور (٧) ساڄ - ساز - سگهڻ
سات - سُکر - سهڄ - ڳاهُ
جو نالو - ڪپڙي جو نالو (١٣)
(١٢-٥)

ساهان (١) ساهه ڪان

ساهُڻ (٥) (٧) ڇڪڻ - ڪشش
ڪرڻ - مٿي ڪرڻ

سُبيلي (٨) چڱا ڀيلي - چڱا همراهه
يا سنگتي

سَپ (٧) ڀيا سپ - ڏاڙهان

سَپُ (٧) تمام جڳ - ڏاري جو
جو عهدو ڏاءُ - جڳ نصيب

سِپُون (٧) سنگت - آڌر - تيڪ
تنب

سُپُون (٧) تڪليف - ڏاڪڙو -
ڳالهه

سُتي (١) سُتيا واري - ايماندار
زال - يعني سُتي

سجهاڻڻ (١) سانڍڻ - جلائڻ -
ٻجهائڻ (٩-٧) (١٩-٢)
(١٩-٣)

سُدائتي (۴) سڌ واري - خواهشمند
سڌڙي

سُڌير (٧) آرام‌يل - صبر وارو - خاطر جمع - ڌاهو - هشيار (٢-١٢) (١-١٨-١)

سرانجام (١٣) سامان - اسباب

سُڪُوت (١١) مات - صبر - خاموشي (١٩-٣)

سَگُرَ (٨) رستو - سنگت

سَنگَ (٤) نسبت - واسطو - مُريدي سنگت (١١-٤)

سَنگَ ساهڻ (٥) مائٽي ڪرڻ مائٽ سڏائڻ - مٽ جاڻڻ - برابري ڪرڻ

سَنگيڙو (٢) سنگت وارو - مائٽ عزيز - مڱيندو - نسبت ڪيل

سَنڌون (١٢) ٻت جا سنڌ - عضوا

سُنهارو - سولهارو (٢) سونهن وارو - چڱو - ملوڪ

سَوَاهَرُو (٤) خير ڏيجي - خير باد - خوش هجي

سورڻ (١٢) صفا ڪرڻ - ٻهارڻ جورڻ

سُولهارو (٢) سونهن وارو - چڱو

سُنهي (١٢) واقف - سڃاڻو

سياڱُو (٣) مائٽي - نسبت

سيڙُون (٦) ڦاٽ - چيرون - چاڪ

سيل - سيلو - سيلهه (٩) ڪندو - تيزو - تير - سوري (١-١١) (٣-١٧)

سينو ساهڻ (٧) شوخي ڪرڻ برابري ڪرڻ - مغروريءَ مان ڇاتي ڪڍي هلڻ

ش

شبان (١) جوان - ڏاڙر (١-١٠) (٤-١٢)

شُهدي (١٢) ڪندو - غريب

نماڻي- ذات جو نالو- صورت
منهن - مشڪل

ط

طَيرُ (١) اڏامندڙ - پکي (عربي)

طُيور (١) طير جو جمع - پکي

ع

عَلّام (٦) گھڻو ڄاڻندڙ - تمام
عالم - تمام پڙهيل

عِنايت (٣) عنايت - نالو شاهه
جي مڪڙي مريد جو، جو
جاني ڏيري جو پٽ هو جنهنکي
پڻ روڪيندو هو مريد تيڻ
ڪان پر نه رهندو هو (شاهه جي
احوال پر ڏسو) - وقت جي
شاعر جو نالو

عنبر (٧) ڪاري ميڻ جهڙي
خوشبودار شي جا سڙڻ سان
باس ڪندي آهي

ف

فَندُ (٢) هنر - ڪم

ق

قَد بَند ڪ (٧) سيندو ساهڻ - برابري
ڪرڻ - هوڏ ڪرڻ - ضد
ڪرڻ

ڪ

ڪاچوني (٣) گودڙي، گبري
شرط

ڪارو (٢) جبل جو نالو (١١-٥)

ڪاڙهو (١٣) روح راڙو- گرمي
تابش - عذاب

ڪاف (٥) قاف - جبل ڪوهه
ڪاف

ڪافُ (٦) وَرَ - وڪڙ- پيچ-
ڪاف اکر جي شڪل جهڙو

ڪاڪُل (٦) زلف - وانگوڙو
(پارسي)

ڪانپُو (٣) جبل جو نالو - ڪارهن - سيالي (١١-٥)

ڪاهل (٢) سُست

ڪپيلياڻي (١) پيلي پاسنگتي ڪان سواءِ - اڪيلي - ميڪلي نالائق پياپاڻي يا سنگتياڻي

ڪپر (٣) بي رواج - اجايو - ناحق - مفت - بيرسمي (١٣-٢) (١٩-٨)

ڪپاٽو (١٢) اُٺ جو پٽو خانو جنهن ۾ زالون چڙهنديون آهن

ڪُپڻ (١) گاپاپائڻ - جوڙڻ

ڪَر (٣) ڪان - ڪمان (پريا نڪر)

ڪرَا جارا (٢) جوڳي ڪتر وارا ڪتر اُجاريندڙ

ڪَوهه (٨) ڪرها - اُٺ (١١-١) (١١-٣) (١١-٢) (٣٦-١)

ڪِڙڪڻ (١٣) نڪرڻ - روانو ٿيڻ (٩-١١)

ڪَڙڻ (٧) گهيڙڻ - پيرڪٽڻ (١٠-١)

ڪکرا (٨) ننڍا ٻوٽا

ڪُکورڻ (٨) گاڙهو ڪرڻ

ڪُلفت (٦) نا مهرباني - رنج بي مٺري

ڪُم (٨) گهٽ - تورو

ڪُبرُ (٢) ولا - ڪن جا زيور جي جوڳي ڊڪيندا آهن (٩-٨) (١١-٣) رنگريزڪتين جي ڪن

ڪَوڙي (٢) بي وڙي - ڪميڻي

ڪَوڙي (٢) اُره - سيلو - جاتي

ڪوس (١١) ڪُهڻ - ڪُشت وخون - تتلعام - هاڪرڪلو (١٦-٣)

ڪُوڪَڙ (٣) سڌ ڙ

ڪُوماٽي- ڪُماٽي- ڪُماٽي (٨) ڪوماٽي

ڪُوير (٨) اوير - بيوقت (١٠-٧)

ڪُهون (٣) ڪاهُون - پنڌ اڪهَڙ مان)

ڪيتا (١٠) ڪيو (سرائڪي)

ڪم

ڪاٻِل (١٣) صبر - تحمل - آرام (٢-٢٥) (٥-٣) (٢٠-١)

ڪاهوڙي (١٢) جي ماڻهو هميشہ ووت گذران لاءِ جبلن ۽ ڏرن ۾ ڏٺ گهوليندا آهن - ڏوٽي

ڪِمان (١٣) صبر - تحمل

ڪوه (٨) ٻن - ڪذ ۾

ڪِهه - ڪيهه (٣) خاڪ - مٽي لت (٢٠-٣) (٢٢-٢)

گ

گامُ (٦) گهوٽ - ڏيهه - وکر يا قدم (١١-١) (١٩-٣) (٢٠-٢)

گَرد (٩) خاڪ - مٽي - لَٽَ- پٽي

گسا (١٣) گُس مان - وات مان

گِسي (٨) اُٺ جو ليڏ وٺو - لڏ تيڪ

گُفت (١٣) ڳالهائڻ - ٻولي - رو (پارسي) (٩-١٣)

گنگو (٨) گگدام - اُٺ - مات وارو - نر ڳالهائيندڙ (١١-١)

گيو (١٢) گهيو - وٻو (سرائڪي) (٢١-١)

ڳ

ڳاڄ (٣) گجڄ - راڳ - ڳائڻ

ڳِمڙهڻ (٣) گنهڻ - ولڻ (٢٣-١)

گهر

گُهور (۳) گهور - گهول - نهار

گُهوماڻي (۸) مونجهه - موگي پريشان ٿيل

ل

لاڏ (٦) ناز - نخرو - انگل - ماٺو

لال - لعل (۲) دوست - خوب گهوٽ - لقب شاهه پيتائي يا قلندر شهباز يا ٻين اولياڻن جو

لالاڻ (۷) ليلاڻ - آزيون زاريون ڪرڻ

لانُجهڻ (۲) لوچڻ - گولڻ - لنگهڻ - لتاڙڻ - سهڻ - ڪپڙا ڪڍجڻ - ڊلڻ

لت ڏيڻ (۳) لتاڙڻ

لٽ لاٽڻ (۱۱) لٽ ڪان ولي وسعي لاٽڻ يا هلائڻ جهڙن

اندن کي ڪيو آهي

لُغت (۳) بولي - گفتگو - لغني يا ... - عشق جي جهات يا ڏک

لُڪَ (۲) جهولو - گرم واء (۱-۱۱)

لُوني (۱۱) چيڙهي - ... - بيوارث - بي وسيلي - ميڪلي - رلندڙ - اڪيلي (۱-۱۲)

لُوح قلم (٥) عرش جي تختي ء قلم - ازل - قسمت - سرنوشت (۱۰-٥)

لُوماڻ (۸) ساڙڻ - ٻچائڻ - جلائڻ

لوه (۳) مڪان - گهوٽ - جاء (۱-۱۹) (۱۳-۱۱)

لُهس (۱) ڪاهڻ - سڙي وڃڻ

لِملائڻ (۱۲) دانهون ڪرڻ -

• آزيون ڪرڻ - زاريون ڪرڻ (٢١-١١)

بيهان (٢) ايذاء - تڪليفون - ليڪون - انگ (قسمت جا)

م

مارا (٨) مارينڌڙ - دشمن

مارو مار (٣) سخت مار - مارڪٽ - ڏاڍو زور

مارأيت شيئا الا و رأيت الله (٥) حديث - آءٌ ڪا شي ڪانه ٿو ڏسان جنهن ۾ الله کي نه ٿو ڏسان

ماٺيا - ماٺيان (٢) ٻون وانگر

مايو (١٢) ماءُ - والده - مادر

مدا (١) مسيل ماڻو - مصيبت زدا - ڪمبخت

مجازياڻيون (٢) مجازي محبت واريون - نه حقيقي

محبت واريون - ظاهري محبت واريون - ڪچيون

محيجي (٩) حال واقف - حال پائي - محرم

مخفي (١) ڳجهو - لڪل (٤-١١) (٣٠-١)

مذڪور (٣) ذڪر - ڳالهه - مصلحت - صلاح (١١-٢)

مزاڪ (٢) جرجو - مسخري - بيعقلي جو ڪم (اصل ڪري مذاق يا مضحڪه)

مغزل دور من تنها (٢) پارسي شعر جو پاڇو - يعني مغزل ٻري تي ۽ آءٌ اڪيلو

من عرف نفسه فقد عرف ربه (٥) حديث قدسي يعني جنهن پنهنجي نفس کي سڃاتو تنهن رب کي سڃاتو

منڪر ۽ نڪير (٨) ٻه ملائڪ

جي قبر ڀراڇي مٿي کان سوال
ڪندا آهن

مُنڪلُ (٦) ٻاهر جي آڳيڻي -
ڪل - ڪورو (پارسي)

مُورکہ (١) ناڌان - بيعقل

مُوڙ (٧) موڙي - سرمايو

ن

نانهن (٧) نيستي - نابودي
(١٢-٤)

نائي (٣) نِئرائي - نمائي -
هيٺ ڪري

نبارڻ (٤) چڙڻ - نبيرو ڪرڻ
(١٢-٦)

نِڌَرَ (٨) بي واهي - بي اجهي
بي آڌار - مسڪين - ضعيف
شريہاڻو (٢٢-٢)

نجس (١٢) پليد - گندو - ڪچو
(١٣-١٢)

نسُيي (١٢) نر ٻُڌي - جنهن
جهڙي ڪٿي نر ٻڌي - نوڪ
يا اشارو سُڃي ڏي -

نِکڙائڻ (١٢) پورو ڪرڻ -
اُڪلائڻ

نِگهارڻ (١٢) صاف ڪرڻ -
پاڪ ڪرڻ - سڌارڻ -
سُڌارڻ

نمُر (٩) آلائي - آلاڻ - درپائي -
گهم

نِهو (٩) ننگ

نِهي (٣) ٻڌي - ڪٺي، چڙي

نِي (٦) پريتا - ڪنيائي
(نيو = ڪني) (١٠-١) (١١-٤)

نيکيتي - لکيتي (١٢) ڪدوار
جو پرٽي کان پوءِ ستين ڏينهن
پنهنجي مائٽن کي ملڻ لاءِ
وڃڻ - سڌاوڙو - خوشي

و

واڌ تيڻ (٢) رستي ۾ هوڻ - پڌ ڪرڻ - ملڻ

وَارِڻُ (٧) ورائڻ - موٽائڻ - لهڻ

واڪو (١) واڪ - ديلو - سعيو - ڪوشش - همت

وَاگهه (١٠) شينهن - چيتو (هندستاني ٻاگهه)

وَاللهُ بِڪُلِّ شَيْءٍ مُحِيطٌ (٣)

قرآن (٣ سورة) مان - يعني ۽ الله سڀ شئي کي چوڌاري

ڦري آيو آهي ۽ وڪوڙيو

ويٺو آهي

وَاٽِنُو (٩) حصو - بخرو - ڀاڱو

وُحُوش (١) وحشي جانور - مرون - ڊور (بيوش عن مان نڪتل)

وَراڪو (٧) فريبي - ورُ -

وَڪُر

وَرلي (١١) وري آئي - موٽي آئي

وَرِيُوَرِ (١٢) اڳهڻ - مقابل ٿيڻ - حاضر ٿيڻ

وِرسائڻ (٥) ڀلائڻ - گمراهه ڪرڻ

وَرَمُ (٥) ڪم - ضروري ڪم

وَرِيام (٦) بهادر - پهلوان - سردار (٢٥-٣)

وريٽي (٣) ورواري - مٽُس واري

وَسُ (٢) وسندي - آبادي - سکر - آسودگي

وُساءِ (١٣) وس ڪان (ٻاهر) (١١-٦)

وَفِيْ اَنْفُسِكُمْ اَفَلَا تُبْصِرُوْنَ (٣)

قرآن (٥١ سورة) مان - يعني

۽ ھو (الله) اوھانھ آھي ہوءِ جو اوھين نٿا ڏسو (٣٠-٤)

وِلاٿ (٩) ولايت - پرڏيھ

وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ اَلْوَرِيْدِ (٣) قرآن (٥٠ سورة) مان - يعني ۽ اسين ھنکي (يعني انسان کي) سندس گردن جي رڳن کان ويجھا آھيون (١٠-٧) (١-٣١) (٩-٣١)

وِلڙُ (٣) جھل ۽ نٽيءَ جو نالو

وَٽڪار (٢) جھل ۽ نٽي ٻنهي جو نالو

وِيھان (٢) وِيھون - ڪوڙين ڪھٽيون

ھه

ھاڙھو (١) (٣) جبل جو نالو

بلوچستان ۾ لسڪان پري، جو گاڙھي رنگ جو آھي

ھَٺَ اسارا (٨) مغروري ڪري ڏاڍل - ھُليل

ھَڏُ (٣) ھعيف

ھُڳاءُ (١) دل - آواز - خوشبو دبڪار

ھُلوئون (٢) (١١-٧) اُنن جي سينگار جون شيون

ھَمُون (١) اسان سان - اساري سانتھ (پنجابي)

ھِندوڪار (٢) اندوڪار - ظلم - زبردستي - جنھن زماني ۾ ھندو گھٽا ڏجن - جتي جوربه ڏازيوال گھٽا ڏجن

ھيل (٩) ھير - ديندڙ - ماڻي

١٠ - سر معذوري

ا

آهڙي (١) شڪاري - جهڙو شڪار ڪندڙ ۽ کيڏندڙ (١٩-٣)

اپاڇهي (٣) بيرحم - ري پاڇو، يا مهرباني

اپڪار (٧) آواز - آهر - دانهن فرياد

اڻڻ (٦) لهڻ

الور (٢) بي ڏڙو - بي گهٽو - نالائق

اَلدُّنيا جِيْفَةٌ وَ طَالِبُهَا كِلَابٌ (١) حديث يعني دنيا ڌوڙ آهي ۽ انهيءَ جا گهرندڙ يا گهرندڙ ڪتا آهن

آوازا (٧) اجائي - بيهودي - نڪمي

ب

ٻٽ (١) هوڏ - بحث - تڪرار - بيٺ - جيلهه - سندرو - بيڪ

ٻرداڙ (٣) ڪٽيندڙ (لہِ جو)

ٻرو (٣) هلو - وڃ (بلوچڪي)

ٻهڻ (١) ڪتي جي پاموڙ ڪرڻ يونڪڻ

پ

پُڌا (٦) احسان - ٿورا - ڀلايون

پڙي (٦) ادي - اڙي - مڪڙي زال جو ہي سان مخاطب ٿيڻ جو لفظ

پُوني (١) بيرو - تڪر گوشت رڌل جو - ٽڪڙي

ڀ

ڀهڙ (٧) هيبت - خوف

ٿ

ٿام (٦) تمام - گهڻو - ڌاڻ - شال نر

ٿاڻ (٥) چڪ - ڪشش ٻڌڻ جي (١١-٣)

ٿرس (٦) رحم - قياس - دلسوزي همدردي

ٿڙ ڀيڙ (٦) ڳهل گيندڙ - گڙٻڙ - لڪ - جبل (١١-١)

ٽ

ٽاهر (٣) ٽانپر - تحمل - صبر بچاءِ - مدد - واهر

ٽوپ (٣) - مدد - پروسو

ٽهر - ٽوهر (٣) هڪڙو ڪنڊن وارو وڻ جو جبل ۾ ٿيندو آهي

پ

پارَ (٢) پيغام - پتا - نشان

پارو (٣) سخت سردي جنهن پاڻي جمي

پاريل (١) پاليل - نپايل - هيرايل

پاهُه (٣) رَس - ٻُڪر - طاقت

پاڙڻ (٥) برابري ڪرڻ

پاهڙ (١) پهاڙ - پهڻ

پتولو (٧) پٽورو - پٽ جو جولو پيشگير - پٽ جو ڪپڙو - تاجي پٽ ۽ پيٽو سٽ - ڏوليو انگوچو (١٣-٥) (٢١-٩) (٣١-٦)

پٽوسون (٠) پٽا سون - پهعا سون - ورلوسون - ڌهلمو سون (١١-٧)

پرکند (١) پٽي جو ملڪ - پٽي فرقو يا ذات

پرهڻ (٢) ڪپڙا (پهرڻ - پهراڻ)

پري (١) پيڙهي - اصل نسل -

حسب نسب - شجرو - شهر
پـعان (١) پيو - کبريا کاڏي
ملڻ جي جاء (پارسي) ڇاتي
سينو - پاڪر

پوهه (٣) پوء تي - پٺ تي
پَڃ (٢) پرچ - رنجهج (پيڙ)
پهاڙ (٢) پهاڙ - جبل

ج

جاڙ (٢) غفلت - سُستي -
حرڪت - سستي - بيعقلي
تعلق - واسطو (١٠-٧)
(١-١) (١٢-١) (١٨-١٦)
(١٩-٨)

جَڙ لاڻ (٣) ميخ هڻڻ - گنڍ
گنڍڻ - لنو لائڻ

جَرا (١) ڏيا - تڪليف -
آفت

جَڪَ مارڻ (١) اجائي بڪ
ڪرڻ - اجايو مٿو هڻڻ

جلاوَت (٥) جلندڙ - سڙندڙ -
سنن وانگي - جلاوطن -
پرديس - شهر نيڪالي -
مسافري

جَماز (٢) اُٺ - تکو اُٺ (عربي)

جَمبور (١) جنبور ڪٽڻ جو
نالو

جيڪي (٢) باتر - جان تر

چ

چاڙهه (٧) چاڙهيو

چانگار - چالڪارڻ (٧) بولي
بولي ڪرڻ (٣٠-١)

چاٻڪ (٦) طعنو - ميهڻو - پائيم
تر - شايد

چَنبيلي (٢) جاء جو گل -
خوشبودار - سرهو

چهڙو (١) شڪاري - پاليشاهي
ڪهڏات

چِير (۱) چِڙُ - جهنڊ ۽ جيت

ڇ

ڇانگ (۷) وڏو ٽپ - ٽپو
ڇِير (٦) گهنڊڙي - گِهنگهرو - ڇمڪندڙ شيءِ

ح

حياتُ (۴) جيئرو
حُزن (۱) ڏک - غم - درد (۲۱-۱۰)

خ

خَچَر (۲) گڏهه ۽ گهوڙي جو خار - ڪُرُ - اشارو نفس يا شيطان جو - دشمن
خزان (۷) خزانيءَ جي موسم - سيارو (بهار جو ضد)
خِفت (۱) هلڪائي - نماڻائي عاجزي (خفيف = هلڪو) (عربي)

خِمز (۷) ٽپُ (پارسي)

د

دڙڻ (۱) جهيڙو يا تڪرار ڪرڻ تکو گا لهائڻ (۳۰-۲) (۳٦-۲)
دَعوا ٻوڻ (۱) معاملو ڪرڻ - تڪرار ڪرڻ
دِقت (۱) تڪليف

ڏ

ڏاڪارڻ (۱) ٻچڻ
ڏَڏورَ (۱) ڏڏل - ڏُکي - بيحال دل شڪستي - اڏ پڪل آن
ڏَپُ (۲) ڊاسو - پروسو (۳۳-۱) (۲۵-۱)
ڏَڪڻ (۳) ڏهڻ - ملڻ سان جهڙڻ
ڏِکَ (۲) سينگار (خاص ڪنهنجار جو) - ڏيکر - سُکُ (۱۳-۱۰) (۱۹-۸)

ڏوري (٧) ڏوريندڙ - ڳوليندڙ

ر

راڳو (١) ڪنهن جو رنگ - ڳاڙهي يا ڳوڙهي ھيلي رنگ جو ڪتو - ڇيتو (١٣-١٠)

رُهي (٥) لال - رتورت - رنگيل

رفاقت (١) سنگت - همراهي

روهه (٣) جبل (١٣-٥) (٢٥-٤)

ريهه (٥) ڏانهن - ڪيڪ

س

سياڻ (١) چور جو ضد - چڱو ماڻهو سڪر - اشراف

سڏو (٢) فنا ٿيو - ناس ٿيو - نابود ٿيو

سُرڻ (٢) نصيب ٿيڻ - ملڻ

سَعادت (٣) نيڪبختي - خوش نصيبي - سڀاڳ - سڪر

سُڪاڻ (٥) سڪائي - خشڪي

سُڪارڻ (٢) سُڪار ٿيڻ - خوش ٿيڻ - آباد ٿيڻ

سَڪرات (٧) مرڻ جي غشي يا بيهوشي - مرڻ جو وقت

سگ (١) ڪتو (پارسي)

سگبان (١) ڪتا رکندڙ يا پاليندڙ

سَنَدُ (٥) چٺي - دستاويز

سوائيو (٢) سکيو - سُڪاريو

سهي (١) واقف - برابر - اجهو (١٠-٦)

سُهيلي (٦) ساميڙي - سنگتياڻي همراه

سيمنڊارڻ (١) سيڪيڊمتي سڌڻ

ش

شَهر (٣) وڻ - درخت

شَرف (٤) مان - عزت - آبرو

ع

عاقي (١) نافرمان - باغي - دشمن (عربي عاق = نافرمان پٽ)

عَليل (٧) بيمار - مريض (١١-١) (٢٤-٣) (٣٠-٣)

ف

فال (١٣) شگون وٺڻ - سگڻ نهارڻ - سوڻ

ق

قُدام (٥) بادشاهه - سردار - هميشگي - جهونائي - سامهون - قدم يا ڏيون وکون - پرانگهون (٢٠-١)

قَرابت (١) مائٽي - ويجهائي قرابت

ڪ

ڪانُهن (٦) ڪوهه - ڇا - ڇو (٣٠-٤)

ڪَرڪِي (٧) ڪُرڪو ڪرڻ آواز يا ٻولي ڪرڻ

ڪُرُوت (٥) ڪُرت - ڪارائي پاسو - پاسو اٿلائڻ (ڪروت هندستاني)

ڪِمامَ (٧) ڪَم - ڪاروبار

ڪُمتر (٧) مَٺَ - مُشڪل - ورلي

ڪوڙِ (٢) ڪوڏان - ڪوڏ مان - خوشيءَ سان

ڪوَل (٧) ڪَوِلُ - ٻڪيءَ جو قسم

ڪِڙُ (١) ڪِيڙو - ڪيون - رت ڀنڀڙ - جور - لاچي

ڪيٽاس (١) ڪٽس - ڪيس - منڪي

ڪيھ (٥) ڪِيڪ - ٻڪٻڪ
ريھ - دانھن

گ

گَرَڻ (١) ڪتي جي گير ڪرڻ
يونڪڻ جو سعيو ڪرڻ

گَنجو (٣) جبل جو نالو - جبل
(٢٠-٢) (٣١-١١)

گوشو (١) ڪند

گُونْرو (٦) اَٽ جو ٻچو - ننڍو
اَٽ (١١-١)

ڳ

ڳاھِڻ (٥) انَّ وانگي ڳاھڻ يا
صاف ڪرڻ - عذاب ۾ وجھڻ
ڏکيو ڪرڻ

ڳَمِڻ (٢) بار ھيٺ ھلڻ - آھستو
ھلڻ - ڪنجھندي ھلڻ

گھ

گُھورَ (١) چڙ مان نھارڻ -
ڪاوڙ مان ڏسڻ - غصو -
رنج (١٣-٢) ڪاھر - منھن
(٢٨-١)

ل

لا (٢) عربي ۾ نہ - نيستي -
نابودي (٣٠-٤)

لا ڻ (١) نفعو - حاصليت

لاَرُ (٧) آواز گھنڊ ڻي وغيره جو
گھنڊ جي زبان

لانگ (٧) تنگ - ہرانگھہ
(٣٠-٤)

لَڙُڻ (٦) لَھَڻ

لُوٽي (٢) لٽي - ڦُري

لونو (٣) لوٻيو - رليل - بيحيا
بيشرم - بد حال

ليار (٣) وڻ جو قسر جنھنکي
ڪنڊ ڪونھي (ڦرہرانھيمان
سئي کي تڪليف رسي ٿي)

لِيلڻ (٢) جنيسر جي زال جنهن مٽڻي تي پدمنجو مڙس ڪونرؤ کي هڪ رات لاء ڏنو هو

م

مات (٢) مُردو - ما ريل - نيست نابود - فنا - زبون - جيعيل (١٨-٣)

ماهُه (٢) مهينو

مِٽ ڪرڻ (٢) پيارو ڪرڻ - دوست ڪرڻ - پسند ڪرڻ

مُدّا (٢) انجامُ - آئندي جا شرط

مُدح (١) تعريف - واکاڻ

مُردار (٢) حرام

مُضِرّت (٧) ضرر - نقصان

معجوُن (٧) مُرکّب دوا قوت لاء

ملاحظو (١) خوف - خطرو

مُڙُڻ (٣) ڏسڻ (١٩-٢) (٢١-٥) رلڻ - رخ رکڻ

مُوتُوا (٢) حديث جو ڀاڱو - مُوتوا قبل آن تموتوا يعني مرڻ کان اڳي مرو

مولِڻيڙو (١) موتي - ڪڻي جو نالو - ڪعو

مور (٢) تازا قَتل وڻ خاص ليون

مُومُٺ (٢) ڪوڙو بهانو - عُذر سخي

مُونڙين (٥) مُونن سان - گوڏن سان

مُيارُ (٣) ڏورابو - ڏوهه

ناٻ (جمع نايُون) ننهن - ناخن کان - تير - تکو تر

ن

لارِ (٢) زال (١٠-٦)

نَعرو (٧) مُڪُل - هلُ - رڙ (١٢-٦)

نَقد (٢) زمان حال - اڄ ۽ روڪ (نسيم جو ضد)

نِڪونُج (٧) ڪُنُ - گرداب

نِنڌَڪ (٦) بڇڙي - خراب - بدنام

و

وارُو (٣) سارُ لهندڙ - وڙڪندڙ سنڀال ڪندڙ

وارو (٧) وارو ڪندڙ - پيرو ڪندڙ - وارو ڪر - وڙڪر ڪڙڪي سُرهي باڙ (١١-٤) (١٣-٨)

وَڏُ (٢) زخم

وَڙال (٢) وڙول - ٻڇيا - ڏَس

ڪيڏڻ - ٻتو ڪيڏڻ

ولاڙ (٥) ڪاھ - ڊوڙ - سُستُ (١٠-٧)

ولاڙڻ (٧) ڪاھڻ - ڊوڙڻ -

ولاڙيو (٧) هڪسان - ڊپ ڪان سواء

وَلوَلو (٧) هلُ - هنگامو - هل ڊل

وڻا - وڻاھ (٣) اي وڻو - اي درختو

وَڻراھ (٣) جتي وڻ گهڻا هجن وڻڪار

وُوڪ (٧) رڙ - دانهن - ڪُوڪ

وهاڱ (٢) شادي - ٻرڻو - عيش عشرت - دنيا جو سکر

وهلي (٦) جلد - هيڪر - هاڻي

ويراڳڻ (٢) ٻيراڳڻ - هيڪلي فقيرياڻي (١١-٢)

ه

هاڃو (٢) هلاڪت - عذاب - تڪليف - نقصان - زيان - حرڪت (١٠-٧) (١٢-١) (١٣-١٢) (٢٥-٤)

هامُ (٥) خواهش - همت - خوشي قبولداري

هانگاما (١) هنگاما - گوڙ - هڪلون - هيبتون - ڊپ (١-٣١)

هبِ (١) ڦٻ - هيڻ - هيس

هڇڙ (٢) عذاب سهڻ - تڪليف ڪيڻ - ڏکر ڪائڻ (٣٠-٤)

هڙُ (١) ڦٻ - ڇيڙ - تڙڻ

هور (١) ألر - ڪاهر - هيبت - ڏڪر - ڏکو

هوري (٢) هاڪي - سوکي - بي سامان - سڪتي

هولڊ (٢) هٺڻ - هستي

١١- سر ديسي

ا

آڏبرچا - آڏبِراچا (٦) آڏا تيڏا - آڏا أبتا - ڏنگا ونگا

آري (٤) بڇڙو جو بچُ

آرِيچا (٤) آرئي جو اولاد

آمَڙ (١) پاتاري - وهڪ - گهر رهڻ جي جاء (١٩-٩) (٢١-١) (٢١-٥)

آگنجڻ (٢) روڪجڻ - بند ٿيڻ

آگاندو (٣) وندر - آسرو - بچاء - آسا بند (١٩-٩)

آهڙا (٦) ڏکيا - مشڪل - زور آور - کهرا

أپاڪڙا (٢) آپرڪڙا - جتا - وائکا آهستا

أبهرا (٢) تکڙا

اُپِکڙا (٢) ٻيرن جي ٻه ٽي ٻيڙيل ۽ ڪڙي مٿي کيل - اُبي ٻيرني ٻيڙيل ته آواز نه ٿئي

اُڏورو (٣) نڏورو - نياڳو

اڏورو- اڏوڙو (٣) اڏوگابرو ٻراڙو - اڪپورو - جنهنمان لذت يا خوشي حاصل نه ٿئي

ارادي (٣) ايرادي - تقدير - لکڻي - قسمت (١٢-٣)

ارواح (٢) روح

ازوري (٣) بي زوري - بيواهي

اظلامُ (٣) ظلم - زبردستي

اَکُٽ (٣) خواري - بدسگهڙي - بدنامي - عيب - گلا

اَکٽ (٦) اگهٽ - اگهار - پڌر ظاهري

اگرا (٣) گهڻا - واڌو

آگواڻ (٢) مهندار - ٻيشوا

السَّفر قِطْعَۃٌ مِن النَّار يا مِن السَّقَرِ (٢) حديث - يعني سفر يا مسافري باهر يا دوزخ جو ٽڪر يا ڀاڱو آهي

اَلير (٣) اَليل - سُٽ - ٽِپُ - چال (١٢-٦)

اَٻرا (٢) نياڳا - بيمار

اَڻ تُڻ (٢) انتظار - گهڻي فڪر (٢٠-١)

اوائي (٢) نااداني - بيعقلي - خراب وائي يا ڳالهه

اوتار (١) وڳ - الن جو گلو

اوپرا (١) ڌاريان - غيرماڻهو بيگانا (يعني ڌيرن جا)

اولون تيڻ (٥) پرزا پرزا تيڻ ٽڪجڻ - اُڙهڻ

آهتَ (١) عادت - ڌاڻي ڌسڙُ (آمت)

آءٌ لڳي الوڇيون لشتگان (٢)

(بلوچکي) آ؟ بلوچن جي
لاچ آهيان آ؟ بر وهنديس يا
وهان ٿي
ايدا نندوا يگوا (٧) (بلوچکي)
موهنطرف آئي - هتي ويهه
آ؟ هتي وهنديس
ايزا بلهيشي (٧) (بلوچکي)
هتي ويهه (پارسي اينجا بنشين)
هنکي هتي ڇڏ
آ ئشان ائشان (٧) (بلوچکي)
هي شئ هي شئ - هنکي -
هنکي - هي هي

ب

بارانو (١) بار - بوجو - ٽڪو -
داغ - چٽو
باک (٦) ڌپ - خطرو
بالکا (٢) بهادر - زور بريا -
اٿ
بدري (٣) ڪڙو نئينڊو

هڪاري بکي
بُرد (١) ڌاند - ڏگهو
بُرفت (٥) جابلو ماٺهنجي
ڪڙي ذات
برو بگيرد بام بلهيخا (٧)
(بلوچکي) وجي موکل
وٺ ٽر هلون - مو پاڻسان زال
ولي هلندو
برو بگيرد بي (٧) (بلوچکي)
وجي وٺ
بروقازا (٧) (بلوچکي) وڃ
هليو - اٿي هل - اٿي وڃ
بروئي - بروهي (٥) جبل جي
ماٺهنجي هڪڙي ذات
برهه (٣) عشق
برهمڻ (٢) ہانيڻيا ٽپي - سيئ
بلهڪشيخ من يمشي في الطريق
کمن نمشي في البحر بلا

سَفِينَہ (٢) عربي قول - يعني جيڪو مرشد کان سواءِ رستي تي هلندو سو اهڙو آهي جهڙو ڪو ماڻهو سمنڊ ۾ ٻيڙيءَ کان سواءِ هلي

بَلد (١) شهر (عربي)

بيبان (٦) بيابان - پٽ - ويرانو

بيدي (٣) خالي - ويران

بيران (٦) ويران - بيابان

ٻ

ٻاٽاڙي (٥) مُنجهيل - موڙهل ٺڪل ٺُلَ (٨) ٻڌال - هڪُڙ ٻاٽي

ٻاراٽو (١) ٻاراٽا ڪپڙا - رليون وغيره

ٻاروچا ٻتي (٥) يعني ٻه ملائڪ ڪراماً ڪاتبين جي ماڻهن جا چڱا مڇڙا عمل ويٺا لکن

ٻرُ (٣) ڪنڌ جا وار - چڱن - چوٽي

ٻُرد (١) برد - ڏاند

ٻُڪڻ (٢) وات مان ڪڍڻ - ٻاڻ تي سهڻ - ڦڪڻ - جهٽڻ

ٻلد (١) بلد شهر

ٻهه ٻهه (٧) واهه واهه - خوشي خوشبو

ٻيٽي (٣) ڌيءَ نياڻي (هندستاني - بيٽي)

ڀ

ڀواري - ڀنواري - ڀوارون (٥) ڀئواري - هيبت جهڙي ڊپ واري (١٢-١) (١٢-٣)

ت

تاڪُون (٧) تڏهانڪون - تڏهانڪران

تَرڏا لو تيرط (٢) تمر کبي ٻاسي

ڏونڊو آهي ته ٻاهر وڃڻ واري
لاءِ ٻيڙو سگهڻ آهي

ٽرهنجڻ (٢) ٽڪرڻ - ٽڪجڻ
پڌ جڻ - پانجارتيءَ ۾ وجهڻ

ٽرينگ (٢) جهڪيل - نميل -
ويٺل

ٽڙينگ (٢) اڙينگ - هشيار -
اتڪلي - جنڪي جبل تي
چڙهڻ جا ڍنگ يا ڏمر ياد
هجن

ٽنگ (٢) ٽونگ - جبل (١١-٦)
تلاءُ - چشمو

ٽنگ (٢) لنڌڪر - سڄ

ٽوڻ (٣) ٽوڏو - اُٺ - ڪڙائي -
وڏائي (١٣-٣)

ٽوڻ - ٽوڏا (١) اُٺ (١٢-١)

ٿ

ٿاني (٥) مثل - هڪجڙو - مٿ
(٢٤-٢).

پ

پارچو (٣) ڪپڙو - لتو

پارسيون (٢) گهجهيون ڳالهيون
جي سنڌي ۾ نه ڪن پارسي
۾ ڪن - بلوچڪي ٻوليون -
(بلوچڪي کريل پارسي آهي)

پاري (٧) فراقي - جدا ٿيل -
پار جبل جي - پاليل - نپايل
پرورديءَ - پاهي (١٣-٥)
(٢٤-١)

پاڪوڙو (١) رڪاب - جتي
(٢٤-١) (٢٥-٤)

پالاڙ (٣) شاخون - ٽاريون

پانجاريو (٢) پنجن ورهن جي
عمر جو اُٺ

پاءِ (٥) پير (پارسي - پاٿي)

پتُر (٦) وڇاٽو - ڏهنڌ

پتاندر (١) عاقبت - موافق -
مقابل (٣) (١٢-٣)

پٺاڻ (٧) افغان- بلوچ - بروهي

پڇيو (١) ونيو- جهليو (پڇڻ = ونڻ - پڇڻ - جهلڻ) (١١-٧)

پڇاڙڻ (٣) سٽڻ ڪٽڻ - رلائڻ لوڏاڏيڻ

پذيري ايدام (٧) قبولي ايدام (بلوچڪي - پارسي پذيرفتن)

پَر (٧) پرين - دوست

پَرپَت (١) وڏا اٺ (اصل هاٿي) (١١-٧)

پَرتياڻي (٧) پَرِيتِ - ڪٽياڻي

پُرس (١) مرد - مُڙس

پَرمل (٣) پين سان مدد ڪندڙ

پَروَت (١) پرپَتَ - وڏا اٺ

پَروَر (٦) پروردگار - خدا (٢-٣١)

پَرويشي (٧) پروش - پهرباني - پلائي (بلوچڪي)

پَرئُون (١) پلائيون - ليا قتون - لائق

پڳ (٥) پير (٢٧-١)

پُهَر (٢) ڳجهارتون - پروليون

پَهت (١) پلائيون - لائق - مناسب (٢٦-٢) (٢٧-٤)

پَهچ (٣) پُهچ - رس (پهچڻ)

پَهَڻ (٧) صلاح ڪرڻ - جوڙڻ - ڳجهه ڳالهائڻ

ق

قازا (٧) اٺي (بلوچڪي)

قازا ڏير قڳهين ويا (٧) ڏير اٺي قري ويا (بلوچڪي) ڏيرسوبرو هليا ويا

قڳهين (٧) سوير - فجر جو (بلوچڪي)

ج

جابر (۴) جبر ڪندڙ ظالم - زبردست - غالب - زوريرو (۲۴-۳)

جاڙ (۴) مهٽ - اجايو - بيفائدو (۱۹-۹)

جاڪون (۷) جدماڪون - جدمانڪران

جُباتَ (۷) ڄُنو - گدلو (۱۹-۹)

جدرين (۷) جتن جي

جُتَنُ (۱) ڌپ - احتياط

جنساو (۷) سينگار - زيور - پوشاڪ (۱۳-۲)

جُنگن (۱) جُتَن - جوانن

جوراٽا (۷) ظالم - زبردست - زوراور

جورو (۳) زورو - ظلم - زبردستي (۳۱-۸)

جهَتُ (۱) رستو - واسطو - محبت - قربي (۱۹-۴)

جيهانُ (۳) جيجل - امان - امڙ

جه

جُهلُ (۳) ٽپڙي (جُل - پارسي)

جُهني (۲) جهوني - ضعيف

جُهٽڪ (۲) ڪُرڪڻ - گوڙ

جُهٽڻ (۲) ڪُرڪڻ

جُهوڙا (۳) جهاپا - ٿونر - ڇگا (۱۴-۱)

جهوڪڻ (۳) جهُڪائڻ - وهارڻ

ڃ

ڃانُڻ (۳) ڃتي وجڻ - ڪٽي وجڻ

ڃابُڻ (۳) ڪٽڻ (سرائڪي) (۳۰-۲)

چِٽو (۱) ڇتَ - ڪوڙو دلاسو

چِرا (۱) ٻيحرا - ڪُڏون - جرون

چِڙهاڪا (٦) چاڙهيڪا - چاڙهه - جبل جا ڏاڪا

چِڪ (۲) ڏڪَ

چِنبيلي (۳) نوڪري‌متي ڪٽڻ جي - ٻاڻيءَ جو ٿانو - چنبيلي جي گل وانگي سُرهي خوبصورت زال (۱۲-۲)

چِنگل (۱) پير - جنبو هٿ يا پير جو - ڪَن جو زيور

چِوڦرا (۱) چئن ڦرن وارا

ڇ

ڇاٽ (۷) ڇِتَ - بوءِ - خوشبوءِ

ڇٽ (۴) بوءِ - باس (۱۱-۷) (۲۸-۱)

ڇِلانٺ (۱) هلائڻ - رُلائڻ

چِلُوڙ (۷) مرد - دوست - محبوب

چيڙڻ (۱) چورڻ - اُجلائڻ

ح

حُرف (۱) حساب - ٻچا ڳاچا - ڏوراپو - ڏوهه

حُريف (٦) حرفت وارو - اٽڪلي - ڏاهو - دانا

حَشر (۴) قيامت - وري اٿڻ (۱۹-۴) (۳۰-۴)

حمات - حمايت (۷) پناهه - بچاءُ - مدد (۳۳-۱)

حِمائي (۲) حمايتي - حمايت ڪندڙ - حامي - پناهه ڏيندڙ

د

دامادا ڪاداري هنداري

هٿام (۷) (پروهي) يعني ڏيرو يا گهٽو هتي و ٻنا هوا

داڦ (٢) وڏا - گهرا

دام (٧) دم - لحظو - ذرو

درها ڏرها -ڏراهہ ڊراهہ (٧ (بلوچڪي) يعني خوش دوش - چڱا ڀلا

دَليل (١) رستو

دَمِهہ (٧) دم دلاسو ڏج

دمڙ (١) صبر ڪرڻ - ساهہ ڪڍڻ دم ڪڍڻ

دُود (١) دُونهون - ڪارنهن غبار (٢١-٩)

دوڙ (٣) ٻانهي - گولي - برابر

دَوڪ (٢) جوان اٺ ٻنجن ورهن ڪان ننڍو

دَولت (٣) ملڪ - ملڪيت زر خريدي

ڏهرو (١) بند - مضبوط

ڌ

ڌُڌا (٣) ٿلها

ڌوٻي (٣) ڪتي

ڏ

ڏاجُ (٧) ڏيج جو شاديءَ ۾ ڏبو آهي - تحفو - سوکڙي

ڏاڍي (٣) تعدي - ڏاڍائي - ڏاڍ - ظلم - جٺ

ڏاڪا (٦) جبل جا ڄاڙهيڪا ديٺ مٿا نهيون - لَڪ

ڏاگهو (٤) اٺ - جوان اٺ

ڏانجهو (٧) داغ - عذاب - ڏکر ڏجهو

ڏاڻ (٣) ڏانوڻ (١٣-١١)

ڏاهہ (٣) ٻانهي - گولي (١٢-)

ڏائر (٧) کهو - کهو ٻاسو (١-٣٣)

ڏڏي (١) ڏکوئي - ڏجها ڏنا

ڏورو (٣) زور - زبردستي

ڏيهن (٧) طالع - قسمت - نصيب

ر

رفيعُ الدرجات (٣) وڏي درجي وارو - عاليدرجت (عربي).

رِنگائي (٦) مشکل سان ملي زور سان - دانهون ڪندي

روان روش مروشي (٧) (بلوچڪي) اجوڪي ڏيهن هر وجان - ڏينهن جو وجان اَج (مروشي = امروز)

روجهه - روجهڙي (٥) مڪڙو جهنگلي جانور - گوز خر (٢٠-١)

روڏا (٦) گنجا - اُٺ (١٢-١)

رُوه (٧) جهرائي - خوشي - رونق

ريهي (٢) ريمي - ريجهائي - گهيدي - ملائي (جيئن ريهه سان ٿانو گهيدجي)

س

ساب پوڻ (٣) سڄايا ٿيڻ - قبول پوڻ

سارونٽي (١) سنڀال - نالو - ناموس - يادگيري

ساڳاهو (٦) سڳ - نسبت - دوستي - مائٽي

سانگي (٣) پرديسي - سانگ وارا، جي مال جي سبب ڪڏهن ڪتي ڪڏهن ڪتي گذارين-

سپوجهه (٥) ڏاهي - عقل واري (اپوجهه جو ضد)

سَميا (٢) سيئي - هرطرف - هر طرح

سُتاڻي (٢) ستري - سولي - آساني سان

سِٽ (٣) ڏول - طرح - دستور نمونو - جوڙ

سِدارڻ (١) روانو ٿيڻ - وڃڻ

سَرڪشي (٢) مغروري - حُجت - برابري - وڏائي هٺ

سَرگردان (٣) حيران - پريشان گهمندڙ - ڪڏهن ڪٿي ڪڏهن ڪٿي

سَروان - سَرواڻ (٣) ساربان شتربان - جت (٣١-١٢)

سَڙڪ (١) گس - رستو

سنبُ (٢) پاڻي جا ٿانو

سَنسار (٢) جهان (٢١-٩)

سُولهاري (٣) ڏاڙهي

سَهڄان (٤) سڃ منجهان - خوشي مان

سياهي (٢) ڪارنهن - اُونداهي

ش

شُتر (٧) اٺ (پارسي)

شِڪستي (٢) پڳل - دل شڪستي - غمگين - ملول (٦-٥)

ص

صابر (٣) صبر وارو - صبر ڪندڙ - صبر بابت نصيحت ڪندڙ يا وعظ ڪندڙ

صراط المستقيم (٢) قرآن (اسوره) مان - يعني سڌو رستو - پل صراط جا ترار کان تکي؛ وار کان سنهي آهي جنهن تان قيامت جي ڏينهن ماڻهو لنگهندا

ط

طاف (۲) گهمندڙ- طواف يا گشت ڪندڙ- سرحد- دگ ماتري

ف

فردا (۳) سڀاڻي - آئندي جو ڏاسو - نقد جو ضد - زمان مستقبل - قيامت جو ڏينهن

فوت ٿيڻ (۷) مرڻ - وفات ڪرڻ

ق

قاف (۲) جبل - وڏو جبل (۱۲-۲)

قرار جڻ (۷) قرار ڪرڻ - آرام وٺڻ (۱۹-۱) (۳۱-۲) (۳۵-۲)

قطارڻ (۴) اٺن کي گڏي هڪ ٻئي قطار ڪرڻ

قفل (۱) ڪلف - ڪرف

قهري (۳) ظالم - زبردست

ڪ

ڪام (۳) لت - لڪڻ أت مڪلڻ جو (۱۹-۴)

ڪتابت (۵) لکيو - اعمالنامو

ڪچولائڻ (۳) عيب لائڻ - بد ڪرڻ

ڪَرَ (۳) ڪرم - ڪبيلو (۱۹-۹)

ڪُرُ (۴) سينو - مٿهون

ڪُرڙا (۶) وڏا - ڏکيا - زور پريا

ڪُرام (۵) ڪرم ڪندڙ - خدا جو نالو

ڪُرِ (۷) ڪُرِم - همت - هٺ (۱۹-۹) (۲۲-۱)

ڪِڙڻ (۲) بڪڙي وجڻ

ڪُڙڻ (٧) ڦٽارڻ - ڳنڍي ٽيڻ. ڳنڍي ولي وڃڻ

ڪَسڻ - ڪَشڻ (٥) وقت کي ڪم آڻڻ - مرڻ

ڪَڪا (٣) گيڙوءَ رتا - پورا (٢١-٦)

ڪُوءِ (٣) گهٽي - رستو (پارسي گوئي)

ڪُوءِ (٣) ڪو

ڪُهه - ڪاهه (٦) تڪليف. پيڙ

ڪَهَل (٣) قياس - رحم (١١-٧)

ڪِيان (٢) ڪيئن - ڪٿان

ڪيڙڻ (٢) هيرڻ - هيرائڻ - سيکارڻ - سنبرائڻ

ڪم

ڪِڙڻ (١) روشني ڪرڻ - اُبرڻ

ڪيڪارڻ - ڪهڪارڻ (١) خوش خيرعافيت ڪرڻ - آدرڀاءُ ڪرڻ - ڀلي آءُ چوڻ

گ

گُهَٽ (١) ڳچ - لڪ چپ

گُذائڻ (٣) گهائڻ - گُذي وڃڻ

گَس (١) مٽي - لٽ - دز - غبار

گُفتِ (١) گفتگو - ڳالهائڻ ٻولهائڻ

گُلبوءِ (٣) گل جهڙي سُرهي - پياري - معشوق - گل سنگهندڙ سرماڻ وٺندڙ - آرائي - عطار

گُمائڻ (٢) لڪائڻ - چورائڻ گم ڪرڻ

گُمير (٢) هاٿي - ڪڏهرو ماٺو شيطان

گونا گون (٦) طرحين طرحين - قسمين قسمين

گون (١) گز (٣٦-٢)

گهه (١) گس - رستو

گهه مِر (١) گس يا رستي تي

گيرب (٢) هٺ - وڏائي - فخر (٢:٣-١) (٣٥-١)

گ

گاهه (جمع گاهون) (٢) گجهارتون - اشارا - پروليون (١:١-١) (٣١-١)

گهه

گهوڙا (٦) افسوس - هاء هاء

ل

لاڏ وڻو (١) لاڏاڻو - روانگي

لامَ (٧) شاخ - چاڙهي - جوڙي (١٢-١) (١٨-١)

لباس (١) لڳي - فريب - ڏيکر لِڪ چِپ (١٨-٣)

لَکڻ (٧) سمجهڻ - معلوم ڪرڻ يقين ڪرڻ

لَڳهه (٥) سنهيا ڪڪرا جبل جا (٢:٢-٢)

لُڙ (٣) تکا - تيز

لَسَ (٣) تکا - سنوان - سوڙا

لوچ (١) گولا - سڪ - گهرج (١٣-٧) (منکي چائي لوچ = مونکي دوست جي سڪ ڏئي)

لُوڏ (١٣) ٻُت جو لوڏو - هلڻ جو ڊول - تعبد - ناز

لوڏائين (٧) خيال ماڻ

لوري (٣) ڪم ذات - ڪميني مگٽيهار

م

مائر (٦) ماتري - جبلن جي

وڇڙ سڻين زمين

مُباح (٢) معاف - روا

مَدار (٢) بار - ڏمون

مِزمان (٣) مهمان

مُلا (١) ڪنا - کان - وٽان (١٩-٣)

مُلائن (١) تن ڪنا - انهن کان انهن وٽان. مون مُلا= مون کان (١١-٥) (١٣-٦) (١٩-٤) (١٩-٩) (٢١-٩)

مُنان گُشي مولدني ديوان

پنهون دوش (٧) (بلوچڪي)

يعني منکي ڇپائين يا جوٺو. منکي جي پانهي ڇوي هام تر آ؟ جيڪر پنهون کي ڏوهه ڏيان ها تر پانهي پنهون جي اڳيان ٿيوڙ

مُندي (١) مدي - ٺڳي - دغابازي - بازي

مَنْ رَبُّكَ وَمَنْ نَبِيُّكَ وَمَا دِينُكَ (٧) حديث - يعني

تنهنجو رب ڪير آهي ؟

تنهنجو نبي ڪهڙو آهي ؟

تنهنجو دين ڪهڙو آهي اهي

سوال آهن جي منڪر ؟ نڪير قبر ۾ مڙن کان پڇندا

مَنْ طَلَبَ شَيْئاً وَجَدَ وَجَدَّ (١) حضرت عليءَ جو قول - يعني جنهن ڪوشش ڪري ڪا شيءِ گهرلي تنهن اها لڌي

مَنْ لَا شَيْخَ لَهُ فَشَيْخُهُ الشَّيْطَانُ (٢) صوفين جو قول - جنهنکي ڪو بہ مرشد ڪونهي تنهنجو مرشد شيطان آهي

مُنهُن (٧) خيال - پهر

مُنجهہ (٢) اندر جي ڳالهہ - ڳجهہ - راز (١٣-٦)

مَطائط (٣) ڏيکارڻ

موڙڇڻ (٤) گاهه جو نڪرڻ
موڙ (٣) جهاها - ڳانا - لٽو نر

ن

ناٿو (٣) ٻانهي - ڪنيرڪ - مومل جي ٻانهي (١٩-٢) (٣٦-١)
ناڪون (٧) ناڪون - تير
ناڪيلي (١) اٺ جي نڪ ۾ وجهڻ جي ڪاڻي
ندوري (٤) بي وارث - نڌر نياڳي
نڌائون (٧) نيائون - ولي ويا
نفاق (٢) منافقي - ڪوڙائي باطل (١١-٧) (٣٠-٣)
نڪٽي (٣) ضرور - بلڪل - اصل
نِڪٽي (٧) سمجهي - سڪتي - بي سمر - جنهنکي ڪٿو ٻه نر هاڃي (١٩-٦) (٢٠-١)

نهارا (٥) نهاريندڙ - ڏسندڙ
نيش - نيشي (٢) جهن ورهن جو اٺ - وڏو اٺ (١١-٧)

و

وَاڇُڻ (٥) ٻڙهڻ
واحد (٥) هڪڙو- خدا جو نالو (١٤-١)
واڪ (٦) ڏاڍا - ڏکيا - گهڻا بلڪل - بنهه
واڳ (١) مهار اٺ جي
واهيرو (١) پکن جي وهڻ جو وقت - شام - سانجهي.
وَڙُ (٣) وڪڙ - ڏاڍائي - ڏنگ
ولُ (٦) قصور - عيب - ڏنگ ڇل
ولڳڻ (١) ونگ وجهڻ - ڏاوڻ وجهڻ - رسي سان ٻڌڻ (٢١-٢) (١٣-١١)

وَهه بَتي (۱) ڪُنڌ ڪري - ڪوڏان

وهڙو (۱) نديو ڏاند - ڏگهو

ويساهين (۳) وسڻين - آبادي ساهي ڪٽڻ جي جاءِ - رفيق سنگتي

ويل ڪرڻ (۷) دير ڪرڻ - وقت وڃهر وڃهڻ

هه

هاوانُ (۵) هوانا - افواه - هل ڳالهيون

هتيڪي (۲) تحقيق - يقين - پڪ

هَٽ (۱) جسم - بدن - جند - نفس (هٽ سمجهو ۽ هالي انهيمان نڪتل)

هَرَ (۳) هور - طلب - تات - اُڪنڊ اُڪير

هَردامدا (۷) هر وقت - هن وقت (بلوچڪي)

هُرو (۱) هلڪو (هورو) - حساب پچا ڳاڇا

هُماءِ (۵) بکي جو جهان ڪان گوشي تي گذاري ۽ مالهن ڪان بري ڀاڄڻدو وتي (۲۹-۱) (۳۳-۰)

هُميو (۱) بت باراتي جو لفظ - چورايل - ويل - گرتيل

هٽي ويا (۴) ماري وٺي ويا

هوڙو (۷) ڪچائو - ٻچل

هور (۴) خوف - فڪر - ڳڻتي انتظار (۱۳-۹) (۱۳-۳) (۲۳-۱) (۳۶-۱)

هوءِ (۳) هونگار - هڪل - هل (۱۱-۷)

هيچ (۷) ڪي ڪين - ڪجهه به نه (پارسي)

هَيهَاتَ هيهَات لِما تُوعَدُونَ

(٢) قرآن (١٣ سوره) مان - يعني افسوس شل پري سڀجي جيڪو اُنهن سان وعدو ڪيو ويو آهي

١٢- سرڪوهياري

ا

آجپڻ (٣) آجو ڪرڻ - آزادي غلام کي ڇڏي ڏيڻ

آلوڙا (١) گهر - جهوتا - هڏڪيون

اِجْلس (١) (عربي) ويهه - وهڻ

اساري (١) بي سارَي - غافل

اکوڙڻ (١) ڪيڏڻ - ڪيڏي ڇڏڻ

آلوٽي (١) گهر - نند - هڏڪي

اميري (٦) گهڏ - پيچ - اجرڪ ڪپڙي جو قسم

اَلْيَوْمَ مِيْزُوا (١) (عربي) اڄ سير ڪري وٺ يا ڏس (هي لفظ قرآن مان)

آماني (٣) بي ماني - بي آبرو

اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً (٣) قرآن (٣٩ سوره) مان - يعني تحقيق الله تعالىٰ سڀ گناهه معاف ڪريٿو

آٺاسو - اٺاسي (١) بي نڪو بي اثر - بيشرم (١٩-٨) (٢:٢-٣)

آوات (٦) ڪوات - ابتو رستو گمراهي (ضد سوات)

اوپالا (١) عتاب - ڏوراپا (٣١-٨)

اوجهرڻ (١) سمهڻ - هڏڪيون گهُرڪرڻ (٢٥-٣) (٢٦-١)

اُهڪ (٢) ڏُڪر - اوکر - اوکائي

ب

ٻاندي (٤) تيد ٻطي - ٻانهي

ٻ

ٻاندي (٤) پورهيت - ڌاري - ڀاڻي ورائڻ وارو

ٻانهوني (٣) ٻانهي - ٻانهن جي ٻانهي

ٻانهوني (٣) ٻانهن ٻڌي

ٻلو (٤) اک جو تارو

ٻلي (٤) تير جي ڇهڻ

ڀ

ڀال (١) ڀلائي - مهرباني

ڀاڻ (٣) ڀانئڻ - خود پسندي - مغروري - همٿ - وڏائي (٢٣-١)

ڀنڻ (٦) ماٺ - منهن مٿو ڀڃڻ - دانهون ڪرڻ (١٣-٦) (٢٠-٣)

پورا (٢) پور - ٻرزا - ذرا ذرا

ت

تسلائي (٤) تسلي - آرام - ڀروسو ويساهه

توڙ (١) منزل مقصود - پهچاڙي جي منزل - پنهنجو ملڪ - وطن (٢١-٤)

تيهي (٣) تهڙي

ٿ

ٿاڪر (٤) ٺڪري - ننڍو ٺڪر (٣٠-٣)

پ

پانهون - پالهين (٦) پٺ تي پرانهون (١٣-١)

پاڻ (٣) خودي - هستي

پاهڻ ڏيڻ (٤) رنگريز ڪٿي پهرين ڪپڙي کي مصالح لائي پوء رنگيندا آهن-

انهيڪي پاھ ڏيڻ چوندا آھن (٣٠-١)

پُڇنڊڻ (٢) اچلائڻ

پُرتوو (٣) ٿجلو - روشني - عڪس - پاڇو

پَيڪان (٣) (٢) تير جو ڦر- تير

پير (٦) بند - بيچرو - رات- رسم

ق

ڦوڙاپون (٢) جدا ٿيل زالون ڦوڙائي يا فراق جون ماريل

ج

جاجهاڻي (٣) جهجها - گهڻا

جيهي (٣) جوڙي

جهہ

جهاجهائي (٣) جهجها - گهڻا دگهائي - لنبائي

جهالا ڏيڻ (٣) جهاڪا ڏيڻ - چمڪاٽ ڪرڻ - چمڪڻ

جُهل (٢) وتاڻ - وٿ - ڏاڻهن ٻاسي (٢١-٧)

چ

چُپالا (١) چپ چپاٽ ۾ - ماٺ ڪري - گُنگا - اُٺ

چوري (٦) چولي - چولو - پهراڻ

چُتاڪو (٠) ڦڙو - قطرو

چيتارڻ (٥) ماڻهنکي ڏيکارڻ چتائڻ - نگاھ ڪرڻ - ذڪر ڪرڻ - ياد ڪرڻ (١٣-١٢) (٢٢-١) (٣٦-١)

ڇ

ڇُنڇاٽ - ڇُولڇاٽ (٥) (٠) شوشات - ڪباب ڀڄڻ يا گوشت ڀڄڻ جو آواز (١٣-٧)

چوڙ (١) چڙ (هندستاني ؟ سرائڪي)

خ

خُرڙهنون (١) ڀتا ڀورا جي اُٽ تي ڪٽندا آهن

خُرڙيون (٣) خرڙهنون

د

ڏُکر (٦) ڏُکر

ڏ

ڏولگريا (٣) اي ڏونگر- جبل جا رهاڪو

ر

راسَ (٣) نوڪ - چهنب - چوٽي

راڪُ لِبَ - گوڙا گل ڪر

راسُون (٣) شاخون - ترِوار روشنائي جون ڌارون يا ليڪون - رسيون - سج جون طناڻون (١٣-١) (١٩-٣)

رياءُ (٦) ڏيکر - ظاهري نماءُ - نفاق - ڪوڙ - پاسداري - بي انصافي (١٩-٤)

رلجاٽي (٥) رنج واري - ڏکر واري - ڏکن ڀر

رهاٽي (١) رهاڻ - وندر - درونهن

س

ساليپنڙ - سڀپنڙ (٣) مُنجهائڻ موڪوڪرڻ - دلهر ساندڻ (٢١-٨) (٣٠-٢)

سالگاڻو (٥) سنگتي - رفيق

سراهي (٥) سردي

سُکوءُ (٢) تنهنجو سکر

سڳي (١) ماڻڊياٽي

مَلُتمَ (۲) سُلُير- ڏسير (سلٽ= سلڙ)

مُواري (۱) سوير - سويري

مُهاءِ (۳) سهائي - وطي - جُدائي - نهي

سياء (۱) ذات يا پاٽي - مت - ثاني - هر قوم - هر رسم (۱۳-۲) (۱۳-۹) (۱۹-۲) (۲۱-۹)

ص

صَحرا (٥) بيابان - بٽ (۳۱-۳)

صلابت (۲) ڏاڍائي - سختي دهشت

ق

قالي (۱) خيالي - قالين يا ايهو - جبل جو تالو

قُم - قُم تي (۱) اٿ (عربي)

ڪ

ڪابُو (۲) ميل - ڪشش - چڪ - خواهش (۱۳-۱۱) (۱۳-۱۲)

ڪَذاب (۲) ڪوڙا (عربي)

ڪَرڳِل (۱) هُل - آواز- ڏهڪر گوڙ

ڪِرڪ (۳) تير - ڪان

ڪَس (۲) ڪوس - ڪَسڻ - ڪُهڻ

ڪُلي (۱) رڳي - سوري - سڄي (يعني سڄي رات)

ڪُنيزڪ (۳) ٻانهي - پورهيت (۳٦-۱)

ڪُوڪُهڻ (٦) دپ ڪرڻ - مشڪل ڪم ڪرڻ

ڪيهاڻي (۲) ڪيڇي - ڪنج جا رهاڪو

ڪيز (٢) ڪِلا - ميڙهون

ڪيهي (٣) ڪنڙي

ک

کُرزينون (١) کُرزينون اُٿ جون

کڙيا (٤) پورا - کرزينون چاتون

کُومائڻ (٢) کومائڻ - منهجهائڻ غمگين ڪرڻ

گ

گريو (٥) (٦) روئڻ - روڄ

ڳ

ڳانو نه وائو - ڳائي نه وائي (٤) ڳالهائڻ نه ٻولهائڻ - خبر نه چار

ڳُري (١) جهولي ۾ - هنج ۾ - وت (١٣-٤) (١٤-٢)

ل

لاٽ (٥) شعلو (١٣-٧)

لاڳُ (٣) لڳاپو - واسطو - مائٽي - برادري

لوري (٦) محبت - لڳن - دوستي (٣٠-٣)

لوهُو (٢) رتُ

لوهُوڪو (٦) گاهه جو قسم - رت پيئندڙ - جهنگلي جانور

لُٽي (٣) لُٽي - وڏي - ڪڏي چڙي - چڏي ڏني

لَيلَ (١) رات (عربي)

م

مرمر (٢) پريشاني - حيراني - شرم افسوس - ڏکر - جهوري (١٨-٣) (١٣-٨) (١٣-١١) (١٣-١٢) (١٤-١)

مَرحبا (١) شاباس - آفرين

مُروَٽِڻ (۴) نپوڙڻ - مارڻ - پائمال ڪرڻ

ن

نِجهرو (۳) يڪو - گهرو - حصو قسمت (۱۳-۸) (۱۹-۲) (۲۱-۲) (۲۶-۱)

نَوم (۱) ننڊ (عربي)

و

وِرمڻ (۲) ترسڻ - دير ڪرڻ (۱۳-۱۱)

وِرهُه (۴) وڻ جو نسر - برهه - وڇوڙو - فراق

وَسيل (٥) وسيلا

وهاڻي (۳) لوساڻي - گهيري منجهائي - موڳي ڪئي

وَهُم (۳) غم - فڪر - ڏکه - گهٽتي (۲۳-۱)

ويڪ (۲) ويڇو - ويڪرائي - تفاوت

هه

هالِڪ (۳) ڏاهو - حڪمت تجويزوارو (۳۳-۲)

هريا - هريو (۲) تازا - ساوا آلا - پسيل (۲۲-۱)

۱۳- حسيني

ا

آپاٽُو (۱۰) ڏاريان

آڙيڪا (۷) اڙون - ٻيچ - ڪنڊيون

آڪاهه (٥) آڪهه - ڪتنب - ڪٽنب قبيلو - ڪڙم

آما (۱۰) انب (ٻار-ي - آهوپا آهه) (۱۹-۹)

آن پُر (۱۱) اوهانوت - اوهان ڏي

آوارا (۲) آوارو - ڀٽڪڻ - آس پاس وڃڻ - بيابان - پٽ

اُپهڻ (۳) ڦهڙڻ

اُپارڻ (۱۰) بيهارڻ

اُتِن (۱۱) چئن

اتور (۳) بيمثل - جهنسان کو برابر نه ٿئي - تمام چڱو

اُجاڙ (۳) ويرانو - سڃ

اُڏ مان ڏ اڻ (۶) اوچتو اُيرڻ - سوروانکي

اِرادت (۸) ارادو - خواهش مرضي

اڳاهون آڳاهرن - اڳاهين (۶) اوري - اوريان - (۱۳-۱۲) (۱۳-۱۱) اڳتي - اڳيرو

اڳري (۳) واڌو - بهتر

اُلٿي (۱) لٿي

اُمارو (۴) سانباهو - نياري (۴-۳)

اُمَيا (۶) آڻ ميا - ماڻ کان ٻاهر - گهٽا (۱۹-۳)

انگڙيارو (۹) ڏکويل - قاتل - جهنهن انگڙا اتکل هجن

اوتُ (۷) محبت جي زيادتي گهٽائي - ليمت جنّين ٻاٽي اوتبو آهي

اوراهون (۴) اورتي - ويجهو (ضد - پرانهون)

اوَرگُڻ (۱۲ ٻچا - ڳالهه پولهه نهار - گهول - ٻچا ڪ (۱۹-۴)

اوميڙو (۱۲) فڪر - انتظار (۱۹-۱)

الاٽو (۱۲) اُت جا تپر لاٽا - تپر لولي ،اولاڻ)

اھڃُ (١) اھڃاڻ - نشان - ڏسُ
(١٣-١١) (١-٢٧) (١-٣٦)

ب

ٻاسي ڏُکر (٣) ڏکر قبول ڪري
ٻاڻ تي ٽڪر ھوار ڪري

ڀ

ڀارو (٦) ڀتي جو ڀارو
ڀالڊاڻ (١٢) گنڍ - ٻڌڻ جي
شيءِ - شرط - انجام
ڀاڙُو (٦) نارجو سامان
ڀُرَ (٩) ڀاڻي
ڀڙھڪڻ (١١) ڪامڻ - سڙڻ
ڀَنڊاڻ (١٢) گنڍ - شرط - انجام
ڀُورا ڪرڻ (٥) ڀرزا ڀرزا ڪرڻ
ڀوڙ وَھڻ (٦) ڀاڻي سان ڀرجي
وھڻ - جام وھڻ - تار وھڻ
ڀيليائي (٥) نوڪرياڻي - ھمراھ
- سگتياڻي

پ

پڄي رات (٢) رات ٺري -
سردي ٿئي - ٿڌ ٿئي
پڳُو (١٢) ھلڻو
پُون (١٢) ڌرتي - ملڪ - گھٽي
پون = زمين ، وز - پري ملڪ
تي
پُوڻ (١٢) خبر - واقفي - گھوم
سافري
پيرڻ (٢) ڦيرائڻ - ھلائڻ (١-٢١)
(١-٢٦)
پيڙي (٦) چڪي - ڪشي -
تنگ ڪري

ٽ

ٽات (١٠) طلب - گفتگو -
تابعداري - گھٽتي
ٽات ٽُوت (١٠) گولا ٽولا - طلب
ٽاڏو (١٢) ڏُکيو

ٽاڪو (١٢) ٽڪيندڙ - ماريندڙ
نقصان پهچائيندڙ (٢٠-٣)

ٽاٽي (٣) ٽڪي ملي - جلد وڪر
ڪٽي

ٽُوٽ (١٠) تات - طلب - گهورا

ٽوڙان (١٢) توڙ ڪان - اصل ڪان
بلڪل

ٽونگ (١٢) جبل

ٽُوٽي (١٢) ڪاچ - قوت - سمر
(١٧-٣) (٢١-١٠)

ٽي (٣) ٽنهنلاء - ٽنهجڪري -
ٽڏدين (١٣-٥) (١٩-٩)

ٿ

ٿوٽي (٣) ٿنپ - ٿيڪ - جهلو
(٢٥-٢)

ٺ

ٺونڪار (١٠) آواز - لڪاءُ

پ

پاپُوهه (١٢) مرڪ - خوشي

پاڙي (٩) پاڄي - پاتها

پَتراٽي (٥) پتر ٽي - بسترو -
هنڌ - وڇاڻو

پاپُوهيون (١٠) مرڪيو - خوش
ٿيو (٣٠-٢)

پارڪو (١٢) واقف

پتو (١٠) ول

پتُون (٨) پرزا

پُڄاڻو (١٢) پاڇڙ جهڙو - پوري
ٿيڻ جو

پَران (٩) پلجان - نپجان -
گذاريان

پَرو (١٢) پتو - نشان - ڏس
(١٩-٢) (٢٠-٢)

پرياڻو (٨) پريتڻو - محبت -
ناتو

ٻُوڙُ (٣) ڪاٺ جو ٽڪر جنهن تي گل اُڪريل هوندو آهي؛ جهنسان ڪپڙي کي چِريندا آهن

ٻوُڙِ (٧) هل- ٻند ڪر (ٻورڙ= ٻُرڙ)

ٻُوٽيون (٢) ڪپهه جون ٻيٽيون

ٻَهَرُ (٦) ماٽيو - عزيز خويش - مائٽ ٻت - ذات ڀائي

ٻهو- ٻهي (٢) ڪپهه جو ٻهو- ٻوٽي

ٻَئا- ٻئان (٨) ٻو ٻان - ٻهان ٻٽ تي - ٻوءِ تي

ٻيرڙيون (٩) ٻيرڙا - ٻيرا - ٻيرن جا نشان

ٻيڙَا (١٠) قاصد- راهڙو- رهگذر (٢-٣)

ٻينارُ (٥) ٻنٽو- فقير (٠ٽڙس يا زال) (١٤-١) (١٤-٣)

ج

جاڏو (١٢) وڏو- محبوط

جاءِ (٦) وچ (هندستاني)

جُڙُ (١٠) ميخ - ڪلي - نيشن

جُڙان (١١) لهان - لائق ٿيان- جوڙ ٿيان

جُنبڍي (٣) جنبڊ - جنبڙي - نندو جنبڊ يا لڪر جو جنهن جنهنسان ساريون؛ ٻيو آن ڏريندا آهن

جوڳيڪو (٨) جوڳين جهڙو - جوڳين وارو

جيڏوئي (١١) گهٽوئي - وڏوئي

جه

جهيي (٢٠) باهه جو شعلو- اُلو

جَهر (٢) باهه - ڪامر - ساڙو - سوزش (٢٢-٢) (٣٠-٢)

جھ

جھڪ (٣) واءِ جو جھونڪو - واچ زور سان لڳندڙ واءُ

چ

چانڪي (١٣) چانڪ - جيم ٿر - ياڻيم ٿر - جاتر ٿر - چولن ڪ

چاءِ (١٤) چاھ - پيار - محبت طلب (٢٣-١)

چُڪ (١٤) ڏکر

چڪ ڪرڻ (٢) پڇاڻڻ - ٻسائڻ

چُڪر (١٢) توري ماٺتي - ڏکر - درد

چڱي (١٢) چڱي ڀلي - تندرست

چُٺڪڻ (٦) ياديرڻ - ياد اچڻ (٢٢-١) (٣١-٨) ڏکڻ - جاڳڻ - چمڪڻ

چيھاڙيون (٢) برڙا برڙا - تکر تکر

ڇ

ڇُرڻ (٣) ھير سان ڪپڙي تي ڳل جا نشان ڪيڻ

ڇُلنگيون (٨) دفا - ڦُچا - ڌار ڌار - جدا جدا

ڇوريُون (٣) ڇيڪريون

ح

حُسيني (١١) راڳڻي يا سُر جو نالو، جنھنھ ۾ ڀريائين امام حسين جي لاءِ ماتم جو راڳ ڳائبو ھو

د

دوساھُ (١٠) اي دوس - اي دوست

ڏ

ڏُرلتي (٢) ڏرتي تتي - ڄ متي چڙھڻ دکري زمين گرم ٿي

ڏڪ (١٠) ڦٽ - زخم

ڏ

ڏِٺ (٣) ڏٺا

ڏري (٣) ڏجي

ڏنائونڻ - ڏنا ڏونڻ (٢) مٺي هيٺ - مٺائيون - هيٺاهون (٢٣-١) (٢٠-١)

ڏوٿي (٨) ڏٿ کائيندڙ - ٻڪريون جا ماڻهو جهنگ ۾ رهندڙ

ڏيٺ (٣) ملاقات - ڏسڻ - ديدار (٣١-٥)

ڏيهان ڏوٺوهار (٠) ڏيهه کان ٻيٽو - ٻين کان ٻيٽي ملهه جو

ڍ

ڍوهه (٩) دغا - ٺڳي

ڍوهي (٩) قسر - ساکر - سفهن

ر

راڳا (١) جبل جا ميوا

رئو رونڻ (٩) رت روئڻ - گهڻو روئڻ (١٩-٢)

رجائڻ (٨) رنج ڏئڻ - ٻرچائڻ

رنجائو (١١) رنج - ذکر

ز

زَوال (٧) ضايع - گم - ناس - زبون - کريل (٢١-٢) (٢١-١٠)

س

سانڻ (١١) سودي - گڏي ٿي هيڪاندا - سائو - عيوض - بدلو

سانو (٦) سودو - واپار - سهج عيوض

ساجن - ساڄن (١٢) سڄڻ - دوست

ماڇاھ ـ ماچا (٥) سمجهاڻ
شناخت ـ معرفت (١٨-١)

مار (٥) ساري وٺ

ماڳاھڻ (٦) گهٽ ٿيڻ ـ
تخفيف ڪرڻ ـ سانجاھ
ڪرڻ

ماماڻجڻ (١٠) نهچي وڏي ٿيڻ

سانگاتُو (١٠) سنگت وارا ـ همراھ
رفيق

سانگهارو (٦) چيخارو ـ
گهٽائجڻ

ساٺيهه (١٠) ڏيهه ـ وطن
(٢١-٨)

ماھ (٦) لاءِ ـ ڪاڻ ـ ڪارڻ

سپاجها (١٢) پاڄهه پرپا ـ رحم
آڻڻ جوڙا

مُٺَ (١٢) زور ـ طاقت ـ ستيا

سُتوھ (٨) ڏکر ـ دپ ـ گِهٽي
گتي ـ وساھ

سُٽ (١١) سودو ـ سان ـ گڏ

سُجِڪڻ (١٢) پرڻ ـ سمجهائڻ
سمجهڻ

سَجهه (٦) وجهه ـ فرصت

سِرُ (١٢) ٻيسي ـ مکيه ـ سردار
وهندار

سِرجڻ (١٠) پيدا ٿيڻ ـ جمڻ

سَڪُرُ (٣) بهتر ـ رفاقت

سُڪيڻيون (١٢) سکن واريون ـ
سکيون

سَلتي (٥) سلي ـ ڏسي ـ ٻڌائي

سلو (٨) سليو ـ ٻڌايو

سَمپُوڙا (١٢) سنبريا ـ تيار
ڪيائون

سَهَٽَ (٥) ٻڪ

سَهَج (١٠) خوشي ـ سکر ـ
آسايش ـ سهنگار (٣٠-٢)

سهرڙيون (٩) سير - وائون - پيهرا

سيٺان (١٢) همن سان

سيٺاڻو (٥) ساڻ - گڏ

ش

شيدا (٢) عاشق - مشتاق - مست

ص

صحرا (٥) بيابان - بر (١-٣-٣)

صلابت (٢) ڏاڍائو - سختي حشمت

ع

عُريان (٥) اُگهاڙي - نانگي

ف

فلق - فلڪ (١) بند يا زنجير يا نير جو قيديڪي پيرن ۾

وجهدا آهن - فرق - وچ - ويڇاندر

ق

قضاڪ (٦) قزاق - قزاڪ - چور - ڌورو - ڌاڙيوال (عربي)

ڪ

ڪاري (٥) ڪارگر- اثر ڪس
ڪارائتو- سخت - مضبوط

ڪاڙهو (٨) ڏکر-روچ -رُڃهڻ
ٻُهڙ (٩-١٣)

ڪتم (٢) ڪتيم - مون ڪتيو

ڪچو (٥) ميڻ

ڪڪورڻ (٢) ڳاڙهو ڪرڻ - رنگ چڙهڻ

ڪوڻ (١٢) خوشبوءِ

ڪوهه (١٢) جبل (پارسي)

ڪيميا (١٢) اهو علم جنهنسان تامي وغيره کي متائي سون ڪجي

ڪيڙ (١٢) ڪتي - ڪيڏي
ڪيٽاڻ (١١) هنن ڪاڻ - هنن لاءِ (١٣-١٢)

ک

کِهَ (٣) جبل يا ٽر جو ڳاهه (١-٣١)
کهي (١٢) تڪڇي - ٽڪل
کيري (٩) جبل جو هڪڙو وڻ (١٣-١٢)
کيهه (٩) کيہ - جبل جو هڪڙو ڳاهه (١-٣-٢)

گ

گاڏر (١١) ڏوهڻ - ڪتياڻي
گامُ (١١) ڳائو - ڳوٺ
گَرَتُ (٦) خرچ
گُري (١٢) ڳنڍ - سنڌو - لنگر (جتين ڪماند جي گري)

گگهيرا - گگهيريون (١٢) گگهي واريون - جي زالون گگهو ڏڪين - ٻرو چ يا ٻروچاڻيون
گوهيون (١) ڏيرا - ڏر ڏڪڙ گوٺڏات - گسائڻ (٢٦-١)

ڳ

ڳاڳا (١٥) جبل جا وڻ ۽ ميوا- ڳاڳيون
ڳوري (١) ڳولي - ڳوليندڙ - ڳوري يا ٻارواري
ڳهريو (١٣) سڪت ڏيو - موڳو ڏيو
ڳيئڙم (٩) ڳڏم - ورلم

گهه

گُهت (١) گوهي - هڪ طرف اوچتو ڊوڙڻ (٢٦-١)
گهيا (١٢) معرڪو شادي جو- مجلس خوشي

ڳهوڙ (۳) ياد گيري - هور -
خيال - ٻور

ل

لاڏوڙو (۷) لڏ - بار
لاڙائو (۱) لڙندڙ - لهند ۾
لٽڪڻ (۱۲) لڙڪڻ - هٿ
اٽڪائي جڙهڻ
لڄائڻ (۴) شرمائڻ - شرمند وٿيڻ
لڇڻ (۱۱) لوچ پوچ - بي آرامي
لڙاٽ (۷) جهڙ - ڏنڌ
لڙيو (۷) ڏڪيو - لڪو - ڪرتيو
لسّ (۵) جبل - جبل جي لس
(جيئن لس پيلو)
لڪڙيارين (۱۱) لڪن يا
جبلن وارن ماڻهن جهڙين -
لڪڙي يا ڪالي جهڙين
شڪل ۽ سهڻين
لمو (۱۰) جبل جو نالو
لميو (۱۰) نميو
لوچ (۱) ڳول - جستجو - ڳولا
(لوچڻ = ڳولڻ) (۱۳-۵)
لوڏ (۱۲) لوڏو - تڪليف -
ڏکو
لوڙائو (۱۲) چور - ڏاڙيوال -
ڌورو (۱۳-۱۱)
لوڙهه (۲) قبر (۱۸-۲)
لولاٽ (۷) لولتي - عاجزي -
نيزاري
لوهه (۲) جهولو - ڪوسو واءُ
لهه (۱۲) نينهن - لؤن - محبت
دل جو ميل

م

مالي (۷) جهڪي - ملڪي
مانياڻيان (۵) مون وانگي -
مڪان ۽ ني جو نالو

مُٺ (١١) برابر - هڪ جهڙي
اگهه تي
مُڄ (١) گاهه جهنگي ڪٽي
انهي مان رسا ٺاهيندا آهن
مِڙُ (١) ملڻ - گڏجڻ
مُگر (٩) باهه
مَلُور (١٠) ملول - غمگين -
حاضر (٢٨-١) (٣١-٣)
مَلهَڻ (٨) خوش ٿيڻ - مرڪڻ
مَنجهاران (١٣) منجهان -
اندر مان
مُندبون پائڻ (١١) هڪ مٽ
جون آگريون پٺي بر وجهڻ -
گهٽو روئڻ پٽڻ
موڙ ماڻڻ (٣) ورا مارڻ يا
شڪار ڪرڻ - جڳي شئ هٿ
ڪرڻ
موڙ ماڻڻ (٣) سهرا ٻڌڻ -
گهوٽ ٿيڻ - جڳي نصيب
وارو ٿيڻ
مُوڻهان - مُنهان (٢) منکان
مُهي (١٢) موهجي - دل ڏئي
دل وڃائي

ن

نِرتُڻ (١٠) ڏسڻ - نهارڻ (١٣-١)
نِڪاري (١٢) نڪمي - ڪنهن
ڪم ڪار جي نه
نِگيا - نگيو (١٢) نڪتا -
نڪتو (١٨-٢)
نَهي (١٠) ٻڌي (٢٥-٤)

و

واجهاء (٢) واجهائي - سڪي
نهاري
واڇائون (١) واڇابون - ٻول
نذر
وارِ (٥) موتائي ڏني - وري
ڪٽي وڃ

وَاڪَڻُ (۱۰) ڳالهائڻ ٻولهائڻ

واڳيوُن (٥) ٻَڏيون - گَڏيون (واڳجڻ = واڳ سان ٻڌجڻ)

واٽُنِهت - وائت (۸) وات - اوت - خيال - وات - راهہ

واءُ - وانءِ (٦) وئون - وڃ (۱۹-۴) (۲۱-۸)

وِڏو - وڏي (۱۱) وڏيڪ - زياده - اڳيري (۱۹-۹) (۲۹-۱) (۳۴-۱)

وِڃهڻ (۹) رئڻ - رڙڻ - ڏکر ڪرڻ - ٻريشان ٿيڻ (۲۰-۱) (۳۰-۲)

وڏوڙو - وڏوڙا (۱۲) ڏمريو - ڪاوڙيو - ٻگڙيو (۲٦-۱)

وِرُ (۱۰) ٻيرو - موت - مهرباني (۲-۳)

وِڙسيو (۱۲) ٻليو

وَسُ (٥) وسڻ - آبادي

وِساڻن (۹) اُجهامڻ - ٺڪجڻ - سائو ٿيڻ

وَڪَني (٦) بيزار - عاجز

وِڳُٺِي (۸) بي ڳٺي - ٻيڙي - سگهڻ واري - نياڳي

ولهي (۴) سچي سکڻي - ٻيئو - مٺي - نياڳي - ٻيڙي (۲٦-۱)

ولگڙي ونگي (۸) ڏنگي - نياڳي - ٻيڙي (۲٦-۱)

ووه (۱۲) واويلا - افسوس - هاءِ - ڏکر جي ٻولي

وهائُو (۱۲) وِهائڻ وارا - خريد ڪندڙ - سوداگر

وهسڻ (۱۲) خوش ٿيڻ (۱۲-٥) (۳۰-۲) (۳۴-۲)

ويڙهه (۴) گهاٽو جهنگ - جهنگ مڪان جو نالو - جاري ٻيا

گام جي جاء (٢٥-٣)
(٣١-١) (٢٠-٣)
ويسالڻ (٩) صبر- مات

هـ

هانورو (٢) ڏندڙ - ڏڪندڙ
ڄهلڪو - ڏئو
هاٺي (٣) پريل - لڳل - گڏل
هڏ (٣) رت - پهنجي - خود
سندن وات جي
هنيج (٧) رنڊ - گوڙما ڏڪ -
منجون
هنجڙو (٧) منج پکي (٣٣-٢)
(٣٦-١)
هورُ (١٢) کپت - هلاڪي -
فڪر

١٤- سر سورٺ

ا

آکڻ (٢) چوڻ
آگهه (٢) آگاهي - اطلاع -
آسرو (٣-٢) (٦-٥)
آءِ کاءِ ڪرڻ (٣) فڪر مند
ٿيڻ - متفڪر ٿيڻ
آءِ مڱاءِ (٣) نڪي اچ يا سوال
ڪر، نڪي ڳاءِ
آتائي (٢) استاد - قابل ماڻهو
اُستاد گويو
اُتل (١) زياده وزن - زيادتي
اُتل
اُجهي (١) اُجهامي - عاجز ٿي
پورا ٿي (اُجهڻ)
اِرٿ (٣) ميراث - ورثو -
مٺي جي ملڪيت
اُڙدا بيگيون (١) زالون جي
هٿيار ڪٽي درمسرا ۾ گهمڻ

الْإِنْسَانُ سِرِّيْ وَاَنَا سِرُّهُ (١)
حديث قدسي - انسان
منهنجو ڳجهه آهي ۽ آءٌ سندس
ڳجهه آهيان (٢٧-١) (٣٠-١)
(٣٠-٤)

اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ وَالصَّلٰوٰةُ وَ
الطَّيِّبَاتُ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا
النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ
(١) نماز جو ڀاڱو - يعني سلام
آهن اللّٰه تعاليٰ لاءِ ۽ درود ۽
پاڪائون ۽ سلام آهي توتي
اي نبي ۽ خدا جي رحمت
۽ سندس برڪتون

اَلْحَمْدُ (٣) الحمد للّٰه - شڪرانو
خدا جو - تعريف خدا جي

اَلسَّلَامُ عَلَيكَ اَيُّهَا النَّبِي (١)
اي نبي توتي سلام هجي

اَلْوِدَاعِ (١) موڪلاڻي - خدا
حافظ

آمِين (١) امانت وارو - سچي

اَنَا اَحْمَدُ بِلَا مِيْم (١) حديث -
يعني آءٌ احمد آهيان ميم کان
سواءِ يعني اَحَد يعني خدا

انيراء (٢) راجا جو نالو جنهن
راءِ ڏياچ جو سر وڍايو هو
(٢٣-٢)

اَنائڻ (١) مڃڻ - قبول ڪرڻ
اگهائڻ

ب

بالا (١) مٿي - بالائين=مٿان
ڏسندڙ

بانُ (٣) دنيا کان بيزار - تارڪ
(١٩-٣)

بَنڀي (٢) ڀالو - نيزو

بينُ (١) وڄائڻ جو هڪڙو ساز

بيکڙ دار (١) بيمار - ٻندڙ-
بيکر ولندڙ

ٻ

ٻاجهاڻي (۱) ٻاجهه، اچڻ جهڙو ٻاجهه وارو - ٻاجهائيندڙ - واجهائيندڙ - تڪيندڙ

ٻارڻ (۱) ڳانٺو - مڱڻهار - فقير

ٻاٻون (۱) مابون - گهرڙ ياٽيون

ٻرانڻ (۱) وڄائڻ - ساز مان آواز ڪڍڻ

ٻنگ (۱) تير - ڪان - تجويز انڪل - وقت - فرصت - وجهه

ٻهڄل (۱) مڪڙي مڱڻهار جو نالو

ٻيڄهو (۳) ٻيو - ڪو ٻيو (سرائڪي ۽ مارواڙي)

ڀ

ڀانءِ (۱) لنگهو - مڱڻهار - ڀنٽو (۲۷-۱)

ڀانڻ (۳) صورت

ڀوٽو (۱) گهمندڙ - ڦرندڙ (ڀوٽڻ = ڀٽڻ)

ڀيد (۱) ڳجهه - راز

ڀير (۲) جهڙو - وانگي - مثل ڊول - دستور - طرح - ور (۲۰-۳) (۲:-۱)

ت

تانءِ (۱) آواز - راڳ - روپ آلاپ

تسڻ (۱) راضي ٿيڻ - خوش ٿيڻ

تهاري (۴) تنهنجي (هندستاني)

تنبو (۱) ساز وڄائڻ جو

تنبيرو (۱) تنبورو - تنبو - وڄائڻ جو ساز - تنبي وڄائڻ وارو

تنبيل (۱) تنبيرو - ستار

تيڏي ( ) تنهنجي (سرائڪي)

ٺ

ٺِرئُو ٺِڻِي (٤) ٺن منڍن تي ھٿ مٿي ٺٺ يعني مٿي تي، ڄاڻيءَ تي ۽ گوڏن تي

پ

پاٺُ (١) ڳائڻو - ميراسي - مڱڻھار - چارڻ فقير (١-٢)

پارس (١) ڪاريگر - استاد

پارسي پالڻ (١) ڳجھ پروڙڻ ڳجھي ڳالھ معلوم ڪرڻ - پرولي پجھڻ

پاسَنگُ (٢) ڪاڙ - تورڻ مھل ساميءَ جي جنھن پڙ ڪا شيءِ تورجي سا جي وڏل وزن يا توري کان ھلڪي ٿئي تہ بيو پھڻ يا پٿر وجھي وزن پورو ڪجي انھي پھڻ کي پاسنگ چون (پارسي)

پاتوُ (٣) مڙس - بھادر - داتا

پَٽ (٢) (٣) پيالي م - ٿانو م (١-٢١)

پٺُڻ (٤) گھٽيون

پَڙي (٢) برابر ٿئي - پوري اچي (پڙڻ)

پيرالي (١) نام سان - پوري قاعدي ۽ رستي سان - سريستي مٿان ولي

ج

جاچِڪُ (١) جاچڪ - ڳائڻو فقير - ڏمر وڄائيندڙ - سوالي پنڻو (٤-٢٣) (٢٧-١)

جادُمُ (٣) سخي - جادم جکرو مشھور سخي جام ھو

جام (٢) وڃي جاءِ تي - وڃ ڏايو (ھندستاني)

جُميع (٢) خاطر جمع - خوش - تسلي وارو

جَنّاتَ عَدْنٍ (١) قُرآن مان - بهشت جا باغ جي هميشه رهڻ وارا آهن

جُود (٣) سخا (٢٤-٢)

جُهَارُ (٣) ٻج - خيرات پوڃا

جهہ

جهانئن - جهانئين (١) (٢)

جهنجهڻي جهڙوآواز- گهنگهرو ساز جي تارن جي ميدان رکيل هوڻ تارون آواز وڄائڻ لاء، جهنڪي طرب جوندا آهن - رئڻ راڙو

جُهجهري (٢) صراحي - گگهي ٽانو

جُهرڻ (٢) ڪِرڻ - ڪنجهڻ ڪرڪڻ - پيو رهڻ - رئڻ رڙڻ

چ

چارَڻَ (١) ڳائڻو فقير- ميراسي

لنگهو - مڱڻهار (٢٤-٣) (٢٧-١)

چُنگ (١) ڪڙو وڄائڻ جو ساز

چوٽ (١) چوٽي ٽائين پريل - پرپور - گهٽا

چوڏول (١) ڏولي - محفو - پالڪي

چ

چِتائين (٢) چِهيائين - لاتائين

چڙيدار (١) چوبدار - دربان

چَڪائيو (٢) خوش ٿي آيو - حرصجي آيو - لڳايو - موهيو عاشق ڪيو

ح

حُڪمدار (١) حڪمران - حڪم وارو

خ

خلْوَت (۱) خاص جاء وهڻ جي حضور - گوشو

د

دربانِي (۱) دربان - در جي سنڀال ڪندڙ

دَسِ (۲) دست - هٿ

دَلَ (۲) گهڻا - دولت جا

دلُوچا (۲) دملچا يا ڏلها (سون سان پريل) دل - ڏهرا - گهڻا قيمتي

دَوْل (۱) دولت - مال

دَئار (۱) دئارو - مڪان

ڏ

ڏرِ (۱) خاص جاء - آخرين مڪان

ڏ

ڏِسِ (۳) طرف - ملڪ

ڏُڪمڪيا (۱) ڏمگين ٿيا - شرمندا ٿيا

ڏولکهو (۲) ڏولهي هڻڻ جي - طعنو - مهڻو - عيب (۱۹-٥) (۳۱-۴)

ڏيا (۱) قسمت - زور - هيبت

ڏياچ (۱) ڏيندڙ - نالو ڪڍڻ سخي راجا جو

ڏيئي (۲) ملاقي - ملاقاتي - روبرو - مقابل - ملاقات

ر

راجيو (۱) راجو - راجا - راج وارو

راڳائي (۱) راڳ، ڳائيندڙ - مڱڻهار - ڳائڻو

رباٻي (۳) رباب وڄائيندڙ - ڳائڻو

رنول (١) رنگ محل - نقاشي
جاء (١٩-٤)

رمز- رموز (١) ڳجهه - اشارو
ڪنايو (رموز جمع عربي)
(٢١-٣)

رَم گيو (٤) جلي رهيو - مليو
ويو - مري ويو

رَنگ (١) تماشو - چرچو-
مزو - ناچ

رَنگ رلول - رَنگ محل (١)
محلات جنهن ۾ اندران
رنگ نڪتل ۽ نقاشي ڪم
ٿيل هجي

رُڻ رُڻ (١) رُون رُون (٤)
سازجو آواز

رُوڙو (٣) چڱو- نيڪ - بهادر
لقب راءِ جو

ري (١) ڏکر - غم (٣)

ريهه (١) لقو

س

ساز (٣) وڄائڻ جوا وزار

سانُو (٢) اسانکي (سرائڪي)

سائِل (١) سوالي - فقير

سبيل (٢) گهٽو- وقف يا خيرات
جي مال جهڙو (٢٤-٣)

سَتو ڪيو (٢) سانو ڪيو -
سودو ڪيو

سَتو ڪيو (٢) بندوبست ڪيو
تيار ڪيو- سهي ويو

سپجي (٢) ملي - هٿ اچي -
ليي (٢٥-١)

سُرُ (٢) راڳ - راڳڻي -
آلاپ.

سرفراز (٢) خوش - بهرا،
نوازيل - مانُ ڏنل (٢٧-١)

سُرلدو (٢) وڄائڻ جو ساز

سرڪڻ (١) وهڻ - جاري ٿيڻ

مُڪاڄ (٢) سوال - سُپ - چڱو مطلب پورو ٿيل - چڱا ڪاڄ ڪاڄ سنوارينڌڙ (١٩-٥) (٢١-٢)

سوايو (٢) زيادہ - وڌيڪ

سورٺ (١) راڳڻي جو نالو - راءِ ڏياڄ جي راڻي جو نالو

سورٺيا (١) ڳائڻا - مڱڻهار - سورٺ ڳائيندڙ

سُول (٢) سُور

سُولهنديان (٢) سولهن ٿيون - لهن ٿيون - چڱيون ٿيون لڳن (سرائڪي)

سيڪڙُو (٢) سڪايل- خواهشمند طالب

سيلي - سيلو (١) ڏڱو- رسو- ڳاني جا ڳجهي ۾ پڌي آهي ڏاس جو رسو جنهنجي وچ ڪالي وجهي ڳجهي ۾ پڌندا آهن-

سَيُن (١) صدا - سوال (٢١-٢)

ش

شَهبَاز (٢) شاهباز - هڪڙي قسم جو شاهي باز پکي - مشهور ماڻهو - زماني جو يڪتا - بزرگ (٣٦-٢)

ص

صِدا (١) آواز - سوال - عرض

صلاح (٢) .صلاحت - خير - چڱائي

ط

طبيلو - طويلو (١) (٢) گهوڙن جون ڪڙهيون (٣-٤)

ع

عطائي (٢) عطايا بخشش گهرندڙ سوالي - فقير

غ

غُلغُلو (٢، هل - آواز - گوڙ

ڪ

ڪَنارُ (۱) ڪنارو - ڪناري
خداڄر

ڪُماچ (۱) وڄائڻ جو ساز - ڪمان يا ڪمانچو يا گز جنهنسان ساز وڄائيندا آهن (۳)

ڪَنّا (۲) آنَّ جا داڻا

ڪونڌ (۱) لاءِ - ڪاڻ - واسطي خوشيءَ ڪان

ڪُورنش - ڪُرنش (۱) تعظيم نياز- سلام (۱۸-۲) (۱۲-۱۰)

ڪِيرت (۱) ڳائڻ - راڳ - نياز- زاري (۲۷-۱)

ڪِيرتي (۱) نياز وارو - ڳائيندڙ

ڪِيرتيا (۱) ڳائيندڙ

ڪيمَ - ڪِمَرو (۱) وڄائڻ جو ساز (۲۱-۱) (۲۷-۱)

ک

کاءِ (۱) عمر - ذڪر

کنڪار (۱) (۳) کيڪرڪرڻ خوش خير عافيت - آڌرڀاءُ

کنگهار - کنگار (۱) (۴) بهادر پهلوان - راجا - راجا جو نالو

کيڙا (۴) ذات يا قوم جنهنمان هيرهڻي جا رانجهوءِ تي عاشق ٿي هئي

گ

گُداز (۳) ڳهرڻ (پارسي)

گِرنار (۱) هڪڙي جبل جو نالو

ڳ

ڳڙهه (۱) ڪوٽ - قلعو

گهر

گهتم گهولکي (٢) گهوري
پري اچلاير (سرائڪي)

گهڏڻ (١) اڏڻ سڻن وانگي -
جهولڻ - آتڙڻ - گهوماتجڻ
گهرجڻ

گهڏگهٽ - گهونگهٽ (٢)
پڪل - حجاب - ڪپڙي
سان منهن ڍڪڻ

ل

لا اِلٰه اِلّا الله مُحمّد رسول الله
(١) مسلمانن جو ڪلمو -
يعني ڪونهي ڪو خدا يا
معبود سواء الله جي ؛ مُحمّد
الله جو پيغمبر آهي

لهيٽي وال (٢) ويڙهڻ واريون
جو گرد ڦري ايندڙ (سرائڪي)

م

ماتا (٣) ماءِ

ماچ (٢) تلهائي - ٿولهه

مَحَل (١) محلات - ماڙي

مَگ (١) خواهش - مرضي -
خيرات

مَگ جهلڻ (٣) خيرات وٺڻ -
دان پائڻ

مَگٽو (١) گهرندڙ - سوالي -
فقير - لنگهو

مگٽهار (١) لنگهو - منگتو -
ميراثي

مَلاح (٢) (عربي ملاح) سردار -
سڪر - امير

مَندر (١) حويلي - مندر هندن
جو

مَنگتو (١) منگڻ وارو - سوالي
هنڊو

منگڻ - مڱڻ (١) گهرڻ - سوال ڪرڻ

مهرامي (٤) مڱڻهار - ڳائڻو - لنگهو

مِهُون (٢) ميان - سردار - صاحب - رئيس - بادشاھ

ن

نَارُ حَامِيه (١) قرآن (١٠١ سوره) مان - يعني ساڙيندڙ باھ (دوزخ جي)

نِچ (٢) بلي ڪري (٢٤-٢)

نُهين (٣) نہ (هندستاني)

نِيل (٢) ڳاڻيٽي جو ڏو عدد - ڪروڙن ۽ اربن کان بہ مٿي پدم - بيحد - بيشمار (٢٤-٣)

و

واڻا (٣) وات ۾ - وات کان

واچا (٢) وچن - واڪ - ڳالھ

انجام - وعدو - قول

وِٽ (٢) وٽي - وچ - طاقت

وِڏاڻ (١) ساز

وُرُ (١) مڙس - مرد

ولاڻي (١) ولاڻي - عمدو

وِماس (١) نڪو - گهٽتي - ونجهارو (٢٥-١)

وهلو (١) سگهو - جلد (٣٤-١)

ويرُ (١) ويرم - وقت - دير

ويٺُميون (١) ٻنٺون - آزيون (٣٤-١)

هہ

هُوڪ (١) هاڪ - مُل - ٻچا

هِيائين (١) هِتائين

١٥- بيراڳ هندي

ا

اڳن (١) آڳ ، باهه

انتر (١) اندر

آلهن (١) سرمو

ب

ٻهاڙ (١) وڇڙڻ

ٻسرات (١) منشا - ارادو

ٻڪاءِ (٢) وڪامي

ٻلهاري (١) صدقي - قربان

ٻلوڙ لهار (٢) ولوڙڻ وارو

ت

ترشنا (٢) اُڃ (پارسي تشنه)

ترور (٢) وڻ

ٿ

ٿور (٢) جاءِ

پ

پاڳين (١) پيرين

پاور (١) سگهه

پران (٣) ساهه

پکَر (١) پَرَ - ڪنڀ

پگ (٣) پير

پِي (١) دوست - مُحِبُ

پيڙ (١) بيماري - مرض

ج

جائنت (٢) جاڳي

چ

چاڇ (٢) لسي - مهي - جهڻ

چاڳڙ (٣) ڇاڳل - ٻڇال -
ساندارو - مشڪ

چيتراءِ (١) زيارت جي جاءِ -
جُتي - بيحواس ٿيڻ

د

دامس (٢) پانهو - غلام

دُوجي (٢) ٻي

دُودا (٢) دونهون (پارسي دود)

دُهائي (٢) قسم - سنهن

دَيالت (٢) ديانداري - ايمانداري (انجو معنى هندي ۾ ادیانت)

ڏ

ڏن ڏن (٣) دولتمند - اقبالمند - سياڳو

ڏُول (٢) ڏُور

ر

راچي (٢) رچي - خوش رهي - محبت سان پرچي

ريکہ (٣) نشان - ليڪ - لکير

س

مَتَمُکہ (٣) سچي مٿهن يا وات وارو

مُکيان (١) ساهيليون

منيهہ (١) نيڻهن - محبت - عشق

مُول بهالا (١) طول وهاٺو - سوڙ ۽ وهاٺو

سيس (١) سسي - سر - مٿو

ص

صقلي (١) صيقلي - صيقلگر - ترارين يا لوهہ صفا ڪندڙ

ظ

ظُلمات (١) اونداهي

ڪ

ڪابُهہ (١) ڪبر - ڪبهتکي

ڪاهو (٢) ڪو

ڪُٺن (٣) سخت - مشڪل

ڪُرلٽ (١) ڪٽ لاهڻ يا ڪرڙڻ جو آواز

گ

گالث (١) گهٽ

گيدوار (٢) غفلت

گهه

گهٽ (١) اندر - هٺ منجهه

م

ماڙڪي (٢) مُٺ - مَٺڪو

مامن (١) مهينو (پارسي ماه)

مٽعي (٢) گرتئي - ڪسي وڃي

مسيادن (١) خواهش - ارادو

مُشڪ (١) ماٺ

مُڪ (٣) وات

مُنجن (١) ماڃڻ - صفا ڪرڻ

موزچا (١) ڪٽ (پارسي مورچه)

ميسٽ (٢) خواهش - شوق - شهوت

ميڪ (٣) تفاوت

و

وادي (١) تڪراري - جهيڙو ڪندڙ

وَرِس (١) ورهه

ورڪ (٢) وٽ

ه

هُر (٢) هري - خدا

هردو (٢) دل

١٦- ابيات مثنوي

ا

آب خضر - آبحيات

آبلہ - بيعقل - نادان

آجزاءِ لا - نيستيءَ جا جزا يا ڀاڱا

اَحدًا ليس کمثلي صمدًا ليس

لي ضدي - مڪرّر ٽڪرو

جو ٻون جهڙو ٻيو ڪونهي؛

بي پرواه جنهنجو ضد ڪو

بہ ڪونهي

اِنّي ابصرت في النوم الرسول

في بدايه المثنوي وَهُو يقول -

تحقيق مون ننڊ ۾ حضرت

رسول کي ڏٺو - سندن مٿ

۾ مثنوي هئي ؛ هئن ٿي

چيائون

اديب - ادب سيکاريندڙ

آمعي - مُلح

پ

پهلوي - قديم پارسي زبان

ت

تَقلّب - ڦرڻ - ڦيرائڻ

تقي - پرهيزگاري - خدا جو

ڊپ

تلقين هدايت - سيکارڻ

تير گيها - اونداهيون

ج

جَدّ - گهڻو سعيو

جليل الجبروت - وڏي سگهہ

وارو

د

دقائق - دقيقا - باريڪ نُڪتا

ذ

ذيل - دامن

ر

رقود - سمهندڙ- غافل

س

سپهر - آسمان

سنائي - شاعر جو نالو، جو مشهور حڪيم هو

ص

صخرة - سخت پٿر

صنف الڪتب الڪثير المعنوي - ليس فيها ڪالڪتاب المثنوي - گھڻئي ڪتاب باطني علم جا لکيا ويا آهن مگر انهن کو به ڪتاب مثنوي جو مٽ ڪونهي

غ

غسول - ڏڪڻ جي ڪم جون شيون جيئن تہ باطني صابڻ وغيره

غنود - سُتل - غافل

ق

قيام - نماز ۾ بيهڻ

ڪ

ڪواڪب - تارا

ڪيف مدا لظل - ڇاجو ڪيئن نہ ڏٺو تو ڇانئي

ل

لا احب الآفلين - (قرآن مان) آءٌ هيٺ لهندڙن کي دوست نٿو رکان

لمن الملڪ - (قرآن مان) مُلڪ ڪنهنجو آهي ؟

م

مُذل - بيعزت يا خوار ڪندڙ

خدا جو هڪڙو نالو
مُعِز - عزت بخشيندڙ - خدا جو
هڪڙو نالو
مُقبِل - خدا جي درگاهه ۾ قبول
پيل

ن

ناقه - ڏاچي - اٺ
نُطق - ڳالهائڻ - ڪلام
نغمه - راڳ - سُر
نُما - ظاهرائي - ڏيکه

ي

يدالله فوق ايديهم - (قرآن
مان) خدا جو هٿ سڀني جي
هٿن جي مٿان آهي
يسار - کبو - ڏائو
يمين - سڄو

١٧- سر هير رانجهو

ا

آرائيي - سينگار جا

ب

باجهون - سواء

پ

پني - پڳا

چ

چمتڪ - لکي - ڪرامت -
چرپائي

خ

خستي - خفي - ناراض

د

ڏهيلڙ - ڏهيرو - ڏکيو

س

سُهمان - سهمون - ڇرڪڻ

ڪ

ڪتابت ـ خط
ڪلاچا ـ لاهارو ـ شڪار
ڪيتي ـ واـطي ـ لاء

ل

لطيفان ـ محبوب

م

مُنجهين ـ منهن ـ وجهون

ن

نسي ـ پيئا

١٨ـ سر بروو

ا

آثار (٠) اثر
آهرو (١) آڪيرو ـ مڪان ـ
پکين جي وهڻ جي جاء (٢٠-٣)
آدبُ (٢) حجابُ ـ خطرو
اگڙا ـ انگڙا (٢) عضوا ـ بت
جاپاڳا (٢،٣ـ٩)
الڙ (١) ڪچو ـ نادان ـ غير
واقف ـ ناآزمودگار
اُمت (٣) خلق ـ تابعدار
آهل (٣) اڙو ـ ٽڪ ـ موڙد
نهارڻ

ب

باني (٢) ٻاڻي ـ وائي ـ ٻولي
راڳني ـ گفتگو
بِروو (٢) سربا راڳني جو نالو
بسم الله (٢) (قرآن) مان ـ يعني
خدا جي نالي سان ـ آڏرياء
ڏيڻ جو جملو ـ پهلي ـ آئين
جي آئين

ٻ

ٻَرِ (۲) ٻرسان - ٻرسان - ٻاسي
ٻر - وٽ

ٻنڊو (۲) ٻڌي - قبر

ٻوٽو (۲) ڪارا - ڪارا ڏينهن

ٽ

ٽوڙ (۳) ٻڄاڻي - ٻڄاڙي - آخر

ٺ

ٺاٺا (۱) زوقت - طعنا (۳۰-۳)

ٺوهَ (۱) - ڪڙا - ٺوهر جهڙا

پ

پاٺهين (۲) ٻوءِ تي - ٻٽ تي - پاٺهي (۳۰-۳)

پَرِ ه (۲) گڏجهه گوم ه - لڪ
چپ ه

پَروَس (۱) پرائي وس - بيوس

ٻُور (۱) سگن جو ٻيج - وڙ - دؤل

ڄ

ڄاڃي ماڃي (۲) شادي جا شريڪ - ڄڃ وارا

ڃ

ڃلولو (۳) بيوفا - رذيل - قرندڙ

ڇ

ڇنهان (۱) ڇنَ يا مُنهَ کان

ڊ

ڊُوڙ (۱) ڏکہ - ذرو

ڊُونهه (۱) ڏونهَه - سُونهن

ڊُونهه (۱) ڏونهون - ڇيي - نوکري

ڍ

ڍلايُون (۳) عيب - ٻدٻون - ٻڇڙايون

س

سال (١) جگي - سالر

سانگهيڙا (٣) جايون - وڻاڻ تنگ - سوراخ

سائين (٢) ڌڻي - مالڪ - خدا تعالىٰ

سنڀرڻ (٢) آهستي آهستي نڪرڻ - پيدا ٿيڻ - ٺهڻ - جڙڻ

سُقيلو (٢) سڪيلو - ترار

سوگند (١) سنهن - قسم (٢)

ش

شُعور - شهور (٢) فضيلت - سليقو

شڪيلو (٢) سڪيلو - سقيلو - ترار

شُهُور (٢) شعور - عقل - سمجهه

ص

صَمدُ (١) بي نياز - بي پروا - خدا جو نالو

ط

طاقيُون پنڻ (١) درجا طاق بند ڪرڻ - دريون ڇڏڻ

ع

عاجيب (١) محبوب - پرين - عجب جهڙي

ق

قال قِيل (١) گفتگو (٣١-٧)

قُربنو (١) رڙ - احسان - ڀلائي محبت - مائتي - نسبت - لاڳاپو

قضاڪي (١) قرابي - قرمار - ظلم زبردستي

ڪ

ڪاني (۲) ڪلڪ - قلم - ڪانو -

ڪَرنگل - ڪرنگهر (۱) قالب - بيجان بت - هڏيون جو هڏو - بت جي هڏن جو ناٽ يا پڃرو (۱۹-۹) (۳۶-۱)

ڪِٽي (۲) ٻيڙي (پارسي)

ڪنجڪ (۱) لغام جو ٽڪرو جو نوڪر وٺي گهوڙي سان ڊوڙندو آهي

ڪوڙ (۳) ڪروڙين - ڏهون گهڻا

ڪوسا (۳) ڪسي وارا - چڙيل ڪاوڙيل

گ

گوڙ (۲) ڪپڙن کي ڏڪ هڻي گوڙ جيئن ڪٽي ڪندا آهن

گوڙٽ (۲) ڪپائڻ - ڇمائڻ - ٻهارڻ

ل

لانگ وراڻ (۱) اُٺ ني جڙهڻ

لٻوٽيا - لڏوٽيا (۲) (۹) لڏاڻي مان

لٻاٽو - لڏوٽو (۱) شهر جو نالو

لڄي (۱) لڄ - محبت

لوڏي (۲) لوڏيل - ٽڪاليل (۲۱-۲)

لوڏي (۲) ڪڙي ذات جا ماڻهو - لڏاڻي جا رهاڪو (۱۹-۹)

لوڏي (۲) لڏاڻي م

لوڏيڙا (۲) لڏاڻي جا رهاڪو (۱۹-۹)

ن

نَاڱهُ (۲) ناگام - اوچتو

نمِ (۲) آلو - پسيل (پارسي)

ڀهال (١) خوش - تازو (٢١-٢) (٢١-١٠) (٣٠-٢)

و

وَاس (٣) بوءِ - خوشبوءِ - ڏوپ نالو

وَتَواصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (١) (قرآن مان) - يعني ٻاڻهر صلاح ڪندا رهو حق سان ۽ ٻاڻهر صلاح ڪندا رهو صبر سان

وَڪڙيون (٢) وڪوڙيون - ورايون

وَلِيُ (٢) ڪنارَ

ھ

هرزائي (١) ملڪائي - خسيائي

هُمُ (٢) غم - ڏکر

هَٽِ (١) فڪر ڪرڻ - سمجهڻ

ي

ياڪي (١) باغي - نافرمان - ڦريل - فسادي (ترڪي يا پارسي)

١٩- سر مومل راڻو

ا

آديسي (٣) - فقير - زاهد - راهب (٢١-١) (٣٤-٢)

آسائتي (١) اميد وار - آس رکندڙ

آکِرا (٥) گهٽا - زور وارا

آکِري (٣) ڪاوڙيل - شوخ مهانگي - گهٽي قدر يا قيمت واري

آکون (٥) اکروٽ - ميون جو قسم

آڳيون (٦) ٻاهيون

اُٻاٽجڻ (١) (٢) اُٻَ ٻا
دونهي ۾ ڪارو ٿيڻ -
بدلجي وڃڻ

اُڃهي (١) وٽي

اَرڙو (٢) ڳاڙهو - رت - رت
جهڙو ٻاٽي (١-٢-٣)

اِرَم (٦) ارم جو لباس - بهشتي
پوشاڪ - حورن جا ڪپڙا

اَڳلائي (٤) گدلائي - ميرائي
عيب - بدي

اَلماسُ (٣) هيرو - وڍڻ جو
اوزار - ترار - وحدت
(١-٢-٦)

آنبُور (٣) لهار جو هڪڙو اوزار
ڪلين ڇڪي ڪڍڻ لاءِ

آنگُ (١) جثو - جسم - بدن

اوٻڻ (٦) ڏکڻ (١-٢-٩)
(هندستاني - اوڙهڻ)

اورَڪي (٤) رهاڻ ڪئي -
حال اوريو

اورڳي (٤) گفتگو ڪئي - حال
بيان ڪيو

اولاڪو (٤) اُلڪو - ذڪر -
ارمان (١-٢-٨)

اُٺانْ (٢) اُتان - هُتان

ب

ٻاڪون (١) شاخون

ٻُچايون (٩) ٻُچڙايون

بَري (٣) بيزار - تارڪ (پارسي)
بَرپٽ ۾ گذاريندڙ - صاف
صفا - آزاد

ٻَڪڻ (٩) چمڪڻ

ٻِيڪاري (٣) ٻيکر وٺندڙ - ٻنٺو
فقير - پرديس ۾ ٻيکر لاءِ ويندڙ
(١-٢-١)

ٻ

ٻاٽ (٢) مسافر - ٻاڙهو

ٻانگ (١) صبح جي نماز جي ٻانگ - فجر - آسر

ٻجهان (٩) ٻوجهه کان - عقل حواس کان - آءٌ ٻانيان ٿي تہ - شايد

ٻسٽ (٣) ھڪدم - آرپار - ساهون - تمام جلد

ٻيا، ٻڏڻ (٢) گڏ ٿيڻ - انبوهہ ڪرڻ

پ

پانُ - پاڻُ (٥) گهڙ - پاڻو - وتاڻ (١-٢١)

پيُوٽ (٢) خاڪ - مٽي - قليار

پڙُ (٦) هشيار - قابل (٣٠-٦)

پنگ (١) رولو - شڪست - لاچڙ پرڻ - هيبت - ڊپ (٢٢١-٢)

ت

تارا (٣) اکين جا تارا

تال (٣) فريب - صورت - ڏيکر ڊول

تبرون (٣) ڪهاڙيون

تراڙو (٥) ترازو - ترازي ساهمي (٢٦-١)

تراءِ (٣) ترائي - نديءَ جو ڪنارو

تور (٤) (٦) طعنو - ٻهڻو - ڏورابو - ھڪ جيڏي - هڪ سرتي

توشڪون (٥) توشا خانا - جواهرن ۽ هٿيارن ۽ ٻئي سامان رکڻ جي جاءِ (٢-٢١) بسترو - هنڌ

ٽ

ٽڪاٽا (٩) گهڙ - جايون

ٽول (٩) شيءِ - اسباب - سامان
مال متاع
ٽيڙو (١) ٽي تارا آسمان ۾ -
برج جوزا

پ

پارا ٿو - پارانيو (٥) پيغام -
ڏورا ٿو
پاٽياريون (٩) پاٽي واريون -
پاٽي پرينڌڙ
پاهُه (٥) ڳاڙهو رنگ - ڪٿين
يا رنگريزن جو مصالح
پُجِتيءِ (٤) ورتئي - هٿ ڪئي
پُڙين ڳاڻيون (٥) سرهيون -
خوشبودار - جنهن سرهاڻ
جون پڙيون پيل هجن
پڙهيا (٣) پڙهيل ماڻهو - عالم
علماء
پنڊت (٣) هندن جا پڙهيل ماڻهو
پوتو (٩) پوتي - زالن جو مٿي
تي ڪرڻ جو ڪپڙو - رئو
پهاڪو (٥) چوڻي - ضرب المثل
ڏوراٿو - پيغام
پٿي (٤) فڪرمند - غمگين -
پوءِ تي
پيڪا (٢) پيءُ جي پاسي جا
مائٽ - پيڪا

ق

قُليل (١) سُرهو تيل

ج

جماعت (٩) جٿو - گڏلو - وٿ
جتي (٩) جهت ۾ - هڪدم -
انهيدم
جَرڪڻ (٣) چمڪڻ
جُڙ (٦) نديو گهوڙو جنهنجي
اچا زين نه ٿئي هجي
جڳت - جڳت (٦) جهان - خلق
(٢١-٢) ، ٢٤-١)

چ

چاڪُ (٨) نازنخرو - لاڏ - انگل - آر (چاڳلو انهيءَ مان نڪتل) (٢٣-١)

چِنالو (٩) روشنائي - سوجهرو نقشداري - ترءِ مڪان جو ڳالو

چُپ (٨) ماٺ - صبر

چُرو (٥) کهنباتين يا رنگريزن جي ديڳڙا - ڪُنب - چرند ڙ جانور

چرهو (٥) چارو گاهه

چنبيليا (٢) گل چنبيلي جي تيل پر پيل - سرها

چوڌس (٩) چوگرد - چوڌاري جنين طرفين

ڇ

ڇاجو (٥) ڇاڇهڙي

چال (٤) تپ - هرڻ جهڙو وڏو تپ

چوهُه (٤) عشق جو غلبو - برهه جو طوفان

ح

حاڪيمَن (٣) حاڪمن - حڪيمن

حمير (٣) نالو راڻي سومري جو - امير - راڻو - سردار عمرسومرو جنهن ماروئي ني هئي (١-٣١)

خ

خستوري (٣) ڪستوري - ڪٿوري مُشڪ

د

دُمُ دمي (٣) نعرو هڻي - سام ڪٽي

ڏولهَن (٢) (٩) دونهون - ڪارنهن - سياهي (١٣-٤)

ڍهوڙجڻ (٣) ڍملجڻ - هيمت هرڻ

ڍِيوان (٢) سردفتر - وزير - عملدار

ڏ

ڏجاڳيون (٤) ڏياڳيون - مالڪاڳيون - راڳيون

ڏروڙي (٥) هيبت وارو - نڏڳو

ڏِٿ (٤) بهادر - پهلوان - ڏدارو

ڏاچ - ڏُوچ - ڏَوچ (١) ڏجاوارا جهنڊي ڏڳي - ناميو - سردار آڻ

ڏوُرون - ڏولرون (٢) زالون عورتون - جانورن جون جماعتون

ڏوڙيون (٢) جيڏيون - سرتيون

ڏولرا (٩) اڇا - ميرا

ڏ

ڏُون (٢) ﻫ (سرائڪي)

ڏيساڙو (٥) ڏسنڌڙ - رهندڙ - ڏيساور وارو

ڏيکان (١) ڏسان - نهاريان (سرائڪي)

ب

ٻِنکَت (٤) وڏا ماڻهو - سَگر

ي

يرائي (١) ڍت جار ماڪو

ر

رانوڙيُون (٦) رالوڙيا راجپوتن جون زالون

رَاوُل (٢) ساجڻ - دوست - محبوب (٢١-٢)

راهُون ڪرڻ (٧) دانهون ڪرڻ
گوهيون هڻڻ
رجبوت (٣) ذات -وڏن ٻاراڻن
جي - اصل راجپوت يعني
راجا جا ٻچا يا اولاد
رُڃڻ (٢) رڱڻ
رُس (٩) رسو
رُڪ (٨) ڪپ - ڪاتي
(جا رڪ مان جڙندي آهي)
رِڻ (٦) ڏپ - خوف - قهر-
ڪوس - خونريزي (١٩-٩)
رَوَ (٩) پاڻي جو وهڪرو - جبل
جي نئي - رت
رِهاء (١) رهائي - جڳائي -
مناسب آهي
ريبارو - ريباڙو (١) قاصد
ريٽو (٢) ڳاڙهي رنگ جو ڪپڙو
يا بوجڻ

ريحان (١) ٻاڙون - ٻيڇون-
رِيڏائي (٣) ارڏائي - ڏنگائي
حرڪت - رُساڻو - انگل
آر
رُيءِ رُيو (٩ عادت تي بيو
ريڪان - ريحان (١) ٻاڙون-
ڳنڍيون - ٻيڇون
ريڪون (٣) ڏندن جون ٻاڙون
ڏند
ريلو (١) (١) وهڪ - خواهش
ڪشش - دل جو ميل

ز

زَبَرون (٣) ضربون - جبرايون
زبردستيون

س

ساڄ - ساجهه (٥) سجهه - وجهه
ساجو ٿيڻ (٦) تيار ٿيڻ - اُٿڻ
سنبرڻ

ماڪَ (٤) ڇڪ - تاڻ - ڪشش ۽ طلب عشق جي

ماڳاهڻ (٨) سمجهڻ

مامي (٣) سوامي - هندو فقير (١-٢١)

مناڻو مانگڻ (١) ڏاڍو لاچار سخت ڏسمت

مُيچ (٥) نظر ڪر - نهار - اکيون ملاءِ (سجڻ)

مُراهڻ (٥) سُرهو ٿيڻ - واسجڻ

مَرِي (٣) سُر - مالها - هار - تسبيح

مَري (٤) شراب - محبت - شوق - سڪ

مُمن (٣) ملڻ جو نهراءُ - انجام سڌ - واعدو (١-٣١-٥)

منامي (٣) هندو فقير (١-٢١-١) (٢-٣٤)

سنڌيُون ڪرڻ (٤) جايون ڪرڻ - وڇوتيون ڪرڻ - تمام پري وڃڻ

سوائي (٢) ڪسر - زياده - سهڻو

سويو (١) راڻو - راڻي جي ذات

سُونهائڻ (٤) سونهو ڪرڻ - واقف ڪرڻ - گستاخ ڪرڻ - هيرائڻ

سُهس (٨) هزار

سِينهن (٤) شينهن - شهر - پهلوان

ط

طَبل (٣) دهل - ڏڪڙ - طبل وڄائڻ = خوشي ڪرڻ - فخر ڪرڻ - وڏائي ڏيکارڻ

غ

غمي (٣) ماتم - ذڪر - شادي جو ضد

غير گمان (٥) شڪ گمان - بيو گمان - ڪاوڙ ۽ مونجهارو

ق

قنالون (٥) تنبوءَ جا پردا جي تنبن وانگي ڪم ايندا آهن (٣٥-٢)

قنديل (١) جهاڙ شمعن بارڻ جا (٣٠-٢)

ڪ

ڪاڙي (١) فقير - سنياسي

ڪاڪ (١) نالو ملڪ ۽ ندي

باهر جو جتي مومل رهندي هئي - ڪاڪ جو ڪاڪي (١٩-٢)

ڪامَ (٣) ڪم - مطلب - مدعا

لٽ يا لڪڻ (٢٠-٢) (٢١-١٠) (٣١-٧)

ڪاليندو (٥) گاڏي اُٺ جي

ڪَپُرُ (٣) ڪپار - سسي - ڪنارو - جبل

ڪَپُڙُ (٣) ڪپڙو

ڪَتيُون (١) ست تارا - جيڪو تارن جو

ڪَرموڙڻ (١) ڪنارو ڪرڻ لهڻ

ڪَرمي (٣) ڪرم يا مهرباني ڪرڻ وارو - جنجي ڪرم يا نصيب وارو

ڪَڙهڻ (٢) سڙڻ - جوش کائڻ

ڪِس (٩) ڪش - پسند - خيال ۾

ڪَسرڪَڪ (٥) دل جي ڪَس جڙ - غصو - رنج

ڪَڪور ڄڻ (٢) رنگ ڄڻ - ڳاڙهو ٽيڻ

ڪَڪوري (٦) ڳاڙهي

ڪَڪ (٣) ڪڪن جي ٻوٽي - ڪک ۽ ڏوڙ مٽين ۾ وجهي

ڪَل (٣) ڪاپار - مٿو

ڪمالي (٢) پوري - سڄي - ساري

ڪٽڪڻ (٣) ڪِسڪڻ - لڪي ٻاهر نڪرڻ

ڪورُ (٣) وي - ڏُک (ڪورڻ ماڻ) ڪنارو ڪپڙي جو - پٽي - رنگ

ڪَوْنر (٣) ڪنول گل - ٻوٽو مڪڙو سرهو گاهه (١٩-٥) (٣٦-١) (٣٥-٢)

ڪَهڪَ (٢) کَهڪاءُ - ايذاءُ رنج - ڏکر

ڪيفيت (٢) حقيقت - خبر

ک

کُري (٣) سڄي - ٻکي (٣٠-٢)

کُمبُ (٢) ديگ - جهنجهر کٽي ڪپڙا ڏئڻ کان اڳي وجهي ڪاڙهيندا آهن

کِهه - کيهه (٩) گاهه - ڪکر - پٽي - ڌُوڙ (٢١-٢)

کِيرول (٩) مڪڙي قسم جي ول يا ٻوڙو

کِيرئُون (١) کير جهڙيون - کيرٺي جهڙيون - وڻ جو قسم

گ

گاروڙي (٣) موالي - مست - نشئي - جوڳي فقير - ناڻگ ولندڙ (١٩-٥)

گُجهر (٣) خوبصورت زال

گجميل - گجويل (٣) مجاز - حسن - ظاهري سونهن - ناز انداز

گگهو (؟) ڀروچاڻين جي پوشاڪ - وڏو پهراڻ

گوجرو (٦) گُجر زالن جي رهڻ جو

گ

گوٺي (٦) ڳوٺائي - ساڳي ڳوٺ جا

گهه

گهوٽيا (٦) گهوٽ - مرد - سوار

ل

لاڙي (٨) ريشمي ڪپڙو - هٿ جو پيشگير - اڳڙي

لاڳ (٣) جا شيءِ لائجي يا مڪجي - عشق - محبت - لاڳاپو

لانگوٽيو (٣) لانگوٽي وارو - جنهنجو لُنگ پدل هجي - فقير

لاهُ (٥) سَٽَ - چال - ميل - لاڙو (١٩-٩) (٢١-٨)

لپاٽ (٣) چماٽ (پارسي طماچه)

لپيڻ (٣) ويڙهڻ - ڍڪڻ - لڪائڻ

لڄايون (٨) شرمنديون

لِڪَ (٨) ذرو - ٿورو (٢٠-٣) (٢٩-١)

لُونو (٣) لوسيو - ڪاٺو - سڙيو ٿيو - ويران ٿيو (٢٠-٣)

لُونيَس (١٩ ساڙيس - جلايس

لَوٽو (٣) ڳِل جو پاسو - ڪن جو پاسو

م

مالها (٣) مڻڪن جو هار - تسبيح

ماڻُوئي (٢) گهاتو - أمي ماڻهو جي مڪڙي مُثل جوگيءَ جو رڏل گوشت کائي مست ٿي پيا ؛ مخفي اسرار ڪشف ٿي ٿين جنکي ٿي جي حاڪم مارايو ؛ أنهنجون سيون پيشگويون ڪنديون ؛ بيت ڏينديون ريون

ماڻو (٤) انگل - آر - نازنخرو

ماهءُ (٣) چنڊ

مُسڙيارا (٣) مصلحت وارا - ڏاها - عاقل

مُڪُٽ - مُنگهٽ (٣) چٽ گهوٽ جي مٿي تي رکيل يا پڌل شيءِ (٢١-٤)

مُنير (٣) مَنور - نور وارو - روشن - چمڪندڙ

مُوالي (٢) مست - نشئي - شرابي

موريا (٨) گاهه وانگي وري ڄاوا - پيدا ٿيا

مُهارو (١) پردو - ڪٽ جو پردو ڏڪيل چيرڪٽ

ميڻ (٤) ڏڪڻ - مٿان پوڄو ڏيڻ - جنهن فرهيءَ جا اکر مهت سان ڏکبا آهن - ڦٽ چٽائڻ

مُينڌرو (١) راڻي جي ذات - راڻو (١٩-٥)

مُيو (٩) مٺارو - ٿڌو

ن

ناڪيلو (٥) ناڪيلي

نراءِ (٣) نرُ - مَرد - گهوٽ

نِرجا (٨) بيشرم - اٿرڻ ڪان پري (٢١-٤)

نَڪ نِرجائي (٨) بيشرمي - بيحيائي - جٺ - نٺيحت

نِڪون (٣) خرابيون - جنيون
پاڻيءَ جو ڪڪرن - نورون
اَڻڪون (٣) تير نڪون
نَعي ويا (١) لهي ويا - لڙي ويا
نِياءُ (٣) انصاف - عدل
نيسَ (٢) خيال - أڌما - سينگار
نيش (٢) ڏند - جواني - ڀڪائي
واڄهه وڄهڻ (٥) واجهائڻ - ڪرڻ - نهارڻ
واسِنگ (٦) نانگ - وار - زلف
واسڻ (٣) خوشبو أٿارڻ - سُرهو ڪرڻ
وامُو (٣) واس ڏيندڙ - پؤنر
واسَ وَرنيون (٥) خوشبودار - سرهيون
وِداع (٣) موڪلاڻي - الوداع
ورناءُ (٣) ورن يا رنگ وارو- رونق وارو
وِرُونهڻ - وروڻهڻ (٥) سڪڻ
ڀهڻجي منهن گذارڻ -
فڪرءِ ڳڻتيءَ ۾ رهڻ - وندرڻ
وِسُهَہ (٩) ويساهه ڪر - قَسَم آهي
وِڪَر (٥) وڪار - ويڪ -
عيب - بيماري - پريشاني -
ارمان
وَلُهو (١) مَرد - يتار (٦-٩)
(١٩-٥) (٢٣-١)
وِنگيئيڻو (١) وينگس -
خوبصورت - سهڻو - سينگاريل
وُهه (٢) ڏِکر - نينهن - محبت
ويرا (٩) هڪدم - أنهي وير
ويراڳ (٣) بيراڳ - حيراني
دنيا ترڪ ڪرڻ - أداس

ھ

هالاري (٢) هالار جو- هالن جو- ڳاڙهو

هَاهَاهُوهِبيس (٢) شور- غوغا

هنبس - هوءِ هوءِ - نهايت خوشبودار

هَوُل (٤) ڊپ- خوف- هيبتون

٢٠- سر ڪاهوڙي

ا

اٽَ (٣) سوز گداز - ٻگهرڻ

آراڙان (٣) گهاٽي جهنگ مان وڙهندا-

آرڙاهين- آرڙهه جي گرم موسم ۾

اَبِڏي (٣) اڻ ٻڌي - اڻ ٻڌل ڳالهه - سواءِ ٻڌڻ جي - سواءِ ٻڌايا سمجهڻ جي

اُڇهڻ (٢) گهمڻ - ڦرڻ - ٻيچڻ ڳاڇڻ - هلڻ (٢١-٤) (٢٦-١) (٢٧-١)

اوڻيون - اويون (٢) ٻاهڪيءَ جون ڪليون - نڪتيون سانداريون

آويسي (٣) أنهي طريقي جو ماڻهو جنهنکي سڌي خدا کان هدايت ٿئي نه ڪنهن مرشد وٽ سان، جيئن أويس قرني کي ٿي هئي-

ب

ٻاهوٽي (٩) ننڍڙي ٻام - ڊونهين

براٽ - براد (٩) سند - روزي ڄڃ - ڏڄ - خوشي - ڄڃ

ٻرٽن (٩) تانو

ٻريان (١) ٻيگل - ٻام تي سيڪيل - سڙيل - جليل

بَصِير (٣) ڏسندڙ - بصيرت وارا
دل جي اکين وارا

بُعْد (٥) دوري - پرانهو پنڌ -
(قرب جو ضدّ)

بُغضُ (٥) ڪينو - دشمني -
حَسَد

بِکيا (٣) بيکر - خيرات

بُگوي (٩) جهولي - گوٿري
فقيرن جي - زَنبيل

بِي يبصر وبِي يسمعُ (٥) حديث
قدسي جو ٽڪو يعني مونسان
ڏسي ٿو ۽ مون سان ٻڌي ٿو

بِي يمشي وَبِي ينطق (٥) حديث
قدسي جو ٽڪو - يعني
مونسان هلي ٿو ۽ مونسان
ڳالهائي ٿو

ڀ

ڀُڻ (١) سمجهه - عقل - هوش -
علم

ڀَرُ (٣) افسوس - ارمان - ٻل
طاقت - زور

ڀ

ڀَڪاڻيا (١) ڀرڻل (٢،١÷٢)

ڀُوڙ (٣) خبر - واقفيت

ڀُوڙٽ (١) گهرڻ - ڦرڻ

ٿ

ٿُلِ (١) برابر - مٽ

ٿمام (١) پورو - نيست نابود -
زبون

ٺ

ٺِمڙ (١) هنجون هارڻ - روئڻ
ڳوڙها ڳاڙڻ

پ

پَتُ (٣) چڱي غذا - چڱو ڪاڏو
جماعت

ڀَٽُ (٣) ڀيالو- ڦانو- ڀٽڻ جي ٽولهي (١-٢١) (٢-٢١) (٢٤-١)

ڀُوَرُ (٣) (٤) اُيرند و- ايرندي جو ملڪ (٣-٢٤)

ڀيرت (٣) ڀيچرو - رسمر (١-٢١)

ج

جاڀان (١) ڀياڀان - ٻر- ڀٽ صحرا

جنگ (١) ڀهادر - نئير

ڇ

ڇُهه- ڇيهه (١) نهايت - انت (٢١-٤)

ڇهرن- ڇيهون (١) ٻرزا ٻرزا ذرا ذرا (٢٢-٢)

د

دُلق (١) گودڙي (١-٢)

ڏ

ڏَتَ ڪرڻ (١) ڏَتَ گَڏ ڪرڻ ڏَتَ تي گذران ڪرڻ

ڏَنائن و نگر نُوڙ (٣) جبلن جا جاڙها ۽ لاها - مڻيان ٽڪر ۽ ميدان ٽڪر (١٣-١٢)

ر

رُهُون (١) روهه - جبل

رڻُون (٣) مٽي - خاڪ

س

سانيرُ (٣) گذريل ڏينهن جي يادگيري - سنڀت - تياري سنڀرڻ

سُٽ (٢) ڏانگ - نقصان - اهنج - ايذا

سُنڌُ (١) ڦانُو - ڪينگر - لوڏا

سنهپ - سُولهپ (٢) واقفيت هدايت

ميڪڙو (٣) ٻڪندڙ (٢٧-١)

ڪ

ڪُپهري (٣) غلط ٻيرٻا ٻيهرو ٻيراهي - گمراهي

ڪِرڪڻ (٣) آهستي آواز ڪرڻ - ٻولي ڪرڻ (٢٥-٤)

ڪَرلدان (٣) غلط رند يا رستي مان - نر سڻين رند تان

ڪُشتي ڪماڻ (٣) ملهه وڙهڻ

ڪُندرَ (١) ڪوندر - چوڪر جوان ماڻهو

ڪُڻڪڻ (٣) آهستي آواز ڪرڻ ٻولي ڪرڻ (٢٥-٤)

ڪُوات (٣) غلط وات - ٻيراهي گمراهه - اوجهڙ

ڪوڙڪ ماڻهئين (٣) گوڙ ماڻهن جو

ڪوڙڪون - ڪوڙڪيون

(٣) ڦڙئيون - جانورن قاسائڻ جا اوزار جي شڪارين وٽ رهندا آهن - دام

ڪيان (١) ڪتان

گ

گُهلو (١) گهليو - ٻورڙو - اڻ سمجهه - بيعقل

ل

لامڪان (١) جتي يا جنهنکي ڪو به مڪان نه هجي - وحدت جي منزل - لاهوت (٢١-١)

للدا (١) لکيا

لکيا - لکيو (١) ڏنا - سهي ڪيا - معلوم ڪيا (لکڻ) (٢٥-٤) (٣١-١)

لدگا (٢) لنگڙا - منڌا (هارسي لغت)

نُوسڻ (١) لهڻ - ڪاٺڻ - ٻجهڻ

م

مُصلات (٢) مصلاحت - صلاح

مُل (١) وٺ

و

ور (٣) مر - پلي - چڳي - ٿلهه
اٿين هجي

ورچڻ (٣) رهڻ

ولهه (١) ڪلي هوا - سردي -
ٿڌ (٣١-٣)

هه

هرا (٢) تازيون نا سايون شيون
هريون - پنل - سيڪي -
هرشي

هو (١) هو - خدا تعاليٰ (عربي)

٢١- سر راهڪلي

ا

اچاري (٢) نشانن وارا - ٻارن
وارا - ڪمن وارا

اديس (٧) جوڳي فقيرن جو
سلام - بندگي - نياز

اُر (٢) رضا - خواهش - قرب -
چاهه - انگل (٢٦-٢)

آرامان (١) آرام ڪان.

آسائُو (٧) سکيا - آسائن وارا
آس يا اميد وارا

آلائيشان (٩) آلايش ڪان -
ڪدورت يا ميل يا گندگي
ڪان - پليدي ڪان - بڇڙن ڪان
ڪس يا ڪٽ ڪان جا سون
۽ مليل رهندي آهي

آلُود (٩) آلودو (پارسي آلوده)
گندل - مليل

اَبُ (٧) ابو - پي - بابو (عربي)

أبنا - أبينا (١٠) بينا - قائم رهيا

أپ سرا (١٠) أپ سنوان - آسمان سان يا انجي برابر - آسمان جا سير ڪندا - ٿي سير سان - مٿو شي ڪري

أپينک (٩) ميني بير - أئي هلڻ پروري سمقي جو فڪر ڪرڻ

أچنگارون (١) رئڻ جو دانهون

اختيارين (١) سندن اختياري اختيار يا پسند ڪن

أدوها - أدونها (١) أدمان - جوش

أذ لگيون (٩) اڌ پورپل (اکيون) اڌ پهڊ ٿيل

أرڪ (١) الڳ - پري - ڏار پرار

أسارو (٣) بي سمجهه - بيوسلا

ري سار يا سنهال - بيخبر (٣٠-٣)

أسکم (٧) (٨) بيداري - أوجاڳو بي آرامي - بيخوابي

أفزود (٩) زياده (پارڇي)

ألله لطيف بعباده (١٠) قرآن (سوره ٤٢) مان - يعني الله تعالىٰ پنهنجن ٻانهن سان لطف ڪندڙ آهي -

اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِيْنَ آمَنُوْا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَي النُّوْرِ (٥) قرآن (سوره -٢) مان - يعني الله تعالىٰ ايمان وارن جو دوست آهي ۽ انهن کي أنڌاهيءَ کان ڪڍي سوجهري ۾ ٿو آڻي يعني هدايت ٿو ڪري

اَلْاِيْمَانُ بَيْنَ الْخَوْفِ وَالرَّجَا (١) حديث - يعني ايمان خوف ۽ أميد جي وچ آهي

اَلْحُبُّ لِلّٰهِ وَ الْبُغْضُ لِلّٰهِ (١٠)
حديث - يعني دوستي بہ خدا
ڪارڻ گھرجي ۽ دشمني بہ
خدا ڪارڻ
اَلْعِشْقُ نَارُ اللّٰهِ اِذَا وَقَعَ (١٠)
عربي قول يعني عشق جڏهن.
ظاهر ٿئي ٿو تڏهن خدا جي
باھ آهي
الفت (٩) محبت - دوستي
اَلنَّوْمُ اَخُ الْمَوْتِ (١٠) حديث
يعني ننڊ موت جو ڀاءُ آهي
الوهيّت (٥) الله ٿيڻ - خدا
جي ذات - خدا
اليرِ (٧) سَت - تَپُ
اميس (٦) بندگي - سيوا -
خدا جو ڪڙو منڊڪو نالو
انَانُ (٩) مست - سمجھ کان
باھر
اِنَّ اللّٰهَ وِتْرٌ يُحِبُّ الْوِتْرَ (٥)

حديث - يعني تحقيق خدا
جڙهو يا هڪ آهي ۽ هڪڙائي
يا اڪيئي کي پسند ڪندو
آهي (٢٧-١) (٣٠-١)
اِنَّ اللّٰهَ هُوَالرَّزَّاقُ (١٠) قرآن
مان - يعني تحقيق خدا تعاليٰ
وڏو رزق پهچائيندڙ آهي
اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ (١٠)
قرآن مان (٢ ۽ ٣ سورة) -
يعني تحقيق الله تعاليٰ
نيڪي يا احسان ڪرڻ وارن
کي دوست ٿو رکي
اِنَّ الَّذِيْنَ آمَنُوْا وَعَمِلُوْ
الصَّالِحَاتِ (١٠) قرآن مان (٢
سورة) يعني تحقيق جيڪي
ايمان ٿا آڻين ۽ چڱا ڪم ٿا
ڪن (تنکي بهشت ۾ جاء
ملندي)
اِنَّ الَّذِيْنَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِيْنَ (١٠)
قرآن مان (٨٥ سورة) يعني

تحقيق آهي مومنن جي
آزمائش ولڻ لا

إِنَّ الَّذِيْنَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ
لَهُمْ مَغْفِرَةٌ (١٠) قرآن مان (٦٧
سوره) - يعني تحقيق جي
پنهنجي رب کان ڊڄن ٿا
تنهجي لاء بخشش آهي

آندوهيان (٢) اندوهه اُنهنکي
ڏکر ڏين کي

إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُوْنَ أَجْرُهُمْ
(١٠) قرآن مان (٣٩ سوره)
يعني تحقيق صبر ڪندڙن
کي اجر يا انعام ملندو

اوڇڻ (٥) مٿان ڍڪڻ جو
ڪپڙو - چادر

اوچو (١) عاجز - نر ٻاجهي
سگهندڙ - منجهيل - حيران

وسر (٧) اڻ هوند - مصيبت -
ڏکر

اونائڻ (١) ٻڌڻ - قبول ڪرڻ
زاري ڪرڻ - منت ڪرڻ
(٣٠-٣)

اوير (٧ بيوقت - آڌي رات
جو

ب

باجهارا (٢) باجهه يا رحم اچڻ
جيڙا

ٻجهارت (٩) ڳجهارت ٻرولي
معني ڳالهه

ٻرندي ٻن ٻڌڙي (١) وجهدي
منن ٻڌي

ٻرو (٢) تپ - اندر جو جوش
(١-٢٢)

ڀهڳڻ (١) گهٽڻ ۽ جڳن گڻن
وارا - نيڪ - چڱا - احسان
ڪندڙ - بهادر (٣١-٨)

پ

پٽ پيچي (١) پردي ۽ ڍڪڻ
پرميرمان - اندران ڪڍي
ٻاهر ڪيو

پِڙڪ ڪرڻ (٩) پڙڪڻ - زور
سان پرڻ

پوڳُ (٧) کاڌو - طعام - لذت
چرچو

پوڳيي (٢) خوش ٿي - راضي ٿي

پُون (٤) جاءِ - وهڻ جو هنڌ

پيڙ (٩) ڪام - سُتَ - گوڙ -
سوڙهه (٥-٢-١) گهرج

پينگ (٩) سُمها - سُکتا - سواءِ
ڪنهن سامان جي

ٿ

ٿابع (٤) تابعدار - فرمانبردار
مريد

ٿاڙ (٧) تاڙي

ٿاڙي هڻڻ (٧) هڪو انجام
ڪرڻ هڪو لهراءِ ڪرڻ
جنهين وري نه ٿوري

ٿاڪڻ (٢) (٣) ڇڏڻ - ترڪ
ڪرڻ

ٿائب (٤) توبهه ڪندڙ (٣٠-٣-١)

تحقيق (٥) حقيقت - حق چوڻ

تڏو (٤) فرش - منزل - مڪان

تَرْڪُ الدنيا وَاجِبٌ (١٠) حديث
يعني دنيا کي ترڪ ڪرڻ يا
ڇڏڻ واجب آهي

تُسا (٣) تسيا - فاقا - بکون -
ڏکر (٤-٣) (٣٤-٢)

تعلق (٣) واسطو - ڳنڍ (٣٤-٢)

تَفَڪُّر (٥) فڪر ڪرڻ - ويچار
خيال ڄمائڻ

تَڪبُّر (٥) هٺ - وڏائي

تَڪْبِير (٥) الله اڪبر چوڻ
(يعني خدا وڏو آهي) (٣٠-١)

ڳندون پائڻ (۴) چڪي هلائڻ
چورڻ جنهن بازيگر ٻعلين کي
چوريندا آهن
ڳوشو (١٠) سمر - آڏتو
ڳيرت (۴) مددن جي زيارت
جي جاء

ٽ

ٽڳو (۹) ڏاڳو
ٽوڙڻ (۴) ڇنڻ - ڀڃڻ

ث

ثواب (٣) اجر- ٻج (گناهه جو
ضد)

پ

پاڇي (٧) ٻچت - باقي - آڏتو
پاريان تو (٨) تنهنجي ڀارڪان
تنهنجي طرف کان
پاسيان تو (٨) تنهنجي پاسي
کان - تو وٽان
پاڻ (١) خودي - هستي
پٽوڙڻ (٢) رلائڻ - هلاڪ
ڪرڻ
پڇڻ (٨) ونڻ - پوڇڻ
پرپارڻ (۴) حڪم ٻجا آڻڻ -
رسم پوري ڪرڻ
پروسي (١) پروستي - رهاڪو
نپڊل - رسم وارا - مسافر -
پريا ٽين (١) صلاح مصلحت
ڪن - حال اورين (پرياڻڻ)
پسماندي (۹) پٺ تي رهيل -
پوء تي پيل (ٻازستي) پا(ماندي
پس = ماندي ڏس)
پسين (۹) پسن - ڏسن - ڏگهو
پسينو
پنجئي ڪن پورا (١٠) پنجئي
وقت عبادت جا ادا ڪن

پنج ڪٽي (٢) بکيا - بيکر)
خيرات - در در تان ڪٽان
ڀلاڃن قسمن جو آن - آن جي
لپ يا مٺ

پِنڊُ (٦) ٻارڻ - جند - ھنھنجو
نفس

پھچڻ پارڻ (٤) برابري ڪرڻ
وغيره

پُھُر (٧) ماڻھو - خَلق

پيتم (٩) پريتم - دوست -
محبوب

پيٺا (٦) پيھ ۾ - اندر ۾

پيٺا (٦) گھڙيا - داخل ٿيا

پيين (٦) جوڙن يا تلاءَ ۾

پيٺائو (٦) ھندڙ

پيٺُ (٦) اندر نيڻ - ھضم ڪرڻ
- اندر ۾ حل ڪرڻ

ق

قُنچُ (٧) وڪ - چير - جھڪ -
جاڪ

قُرھي (٥) نرمي - ھلي - لاکي
سبق پڙھڻ جي

قوگ (٣) قر - ميوو - اور - گُل
ترجو دڪڙو مشھور وڻ
(٣١-٨)

قوگي (٣) قوگ جھڙا - سکڻا
ڪُل جھڙا جنھن ڪو ہ مغز نہ
ھجي - ڪوڙا

ج

جَاتَ - جاتا (٢) زيارت (٢١-٥)
(٣٣-٦)

جاتَ (١) زيارت لاءِ - زيارتي
تيرٿ ڪندڙ

جاڙُ (٩) اجايو - مفت - بي سبب
غير واجبي (٣٠-٣)

جاڳُو (۸) مجلس ڳائڻ جي - جاڳڻ - بيداري

جاڳُوتا (۲) (۵) (۹) رسا جي ناٺگا فقير مٽي کي پڌ ندا آهن داق جا ڏاڳا

جامِع (۵) وڏي مسجد جنهن ۾ جمعي نماز پڙهندا آهن- مسجد

جاميرِ (۴) شهر جو نالو - اجمير (۹) تيرٿ جي جاءِ - ناني- دوارڪا

جاندي (۹) ويندي (سرائڪي)

جَبرُوت (۵) سلوڪ جي ٽي منزل مطابق حقيقت جي

جبروتي (۹) جبروت جي منزل کي پهتل

جُڃِ (۹) ڏڃِ

جُڏا ريئُن (۶) جڏال - بي عقل ناجاق

جُڙائُن (۲) سامان پڌ ڻ - شيون

جڙڻ يا گهڙجڻ

جُز (۱) جزو - ڀاڱو - ذرو (ڪُل جو ضد)

جُزاءُ (۱۰) عيوضو - بدلو - انعام

جُزائهم عِندَ رَبهم جَنا تِ عَدْن

(۱۰) قرآن مان (۹۸ سوره) يعني هنن جو عيوض سندن رب وٽ بهشت جا باغ آهن

جُزو (۱) جزو - ڀاڱو - ذرو (ڪُل جو ضد)

جس (۲) شاباس - آفرين

جسو (۵) جثو - جسم - بدن

جُڳاٽي (۱) جوڳ ڀڄائڻ لاءِ

جَنجير (۵) زنجير - حجاب- پردو

جندا (۴) اي جدد . اي نفس اي جسم - زنده - جميرو - انسان - هندو

جُنگ (١) بهادر - جوان مڙس-
مڪڙي قسم جا فقير (٢٠-١)
(٥-٢١) (٢٤ ٣) (٣٦-١)
جُنم (٩) حياتي - گذران (٣١-١)
جُنين (٩) ماءُ جي پيٽ ۾ ٻار-
گڀ (عربي)
جُوتا (٣) ڪوڙا (هندستاني)
(٢٣-١)
جوپُ (٦) مُڻو - گهٽو - حال
ڏاڍو
جوڙُ (٨) سِٿ - قطار - جماعت
مجلس
جوڳو (٢) لائق - مناسب - پورو
جڳائيندڙ
جها (٢) جيها - جهڙا
جُهارُڻ (٦) پُوڄڻ - سلام ڪرڻ
خيرات ڪرڻ - خيرات گهرڻ
منگڻ (٢٤-٣)

ج

جاڻائون - جڻائون (٢) جڳون
وٿيل وار
جُراتجڙ (٢) جيري يا ٻاهر
سڙڻ يا لهسجڻ
جِندڙو (٧) جندڙو - جند -
جسم - ٻاڻ
جوڙڻ (٢) وٽڻ

جه

جهيڻيءَ جهيڻ (٢) آهستو آهستو
مانو - ٿورو ٿورو ڪري

چ

چاٽَ (٨) جيڪي جٽائجي -
لذت - سواد - عشق يا سورن
جو سواد
چارو (٩) رستو
چاڙهالو (٩) أيرڻ - جڙهڻ

چُرخ مارڻ (٩) ڦيري ڏيڻ - خيال ۾ خودي وڃائڻ - هٺ وڏائي ترڪ ڪرڻ

چُرڻ (سورن جو) (٦) سورڪاڻڻ سور سهڻ

چُقمق (١٠) پٿر جنهن مان لوهه هڻڻ سان باهه نڪرندي آهي

چُڪر (٣) (١) هڪڙي قسم جو گول وڍيندڙ هٿيار

چمڙا (٣) (١٠) چمڙي جا ٽڪر - ڪمربند - چمڙا پٽا

چوڙو (٢) چيلهه کي ٻڌڻ جو ڪپڙو - لنگوٽو

چُورا (١٠) چُور - پُرزا پرزا

چُوگان (٣) ميدان (٢٥-١) (٣١-٥)

چونچو (٨) اکر پُوتپيل - چُچو مڪڙي وانگي بند تيل

چيلو (٩) مريد - شاگرد - گروهه جو چاڙتو

چيلهيو (١) ڪمربند - چيلهه کي ٻڌڻ جو ڪپڙو يا پٽو

ح

حال (١) محويت جي حالت - وجد جي حالت - حقيقت

حَرم (٢) ڪعبي جو گهر - زيارت جي جاءِ - حضور

حِسُ (٩) ڄاڻ - ڄاڻ سان معلوم ڪرڻ جي قوت - حواس

حُسيني (١) هڪڙي قسم جا فقير

حِلم (٨) تحمل - صبر - بردباري

جادو (٣١-٦)

خ

خادم (٧) خدمتگار - مريد

خاطي (٣) خطا ڪندڙ - گنهگار

خرموسيٰ صَعِقا (٥) قرآن مان
(٧ سورة) يعني حضرت موسيٰ
بيهوش ٿي ڪري پيو
خُشنود (٩) خوشنود - خوش -
راضي
خَشيَت (١٠) ڊپ - ڊڄڻ
(عربي)
خُفي (٩) ڳجهه - اندر
خَمر (٩) شراب - مستي محبت
جي - عشق
خواندي (٩) پڙهيل (پارسي)
خوشنود (٩) خوش - راضي
خُوءِ (١٠) عادت

د

دائرو (١) مڪان - دُئار
دَرِتي (٢) اندر ٿي - اندر
گهڙي - دل - اندر
دَرو (٩) رستو - لنگهه - جهلن

جي ڏڄ وارو رستو
ڏُکيا (٩) ڏکي - ڏکر وارو -
دردمند
ڏنگ (٩) حدّ - نشان - رستو
ڏنگ ڏڙو (٩) زمين تي پير
هڻڻ - ٽپڻ ڏنگڻ - ڏڙها
هڻڻ
ڏُني (٩) دنيا
ڏُوارڪا (١) هندستان ۾ هڪڙو
شهر هندن جي تيرٿ جو
ڏوڳ (٢) ڏوغ - ڏونرو - ڏڳها
گوشت جو ٽڪر - گوشت
ڏُهي (٢) ڏُهُ - ڏونرو - ديهي
جسم - بدن

ڏ

ڏاٽي (٢) ڏاٽيون - ٻگل آن
يا جانوره جي ٻوجا محل هندو
ماڻهو چڙهيندا آهن
ڏڙڪيُون (١٠) گوڏڙيون

ڏوتيا (٦) ڏوتيون - لنگوٽا

ڏوپ (٣) (٩) واس ڏوپ جهڙن ٽر گگر لوبان وغيره

ڏوڏا (٥) ٽانڊا - باهر باريندڙ - ڏنو ٻرندڙ

ڏوڏاٽي (٩) ڏوڏن وارا - باهر ٻارڻ وارا

ڏ

ڏکڻ ٿيڻ (٢) سينگار جڻ - ظاهر ٿيڻ

ڏنڊ (٩) سگهڻ جي فقير وجائيندا آهن - ڏنڊا - ڏڪا

ڏها (٩) ڏينهان مهند ڏها = مهند ڏينهان يعني آخرت يا قيامت جي ڏينهن

ڏهڪڻ (٩) ڏڄڻ

ڏيٺيارا (٩) ڏيٺ وارا - ملاقاتي دوست

ڍ

ڍانگ (٢) (٣) غفلت - ماڪ جا صبح جي مهل پوندي آهي جڏهن ماڻهو کي سستي گهٽي ٿيندي آهي - سست - ڍلي

ڍانگ ڍري (٢) (٣) فجر جي وقت - سج اڀرڻ مهل - ماڪ جي مهل

ر

رام (٢) هندو کو خدا جو نالو

رامڪلي (٩) راڳڻي يا سر جو نالو

رُباعي (٥) اصل چئن مصراعن جو شعر - معني گجهارت - مخفي ڳالهه

رُبُود (٩) ڪسيل - ڇڪيل - ميرايل - ٻاليل (پارسي ربودن)

رتين - مزلهين (٧) رڱيلن پٽڪن وارن - رت جي رنگ

جهڙن ڀلڪن وارن
رُجات - رجعات - رجوعات
(٧) رجاعت - آمدرفت ماڻهن
جي (عربي)
رَڄُ (٨) ڍؤ
رُجهَڻُ (٩) مشغول ٿيڻ - رُڌل
رهڻ
رُخصت (١) موڪلائڻ -
موڪلائي جو وقت
رِدا (٥) چادر (عربي)
رُضا (٥) قضا - تقدير - راضي
ٿيڻ - رب جي خواهش تي
خوش رهڻ
رَضيَ اللّٰهُ عَنهُم وَرَضُوا عَنهُ (١٠)
قرآن مان (٥ ۽ ٩ سورة) -
خدا انهن مان راضي آهي ۽ هو
ساڻس راضي آهن
رُلا (٩) وڏيون رليون - گودڙا
رُڻُ جُهڻُ (٩) آهستي ڳالهه ٻولهه
رُس رُس - گفتگو - آواز-
ٻولي (٥-٢-٤)
روچي (٩) روزي - رزق -
حاصلات
رَوِش (٥) هلت چلت - چال
روڳ (٧) مرض - بيماري -
خلل - خراب ڪم
رَوَن (٥) وڄن (بلوچڪي)
ريگڙيارا (٦) رڱ يا واريءَ سان
ڀريل - ڀوتيل
ريگڙيارا (٦) چيلهن گودڙين ۾
دلقن وارا - فقير

ز

زاهد (١) پرهيزگار - خدا پرست
زُود (٩) جلد (پارسي)
زهد (١٠) پرهيزگاري -
خدا پرستي

س

سامڙيا (۳) اي سامي

سانپيڻ (۸) ملهائڻ - پورو ڪرڻ - سنڀالڻ - ڏسڻ - ڏلهه ساندڻ

ساهڻ (۲) سنبرڻ تيار ڪرڻ سامه ڪٽڻ - چڪڻ (۲۱-۷)

سُپيرئي (۱) سوڀرئي

سَتر (۱) پوش - ڍڪ - پردو - اوگهڙ ڍڪڻ جو ڪپڙو - چيلهه کي ٻڌڻ جو ڪپڙو

سَتگُر (۳) مدد ڪو نالو خدا جو - سچو مرشد

سِتائون (۲) سامان - اسباب

سپاهي (۳) جوڳي - جي سپاهين وانگي سر ترڻ تي رکيو وتن

سُڌائڻ (۲) حرص جرڻ - سڌ وارو ٿيڻ

سَرتاج (۲) مٿي جا چٽ - سردار

سِرو (۱) سنڌ جي اتر جو ملڪ پنجاب

سَرو (۹) رستو - مٿو - نشان

سَرير (۸) جسم - بدن

سَرين (۱۰) حاصل ٿين

سڪيا (۹) سڪي - سڪيو - سڪ وارو

سڱَ (۳) واسطا - تعلقا

سڱڙيون (۱) سڱيڙن (۹) ندڙا سڱ جي فقير ڪٽندا آهن - سڱ جي جوڳي وڄائيندا آهن

سَل (۷) سوراخ - ڦٽ - زخم (۵-۲-۳)

سُلاءِ (۳) سُٽاءِ - ٻُڌاءِ - سَل - ڏسُ ڏي

سُلتائون (٢) ڏسيائون - ظاهر ڪيائون - سليائون

سُلوڪ (٩) تصوف - حق ڏور ستو طريقت

سماع (٢) راڳ - گائڻ (٣٣-١)

سُماء (٥) سمائي - نهي - ڳجهائي

سُفانُ (٩) وهنجڻ هندن جو - غسل ڪرڻ

سُفرو - سُفرا (٢) خوش - سرهو
(٢١-٥) (٢١-٩) (٢٥-٣)
(٢٨-١) (٣١-٢) (٣٤-٢)

سُنڪڻ (١٠) ڏچڻ

سُنڪ - سنڪي (٣) ڪوڏ، جو هندو فقير وڃائيندا آهن
(٢١-٨)

سنگت (٢) سنگت - جماعت

سُنگا - سُنگها (٣) حمل - هيت هار جي نسرڻ جي جاء - سنگ سانڍڻ - گڏ

سُوائي (٢) جڳي وائي وارا - جڳي ٻولي وارا

سُورا (١) سور

سورَ سُبحان (٦) سُبحان جي تسبيح - سبحان جو وظيفو

سوڪ (٢) خوش

سُوئيتا (٦) سُوء ڪندڙ - ماتم ۽ غم ۾ گذاريندڙ

سويساهيا (٩) جڳي ويساهه وارا

سُهاڳي (٧) سُکيا - خوش

سَهَڄ (١) سينگار - سکر - سهج
(٣٥-١)

سَهڙڻ (١٠) رهڻ - گذارڻ - آرام وٺڻ

سُهَنڌ (٩) جڳي جاء - سهڪندڙ هنڌ

سِيرُ (٥) ٻيلو - سچائي - استقامت - ڏيڍ

سير (٧) رستو - واٽ

سيلهي (٩) (٤) ڏاس جو رسو جو فقير مٿي کي ٻڌندا آهن ڳاني جانورن جي ڳچي جي

ش

شَرع (٧) شريعت - شريعت جو حڪم - انصاف (٣٠ ٤)

شريعت (٥) سلوڪ جو پهريون درجو جنهن خدا جي حڪم ۽ محمدي شرع تي هلڻو آهي، مطابق ناسوت جي

شڪر (٤) بيت (پارسي)

شمشير (٤) ترار (پارسي)

شومت (٩) شامت - شومي - خرابي - سزا

ص

صابري (٨) صبر وارو - ڏکن تي صبر ڪندڙ

ض

ضلالت (٠) گمراهي (٣٣-١)

ط

طلاق (٥) زال کي شريعت موجب ڇڏي ڏيڻ - نڪاح جي بند کان آزاد ڪرڻ

طلبُ اللہ قَبل کلّ شَيِ (٥) خدا جي طلب سڀني شين کان مقدم يا اڳي آهي.

طلبُ اللہ کلُّ فريضتہ (١٠) خدا جي طلب سڀني فرضن جو مجموعو آهي يعني اُنهي ۾ سڀ فرض اچي ٿا وڃن

طُورسينا (٥) جبل جو نالو جنهن تي حضرت موسيٰ خدا سان ڳالهايو

ع

عارِف (١٠) معرفت وارو - خدا کي سڃاڻندڙ (٣٠-١)

عَدم (١) نيست - نابودي (٢١-٥)

عرفان (٥) معرفت - خدا کي سڃاڻڻ

عَلي - عَلي شاھ (١) مولاعلي مشڪل ڪشا (٢٤-٣)

عليءِ جو ميدان (٩) حضرت عليءِ جو خاص گُڻ يعني فقر فاقو - بڪر انھجو خاص رستو يا پيروي

عين ٿيو (١٠) معلوم ٿيو - ظاهر ٿيو

غ

غَبي (٩) موڳو - نادان (يعني اي غبي)

غنود (٩) آرام - ننڊ (پارسي)

ف

فاني (١) فنا ٿيندڙ - نابود ٿيندڙ واصل باالله (٣٠-١)

فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيْد (١٠) قرآن (٥٠ سورة) پوءِ اڄ يعني قيامت جي ڏينهن تنهنجي نظر تمام تيز آهي -

فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ (٥) قرآن (٥٣ سورة) يعني پوءِ هو (يعني حضرت صلعم معراج وقت) خدا کي ٻن ڪمانن جيترو ويجھو ويو بلڪ انهيءَ کان به نزديڪ (٢٤-٢)

فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُوْن (١٠) قرآن مان - يعني پوءِ جن لاءِ آهي اجر نهايت گهڻو

ق

قَال (٢) گفتگو - زبان سان ڳالهائڻ

قبلہ نما (٥) ننڍڙو اوزار جو قبلو ڏيکاريندڙ آهي

قتلام (٦) قتلعام - قتل - ڪهڻ مارڻ

قُربُ (٤) ويجهڙائي - نزديڪي (بُعد جو ضد)

قضائي (٩) اتفاق سان - ڪڏهن ڪڏهن - ڪنهن محل

قُل هُوَاللهُ اَحدُ (١٠) قرآن مان (١١٢ سورة) يعني چؤ تہ خدا هڪڙو آهي

قُل هُوَ الرَّحمٰنُ آمنّا بہٖ (١١) قرآن مان (٦٧ سورة) يعني چؤ تہ خدا رحم ڪندڙ ۽ مهربان آهي ۽ اسين سان سڀ آهن آمي

قنديل (٢) زنبيل - ڪچڪول ڪشتو يا پيالو فقيرن جو

قيام (١) قيامت - قهر - بيهڪ استقامت

ڪ

ڪابُول (٢) ڪابل شهر

ڪابولي (٢) ڪابل جا - ڪابل ڏي ويندڙ

ڪاپَٽ (٣) جوڳي فقيرن جي هڪڙي ذات

ڪاپڙي (٣) جوڳي فقيرن جي هڪڙي ذات (٣٤-٢)

ڪاچوٽي (٩) ڪپڙو جو فقير ڪچ وٽان يا اوگهڙ تي ٻڌندا آهن - لنگوٽو

ڪاراٹيا (٦) ڪارا ٿيا - ڪارا ٿيا مڃهان

ڪارنيان (٦) ڪارن مڃهان

ڪارهين ڏينهن (٢) بارهين ڏينهن

ڪاندار (١) ٻنيءَ جي ڪندي وارا - جانور

ڪَبي (٦) ڪهي - ڪڏهن

(هندستاني ڪپهي)

ڪَتڻ (١) ڪت ڪتان ڪرڻ فڪر يا ڳڻتي ڪرڻ

ڪَٽ (٩) چيز متاع

ڪچڪول (٢) ڪشتو - پيالو دريائي ناريل جو، جو فقير پنڻ لاءِ کڻندا آهن

ڪُرا (٢) ڪوڙا

ڪُرت (٢) خوشي

ڪَرَم (٢) نصيب - قسمت (٢٥-٤)

ڪُرْم (٨) ڪرم سان - نصيب سان

ڪِرِّچ (٢) گند ڪچرو - ڪکر ڪچر (٢١-٦)

ڪَشا (٧) ڇِر جا ڀتا - رسا

ڪَڪَر (٣) وڏ - جهڪ - جير

ڪُلَ (١) (٩) سڀ (جزو جو ضد) پور - همه - خدا (٣٠-٣)

ڪلات - ڪُلات (١) ڪُلال مست - ري محبت - دوستيءَ جا ڪوڙا (٣ نـ ٣)

ڪلپتي (٢) ڪاوڙيل - خيال وارا

ڪُلڪڻ (٤) ڪلپڻ - بدخلقي بدعادت

ڪُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ (٤) قرآن مان (٥٥ سوره) سڀ جيڪي زمين تي آهن سي فنا ٿيڻ وارا آهن

ڪملا (٩) ڪڪو - پيالو (يا ڪم لاءِ) ڪومل - محبوب

ڪَنَ ڦَتَ (٣) جنهجا ڪن ڦاٽل آهن

ڪن ڇير (٣) جنهجا ڪنَ ڇيريل آهن

ڪَنَ ڏار (٣) جنهجا ڪَنَ ڏريل ٽڙيل آهن

ڪُنَ ڪَٽَ (٣) جنجا ڪَن ڪتيل يا وڍيل آدمي

ڪُنوتيا (٣) ڪن وڍيل - جوڳي فقير

ڪوجهو (٦) (١٠) بد شڪل - ظاهري خراب - گدلو

ڪورائڻ (٣) ٽوپائڻ - وڍائڻ

ڪُويساهيا (٦) بي ويساهيا

ڪِها (٢) ڪيها - ڪهڙا

ڪُهَنَڊ (٦) خراب هنڊ - رتي هنڊ ڪنهين هنڌ نه - لامڪان

ڪِيڏان (٦) ڪهن ڪان

ڪِيفو (٣) (١٠) ويرو ڍ - ڪاوڙ مستي - خودي - هٺ

ک

کهائي (٥) رُئازي - رنجائي

گدا (جمع گدائون) (٢) (٣)

(٦) (١٠) پيالون - جهنيون

کُڏيون (٣) ڄهرا - ڪوليون اوطاقون

کُوڙ (٨) ڏکُ - ڏمر

کُوڻ (٣) طرف - پاسو - ڪنڊ

کِيڻن (٧) خوشي - خيرعافيت

گ

گاڏها (٣) گڏهه جا - گڏهه جهڙا

گُبري (٣) (٣) (٧) (٦) گودڙي - پراڻا ڪپڙا

گهيا (٨) هليا

گدا (٢) گدائي - پِنَ

گِراهه (٣) گرنهن - لقمو - گاڏر - ماني - ٽڪر

گرداب (٥) ڪُن - اوڙاهه

گردانڻ (٥) قري اچڻ - معلوم

ڪرڻ - واقف ٿيڻ - سمجهڻ
پروڙڻ

گُر - گُرو (۲) هندن جو مرشد

گِروان (۲) گريبان - پهراڻ جي
اندر - اندرم

گلوبند (۱۰) ڳچي کي ٻڌڻ
جو ڪپڙو

گُن (۲) فائدا

گِندا - گِندي (۹) رلي - ڪٿي
ڪدا يا جهڙي

گُندي (۹) ڪپڙو

گنگا (۲) هندن جي پاڪ ندي
(۲۱-۸)

گُنگاٽي (۴) گنگا فقير جي نڙ
ڳالهائين

گودڙ (۹) ڏي گودڙي

گودڙيا (۲) گودڙي وارا -
صوفي فقير (۳۱-۱۱)

گورگداڙ (۷) جوڳين جو وڏو
مرشد

گوءِ (۴) گفتگوءِ - گفتار -
ڳالهائڻ

گٿي (۲) وئي - گذري
(هندستاني)

گيانُ (۵) علم - معرفت (هندڪو)

ڳ

ڳاڙ (۷) ڳڙي - وسي

ڳاڙهه (۷) لعلائي

ڳُنڊڻ (۱) واس ولڻ - بوءِ
ولڻ - سڳند ولڻ - سڳهڻ -
گولڻ

ڳُنڍڻ (ڳالهه ۹) ڳالهيون
ياد ڪرڻ - اورڻ

گهه

گهَرَ (۵) سستي - غفلت -
موڳائي - آرس

ڳهاڻ ڳهڙڻ (١٠) صورت بڻائڻ جيئن سونارا ڪندا آهن - تجويز ڪرڻ - رٿ رٿڻ

ڳها لهار (١) ڏورو وهت جنهجي ڳهڻ يا ڳهڻ ٽيون پڌيون آهن - ڳهڻ

ل

لا تعرڪ ذرة الا باذن الله (١٠) قرآن مان هڪڙو ذرو به خدا جي حڪم کان سواء نٿو چري

لُڪ (٣) بيشڪ - ضرور (١-٣-٧)

لاڳي (٧) لڳي

لا مقصود في الدارين الا هو (١٠) حديث يعني ٻنهي جهانن ۾ الله کان سواء ٻيو ڪو به مقصد يا مطلب ڪونهي

لاهوت (١) سلوڪ جي چوٿين منزل مطابق معرفت جي - ذات الاهي

لاهوليڪو (٨) لاهوت جو

لاڪن هنڌ ڙي (١) زبردست ڪندڙ - ميٽ ڪندڙ - جيتيندڙ

لا يفوت ولا يموت (١٠) حديث نڪي فوت ٿئي ٿو نڪي مري ٿو

لب (٧) ڪر - طمع - موڙي نقد - روڪڙ

لقا (٢) نظارو - ڏيکاءُ - اسرار

لڪا (٢) جبل لڪا جو

لڪر (٩) ذرو

لڪر (٩) ماندائي - درماندگي فڪر - انتظار - ڳڻتي - ذڪر

لڪڻ (٩) لڳا هو دنيا جو - حجاب - پردو

نمي (٥) جهڪي - نماڻائي -
نياز يا تواضع ڪري - لمبي
ڏگهي

لن تنالوا البر حتي تنفقوا مما
تحبون (١٠) قرآن مان (٣ سورة
يعني اوهانکي ڪا بہ چڱائي
حاصل نہ ٿيندي جيسين ڪ
اوهين انهي مان خرچ نہ
ڪندو جنهنکي دوست ٿا رکو

لنگ (٢) لانگوٽو لنگ ڍڪڻ
جو ڪپڙو

لوڙڻ - لوٽڻ (٣) لٽڻ - ڳولڻ
پيڙڻ - خرچڻ - صرف ڪرڻ
بخش ڪرڻ (٢١-٦)

لوڙا (١) فرياد - دانهون -
(لوڙائو بيت انهيمان نڪتل)

لينگ - لينگهہ (٩) ليڙ - ڦاٽل
ڪپڙي جو ٽڪر (٢٢-٣)
(٣٥-٢)

م

مانَ (٨) ماڻُ - احسان -
ڀلائي

مَا زاغَ البَصَرُ وَ مَا طغيٰ (٥)
قرآن مان (٥٣ سورة) يعني
نہ نظر ٿڪي ٿي ۽ نہ نافرماني
ڪيائين

ماڳون (٥) منزلو ماڳ -
منزلي منزل - منزلي جاءِ

ماهہ (٣) چنڊ - چانڊوڪي -
رات (٢١-٩)

ماءِ (٩) ماڳ - جاءِ - جڳهہ -
جاءِ ڄاءِ

مِتَ (٠) ماري

مُڃ (٩) نوڙي - سُڻ جنمان
ڪتي رسا جوڙيندا آهن

محراب (٥) مسجد ۾ قبلي
واري پاسي ۾ ڪمان جتي
امام بيهندو آهي

مُخلوق (٧) خلق - ماڻهو
مُدّعا (١٠) مطلب - مراد
مُراقبو (١) خدا ڏي دل حاضر ڪرڻ - خيال بچائڻ - تفڪر ڪندي ميٽ جهڪائڻ
مِڙڻ (٣) ملڻ - گڏ جڙڻ
مَڙهي (٣) هندو فقيرن جو تڪاڻو - مڪان - دائِرو
مِسُ (٩) (پارسي) ٽامو - ڪوڙي يا مٺي ڌاتو جنهن ۾ آلايش يا ميل هجي ۽ جنهنکي ڪيميا سان ڦيرائي سون يا چاندي ڪرڻو تئي - گڏ جڙڻ حل ٿيڻ
مُسُ (٩) اچ
مُسُهو (٧) مسو - پاڻي سان هٿ پيري مٺي يا پيرن تي لائڻ (جمع مسها) (٣١-٩)
مُسلمَ (٦) سونپيل - حوالي

ڪيل - خلاصي طرح ڏنل
مقالان (١) مقال ڪان - گفتگو ڪان يعني آلست ڪان
مُلاقي (٣) مليل - گڏيل - ملاقات ڪندڙ
مُلحد (١) بيدين - خدا کان ڦريل
ملڪوت (٥) ملوڪ جي ٻي منزل مطابق طريقت جي
مُدهو (١٠) ڪتولو - ڪٽ - وڏي مداحي
مُندا (٣) (٣) ڪنگڻ - ڪاٺ جا داڻا يا چلا جي فقير هٿ جي ڪارائي ۾ وجهندا آهن يا ڪن ۾ پائيندا آهن
مَنْ عرفَ اللهَ ڪلَّ لسانهُ (٩) حديث يعني جنهن خدا کي سڃاتو تنهنجي زبان گنگي ٿي يعني سو ماٺ يا صبر ۾ رهيو

مَنْ لَهُ الْمَوْلىٰ فَلَهُ الْکُلُ (٩)
حديث - يعني جنهنکي مولىٰ
آهي تنهنکي سڀڪجهہ آهي

مَٽي (٨) مَٽيا - نور

مُونَا (٥) گوڏا

مُوءِ (٢) (٦) وار - چوٽا - چٽائون

مُهرو (١٠) مهارو- بردي واري کت

مُهندڙي (١) موهيندڙ

مُهيسي (١) (٧) مڪڙي قسم
جا فقير- جوگين جي مڪڙي
ذات

مهيتا (٦) ميت مليل - مڻون
ميتا= يعني جنجي مٿون ۾
ميت يا مٽي يا خاڪ مليل
هجي

مُهسَ (٦) نفس - شهوت -
نفساني خواهش

ن

ناٿُ (٢) ڏڻي - سردار - مرشد
جوگين جو گُرو (٢١-٣)
(٢١-٩)

نارُنسر (٣) نارائنسر- هندن جي
تيرٿ جي جاء هندستان ۾

ناري (١) نار يعني باهه وارا-
جنجي دل ۾ عشق جي باهه
هجي

ناسُوت (٥) سلوڪ جي پهرين
منزل مطابق شريعت جي

نانگا (١) هندو فقير - جوگي -
آديسي

نانهن (٩) نيستي - نابودي

نالي (١) جبل ۾ مڪڙي جاء
جتي فقير زيارت تي ويندا
آهن (٢١-٣)

ناهِ (٣) نيستي - نابودي

نَجيب (١٠) شريف - چڱي اصل نسل وارا (٣٣-١)

نِرالو (٩) آزاد - سڪٽو - ٻلڪل مجرد

نزاع (١٠) جهيڙو - جهڳڙو

نفي ڪرڻ (٩) نابود ڪرڻ - انڪار ڪرڻ (اثبات جو ضد) (٣٠-٢)

نمود ٩) ظاهر

نَنڍِ (٩) ناهر - نديان - گهر

نِنڊ (٢) رڙڻ - ٻڙڻ

نُوري (١) نوروارا - جنجي منهن ۾ نور هجي - جنجي دل معرفت جي نور سان پربل هجي

نيرانا (٢) سواء ڪاڏي جي - ٻکيا - سواء لذت دنيا جي

و

وَاذْڪُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ (٥) (٩) قرآن مان (٧ سورة) - يعني پنهنجي رب کي پنهنجي اندر ۾ يا دل ۾ ياد ڪر

واڳي (٧) واڳه

وَاللّٰهُ عَلىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِير (١٠) قرآن مان - يعني الله سڀ شيءِ تي قادر يا قدرت وارو آهي

وَاللّٰهُ غالبٌ علي أمْرِهِ (١٠) قرآن مان الله تعالى يعني پنهنجي امر تي غالب آهي

وَاللّٰهُ يَدْعُوا إلي دَارِ السَّلامِ (٥) قرآن مان (١٠ سورة) يعني ۽ الله سلامتي ۽ آرام جي گهر ڏي سڏي ٿو يعني بهشت ڏي

وَالْقدر خَيْرہ وشرہ من الله تعاليٰ (١٠) قرآن مان يعني سڀني خير ۽ شر جو لهراءُ يا مقرري خدا تعاليٰ کان آهي

واڳڻ (٩) مڙهڻ - جوڙڻ

وِچَٽري (١٠) وچولي - سڌين يعني صراط المستقيم

وَڍَ (٣) گهاءُ - درد - زخم (٢٢-١)

وِردُ (١٠) وظيفو - جيڪي ذڪر يا گهڻو يا ٿورا ٻل وقت تي پڙهجي

وَنَّ (١) رنگ - روپ - حالتون صورتون

وُرود ڪرڻ (٩) وارد ٿيڻ - پهچڻ - داخل ٿيڻ

وَلَ (٧) پوکر

وَلَسوف يُعطيڪ ربڪ فترضيٰ (١) قرآن مان - يعني ۽ سگهوئي تنهنجو رب توتي عطا ڪندو ۽ پوءِ تون خوش ٿيندين

ولڙ (٧) زمين پوکڻ - کيڙڻ

ولهو ويس (٩) غريباڻو ڪپڙن ۾ - ظاهري ۾ نماڻا ۽ ضعيف

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنسُ اِلَّا لِيَعْبُدُوْنَ (١٠) قرآن مان (٥١ سورة) يعني ۽ نه خلقيو آهي اسان جن ۽ انسان سواءِ انهيءَ جي ته عبادت يا بندگي ڪن

ويراڳ (٢) بيراڳ - مڪان حال جو (٣٢-٢)

ويراڳي (١) بيراڳي فقير - دنيا جا تارڪ

ويرناٿ (٣) جوڳي هندن جو وڏو مرشد - خدا

واڪ (٦) ويڪرائي - ڪشادگي کلاصو ميدان

وِيلُ (٥) فا قا - بکون

هـ

هاهُوت (٥) سلوڪ جي پنجين منزل لاهوت کان مٿي

هَٿِ (١) وٽ - اڳيان

هُدُو (٣) يعني دنيا، جا حديث موجب ڍونڍ آهي ۽ جنهن جا طالب ڪتا آهن

هُرڪيس (٩) هر رنگ جا - هري يا خدا جي رنگ سان رچيل

هَرنام (٦) هري جو نام - خدا جو نالو - هندو رستو خدا کي ياد ڪرڻ جو

هِنگلاج (١) (٢) (٣) (٣) جبل ۾ هڪڙو مڪان جتي هندو فقير زيارت لاءِ ويندا آهن (٣٣-١)

هِنگلور (٨) هنگلاج - هندو فقيرن جي زيارت جي جاءِ

هِنيار (٩) هيل - هن سال (اپر جو ضد) هڪل

هُوا (٢) حرص (پارسي) (٢١-٣)

هُوَاللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهّارُ (١٠) قرآن مان (١٤ ۽ ٤٠ سورة) يعني الله هڪڙو ۽ زبردست آهي

هِيار (٦) هيل - هن سال

ي

ياقُوت (١) موتي

يَرڪ (١٠) گناهه

يَهْدِي اللّٰهُ لِنُوْرِهٖ مَنْ يَشَاءُ (٣) (٥) قرآن مان (٢٤ سورة) يعني خدا تعاليٰ جنهن کي گهري ٿو تنهن کي پنهنجي نور

تائين رسائي ٿو يا هدايت
ڪري ٿو

٢٢- سر رِپ

ا

اَڱلا (١) عيبدار - گندا - ميرا
(٢٣-١) اگلي

آڱُور (١) شاخون - گونچ -
گُورن جا اُڀان

اندريون - اَندريون (٢) لوهر
جون ڪڙيون - ڪاري جو
گهپ يا اندريون مال تارن
جهڙو

اونون ڏيڙ (٢ اوتجڻ - زور
سان لڳڻ

اورا ٿو - اوراجو (٢) رنج -
راڙو - غم - مصيبت

اوڳاڻڻ (٢) موڳائي ڪرڻ -
غافل ٿيڻ

ٻ

ٻيٽ (٢) حال ڀائي - مَحرم -
سنگتي - همنشين

پ

پارا ٻو - پارا ليو (٢) پيغام -
نياپو (٢-٢٠-٤) (٩-٣١-١)
(١-٣٤)

پتانئي (٢) پٽ جي - ريشم جي

پوت (٢) پوتي - ڪپڙي جي
ڪنڊ - پلؤ

پُوتَ (٢) تڪر - داڻا - مٺڪا
ذرا ذرا

ج

جَڏَ (١) جُڏا - مَڏا - عيبدار
عيب

جڏونيين (١) جڏوين کي -
جڏن کي

جوين (٢) جواني

جهہ

جهالين ڪرڻ (١) ليلائڻ - زاري ڪرڻ

جهيڻو- جهيڻي (١) ماٺو- آهستو- مانو- گهٽ روشنيءَ وارو (٢٥-٢) (٢٤-٣)

ڇ

ڇُڙُ (١) هوش وارو- ريڊل - لڱيل - چُٽ - دلبو- لڳي

ڊ

ڏُنڪيا (٢) پڙڪيا - پريا

ڍ

ڍور (٢) ڍوري - ڍورياٽي جو - مڪان جو نالو

ر

راهُو (٢) مڪڙي سڃي ماڳهوں

جو نالو

رُهُون (٢) لٽ

ريٽ (١) درياهه جو ڪڇو- رهو

س

سَبَرُ (٢) گهٽو-مضبوط - سخت ڏاڍو- زور وارو (٢٨-١) (٣١-١) (٣١-٦)

سَيَرجڻ (١) ياد پوڻ

سَتَ (٢) مجلس

سَمَهُ (١) سمهه - ننڊ ڪر (٢٥-٣)

سورِيندل (١) سوريندڙ - باهه ڪيري ڪيڏي ڪاٺيون سوريندڙ

سُوڙَ (٢) سُوڙَ - رهائي - مٿان وجهڻ جو ڪپڙو

سُيون (٢) سُيُون

گ

گهرو (٢) گاديلو - گادي

گنجُ (٢) زالن جي ڍڪڻ جو چولو يا ڪپڙو

ڳ

ڳُر - ڳرھ (١) اندر - ڳجھ ڳوھ لڪ ڇپ ھ

ڳلي (١) گهٽي - ڪوچو

ل

لَڳهه (٢) ڦڙو - قطرو - سنهڙو مينهن يا ڪڪر

للاٽي (٢) مڪڙي ذات يا قوم

لوءِ (٢) ڳوٺ شهر (٣٣-١)

م

مُڄوني (٢) شوخ - بيهدو

مَڻ ( ) مڏيون - سامان - ٻاڙيءَ جي جڙيل گهر

مُنڪ (٢) ليوڙڻ - گڏڻ - ملڻ

ن

نار (٢) ڪوھ جي اندر پاڻي جو سيمو

نِي وهاڻي (١) رات گذري ڪان ٻوهه - ٻرپات - اُسر - فجر (٣١-١١)

و

وانجهي (٢) ونجھ وارو - ٻيڙي هلائيندڙ - ويران - وانجهي لٺ جنهن جي هيٺين ڇيڙي لوھ جون ڪڙيون وجهندا آهن يا ٻوري لٺ

ولڻانِ (٢) منهنجا وڻ - منهنجا ڏورايا - منهنجا طعنا

٢٣- سر ليلا چنيسر

ا

آچاڙ (ا) نبيرا - فيصلا - ڪم افعال

آرِ (ا) ڏڏ - انگل - ماٺو

آزِڻ (ا) التجائن - آزڪڻ - وچھر وجهڻ يا آڏِن (ڪارون آزڻ = نياز ڪرڻ - واسطا وجهڻ - منت زاري ڪرڻ

آسائبو (ا) آسانگو - آسرو - اميد - انت

آسُر (ا) آسرو - اميد

آگهُ (ا) آگهُ - اجهو - آسرو مُهندار.

آياڳو (ا) اياڳو - خراب

آتِ (ا) گهٽو - گهٽا (٢٧-١) (٣١-٧) (٣١-١١)

آڱليُون (ا) ميربون - مديون عهبدار

اڳليُون (ا) اڳيون - پهرون زالون

اوچيون (ا) ڪمينيون - عاجزون - حيران

اولا (ا) ڏڪ - آجها - ٻڪا - ٻنگا - ڏکر - شر

اوڻُت (ا) اڻ ٻٽت - ناسازي ڏماڳ

اُهاءِ - اُهائي (ا) حال اورڻ قصو وري وري ڪرڻ - ڳالهه ڪرڻ

اُهنڊڙ (ا) وگهو

ب

بالاڻ (ا) نندپڻ - ننڍي وهي جواني (٣٢-١)

ٻانهورتا (ا) ٻانهن جا زيور - ٻانهرڪيون

ٻه رنگو (ا) ٻن رنگن وارو - تورن مڪرن يا تجويزن وار

ٻوڪُ (ا) ٻوءِ - حسن - سونهن (جنهن وٽ ٻوڪ ٻو آهي)

ڀ

ڀرڻ (ا) راضي ٿيڻ - گهمڻ - ڦرڻ - موٽڻ (۲-۳۱)

ٽ

ٽامِري (ا) رتي - ڪٽوري - پيالي

ٽَڪِڻ (ا) چڪ ناڻ ڪرڻ - وزمڻ - اجائي هلت ڪرڻ

ٽِهُمر (ا) تيهر - تِهن وير - انهي وقت - تڏهن

ٺ

ٺِرَڪِڻ (ا) ٺِرڪڻ

ٺِرڻ (ا) ٺِرڪڻ - ٺگرڻ - ڀِرڻ

پ

پارُ (ا) پاسي - پاسدار - طرفدار

پَت (ا) وفا - ويساهہ - اعتبار

پرِڻِ (ا) سفارش ڪرڻ - پارت ڪرڻ - سونپڻ

پوجا (ا) پونجا (ا) ڏنگا

چ

چاڪ (ا) چاتر تر - پانهر تر

چَنيسر (ا) چام جو نالو جنهنجي زال ليلا هئي

چَوُرنگ (ا) جنهن رنگن وارو ڏاڍو پڪر گهڻن مڪرن يا ٽهوڻن وارو

ڏ

ڏَادلي (ا) لاڏلي - پياري

ڏامڙو (ا) ذات چنيسر

ڏاڪ (ا) داغ

ڏَس (ا) پيرو - دفعو

ڏَسِت ڪرڻ (ا) هٿ آڻڻ -

ٻڌڻ ۾ وس ڪرڻ

ڏڪ (١) اوسيئڙو - انتظار - اشارو
خبر

ڏيرڏار (١) وڏيرو - ڳوٺ جو
ڌڻي - سردار

ڏيهون (١) لشڪر

ڍ

ڍڪارو (١) ڍڪاريندڙ - ڇڪيندڙ
مڪروارو

ڏ

ڏنهائڻ (١) ڏکوئڻ - رنجائڻ

ڏوهاسا (١) اوساڻا - ڏوراپا

ڏوهاڪ (١) ماڻس جو رنج يا
ناراضپو يا رساڻو

ٻ

ٻوهڻ (١) ڏوهه ڏيڻ - نڳارڻ
هنئڻ - ٻهارڻ - جڪي ايڻ
... وجهڻ (٢٨-١)

ڍ

ڍياڻ (١) لاهڻ - ڇڏڻ - ٿيلهڻ

ر

راچاڻ (١) راجا - داتا (٢٧-١)

رء (١) راء - خيال

ريساڻو (١) ريسارو - ريس
ڪندڙ- غيرت وارو - ريسارو
ٿيو

س

سوڀي (١) سوڀيا سونهن واري
يعني ليلا

سورڻ (١) صفا ڪرڻ - ناهڻ-
ٻهارڻ - هڪڙي شيء هڪ
هنڌان ڪڍي ٻئي هنڌ رکڻ

سوڪ (١) سڙيل - سڪل

ص

صحبي (١) صاحبت ڪندڙ

(سوبي)

ف

فرق (ا) ويڇو - جدائي

ڪ

ڪاپالتي (ا) ڪاپو ڪندڙ
پورهيو ڪندڙ

ڪاچڙو (ا) ڪاچ - ڪم

ڪانڌيلا (ا) ڪانڌ جهڙا -
ڙس جهڙا

ڪَرُ (ا) زيور

ڪِرت (ا) ڪم - ڪاروبار

ڪَرلاهو (ا) خبر رکندڙ - سنڀال
ڪندڙ

ڪُرموڙڻ (ا) آرس پڇڻ -
ڏڪڻ - ملول يا غمگين
ٿيڻ

ڪَسُوَني (ا) پرکر

ڪُٺهار (٢) هار - ڪٺڻ يا
ميٺڻ وارو

ڪَٺيون (ا) ڪٺا - داڻا -
منڪا - موتي

ڪومو (ا) گرم هاٺي وهنجڻ
لاءِ

ڪُوئرُ　چنيسر جي ہي زال
جا ليلان جي ڀاڄ هئي

ڪَوُٽت (ا) اڻ ٻٽت - ڦيتارو
ڏهاڳ

ڪيس (ا) رنگ

ک

کُار (ا) خار - جڙ - ڦِسو -
دشمني

کمڻ (ا) ترسڻ - لهرڻ - ٿڪڻ
صبر ڪرڻ

گ

گاءِ (ا) گهُر - گسائڻ - لتاڙڻ

موڙ - ججت

گ

ڳهڻو (١) زيور - گهه

ل

لاڳ (١) بخشش (٣٠٤-٣)

لڄڻ (١) لڄ ڪرڻ شرم ڪرڻ

لکڻ (١) لڇڻ - خصلتون

ليهور (١) شهر جو نالو - لاهور تخت گاهه يا گاديءَ جو هنڌ

م

مارو (١) ڏکر - خرابي (٢٦-١)

مَنڍڻ (١) بهارڻ - شروع ڪرڻ رتڻ

مِهر (١) مهر - رحم - مهرباني لطف

ن

نُفرو - نُفرَ (١) دهل - ڍولڪ سرنائي - وڄائڻ جو ساز - نڙ - سڱ (عربي ناقور)

نِلو (١) خلاصو - خاص - رڳو - خالص فقط (٢٥-٢)

نَهڻ (١) جيئڻ - زور ٻوڻ ٻڌڻ

نَهيو (١) ٻڌو

و

واٻار (١) دوستي

واءِ (١) جگو - وام

وِڏوڙجڻ (١) بگڙڻ - خراب ٿيڻ

وِمُوڙي (١) موگهي - ٻليل - ويسري (٣٥-٤)

وِلَڻ (١) هٿ تي موٽڻ - ڦرڻ

وَلهَوَ (۱) مڙس - يتار

وِلهُون (۱) سياري جا ڏينهن سيءُ واءُ - رات جون ماڪون

وِٽوانه (۱) ڪميني - نڪمي اجائي - ضايع (۲۶-۱)

وَهُر (۱) مهرباني - مهر

وَهُون (۱) زالُون - عورتون

وينيڙيارو (۱) ذات - جنهنجي ڪن ۾ ويندا يا زيور هجن

ھ

هاوي (۴) دوزخ

هائِي (۱) ڪڏ - جهنم - باهر

هِرڪِڻ - هرڪِڻ (۱) خواهشمند ٿيڻ - سڌ ڪرڻ

هڙِدَه هزار (۳) ارڙهن هزار - ساري جهان ڪي دڙده هزار عالم چوندا آهن

هِمَٿُڻ (۱) همت ڪرڻ - همٿ جهلڻ

هِندورو (۱) ٻهنگهو

۲۴- سر بلاول

ا

آرُ - آرو (۳) مُهاڙ - واسطو - قرب - ٻهار (۳۱-۱۰)

آرِڙ (۱) قلعو - حاڪو - حملو

آروڙجڻ (۱) گرم ٿيڻ - هيبت ڏيکارڻ - دڪل ڪرڻ

آماڻ (۳) آس مُدا جهان - اُميد ڪري

آماڻو (۳) آس وارو - اُميد وارو غرضدار

آڪُڙيا (۲) مخبا تندا - آتڙندڙ

(آ ڪڙڻ = آٽڙڻ - ترڪڻ)

آکِ (٣) آگو - مکيه - مهندار هادي

آڳاهو - آڳاهي (١) اڳي ويندڙ - هڪڙي ذات - شهر جو نالو

آٽي (٣) نڪ جي چوٽي - خود مطلب

اڙو (١) جام اڙو - جام سمو هڪڙي ذات

اُٺ پهر (١) قاصد - تکو پانڌي

اُجڙ (٢) صفا ٽيڙ

اجور (١) مشڪلاتون

اُجورا (١) عيوضا - اجر - ثواب انعام

اجورا (١) ضعيف ماڻهو - غريب نر چڱا

اُجوڙا (١) اڻ جوڙ - اڻ چڱا - خراب

اُڌ مڻ (٣) اُڌامڻ - اُٻامڻ - پلٽڻ (٣٠-٤)

اَسدُالله (٣) خدا جو شينهن - حضرت علي جو لقب

اَسُور (٢) آسر (ضد سنجهو) (٣١-١١)

اَصغر (٣) ننڍي - ننڍو جهاد ننڍي جنگ (ڪافر سان جنگ کي جهاد اصغر چوندا آهن حديث م)

اَڪبر (٣) وڏي - وڏي جنگ وڏو جهاد (نفس سان وڙهڻ کي جهاد اڪبر چوندا آهن)

اَنڙ (١) هڪڙي ذات - جام جو نالو

اَڻ ٽُوٽيا (٣) ٽوٽڻ يا سمر کان سواءِ - بي سمرا

اوَيڙُ (٣) ڍَڪُ - پردو - پناهه ڇانوَ

اوي ڪو (٣) ڏڪ - ٻرڏو -
ڄاڻو

اورڪَ (٤) گذار - گذارو
ڪر - ڏاڍيو رڪ - مشغولي

اوڙاهُه (٣) درياهه - سمنڊ -
اونهو پاڻي (٢٨-١) (٣٦-١)

اوڙڪڻ (٣) ٻروڙڻ - معلوم
ڪرڻ

آهڪه (١) اڪر - ڏکيائي -
مشڪلات

ب

ٻدو (٢) جهنگلي - نادان -
گندو - بي فضيلت

بُراق (١) اصل اهو گهوڙو
جنهن تي رسول صلعم معراج
وقت چڙهيو هو - تکو گهوڙو

بِگر (١) بغير - سواء - ڌارا
(٢٥-٢)

بوچ (١) بچ - ٻڇڙائي - بدي

بوز (١) گهوڙا

ٻ

ٻالبو (٢) لنڊو ڪتو - بدمعاش
خراب ماڻهو - ڏالو ماڻهو جو

ٻڻي (٣) ڦڙيون

ٻيلو (٢) شهر جو ڏالو - لس ٻيلو

پ

پاري (١) وڏو - گرو

پرَ جهاو (١) ٻروسو - پشت پناهه
آجهو - آسرو (٣٣-١)

پڙ (١) بهادر - مردانو

پيلڻ (١) ڪاٽڻ - جرڻ - لتاڙڻ
لنگهڻ

ت

تارڪرڻ (٣) پري جهڏڻ

تاري (١) طلب - ياد گيري -
مهرباني

ٽا‍ءِ (۴) گرمي (قيامت جي)
ٽُرڪ (۱) مسلمان - هڪڙي ذات
ٽِڪ (۱) سختي
ٽهه ڪرڻ (۳) خوش ڪرڻ - راضي ڪرڻ

ٺ

ٺوڙ (۴) هالن واري پير جو مريد گهٽي ماتي ڳائيندڙ

پ

پاڌ (۲) گُٽهار - پنڻا فقير
پاتوالڙ (۲) سخي - وڏيندڙ در پڙيندڙ
پاڳ (۱) پڳ - دستار
پاڳارا (۱) پڳ وارا - ملڪ جا والي
پالڌ (۳) (۴) سردار
پانُو (۳) بهادر - پهلوان - سخي مرد
پُتيو (۳) سهي ڪيو - وسهيو پت آيس (پتڻ = پت ڏيارڻ)
پُر (۲) پرپل
پُرس (۱) مڙس - مرد (۳۱-۸)
پرڪندڙ (۲) پرديس پر - ملڪين ملڪين - پري پري
پِڙ (۱) پِٽ - جنگ جو ميدان
پورٽيا - پورِيا (۱) پنڌ ڪيا پيچي سگهيا - وڃي لنگهيا
پَهي - پي (۳) واٽهڙو - رهگذر ماڻهو
پيچي (۲) سوالي - فقير
پيتر (۴) پيتير - گهٽو ڳائيندڙ محتاج - نالو ماڻهو جو

ج

جادم جڪرو (۱) مشهور سخي

چام سنڌ جو حاڪم

ڄَس ڪرو (٢) جس يا تحسين جو لائق - نامور - ناليرو - ڄڳو ڄڳي ناموس وارو

ڄکرو (١) هڪڙي ذات - جام ڄکرو سنڌ جو حاڪم جو حاتم وانگي مشهور سخي هو (٢٤-١) (٢٤-٢)

ڄُودان (٣) جلد - زود - جُود يا سخا مان

جهه

جهمڻ (٣) زود ڪرڻ - مات ڪرڻ - شڪستو ڪرڻ - جيتڻ - پايمال ڪرڻ

چ

چِتا - چِندا (٣) فڪر - ڳڻتي ڏکر - انتظار

چوڙڻ (٣) ڪر آڻڻ - لنگهڻ هت ڪرڻ

ڇ

ڇاڙڪ (٣) ولر - گلو - لشڪر

ڇُڪيو (١) ڇونڪيو - وڙيو

ڇَل - ڇليُون (١) لشڪر - ٺٺڪ - لشڪر جو عدد

ڇيڙ (٢) ماڻهن جو نبلو - انبوهه جماعت - ماڻهو جي شڪار وراڻيندا يا هڪليندا آهن

ح

حاتِم (٣) حاتم طائي مشهور عرب جو سخي

حَيدر (٣) حضرت علي جو لقب

خ

خاڪي (٣) آدمي

خبيث (٣) بڇڙو - خراب - پليد (عربي)

خَريد (١) خريداري ڪرڻ - مزا ڪرڻ

ڊ

ڊارُون (۱) شراب

ڏ

ڏاڪ (۴) هيبت - ڊڪل - ڏيا - ڏکو

ڍ

ڍولگر راڄ (۱) ڪڇ جي هڪڙي راڄ جو نالو

ڍ

ڍيا (۳) ڍاول ڪيا - أنهنکي ڍڍ ڏنو (ڍائڻ = ڍڍ ڏئڻ)

ذ

ذُوالفقار (۳) حضرت علي جي ترار جا نالو مڱهين هڪي

ر

راهُو (۱) (نالو راڄ راهو = چڱو مڙس - راڄ سان رهائيندڙ)

رَبّ هَبْ لِي أُمَّتِي (۱) حديث يعني اي رب مونکي منهنجي أمت ڏي

رَحْمَةٌ لِلعَالمِينَ (۴) قرآن مان عالمن جي لاءِ رحمت يعني حضرت رسول صلعم

رُسَ (۱) صلاح - مصلحت

رَڪ رلي (۱) جنگ - ترار جو جهڪو

س

سارَ (۳) سنڀال - سڌا - مهرباني لطف

سال (۳) شال - پشمي چادر

ساقي (۲) شراب پيارڻ وارو - مرشد - سخي

سامُ (۱) لڄ - پناهه

ساهُو (۱) بهادر - پهلوان - جو

سبب تڪليفون سهي

مُيَرُ - ميرو (۱) وڏو - ٿلهو - مضبوط (۲۴-۱) (ضد اپرو جو)

سُخاوت (۳) سخا

سُرڳ (۴) جڳو - خوشبودار - بهشت

سُرٽيا (۱) جي - رڻ يا سام اچي پون - پيش پوندڙ - پناهه وٺندڙ

سُمو (۱) هڪڙي ذات - سمو جام - جام علاءالدين سنڌ جو حاڪم

سوائي (۲) سچي - چڱي وائي وارو

سوڙو (۱) ذمو - بار - جوابداري

سُورَت (۲) شهر جو نالو

سُومراون (۱) سومرن جون زالون - هڪڙي ذات سان جهڙي

سُونگ (۱) محصول - لوازمو

ش

شافع - شفيع (۴) شفاعت ڪندڙ ڇڏائيندڙ

ط

طُمطراق (۱) دبدبو - حشمت (عربي)

ع

عُجُوز (۳) تمام عاجز ماڻهو - ڪراڙي ۽ ضعيف زال - عاجزي

عراق - عراقي (۳) عربي گهوڙا (۲-۲۰)

عَطّار (۴) عطرفروش - سرهو - عطر وڪڻندڙ

علاوالدين (۱) سنڌي ۾ آ هندي - سلطان علاؤالدين

سڀن جو جام جو سنڌ جو
حاڪم هو

ڪ

ڪَرَن (٣) هڪڙي سمي جام
جو نالو

ڪُميتُ (٣) گهوڙا

ڪوم (٢) ڪونر

ڪِهرُ (٢) شيخن

ڪِيانءِ (١) ڪِتان

ڪِيرا (٣ ڪِير- ڪلاَ

گ

ڪرڪرا (٣) گهوڙن کي صفا ڪرڻ
جا ڪرڪرا

ڪڙاڪٽڻ (٣) وڏيون وکون کڻڻ
پرانگهون پرڻ

ڪنگهار (٢ ڪچ جي ڍاءِ جو نالو

ڪيلو (٣) سير- پناهه- قبضو-
حڪم

ڳ

ڳِيرو (١) در

ڳيڙي (١) ڪچهري - دربار

ڳُهڙ ( ) سڪرماٺو - وڏو ماٺو

ڳُهڻَ (١) پورهيو ڪرڻ- محنت
سعيو ڪرڻ

ڳُهڻَ (٢) ڳجهو - دل سان -
اشارڪندڙ

گهه

گُهل (١) جماعت - ٽولي (خاص
چورن ۽ فسادين جي)

ل

لائي (٣) لاءِ - واسطي - ڪاڻ

لعنتي (٣) ملعون - ڏڪاريل
پٽيل - لعنت جو لائق - اشارو
نفس جو

لنگها (٢) لانگها - لنگهڻ جون
جايون - مشڪل جايون

لو رئون ( ) لڳهيون - مڱٽاريون
فتيريا ٽليون

لوڙو (٣) لڙ - گوڙ - ڌهيڙو -
جهنگ

لوڙهيون (١) ڇورن جهون
توليون

ليبي (٣) ناڪيلي أٽ جي -
لڱهه - ڪمينو

م

مبين (٢) مشهور - ظاهر(عربي)
مٺير - مٺيرو (١) سردار - بهادر
پهلوان

مجوسي (٣) ڪافر - آتش پرست
گبر - نفس اَمارہ

مَدو (٢) ٻهڙائي - گلا

مؤمل (٢) موڪليل - رسول -
پيغمبر - مهندار

مَستورات (١) ستر واريون -
پردي واريون - اشرف زالون
حرمسرا جا ماڻهو

مُضمضہ (١) گُرڙي

مُطيع (١) فرمانبردار - مومن
صالح ماڻهو خدا جو - نفس
مطمئنہ

مني (١) تنب - مکر - ماڻهو -
سردار

مُوڙ (٣) گنڍ - گنڍڙي

موڙ (٣) مٺهن موڙڻ - ٻا - و -
گوشو - تارو

موزو (٣) جتي - چم جو جوراب
پير - پيروي

مُيسر (٢) حاصل - موجود

ن

ناڪارو (٣) نهڪارو - نهڪر
انڪار

نرڳ (٣) ڪنو - خراب -

دوزخ

ٻوڳي (٢) دوزخي

ٻهي (١) مدع - خراب ڪم ڪرڻ کان روڪ - آمر جو ضد

و

وٽي (٢) شراب جي پيالي - جام

وِچا (٣) عِلم - هُنر - موتي (٢٧-١)

وِچُ (٢) ديرُ

وَڏيت (٢) سبب - تفصيل - ذات جي خبرچار

ورتي (٢) وري-هلي-استعمال ڪرڻ

وَرُو (٢) ماڻهوءَ جو نالو

وَڙُ (٣) عزت - آبرو - لياقت

وِڙُ (٣) بيحيا ماڻهو - بدذات

ڪمينا (٢٥-١)

وِڳنڌ (٢) نالو شام جي مڪڙي مريد جو - گندو - ڪميڻو - وڙو فقير

وِيري (٣) ويرُ - ننڍڙي ڪوڏي ڪڻ جا پاڻيءَ ۾ واءَ جي تري ۾ ڪٽندا آهن

ويلهه (١) (٣) ويلو بڪر - فاتو ولهائي

٢٥- سر ڏهر

ا

آلابُ (٢) آواز

آئورا (١) اتور - گهٽو - تورڻ کان ٻاهر

اڪيرڻ (٢) ياد ڪرڻ - سڏيارڻ

آڳولي ڳرن (٣) عجيب قسم جو نياري قسم جو
اونڌ (٢) اڌيندڙ (گهمند جا)
اوڍو - اوڍو (٣) ياد گيري - فڪر - خيال

ب

ٻُٽ (٣) ويرانو - بنو - غيرآباد ڪلر واري زمين
ٻَدا ماڻي (٣) بدامر شهر جو ويٺل
ٻَداماڻي ٻِنرو (٣) ٻنرو نالي شخص بداماڻي ذات جو، جو ڪاڇي ملڪ جو حاڪم هو
ٻِلو (٢) علاج - بندوبست - چاه

ٻ

ٻاٻاڙو (٣) ٻاتو - وائي ٻَٽليل - رڙيون ڪري ڪري ڪل ٻهزار - نا اميد (٣٦-١)

ٻاٻيهل (١) ٻاٻيهو - پکيء جو قسم خوبصورت ماڻهو
ٻَلِهار (١) مڪان جو نالو
ٻورا (١) ٻور - ٻولي - آواز
ٻهڻ (٣) ويهڻ (-رائڪي)

پ

پاڪو (١) سڪل - سڙيل - ڦر ڪان سواء
پاڻُ (٣) تانو - پيالو - وٽو - جمي
پِلَّ (٣) پلا جانور - چڱا
پُور - پُوري (٢) ميده پوري رنگ جي
پيٺي (١) جاء - مڪان - هند (٣١-١١)

ٿ

ٿارين طور (١) ٿازي گهوڙن وانگي

ٿڳي (٤) ٻلو - سيدو - چڪ (١-٢٨) (١-٣٣)

ٽ

ٽوٽا ھڻڻ (١) مٿو مٽڻ - ٽڪ مٽڻ

ٺ

ٺاٺون (٤) لٽون - ڳوڙا

ٺاٺولڪون (٤) چمڪڻ - ٺوڪون

ٿ

ٺاڪرو (٤) ٺاڪر - راجپوت - ٺاڪر جو

ٺپ (٤) ڏيکر - ڊول - شان

پ

پاٿو - پالتو (٢) مڪان جو نالو ڏوجو ملڪ - ھت (٥-٤) (١-٣١) (٣١-٢)

پڪڙ (١) ڪلڙ - خوش ٿيڻ

پنيھل (١) ڏريا ڊوري جو نالو

پوَري (٣) جدائي

پرو (٤) پناھ - نظر

پوز (٤) ميدن پيچدار يا ڪنڊين پڳن واري

پي - پيڙو (٤) ساٿي - رفيق ھمراھ - مھمان - واٿيڙو (٣١-٦)

ج

جاڙيجا (٤) ڪڇي قوم يا ذات جا ڪڇ ۾ رھندي آھي ۽ جا سمن سان وڙھي ھئي

جُسراج - جُسو (١) ڪڇ يا جاڙيجن جي سردارن جا نالا

جُسوّ (١) ڙجو نالو

جُسودا (١) مڪڙي ذات

جُسودن (١) مڪان جو نالو

جهم

جُهرڪڻ (٢) جهڪڻ- سونهن (٣٥-١)

جُهگرو (٤) باڻي جو تڙ - ڊورو

چ

چاري (٤) جاسوس - جاري رکڻ وارا (٣١-٥)

چُتريُون (٤) جرچا - گهيا - توڪون

چِتاڻو (٤) تڙ جو نالو رڻ جي ڪناري تي جنهنڪي جيتلو انون ٿا جون

چِڪ (٤) گپ - گهٽا - گهمسان (٣١-٩)

چِلر - چِاڙ (٤) گپ - مڪڙي وسم جو گاهر (٣١-٩)

(٣٥-١)

چَنچل (٣) راڻي - سکرزال - راڻي جي زال

چُٽڻ (٤) جڳڻ - داڻو جو نڊڻ

چوڏهن چارو (٤) جوڏهن هارن وارو - گهڻن واڻن وارو

چيتا (٤) جيت - خبرداري - سنڀال

د

دِسمهن (٤) ڍسن ه - ڏسڻ ه - ڏيون ه

ڏ

ڏاڪو (٤) هيبت - ڊکل - ڏيا

ڏ

ڏاڪ (٤) ڏهڪار - ڏڪڻي دب

ڏيهن سڻون (٤) جڳي طرح -

مو چارو نصيب

ٻ

ٻ ٻي (١) ٻکين ڦاسائڻ جو اوزار

ٻ ٻر (٢) ديرو - ديرو - رهڻجي جاء

ڍ

ڍاڪي - ڍاڳي (١) ڏوري يا نهر جو نالو - واهر - نار - هرلو ڏاڪو

ڍُٻُ - ڍٻي (٢) ٻکين ڦاسائڻ جو دامر - ڪوڙڪي - ڪاري ٻکين ڦاسائڻ جي

ڍٻڻ (٢) ڍڪڻ - لڪائڻ - ڏبي يا ڪوڙڪيءَ ۾ ڦاسائڻ

ڍورُ (١) ڏررو ياڻي جو - ڏوري يا نهر جو نالو

ڍاڙن ڦيو (١) ٽريءَ ۾ ٽورو ياڻي رهيو

ر

راماٽا (٣) دانهون

راء (٢) ڪچ جو راءِ يا حاڪم

رَضا (٢) موڪل - رخصت

ريبارڻ (٢) ريباري زال

ريباري (٢) هڪڙي ذات جو ماڻهو

ريباڻو (٢) مڪان جو نالو - رجائي - رنج ڏئي - رنج وارو گاهر

ريل (١) پاڻي وهندڙ خاص برسات جو (٥-٣-١)

س

سائو (٢) ساوڪ - گاهر - چارو

ساليون (١) رَڃَ ٻلن مارڻ جا

سانجاڻ (٢) رڏو هڪو

مالگي (١) ڪليون - ڪليءَ
گلقنڊ

مالڳھ (٢) مڪان جو نالو

ماڻيھ (٣) وطن

مِٽَ (٤) رت - نهراءُ - ارادو
دستور

مُرُ (٣) ماڻهُءَ جي جاءِ - ڏورو
ڪانهن يا گام جي جاءِ - ڏنڊ
(١.٢٨) (٢-٣٦)

مُرِڻَ (٢) پناهه - دامن - وس
ذمي

مُميُوڙا (١) سنبريل - تيار ٿيل
سنڀاريل - يا ڍيل

مُنڪو (٤) سونڪو - ڊپ -
اُڏڪو (٣١-٥) (١"-٨)
(٣١-١١)

مُمڪهار (٤) ڏڪار - مال وارا -
ٻهراڙي جا ماڻهو

مولڪو (٢ ڊپ - اُڏڪو

(٣١-٥) (٣١-٨) (٣١-١١)

مُولڳي (١) سونگ يا محصول
وٺڻ وارا (٣٨-١)

سيڙهي (٤) ماڻي

بِسنگڙي (٣) سينگ - ڪمان

ط

طُوُر (١) دستور - اقبال

ڪ

ڪاڇو (١) مڪان جو نالو -
اُهو ملڪ جو جبل جي وٽ
سان آهي (٣)

ڪاڪيان (٢) ڪاڪ مان
ڪاڪ مڪان مان

ڪانو (١) ڪڙي ٻڪيءَ جو نالو
جو جڏهن ٻولي ڪندو آهي
تڏهن ماڻهي جهندر آهي -
ماڻهي جو جهنڊرو - ماڻهي جو
اٺڻ

ڪهڙو (٣) ڪهڙو ملڪ

ڪرڳل (٣) ولر - وڳر - آواز ڏيندڙ

ڪليون (١) ميون جا ڪليجا يا گاٺڙ

ڪنڌيون (٣) ميڍون جديجا - سڳ، ڪنڌيءَ وانگي گول مڇن

ڪٺا (٣) ڪٽا - داڻا = آني

ڪوڏارا (٣) ڪوڏاريون

ڪورا (١) اڱڻ - پاسخاطري ڪري

ڪونج - ڪونجڙي - ڪونجي (٣) مشهور پکي جو سياري جي موسم ۾ سنڌ ۾ ايندو آهي

ڪوهيار (٣) جبل جو ملڪ - ڏکڙو جابلو مڪان

ڳ

ڳڙڻ (٠) آواز ڪرڻ (بانداڻي جي ڦرڻ جو)

گيا (١) ويا (هندستاني)

گھ

گھاڻو (٣) مهاڻا مڇي مارڻندڙ ماهيگير (٨٠-١)

گھنگھر (گھارڻ) (٣) پريشاني - موانجهارو - غم - ارمان - ڏکي (١-٣١) (١-٣١) (٤-٣١) (١-٣١)

گھيڙيا (٣) گھيٽا

گھيڙ (٣) ...ڙ ... جھلو ڪام

گھيڙي گھٽ (٠) گھٽ ۾ گھيڙيشي - ڳاڙهي يا ڦرڻ ۾ وڏيشي - ڪليجي ۾ وڏيشي

ل

لڪو (٣) مڪڙي ذات - مالڪو جو نالو جو قوم جو سردار هو

لم (١) شاخ - ٽاري (٣٢-١)

لَٽو (٢) ٽڪي جو ٽالو

لُڪي (٢) گهڙي - اڪي جي
گهوڙي جو ٽالو

لوڙائو (٢) جهور - ڪاڙيوال

لوڙيون (٢) جهوريون - ڦريون

لولائيون (٢) خوشامديون -
منٿون - زاريون

لوٽي (٢) مڪان جو ٽالو

لوءِ لوءِ (٢) دم بدم، گهوٽ ٻه
گهوٽ

م

ماريئڙو (٣) ماري - شڪاري
شڪار ماريندڙ

مانجهاندو (٣) ٻه ٻارن جي
وقت ٿورو آرام يا ڪاڪ و -
ساعت جو آرام - لحظي جو
سڪ

مانگرياڻي (١) ڪنڌي سچي
ڦاسائڻ جي

مالڳري (٣) مولوت

ماڪي (٢) ڪلنگي - دستار
مولي

مُعالڻ (٢) وسارڻ

مُهر (١) ڪنڌي جي وڻ جو
ڦرڻا پور - سگو

مُهُه - مُهَڙو (١) وڏي مڇي

مُسڻ (٢) ڏکوئڻ - تڪليف
سهڻ

مَندي (٢) ماندائي ڏڪ ولوڙڻ
جي

مورا (١) مُور

موري (١) ٻن ڪنڌي - ڦٽي

مُوري (١) مُور - اصل - وري
ڪڏهن نه

مُهرائي (٢) ٽالو مڪان ۽
ذات جو

مهميز (١) ڏک - لوهہ جي
ڪلي جا جتيءَ ۾ وجهي
گهوڙن کي هڪلڻ لاءِ هڻندا
آهن

ميڙالو (١) ميڙو - گوڙ

و

واڌا (٣) وڌيڪ - زيادہ -
وڌيون

واريون وارڻ (٣) وارٽيون
وارڻ - ڏينهن مقرر ڪري
چڙڻ - وارا بڌي چڙڻ (کير
نرو ڪٽڻ ۽ کپائي چڙڻ جا)

والدا (٢) دائيون - واڪا

واليا (٢) ميڪلي جاء - جهنگ
جو وڻاڻ - ٻاٽي جو ڏورو

وَٽ (٢) ڪنار - ڪندي -
پاسو

وَٽ (٣) آلڻ - بوسل - ربع

وِڇُ (٣) فراق - جدائي -
ڦوڙائو

وَگُر (٣) ٻکين جو ميڙو - وکر-
وگهي

وِهرون ڪرڻ (١) زور ڪرڻ
مٿا هڻڻ - زورسان وهڻ -
آرام ڪرڻ

وَهي (٣) لنگهي

ويڇون (٣) فراقي - وڇڙيل -
جدا - غمگين - ملول

هه

هاٺو (٢) جور- ڦورو- مال هڻڻ
وارو

هُريون (٣) گاهہ واري زمين

هَڙون (٢) مُوڙيون - وٿون -
وسلا

هورا (١) هور - فڪر

هير (٣) عادت - جنهن گالهہ

ني هري وڃجي - اڳيون
دستور

٢٦- سر ڪاپاٽي

ا

آنڻ (١) ربي ڪتڻ جي جاء
آري (٢) نياز- منت - زاري
آيت (١) اڻ ٻت - بي دستور
اجائي
اَچڻ (١) اٽيل شيء - ڪپڙو
اُبو- اُٻو (١) دُٻ - اُڌڪو
اڪڙڻ (١) ڏرو ٿيڻ - جدا ٿيڻ
اڪلي - اُڪلڙي (١) عيبدار-
ميري - مدي
اُڳهاڙ (١) اوگهڙ ڪپڙي جو
هڻڻ
الائڻ- اولائڻ (١) خالي ڪرڻ
لامي چڏڻ
اوچڻ (١) ڪپڙو- ڊڪ - پڄامر
(٣١-٣)

ب

باروبار (٢) باربار - ذري ذري

ٻ

ٻهار (٢) باهر

پ

پڃهرو (٢) پنبڙي
پَرَتُ (١) سامان- موجودي-
سڀ جو پرت
پڙا (١) ڪپاهه پر گهنديون -
عُقدا.
پڙا پچڻ (١) ڪپاهه جون
گهنديون ڪيڏڻ (٣٠-٢)
پرڻ (٢) گڏڻ . ملائڻ
پڙي (٢) ڪپاهه سنهڙي گهند

ٻُڪو (١) ٻڪل چرخو - ٻرالو

ٻُوار (٢) گهمنڊڙ - ڦرنڊڙ

ٻوري مٺڻ (١) ذري تائين- لحظي تائين

ٻِيَ (١) ٻئو مان - ڊپ مان - ڊڄي

ٻيڻج (٢) گنبد جا ڏاگي ۾ اچي وڃي

ٻيڏي (٢) هٿ يا ڪارائي جو نڪتل هڏو

ٻيرم واري (١) چرخي ڦيرڻ واري - ڪتڻ واري

ڀ

ڀاڻ (١) ڀاڄي

ڀُنبانڻ (١) ڪپهه کي هٿن سان ذرو ذرو ڪري ڌار ڪرڻ صفا ڪرڻ ڀڃائڻ لاءِ

ڀَنيان (١) تن مڇڪهان

ٿ

ٿِسِعي (١) ٿن ٿندن واري - ڪپڙو جنهن تي سؤ ٿندون تاڃي ۾ ڏجن

پ

پازي (٢) پاڄي - پاڃي - پالهو غلام (٣٣-١)

پَتشاه (٢: پادشاهه - پاڃا

پُڙد (٢) ننڍڙيڪي ٻولي - پاهه پارڻ جا ڪکر وغيره

پِهيُون (١) ڪپهه جو پوليون پيا

پُوڻيون (١) ڪپهه جا ويڙهيل پيا، جي ڪتڻ لاءِ جوڙي رکيا آهي

ڦ

ڦُنڊيارو (٢) ڪپهه جي ڦٽيڻ وارو - ڦٽين مان ڪڍيل

ڦنگھ (٢) تختا

ڦورو (١) سُت جو گولو يا ويڙھو

ڦوروڦولهڻ (١) عيب گولڻ - حساب ولڻ

جھ

جھورڻ (١) خراب ڪرڻ

چ

چانئت - چانٺت - چاوت (١) ويرـ ڪينو - بدخواهي دشمني - بدنيتي - جهيڙو (٣١-١١)

چوني (٢) جر جو ڪر جنهن مان جرخي جي نڪ ٿي لنگهي

چِڻ پڄڻ جو (٢) جڻ بارن ۽ پنجن تنن جو

د

داڙ (٢) گهر - جهان

ڌَڙ (٢) اندر - مدمهر

ڌُلبارڻ (٢) هيو پهرو ڪپهہ صفا ڪرڻ - دوبارو تنبڻ يا صاف ڪرڻ

ڌُناڙ (٢) ڏهاڙو - وڏو ڏينهن

ڏ

ڏانو (٢) ڪبو - ڏنگو - اهتو

ڏڏي (١) ڏڏ زال - نادان - جٽ - اڻ سمجهو

ڏُهر سٽي (١) ڏهن تندن واري ڪپڙو جنهنجي ڏهہ سؤ تندون تاڃي ۾ هجن

ڏَئن (٢) ڏانڻ - ڊول - دستور

ڏئن ڏانڻ (٢) ڪم شروع ڪرڻ

ڏيسار (٢) ڏيساور - ولايت - پري - پرانهون

ڊ

ڊُرڪڻ (١) ڊرو ٿيڻ

ڊڪيُون (١) چرخي جي تري جو ڪٽو - ڪاٺو ڄرو جهونتي ڪتڻ جو چرخو پيوندو آهي

ر

راهڻ (٢) رهجڻ - پُٺ تي پوڻ

رابع (١) خريف ڪان پوءِ جي موسم جڏهن ڪپاهه ٿيندي آهي

رلو راس ٿيڻ (١) ڪپڙو رڱيجي تڪڙ جهڙو ٿئي - ڪم ٿيڻ مطلب حاصل ٿيڻ

رڻ (١) ٿلهو - ماڻدو - بيعقل - بحشي

رلدا روڙڻ يا رهڙڻ (١) جلدي ۾ مان اٽڪون يا ڳنڍيون ڪيهه مان ڪڍي جڏڻ -

نڪڙ مان ڪتڻ - سادو ڪتڻ

رڙ (٢) ميل - لاڙو - خيال

س

ساڄُ (٢) ساز - ڪاڄ (٢٨-١)

ساريڪا (٢) جهڙا - برابر - مٽ

ساهڻ (مذ) (١) ترس پائڻ - ڪرموڙڻ - آرام وٺڻ

سَليم (٢) صحيح سالم - نرم مهربان

سُمَندا (٢) سُمُورا - سارا - سڀئي

سپرا اراوُن (١) سويري

سُود (١) فائدو - نفعو

ص

صحابَ (٢) اصحاب - رسول صلعم جا يار

ق

قِيل مُقال (١) ڏال قيل - گفتگو ڳالهه ٻولهه

ڪ

ڪاتارِ (١) ڪتڻ واري

ڪاپالي - ڪاپائتي (١) ڪپهه ڪتڻ واري

ڪا ٻو (١) پورهيو - ڪتڻ جو ڪم - ڪاپائيءَ جو ڪم

ڪُتُ (١) ڪاتو - ڪاپو - ڪتڻ جو ڪم

ڪِتو (١) ڪتيل

ڪتي (١) ڪتڻ سان - ڪرڻ سان

گ

گاگن (٢) ڏالو والي جو - گنڍي لاهڻ وارو

گوري (٢) گوريا سير ولايت جا

ٻناڻ - گوريا ڏيرجا - يعني مڪر ۽ ٺڪير

ڳ

ڳُجهه (٢) چرخي جي وچان جا ڪاني يا شيءِ لڳل ٿي

ل

لاڪيڙا - لاڪيڙا (١) لڪڻ جهڙا ماڻهو - چڱا خوبصورت ماڻهو

لُوچڻ (١) مٽيءَ ۾ ٻرجڻ - ميرو ٿيڻ - خراب ٿيڻ

لُوڙڻ ڏيڻ (١) ڳرڻ - ڏاڍا ڏاڍا ٿيڻ

ليڙ (٢) ارٽ يا چرخي جو پاڳو - گول ٿالهي

لِمنجهه (٢) سنهڙي تند

م

مالهه (١) ڏاڳو جو ارٽ جي چرخي جي چوڌاري لڳل هو

آهي ؛ نار جي چرخي جي
مالهه وانگي آهي.

مڪڙي (٢) ارٽ يا چرخي جو منيو

ململ (١) سنهو باريڪ ڪپڙو

مُونا (١) ارٽ جون ٻه اڀيون ڪاٺيون

مُوُ (٣) گهٽي - ڇڇهي - گهٽائي زيادتي

ن

نارِ (١) زال - ناري (٣١-٨)

ناڙي (٢) سٽ جي ڏيري يا ٻاندي جا ٽڪ مان لهندي آهي

نِبارُ (١) خالس - نج - پاڪ - صاف

نِياري (١) نياز - نياز مندي

و

والاٽو - وَڏاٽو (١) واڌائي شادي مبارڪ (٣١-١١)

وَلو (١) وِيل - ضايع

وَڏوڙو - وڏاٽو (١) ڪارڙيو ڏمريو

وِڳهه (١) ڏُکر

وَهُ (١) عادت - خيال

٢٧- سرپرياتي

ا

اَڙڪ (١) انڪ - عقدو - منسا صلاح

ت

تعمير (١) ٺُمبو وجائيندڙ - مگٽهار

ٽ

ٽيڙيو (١) مستي - حرڪت -

نازنحرو - انگل - مٽ - وڏائي

ٺ

ٺاٺا - ٺاٺا (ا) سڪٽا - ٺلها - خالي (٣٠-٣)

پ

پانهين (ا) پٽ

پاٽيمڻ (ا) موتي (٣٥-١)

پرياڻي (ا) نجر جي گائڻ جي راڳڻي - وماڳ

پڳ (ا) پير

پهاڳ (ا) ميلاپ - وصال

پيٽيءَون (ا) پيٽين مڇجهان - صندوقن مان

ڦ

ڦور (ا) بوءِ - خوشبوءِ

ج

جُکي (ا) ٻَکَرَ

چ

چوتاڙو (ا) داتا - سخي - جوتي وارو - اعليٰ درجي جو

چوتاٽي چوٽ (ا) پرير - جوتي تائين پرپل

ح

حِرفت (ا) ڏاهپ - هشياري حڪمت (٣٥-١)

ڏ

ڏاهر (ا) پاڻي

ڏيڪا - ڏيڪا (ا) ٻکي جي وجهه جو تنب يا ڪاٺ وجهندا آهن

ر

راڄي - راڄيو (ا) راجا - راڄ وارو - داتا

راڻُ (ا) سمنڊ

رُڇي (ا) راضي ٿي - خوشيءَ
مان

رُخت (ا) سامان - وٿون

رُواڄهو (ا) هڪڙي ذات يا
قوم

رُبجهاٽو (ا) رنڊو - راضي ٿيو

رِيزال (ا) بدڪار ماڻهو - بدچال
ڪيميا (٣٠-٤)

ريهڙ (ا) ٻگهارڻ

س

سانگ (ا) وار - ڏورو -
ڌاڳو وار جو

سُهڙ (ا) هڪڙو ماڻهو جو حاتم
طائي وانگي مشهور سخي هو

سَڃڻ (ا) لڳڻ - لائڻ - واسطو
رکڻ - ملائڻ - نسبت رکڻ
(٣٠-٢) (٣٣-٢) (٣٥-٢)

مَنگڻ (ا) سگ - ڪتو

مَنگيو (ا) سگيو - راضي ٿيو
نوازيو - بي پروا

مهُٽ (ا) وندر - وروٺهن

سيڪڙو (ا) سڪڙو - سوالي -
احتياج وارو

ص

صُراهين (ا) ٿيلهون - ٿيلهيون
(عربي صرة)

ڪ

ڪُٽ (ا) ڪي - ذري

ڪِيري (ا) ڪلي - بيٺ

ک

کُپ (ا) رز - زاري ڪڙ

کڙهه (ا) دروازو - لنگهه جي
جاء

ل

لَٽَ (١) ٽني ۾
لُٽَ (١) گهٽو
لَڱو (١) لنگڙو - مُنڊو
لنگهي (١) لنگڙي جي زال - مگٽهارِ

م

مُٽَ (١) وڏيون منيون - گهٽا ڏئي (٢٨-١)
مُهپُ (١) فرصت جو وقت - وجهه چارو
مَذَڪرَّ (٢) مردُ - مڙسُ
مَسُ (١) تورو - ذات
مگو- منگو (١) گهرو (منگڻ = گهرڻ)
مُلهو (١) مُلان - مُڪان

ن

نُطفو (١) مني جو قطرو - ماٺهو جو ابج

و

وهاڳ (١) صبح جي راڳڻي پرڀاتي

٢٨- سر گهاتو

ا

أنگيو (١) ننگيل - قاتل - ألليو لڙو يا رخ ڪيو
أڏارڻ (١) أڏار ولڻ
أڪُٽ (١) بيشماري - گهٽائي ڪٽڻ کان ٻاهر
اگهور (١) أونهي پاڻيء ۾ - ڪُن ۾ - کوهه ۾
اومڙڻ (١) انتظار ڪرڻ - اوسيڙو ڪرڻ

ٽ

ٽرِيُون (١) ترا - تري دون زمينون

ٺ

ٺاڻ (١) ٺاڻو - وقت

جهه

جُهڳا (١) يُنگا - ترا

ڇ

ڇاڙُون (١) سمنڊ يا درياهه جون شاخون - ڍوريون

ڇُتيُون (١) مڇي مارڻ جون شيخون يا سوئا

ڇِجُ (١) ننڍا پاڻيءَ جا پاڳا - ڍيڍون (٣١-٨)

س

ساڻي (١) مڇي ڦاسائيندڙ - مهاڻا

مُڳاٺي (١) ماٺتي - عزيزي - قرابت - دوستي

مُنڍيُون (١) چار سان ٻڌڻ جون لڪيون - رڇ مڇي ڦاسائڻ

ڪ

ڪَلاچ - ڪلاچي (١) سمنڊ جي ڪُن جو زالو

ڪَنڌا ڪَڙون (١) ڪنارا ۽ پاسا - ڪپڙ ۽ ڪنڌيون

گهه

گهنگهريا (١) ڏکن جا ورايل

گهڙجاڻ (١) گهڙو جاڻندڙ - عاقل - ڏاهو

گهوريا (١) ٻاڻ شڪار ليا - صدقي ٿيا

گهوريندي (١ مڇي ماريندي (گهورڻ=مڇي مارڻ)

م

مالڪر- مالڪري (ا) مانگرهج ڪنيدي

مالڪرياٽي (ا) مهاڻن جي هڪڙي ذات

مَتو (ا) زوروارو

مُڪڙا (ا) ٻيڙيون

مُندار (ا) مُنهندار - دلال

مُنڪر - مالڪر (ا) مانگرهج سمنڊ جي وڏي مڇي

مُهائين (ا) پهلوان

و

وار (ا) وير - ويرم - دير - وقت

وَهڻ (ا) واهڙ - درياهه

هه

هار (ا) هاري - آهار - آهر - آڌر - وسيلو

٢٩- سر سيهن ڪيڏارو

ا

آبُ (ا) پاڻي

اٻڪڻ (ا) ٻپ ڪرڻ - ڄپ ۾ ڪڙو ٿيڻ

اٻڪو (ا) ٻپ

آرا (ا) ڪِلا

آڙون (ا) آنڪون - روڪون

اُمَرڻ (ا) مٿان وڃڻ - چڙهڻ ڪڙو ٿيڻ

ب

باٻُ (ا) پيءُ (باب هندستاني)

ٻيٽو (ا) پُٽُ (هندستاني بيٽا)

پ

پُوٺڻ (ا) پُٺڻ - گهمڻ

پ

پَرَ (ا) پَراوا - پيا

پرواز (ا) دستور - رسم - عادت پر - ڪُتب

ج

جاڳر ڪرڻ (ا) ميڙو ڪرڻ گڏ ٿيڻ

جُنبوءَ (ا) گدڙ

ڇ

ڇُهاوي (ا) لڪائي ڇپائي

د

دَماما (ا) دهل (پارسي دمامه)

دمالڻ (ا) دَمُ ڏيڻ - ساهه کڻڻ جي فرصت ڏيڻ

ڏ

ڏاڍِ (ا) ڏالد - بکر - خواهش،

سُند

ر

روجُهه (ا) مڪڙو جانور - روجهه جونءِ

س

سيارڙا (ا) جهنگ جا گهمندڙ جانور - مرون - سيار - سيال شغال - گدڙ

سيچاٺورا (ا) مڪڙو شڪاري پکي - ترمچي جي مادي

سينهن (ا) شينهن - شير

ش

شڪرر (ا) مڪڙو شڪاري پکي

ق

قُرار (ا) ڪراڙو - زور وارو غالب - زبردست

قيصر (ا) شينهن - جانورن جو بادشاهه

ڪ

ڪاڙهو (ا) آزار - سوزش - درد

ڪَرار (ا) ڪراڙو - زور وارو ڪام ڪندڙ (پارسي ڪرار)

ڪُرهو (ا) ٻچو (پارسي ڪُرّه)

ڪُربچ - ڪُريز (ا) پکي جي اها حالت جنهن ۾ ڪنب ڇاڻي نوان ڪيڏندا آهن

ڪُڙهو (ا) پهلوان - بهادر

ڪِلاب (ا) ڪُتا (عربي - جمع ڪَلْبُ جو) اشارو حديث جو ترالدّنيا جيفتہٌ وَطالبها ڪِلَابٌ يعني دنيا ڍونڊ آهي ۽ انهيءَ جا طالب ڪتا آهن (جا ڏسو)

ڪِلو (ا) جنگ - ويڙهه

ڪِهڙ (ا) قيصر - شينهن

ڪُهرو (ا) غريب - ماليڙو - ضعيف

ڪيسر (ا) قيصر - شينهن - جانورن جو بادشاهه - ڪيسر جي رنگ جهڙو پيلو

گ

گيوَرُ (ا) هيبت

ڳ

ڳيجهو (ا) ڳجهه - ڍونڊ کائيندڙ پکي

ل

لانجهو (ا) ضعيف - هيڻو - بي همت

لنگهڻ (ا) فاقو - بک

م

ماهه (ا) گوشت - ماس

مَتَا (ا) تلها ٿيا - متارا ٿيا

مَدار (١) ہروسو - تعلق

مَلاءِ (١) مڇهان

مَلاءَ (١) ملهائي - ناموس کيڏي

ن

ناب - لاب (جمع نابو) (١) ڇهڊ - نوڪ - شيخ - پالو نيزو

نا ڄو (١) ضعيف

نَرِي (١) پير جي نري - نُنگ

نِهِين (١) نر - ڪين (هندستاني)

و

واڪو ( ) رڙ - دانهن

واڳ (١) رسو - نوڙ

واڳ - واگهہ (١) چيتو - شينهن جو قسم .

والاڙو (١) ڪاوڙيو - همت

٣٠- سر آسا

ا

آچاڙُو (٣) چُمر جي گوڙي

آرانْ (٣) آرڪان - ماڻي جي تکر ڪان

آرو (٢) ہمار - لُهُر

آزَرَ (٣) ڪافر - آتش پرست
حضرت ابراهيم جو پيءُ يا چاچو جو ڪافر هو (٣٠-٣)

آکُڙُڻ (٣) پرکڻ - ڪِرڻ

آنهريان اُجرو (٣) آرسيءَ کان ہہ زيادہ صاف

اِبْتَدا (١) شروع - مهڙ (ضد انتها)

اُبهين (٣) ٻچين

اِبْليس (٣) شيطان

اَپيندي (١) بيهندي

اِثبات (٣) ثابت چائڻ -

زبان سان اقرار ڪرڻ (نفي جو ضد)

اُ..ه (١) ڏس - نهار - سمجهه

احاطو (٢) حد - چوگردي پٽ آسرو پناهه

آڏورو (٢) اڏ ڏوتي - اڏ بکر تي

أرث (٢) ڳالهه - مطلب - مضمون

أرداس (١) عرض - سوال

أرڪ (٢) بيزار - بيوفا

إسلام (٢) مسلماني - خدا کي تسليم ڪرڻ (ضد ڪفر)

آمين ۽ آءُ (٢) اهنڪار - مني - خودي - انانيت - خود بيني

أشهدُ (١) شهادت جو ڪلمو - يعني أشهدُ أن لَا إلٰه اِلّا اللّٰهُ وَ أشهدُ أنّ مُحمّدً عبدهُ و رسولهُ يعني آءٌ شاهدي ٿو ڏيان ته خدا هڪڙو آهي ۽ مُحمّدَ سندس ٻانهو ۽ رسول آهي

ألتيمَ (٢) ڳجهي رڪيم - لڪايل (ضد سلتيم)

اَلَّذِيْن آمنُوا وَكانُوا يَتقُونَ (٢) قرآن مان (سوره ١٠) يعني اُهي جن ايمان آندو آهي ۽ جي پرهيز ڪندڙ يا ڊڄندڙ آهن

أنَا عَبْدُ (١) حديث يا عربي قول يعني آءٌ ٻانهو آهيان

اِنَّ أولِيائِي تحتَ قبائي لَا يَعْرفُهم غيري (٢) يعني تحقيق منهنجا اولياءُ يا دوست منهنجي قبا جي هيٺ لڪل آهن مون کان سواءِ ٻيو انهنکي ڪو نه سڃاڻي ٿو

انتها (ا) پڇاڙي - آخر - نهايت (ابتدا جو ضد)
آنگت (٢) ضوا - ٻت جا ٻاڪا
اوما (٢) سڪا
اُون (٢) ياد گيري - اڻ تڻ

ب

بابَ (٢) ڪتابن جا باب - دَر - حڪم - رستا
بازي (٢) ٺڳي - دغا - منافقي
بَعري (ا) مڪروشڪاري ٻکي جو مادي آهي - باز
بَصيرت (٣) اندر جي روشني دل جي اک
بُن (٢) بنياد - اصل - پاڙ - نهايت
ٻيراني (٢) ويراني - لاحاصل بيمعلائل - خراب
بيحد (ا) بيحد - بيشمار
بيما (٣) ٻڌندڙ - روشن (پارسي)

ٻ

ٻاروٽا (٢) ٻاراٽا ڪپڙا - ٻاراڻي وهي
ٻڙڪ (٢) ڏرو - دانهن - اڪا
ٻُوٽڻ (٣) بند ڪرڻ - بورڻ
ٻوجهه (ا) عقل - سمجهه - خبر واقفيت
ٻئي (٣) ٻئي اکيون

پ

پت (٢) تڪيو - ٽيڪ - ڀرسو
پُرپور (٢) گهٽو - ڀريل - ڀرَ
پري (٢) بوجو - مٽي تي ڪٽڻ جو بار
پنيما (٢) اکين جا ڪوپا - اکين جيون جايون يا خانا

پنپيون (٣) اڪيون - جگيون - وجاريون

پنيون (٢) گوڙهن سان ڀريل اڪيون

پير (٣) ڦيراء - موٽاء

ت

تب (٢) تڏهن (هندستاني)

تحصيل (٣ علم حاصل ڪرڻ

تعظيمان (١) تعظيم ڪان - تعظيم ڏيڻ ڪان - هٿي جي ادب ڪرڻ ڪان - تعظيم جي ڪري (١-٣١)

تغيري (٢) تغير - ڦرڻ - منهن مٽڻ

تلڪ (٢) سيندر جو ٽڪو جو هندو پيشاني تي ڏيندا آهن

تواضع (١) نياز - نماڻائي - نهچائي

ٽ

ٽڪ هٽڻ (٢) اجلائي جڏڻ - ضايع ڪرڻ - برباد ڪرڻ

پ

پاڪي (٣) پاڪائي - پاڪيزگي

پالهو (٢) خالي - بچيل

پاهه (١) ڪپڙنکي رنگ ڏيڻ کان اگ۔ مصالح لائڻ

پاهت (٢) صلح - نام - اتفاق محبت

پت (٢) واعدو - انجام - ويساهه

پٽر (٢) هند - وهڻ جي جاء

پراهڻ (٣) پهرائڻ - ڍڪائڻ

پڻ (٢) پچاڻي - نهايت

پهڻ (٢) پرچي راضي ٿيڻ

پيي (٢) دوست - محبوب

ھيرِ (٣) ھيرتي - رستي تي

ڦ

ڦانگ (٢) سڪل ٽاري (٣٢-١)

ڦوڪي ڏوڙي (١) ڇنڊڻ ڦوڪڻ مان - ننڊ لوبي ڪرڻ مان - جڳن ڪپڙن رکڻ مان

ج

جَب (٢) جڏهن (هندستاني)

جُرڪُهُرُ (٣) جڳو ھاڻي توڙي خراب ھاڻي - جڳو ھاڻي آهي خدا جي محبت ۾ ۽ سندس ذپ ۾ رونڻ ۽ خراب ھاڻي آهي دنيا جي لاءِ ۽ انجي تعلقن لاءِ رونڻ

جُل (٢) جهل گهوڙي جي - ڏڪ

جوڙوهي (٢) جهان ملي جلي جهان جي جوڙ ملي - حاج لنئي

جِنِين (٢) جيئڻ - جهڙيطرح

جُٺيو (٢) ڏاڍو جو مدد و ڏيڪيدا آهن

جھ

جهانگي (١) جهانگيڙا (٥) جهنگ جا رهاڪو

جُهلَ (٢) گهوڙي جي مٿان وجهڻ جو ڪپڙو - ڏڪ - ٻدام

جُهڻ (٧) ڏڏُ - مهي - لسي

چ

چڙي (١) جهرڪي - ننڍڙو ٻکي

جُهنبُ (١) جُنبُ - جهنبب (هندوستاني جونبُ) (٣٠-١)

ڃ

ڃاڳُر (٢) ڏيڍ - تانگهي ھاڻي

جي ڏوري - سيڻا مر - سڻڀ
(ڇاڳل = ٻڪري)

ح

حضوري (٢) حضور جو - خود خدا جو

حقانو (٥) حق جي ڳالهه - حق کي ٻچڻ - حق ملڻ

حقيقي (٣) سچو - حقيقت جو عشق حقيقي (مجازي جو ضد)

حوصلو (٣) طاقت - قوت - زور - عقل - هوش - جرأت

د

دردبائي (٢) درد واري

دَرَڪ (٣) سمجهه (درڪ ڪرڻ - سمجهڻ)

دلگير (٢) غمگين - ملول

دَنبورو (٣) وڄائڻ جو ساز - سرندو - طنبورو

ڏوبينائي (٢) ٻه ڏسڻ - ٻيائي دوئي

ڏ

ڏِکر (٢) ڏيکر - هندڪي شادي جي رسم - سينگار

ڏنُ (٢) نذرانو - محصول - (٣٥-١)

ڏونرا (٢) ڪرڙ جو ڦرڪڻو جنکي ٻڪي ڪان ٻوءِ ٻڪا جوڙدا آهن

ڏوڙ (٢) ڏمر - ڪاوڙ - ڏکر غصو (٣٤-١)

ڏوڪاهي (١١) ڏکر ٻه - ڏکيائي ٻه - سُڃا - ويران

ڏهُون - ڏٻون (٥) تندون - چنل ڏاڳا (١-٣١-١١)

ر

رائي (٢) راءِ - مرضي - رسمو

گذر - راهه

رلي رات (٣) تورڙي رات -
ڏرڙي رات

رڇنديون (٢) رنڱيون ارڇڻ =
رنڱڻ

رَچَڻ (٢) رڳون رچڻ = رڳون
درست ۽ برابر ٿيڻ - بدن
تندرست ٿيڻ

رُخنو (٤) تنگ - سوراخ - عيب
جي جاء

رَمندڙي (١) هلندي - لڙهندي

روشن (٤) ظاهر - پڌري

رئي (٢) ڏزَ - لَٽَ

رپتو (٤) گاڙهو ڪپڙو

س

ساچاري (٤) سچا ڻ واري -
سچاڻندڙ - واقف

ساز (١) سامان - اسباب - حال

احوال - چڱي حالت

مسالڪ (٤) سلوڪ وارو - طريقت
تي هلندڙ

مسالپيڻ (٢) ڏسڻ - زيارت
حاصل ڪرڻ - دلبر سانيڻ

سپڄڻ (٤) رهڻ - ماپڻ -
سمائجڻ

سجود (١) سجدو - سرجهڪائڻ

سَرافگندگي - سرافگندگي
(٤) مٿو هيٺ جهڪائڻ -
ڪنڌ نوائڻ - نياز - تواضع
شرمندگي

سُرهر (٣) ڪُن جي گاله - سُس
ڦس - ڳجهي گاله

سروان (٢) سروجي وڻ ڪان -

سَلعيم (٤) ظاهر ڪيم - پڌري
ڪيم - ڏسيم

سَماجو - سما جوڳ - (٤) ميلاپ
اتفاقي ملاقات

موٽڻ - موٽائڻ (٢) سوي ڪرڻ ڏسڻ - اختيار ڪرڻ - پسند ڪرڻ

موجهہ (١) ڳول - چڪاس - جانچ

مُولهاريڻ (٣) سهٽيون - موچاريون

مُونيڙ يا لعي مُنهڙو ٣) سٺي ڪان بہ سنهو ننڍڙي سٺي ڪان بہ سنهڙو

مُهاڳيون (٢) وطن - پسند اجن

مُهائي (٣) روشنائي - سوجهرو

ميَاهي (٣) ڪارنهن يعني دل جي ڪارنهن

مِهرت (٢) عادت

مِيل (٣) سچائي - سٻت - همت - ستيا

ش

شرڪ (١) ڪفر. مشرڪ تيڻ خدا سان ٻئي کي شريڪ ڄاڻڻ - ٻائيواري - شريڪ (٣٠-٤)

ص

صحت (٣) تندرستي - چڱلائي

ظ

ظَنُّ (٣) شڪ - گمان

ع

عالِمُ (١) (٣) علم وارا - پڙهيل

عَبۡدُ (١) بندو - ٻانهو

عَجِّلوابالتَّوبة قَبْلَ الْموت (٣) حديث - مرڻ کان اڳي توبہ ڪرڻ جي تڪڙ ڪريو

علّت (٣) بيماري - علات

عِلّعي (٤) علت وارو - نابل - بيمار - عادتي

عَلَيِ الصّباح (٢) صُباح جو - وير فجر جو

عيان (٤) ظاهر - پڌرو

عَينڪ (٤) چشمو اکين ۾ وجهڻ جو

غ

غار ٿيڻ (٣) گم ٿيڻ - ڪڏهوڻ

غيبتي (٣) غيبت يا گلا ڪندڙ گلا خور

ف

في الله (١) الله ۾ - يعني فنا في الله يا فاني في الله يعني الله ۾ فاني يا گم يا محو ٿيڻ

في الحقيقت (٣) درحقيقت حقيقت ڪري

ق

قاعدو (١) قعود يا قعده - نماز ۾ ويهڻ

قضا ٿيڻ (٤) فوت ٿيڻ - ضايع ٿيڻ وري نه موٽڻ

قيام (١) نماز ۾ بيهڻ

ڪ

ڪاج سڌو (٣) ڪم ٿيو - مطلب حاصل ٿيو

ڪامُ (٣) لُت - لڪڻ

ڪالنگان (٢) ڪانگن کي

ڪاني (٤) تيلي - سرائي

ڪاڻ (٤) حرڪت - حساب

ڪاياٺون (٤) جسم - بدن - بت

ڪِبيرُ - ڪِبيرا (٤) وڏا گناهه

(عربي - كبيرة ضد صغيرة جو)

كَتا (٢) ڍڪا- رَڪ - ڌاڍا

كَثرُ (٣) ڪڪرو - ڪڪر - مٽي

كَثافت (٢) ڳرائي - ٿلهائي گدلائي - گند گي

كَحل (٢) سرمي جهڙي شيءِ جا ڙالون اکين ۾ وجهندبون آهن

كِڙا وجهه مُ وات (٣) منهنجو وات در وانگي بند نہ ڪر - ڳالهائڻ كان منع نہ ڪر

كفن (٣) ڪپڙو جنهن ۾ مئي ماڻهوءَ کي وجهي دفن ڪندا آهن

كَلمَ گو (٢) ڪلمو پڙهندڙ - ظاهري مسلمان

كور (٣) انڌو (پارسي)

ڪيڙو (٢) ڪيون - جيت

ڪيڙي (٢) ڪهولي - ماڪوڙي

ڪِين (٢) ڪي ڪين - نيستي نابودي

ک

كارِيُون (٢) شور واريون - چڙ مان - ترش ئي سان

كُٽيُون ڪين كسن (٢) اکيون جي محبوب ۾ نظر جمائي بيٺيون آهن سي اُتان نہ هٽن ۽ نظر نہ ہاسي ڪن

كُپُر (٣) مڪڙي قسم جو زهري نانگ

كُو (٣) غير واقف - نا محرم دشمن - رقيب - شيطان

كُرايُون (٣) خرابيون - دشمنيون

كران وجهه مُ وات (٣) كرن يا خراب ماڻهن جي وات ۾

مهنجي ڳالهه نه وڃهه يعني
ڳجهه نه ڏسين

ڪڙا وڃهه م وات (٣) مهنجي
وات ۾ پٿر نه وجهه - مهنجو
وات بند نه ڪر- ڳالهائڻ
کان منع نه ڪر

ڪَڙڻ (٢) چڙڻ - سڙڻ - روئڻ

ڪيهرو - ڪيهڙو - ڪيهڙل (٢)
تڪليف - درد سري - ڏکر

ڪيل (٣ اسرار الهي - غيبي
نظارو

ڳ

ڳت (٢) ڳالهه ڳت = ڳالهه ٻولهه
ٻاجها ڳالهيا - خبر چار

ڳيڙلئي (٢) ورتئي - ڳڏئي -
مت ڪئي

ل

لاحد (١) لامڪان - حدّ کان
ٻاهر - اُها جاءِ جا حد يا مڪان
کان ٻاهر آهي

لائين (٣) عيب - ڏوهه - قصور
محتاج

لايعرِ فهم غيري (٢) حديث
جو ڀاڱو - منکان سواءِ ھننکي
يعني اوليائن کي ٻيو ڪو نه
سڃاڻي - ٻهربون ڀاڱو مٿي
آيو آهي ان اوليائي ٽدت
قبائي - يعني منهنجا اوليا
منهنجي قبا هيٺ آهن

لڇاٽو (٣) لڄي ٿيو - شرمنده
ٿيو ٿڪو ليو

لِڪ لِڪوٽي (٣) ڇوڪرن جي
راند جنهن ۾ ڪڙو لڪي ؛
ٻيا ڳولين - تمام ڳجهي طرح
جئن اٿي راند ۾ ڪندا
آهن

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (٣) قرآن مان

(١١٢- سورة) نڪي الله ڄڻي
تو نڪي ٻار ڄائو آهي-
(١-٣-٨) (٥-٣-٢)
لوري (٣) ڏانگهه - ٻڪ - اُڪير
تير - ڪمان
لوهُ (٣) لوهه جو ڪمان - تير
لُڌا (٢) وڌيا

م

ماڻ (٣) خبر - راز - ڳجهه -
حقيقت
مامرو ممدڻ (٢) ورجائڻ -
تڪرار ڪرڻ - ٻاهر اُڪلڻ
ماهِرُ (٢) واقف - قابل -
اُستاد
مجازي (٣) عشق مجازي -
ظاهر جو عشق (حقيقي جو ضد)
مجازيئين (٣) مجاز يا ظاهر
ڏسڻ واريون - يعني اکيون
مَحرُومُ (٢) نا اميد - نا مراد
محفوظ (٢) حفاظت ڪيل
مدُ (١) ڊگهائي - لمبائي
معبود (١) عبادت جو لائق -
الله - ڌڻي
مُمارڻ (٣) هٿ لائڻ - مٽڻ -
زور ڏيڻ
مُنجهارا (٢) اندر جو اندر
مُنجهارو (٣) ٻڻ وارو نانگ -
ڪاريهر
مُوسيٰ (٢) حضرت موسيٰ عليه
السلام جو وڏو نبي هو
مُهِيا (٢) رحم - مهرباني
ميڻون (٣) اشارا - اُهڃاڻ

ن

نرانا - نيرانا (٢) ٻڪر ٻر - ٻڪيا
صبح جي ڪاڏي يا ناشتي ڪان
اگهي

نابودي (١) نيستي - نياز - نماڻائي

نوالا (٢) لقما - گرنهن

نوچ (٢) نوڙت - نياز - نماڻائي

نونڌ (٤) بندي - حساب - ڪندو - دفتر

نيران (٢) ناشتو - نيرن - صبح جو اول کاڌو

و

واجهائيان (١) واجهائڻ کان - تڪڻ کان - طلب ڪرڻ کان - عرض ڪرڻ يا بندگي ڪرڻ کان

واڪان (٤) وس کان - وسان

وڙ (٣) ميڪڙائي - دڪ

وَڄهه (٣) مُنهن - صورت - شڪل

وِرد (١) وظيفو - جيڪي لهرايل وقت تي وري وري پڙهجي

وَناهڻ (٣) ونهه ۾ وهارڻ - پرڻائڻ

وِنگيون (٢) ڏنگيون

وَليون (١) اکين جي تارن ۾ جي ماڻهو ڏسبا آهن - (پارسي مردمڪ چشم)

وَهپوڻ (٢) وڙهڻ - ترسيماڻن پيڇيا ٿيڻ

ويچون (٣) ذرا ذرا - پرزا پرزا - جدا

ھ

هَچارو (٣) پاپي - خوني

هَماري (٣) اسانجي - منهنجي (هندستاني)

۳۱- سُر مارئي

ا

آراڙ (٦) وطن - وطن جو گوڙ هوڙ ويڙهه

آراڙي (٦) ڏُت

آريهري (٨) جاري - وهندڙ

آماروس (٩) سندس آسرو - سندس آسري جي جاءِ

آڪرڻ (٢) جوڙڻ - آڪڻ

آڳٽي (٨) قابو ڪئي - بند ڪئي

آلِ عمران (١٠) قرآن جي (٣) سوره يعني عمران جو اولاد يا قوم

آٿهَن (٨) کوهن جون حوضيون يا کيل جانورنکي پاڻي پيارڻ لاءِ

آهَر (٧) آسرو

آباڻا (٤) ابي جا مائٽ - عزيز خويش - مائٽ مٽ

اُبر (٦) سُٺي سبڻ جي

اُپاريا (٨) وانڍا ناهن - فرصت جو وقت نه اٿن - گهڻا اپار - بي نهايت

اجهوڪا (٧) ابرا - ضعيف

اڇائي (١١) تعريف - ساراهه نالو ناموس - صفائي - سَت پاڪدامني

اَحزاب (١٠) قرآن جي (٣٣) سوره - معني جماعتون

اَحقاف (١٠) قرآن جي (٤٦) سوره - معني مٽي جا ڍير يا ناس ٿيل شهر

اِذا جاءَ (١٠) قرآن جي (١١٠) سوره (نصر) جا پهريان لفظ - معني جڏهن آئي

إِذَا زُلْزِلَتِ (١٠) قرآن جي (٩٩) سورة جو پهريون لفظ معنيٰ جڏهن زمين ڏبي

أردامبو (١١) عرض ڪرڻ - منت ڪرڻ

أَرْعِچ (٧) ڪپڙي قسم جو عمدو ڪپڙو

أَرْمق (٧) ڪپڙي قسم جو ريشمي ڪپڙو

اريهري (٨) بي رلاڄ - ٿر ملڪ - ريگستان

أَڙانگي (١) ڏکيو - زور سان رنج سان

اِسم (٧) اسم ذاتي - خدا جو خاص نالو

أَسِير (٣) قيد پاٽي - بندياڻي

أَعرابي (١٠) عرب جا ماڻهو - عرب جا جهنگلي ماڻهو

أَعراف (١٠) قرآن جي (٧) سورة - معنيٰ بهشت ۽ دوزخ جي وچ وارو مڪان

أگولدرا (١١) گهٽا

أَڳانهين (٨) پري

أَڳيدائي (٩) پيمت پريل نيا ڳي - مُٺي

أَلَّذِيْنَ كَفَرُوا (١٠) قرآن مان يعني أهي جن ڪفر ڪيو يا ڪافر ٿيا

أَلمارُنصِيبُ الْعَاشِقِينْ (١) عربي قول - يعني يا هر عاشقن جي قسمت ۾ آهي

أَمَانَا (١١) ڏکيا - بيمانا - خراب حال ۾ - ڏولائي جا

أَمانَتْ (٣) امانت

أَنَّا فَتَحْنَا لَكَ (١٠) قرآن جي (٤٧) سورة (محمد) جا پهريان لفظ - معنيٰ تحقيق اسان توکي فتح ڏني

أَنْبِيَا (۱۰) قرآن جي (۲۱) سوره - يعني نبي

أَنْفَال (۱۰) قرآن جي (۸) سوره معنيٰ اُت جو مال.

أَنگَ (۱۱) بدن - جثو بت

اِنَّ مع العُسرِ يُسرا (۱) قرآن (۹۴ سوره مان) تحقيق ڏکن سان گڏ سکر آهن

اوڍڻ (۷) ڍکڻ

اُوَرُ (۱۱) زور

اَوْصَاف (۳) وصفون - گڻ

اُولٰئِكَ اَصْحٰبُ الْجَنَّةِ (۱۰) قرآن (۲ سوره) مان - يعني اهي آهن بهشت جا حقدار ۽ رهاڪو

اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيْمَ (۱۰) - قرآن جي پهرين سوره مان - يعني ڏيکار اسانکي سڌون رستو

اَهْل (۷) ماڻهو - پور - ٻدو

ايرپير (۲) اچڻ وار ۽ ٻيهري ڪرڻ وارو

ايلچو (۷) ڪپڙي قسم جو جو ريشمي ڪپڙو

ب

باري (۱۰) اي باري تعالىٰ - اي خدا - گهرو يا سخت (بند)

بافتا (۷) مشهور سخت جي ڪپڙي جا قسم

بخمل (۷) مخمل - مشهور ريشمي ڪپڙو

بدائيڻ (۱۱) معاف ٿيڻ - موڪلائي ڪرڻ - گم ٿي وڃڻ - (وداع)

بَدوي (۱۰) عرب جا جهنگلي ماڻهو - جهنگلي عرب

بَرّ (۱۰) (عربي) ڪٽڪ

بريان (١٧) ٻڌل

بقر (١٠) قرآن جي (٢) سوره
معنيٰ ڳئون ڍاند

بكت العينين في هواك
دمًا (١) يعني ٿي
اکيون تنهنجي محبت ۾
رت ٿيون روئن

بکلبون (٦) ٻربون - گڏيون

بني اسرائيل (١٠) قرآن جي
(١) سوره يعني اسرائيل يا
يعقوب جو اولاد

بي باڪ (٣) بي ڊپا

بير (٨) کوهه (عربي)

ٻ

ٻاٻاڻا (٥) مائٽ

ٻاڙو (٩) کاروهاڻي - سمنڊ جو
پاڻي

ٻانڌڻا (٧) رڱيل ڇيون

ٻه ٻڙى (٩) سڀ، جو انهيکي
ٻه ٻڙ ٿيڻدا آهن

ٻري (٨) ٻجهي - ٻرڻ ٻراجي

ٻڙو (٤) کپهه جو ذرو - ٻنجو
ڄُٽ - ٻهاهه

ٻڙيون (٥) لوهه جون ڪڙيون
پيرن جا زنجير

پ

پاروڙي (٥) ساهيڙي - سرتي
اُن جو ڪپڙو - ڪتي

پاڳيا (١١) مال وارا - مالدار

پاڻ (١) جاءِ - رهڻ جي جاءِ

پري (١) موتي

پڇي (١١) هڪ ٻجهيڏي - سرتي
شريڪ

ت

تَاڪُل (١٠) ڪائڻ (عربي)

تَبَارَ- تَبَارَڪ (١٠) قرآن جي (٦٧) سورة (ملڪ جو پهريون لفظ - معنيٰ برڪت وارو

تَبَتْ (١٠) قرآن جي ١١١) سورة (لهب) جو پهريون لفظ معنيٰ ڀڳو

تَڳِڙ (٨) جيڻ - گذارن

تَلِيُون (١) تَرَ جون ڏوريون - پٽن جي وچ ميلياميون

تَمَرُ (١) کجور- کارڪ- ڪعل (عربي)

تَنُّ (٥) تنگ - سوراخ

تَنگ (٩) تڪليف - اُڄ - اوسو

تَوبَه (١) قرآن جي (٩) سورة

تُورُ (١) فصل يا ٻوڪر جا وري وري ٽِڪي

تور (١) مڪ جيڏي

تهوارون (٥) ليڙون - ٽُڙا ٽُڙا ذرا ذرا

تِيُون (٩) حلوائن جون تيون - طعام ترڻ جون ٿيون

ٺ

ٺاريلا (١) ٺرجا رما ڪو

ٺاڪُ (٢) جاء (٣١-١١)

ٺوڪ (٧) (٨) ڪم جي شيءِ - مطلب - مقصود - مراد - مدد موسر - مددائتو ميوه

ٽ

ٽُپڪ (٦) ٽُپڪڙا - ٽپڪڙا (٦) چليون - ٽپڪيون - ٽپڪا

ٽَسُ (٦) ڏکيو

پ

پاچاهي (٦) بادشاهي

ٻاڙڻ (٢) برابر ڪرڻ - مٽ
ڄاڻڻ

ٻاڪي (٣) ڄڃي - ٻنڙي

ٻال (١١) ڪکر جهڙ ميوو رکي
ٻڇائيندا آهن - نديو تُنبو

ٻاهي (٣) ڄڃي - ٻنڙي -
ٻاڪري - جهڻ يا لسي

ٻتڙڻ (١) ٻکيڙڻ - وڃائڻ

ٻٽ چير (٧) ٻٽ جا ڪپڙا -
ٻٽ ٻنهر

ٻڙون (٨) هڪڙي قسم جو گاهه
هڪڙو جهنگلي ميوو

ٻرالهي (١) ٻري - دور

ٻرهين (١٠) ٻهرين - ڏکڻ
(ٻهرڻ)

ٻرياڻ (١) ڏس - اهڃاڻ -
نشان

ٻڙان (١١) برابر اڃان - ٻوري
ٻوان

ٻسي (٢) ڪرڙ جو ٻور يا گل

ٻڪ - ٻڪا (١١) ڪرڙ جو
ٻڪل ميوو ٻڪل ڏونرا -
ٻڪل

ٻلر (٣) ميهن جو ٻاٽي - ٻارو

ٻن (٢) ٻردو - امن

ٻير (١) هڪڙي دوا - هڪڙو
جهنگلي ٻوڙو يا وڻ - ٻاٽي

ٻوچ (٨) مٺو - گهٽو - جهجو
جام (٣١-١٠)

ٻوڇي (٣) ڏنگو - ٻوڇي منهن =
بدروئي - خراب منهن

ٻولڙيون (٨) ٻولڙيون - جيٽا

ٻيڪڙا (٥) ٻيرن جا ڪڙا -
ٻير ڪڙيون - ڪڙا جي
ڏيڍين جي ٻير ۾ وجهندا آهن
تنکي ٻير ڪڙيون چوندا آهن

ٻيڻ (٦ ٻيڻي ڪپڙي کي
ڪلف ڏيڻ جي

ق

قِرهَه- قرهو (۳) هڪڙي قسم جو جهنگلي وڻ يا ٻوٽو- ٻيس يا ڪيجي جا ٻن

قِنُ (٦) سنگ - گهات - ٻير جو ٻب

قوڪ (۱۰) قوگ - اوگهر سوگهر - منهي - ڪيهرو

ج

جَائِمُ (۱) قرآن جي (۴۰) سورة - معنيٰ اونڌو يا گوڏن ڀر

جانو (۱) زاري - نيزاري

جَفَّ الْقَلَمُ وَمَا هُوَ كَائِنٌ (۱) قرآن مان - يعني جيڪي ٿيڻو هو تنهنجي لاء قلم وهي ويو

جَنَبُ (۸) جنم - عمر

جُندا (۸۰) وار - زلف

جنهنڪر (۹) جنهن ڪان

جورِ (۳) زور سان

جُوعُ (۷) بُکر (عربي)

جيائين (۸) لذت سان - عيش عشرت سان - خوش

جِيوُ (٥) جيئڻ

جهه

جُهبُ (۸) ڪنڌي - ڪنارو گهوٽ جو نالو

چ

چانڪ (۱) يا نيمر تر - جوان ڪ جاتر تہ

چائيان (۱۱) جوائيان - جوائي موڪليان

چِڪندڙا (٦) طوعًا ڪرهاً -

خوشيءَ سان زور سان - ٻکهر ڇڪائيندا يا ڳاڙهيندا

چيڙهه (٢) گندگي - گدو - ڇتي سان ڀريل

ح

حُبّ الْوَطَنِ مِنَ الْاِيمَان (٩) حديث - يعني وطن جي محبت ايمان آهي

حِجر (١٠) قرآن جي (١٥) سورة معنيٰ پٿر

حُجرات (١٠) قران جي (٤٩) سورة - معنيٰ حجرا يا ڪوٺيون

حم (١٠) قرآن جي (٤١) سورة ۽ گهڻن سورن جي مُنهِ جو لفظ

حَمد (١٠) يعني الحمد - قرآن جي پهرين سور جو پهريون لفظ - سورة جو نالو فاتحه آهي

خ

خُرما (١٠) کارڪ - کجور (فارسي)

خِلاف (٩) ڪُوڙ - مخالفي - ڪُربت

د

دُخان (١٠) قرآن جي (٤٤) سورة - معنيٰ دونهون

ڏ

ڏَڀڙ (١) (٢) ڏٻري (٥) گودڙي - رلي

ڏَلاءُ (٧) ڏُٿار - ڏُڪ

ڏَڻ ولدي (٩) ڏڻ وارا - مال وارا

ڏَنُ ولدي (٩) دولتمند - ڏن وارا

ڏيرِ (١٠) دلو - تسلي

ڏ

ڏيهي (١) ڳڻ جڻ جو واعدو – ملڻ جو انجام

ر

رائُر (٨) ڏل – محصول
رُجھڻ (٤) خوش ٿيڻ – پسند ڪرڻ
رَعْد (١) قرآن جي (١٣) سورة معنيٰ گوڙ
رُوم (١٠) قرآن جي (٣٠) سورة جو نالو – شهر جو نالو
رُوء (٤) منهن – حسن – سونهن
ريَت (٥) ريتا – گارها پوچڻ

ز

زُخْرُف (١٠) قرآن جي (٤٣) سورة – معنيٰ سون
زُمَر (١) قرآن جي (٣٩) سورة معنيٰ جماعت

زير- زيريون (٥) زبر ڪريون لوهه جون جي ٽيڏين ڪي وجهندا آهن (١٣-١١)

س

سانِيڪا (٨) ڪوهُ
سانُوئي (٥) (٨) چار چا وڻ - چاريون
سانيي – مانيڙا – مالبيڙا (٥) (٦) (٨) سنيا ليند ڙ – مائٽ – وارث
ساهي (٣) چڪي – ڪشي
سائون (٨) هڪڙي قسم جو جوآن يا ڏُٿ
سَبا (١٠) قرآن جي (٣٤) سورة جو نالو معنيٰ شهر جو نالو
سُبْح (١٠) قرآن جي (٥٧) سورة (حديد) ۽ (٥٩) (حشر) ۽ (٦١) (صف) جو پهريون لفظ معنيٰ پاڪ آهي

سُبرائُن (١١) ڏاڍايون -
سَتُ (٨) ستيا - همت
سُتي (٢) (٨) ستيا واري زال -
ايماندار زال
ستائون (٨) ستون - رتون -
جوڙجڪ
سُنهڃ (٥) پيدا ٿيڻ
سُپني (٥) نپني - پيدا ٿي -
بالاجي وڏي ٿي - ساماڻي -
سجده (١) قرآن جي (٣٢)
سورة - معنيٰ متو جهڪائڻ
سُچاڻي (٥) سچو رهڻ - پوري
رهڻ - تحقيق
سُڌير (٨) سياڻا - ڏاها -
خبردار
سُراهيون (٨) سرهايون -
خوشيون - دلاسا
سُرڀ (٩) لاش - مڙهه - بدن

سَسا (٥) گهيتا
سڪاچ (١١) وڙ وارو - لائق
سُکَر (٥) چڱا - ڀوڄارا
سگڙو (٧) سگهو - ڏاڍو - گهاڻي
سلڪ (٧) (١١ سُنگت - جماعت
سلسلو - ڏاگهو
سَماڻي (٨) ماڻائتي - ماڻ
واري
سنهڻ (٨) لاهڻ - تيار ڪرڻ
نچوئڻ باڻي ڪيڻ
سنگهرُون (٣) زنجير
سُوايا (١١) گهڻا
سُوايو (١١) سُڪاريو - سکيو
ٿيو
سوڻا (١١) انجام - اقرار -
وعدا
سُولُ (٣) موچارائي - سود -
فائدو

مُومرو (١) عُمر سومرو جنهن مارئي ني هٿي

سُوءَ (٣) ماتم جا ڪپڙا - غم جي رسم (پارسي سوگ)

سُهَڪَ (٣) سُڏڪ

سُهم (١١) سهون - جهڙون - ايذا - طعنا - مهڻا

سُهڻو (٨) خواب - سپنو

سِبيارَڄُ (٨) هڪڙي قسم جو گاهه جو ڏُڪ وانگي ڪائيندا آهن

سيبا (٢) توبا - گُهنڌُ

سيت (٨) رَسا

سِيڏائي (٥) سڪائي

سِيرُ (٨) سيل - سچائي - ستيا سپت - اگهوڙو وقت

سِيليتي (١١) سيل واري - ستيا واري - امن ۽ همت واري -

سيبوڻ (٢) پوچڻ - سيوا ڪرڻ

سِيهو (٧) شينهو - مشهور ڏاتو

ص

صَغير (٣) ننڍا گناهه (عربي صغيره)

ط

طس (١٠) قرآن جي (٢٧) سورة (نمل) جو پهريون لفظ

طسم (١٠) قرآن جي (٢٦) سورة (شعراء) جو پهريون لفظ

طه (١٠) قرآن جي (٢٠) سورة

ع

عاق (٣) ماءُ پيءُ کان نا فرمان نا صالح - خراب - سرڪش

عَبِير (٧) هڪڙي قسم جو عمدو ڪپڙو جو عبيري رنگ جو هوندو هو

عُمَر (١) عمر سومرو جنهن ماروئي
ني ڌئي
عِيدِ بَراد (٢) وڏو ڏينهن - براد
يا برات - هڪڙي عيد جو
نالو - شب برات

غ

غِلاف (٩) پوش - ڍَڪُ

ف

فاتح (١٠) قرآن جي پهرين سوره
يعني الحمد

ق

قالِبُ (٦) بدن - جسم - بت
قَدْ سَمِعَ (١٠) قرآن جي (٥٨)
سوره (مجادلہ) جا پهريان
لفظ - معنيٰ تحقيق الله ٻڌو
قُلْ (١) قرآن جون ٽي پوئيون
سورون (يعني ١١٢ -١١٣-
١١٤) جنهن جي مڍ جو لفظ قل
آهي جنهن جي معنيٰ آهي چؤ
انهن سورن جا نالا اخلاص ۽
علق ۽ ناس آهي
قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا اِلّا مَا كَتَبَ
اللّٰهُ لَنَا هُوَ مَوْلٰنَا (٣) قرآن (٩)
سوره مان - يعني چؤ تہ اسانکي
ڪا به مصيبت نہ پهچندي
سواء انهن جي جا الله لکي
هوندي - اسانجي لاء هو اسانجو
ڌڻي آهي
قُل يا (١٠) قرآن جي (١٠٩)
سوره (ڪافرون) جا پهريان
لفظ - قل يا ايها الڪافرون
يعني چؤ تہ اي ڪافرو
قَوِيُّ (١) قوت وارو - زوربرو
مضبوط
قيدُ الماءِ (١) پاڻي جو قيد -
قسمت - نصيب - تقدير -

حديث جو ڀاڱو - قيدُ الماء اشدّ مِن قيدُ الحديد - يعني پاڻيءَ جو قيد لوھ جي قيدکان زياده مضبوط آھي

ڪ

ڪات (٥) ڪاٺ جو ٻيڙو

ڪارا (٧) ڪارا ڪاڻا

ڪامو (١١) مٽي جي ڪوٻري مٽو

ڪامُ (٧) مراد، طلب

ڪانبو (٨) چار ڪانيون ڪوڙي بتان ٻيڙ وجھڻ - ڪپڙو جهولي ڪري انهيءَ ڳاھ وغيره ڳڏ ڪرڻ

ڪانهن (٨) ڪتي

ڪتابت (١) لکيو - خط - ڪتابت (۳۱-١٠)

ڪَنڻ (٨) ڳذران

ڪُپُور (٣) خوشبو - ڪافور (۳۱-٨)

ڪِڄڻو (٢) اڪو - دهو - سٽهو

ڪُچڻ (٥) ٻيوس (ضد جڻ جو) خراب جاءِ - خراب گهر

ڪُڇائي (٥) سسائي - سست ڪئي - منجهائي

ڪُر (٩) ڪان - ڪنا

ڪُرلڊيُون (٣) ڳنڍيون - ڳوڙها

ڪُريت (٨) بي رسمي - بد رسمي

ڪُريڙ (٣) ڪرڙ - جهنگ جو مڪڙو ٻوڙو يا وڻ

ڪُڙهلون ڪاهه (٣) ٻيٺ پر ٿيت ڳها

ڪُلّ شيءٍ يَرجعُ اِلي اَصلهٖ (١) حديث - يعني سڀ شيون پنهنجي اصل ڏي موٽن ٿيون

ڪُنڊ (٩) ڍِنگر- در وجها لاءِ
جو ٻهراڙيءَ ۾ درن ۾ ڪنڊ يا
ڍِنگر رکندا آهن - جهنگ يا
ڪنڊن جي جوءِ

ڪُوارَڻ (١١) بدچوڻ - اجايو
سجايو ڳالهائڻ - ٻِٽڻ

ڪوڏ (٣) خوشي - محبت
(٣٦-٢)

ڪوڀِير (٢) ٻاڙون جي غريب
ماڻهو ڪائيندا آهن

ڪُوڪَٽ (٦) ڪوڪرو-
دانهن

ڪوڪڙ (٢) ٻيرون - ڄارن
جو ڦُرڙ-ڦل

ڪُهُون (٨) ڪهاوتون -
ڳالهيون

ڪميا (٨) ڪيمت - ٻوڪون

ڪ

ڪالُونبا (٨) ڪتونبڙا - مڪڙي
قسم جو گاهه يا ميوو ٿئي

ڪاروڙي (٨) مڪان جو نالو

ڪاهُر (٣) ڪيرڏيندڙ ڳٺون

ڪاهُيون (١١) ٻوڙيون - ٻورا

ڪاٺُر (٣) (٨) مڪان جو نالو

ڪُٽيرو (ڪٽيري) (٣) (٥) ڪٽي
وارو - ڪٽو ڏيندڙ

ڪُرڙ (١١) اُنَ جون ساديون
فراشيون

ڪَڙُ (٦) سيمو - ٽوٻو

ڪُڙ - ڪَوڙ (٩) طرف - پاسو-
ڪَوڙَ - وچ (٣١-١١)

ڪواءِ (١١) ڪِوائي - ڪِبوي -
جمڪي

ڪُوهُر (٨) ڪُوهر - ٽڙ

ڪِهجڙو (۳) ارمان - ڏک

کِيرنُون (۳) واڌيون - مبارڪون (۳-۳۴-۱)

گ

گاڏ ٻلُون (٦) گوڏيون

گاموئي (۹) ساڳي ڪم يا ڳوٺ وارا - ڳوٺائي - ڏيهائي

گروهه (۷) (۱۱) جماعت (پار-ي)

گُڪر - گڪريون (۳) مکڙي قسم جو وڻ جو ٽريو تو ٽڻي

گور (٥) قبر

گولڙو (۲) مکڙي وَلِ ۽ اُنجو ڦر

گوليون (۲) گولا - گول ڦر يا ميوا - ڳوڙميون - داڻا

گُولڻا (٦) جُهوليون - ڳنڍيون ڳوٺيون

گولرو (۱۱) ٽنيوات - ات جو ٻچو

ڳ

ڳانو (۲) ڳچي ڪي ٻڌڻ جو زيور

ڳاهُر (٥) ڳاميل - ڳهِيل - بيمار - ضعيف - خراب حال ٿيڊ ياڻي

ڳَهُيون (٥) مت ڪڙيون - ٿيد ٻن جي ٻڌڻ جا رسا

ڳنڍير (۱) مکڙي قسم جو گاهه ڳنڍين وارو

ڳٽالي (۳) ڳٽي ڏني ڏني - ڏيکاري

ڳوپي (۱) ڳٽي - مضبوط ڪري

ڳهمر (۱۱) پريل - پرپور

گهه

گهٽ (۱۱) دل - جگر

ل

لاڙون (١١) سرون - ڪاڙهون ڏاڙون

لاڪر (٥) ڳاڙهو رنگ - لاکر

لاڻي (٥) -رخروئي - پرم ڌيا

لَبن (١٠) کير (عربي)

لَحم (١) گوشت - ماس (١٠) (عربي)

لتاڪلو امنه لحما طريا وتستخرجون حلية تلبسونها (٩) قرآن (١٦ سورة)

مان - لذتي گوشت (مڇيءَ جو) ۽ ڪيڏوتا اوهين (پالڻي مان) سينگار جون شيون يعني موتي وغيره جي اوهين ڪڍو ٿا

لڙڪ (٢) ڳوڙها - هنجون (١١)

لَسَن (١١) ڳهڻون - ڳهڻا - مڪيشي مڻا (١) - مڪيشي پنيان (٣٤-١)

لُقمان (١٠) قرآن جي (٣١) سورة

لَڪ (١١) ڪمر - چيلهه

للڙ (٦) مڪڙي قسم جو گاهه جو ڪا جندو آهي

لَعب (٦) جهنگلي گاهه جو ڏٿ وانگي ڪاجندو آهي

لوهِل (١) موڙهو

لوچون (٥) بي آرام ٿيڻ - بيقرار رهون

لوحَ (١) تختي يا پٽي - لوح قلم - قسمت - نصيب

لوڙائو (١١) لورو - پنيرا

لون (٢) تند - ڌاڳو - تار

لوهه (١) زنجير لوهه جا

لوئي (٥) جني يا اهڙو ڪپڙو

جو ماروماڻهو يا ٿري ڏ ڪيندا آهن

لوڙياري ( ) (٨) لوئي ڏيکندڙ لوءِ جي ويڙهل

ليڪڙياري (٦) ليڙن واري - ڇڄل ڪپڙن واري

لَيْسَ كَمِثْلِهٖ شَيءٌ (٨) قرآن (٤٢ سورة) مان - خدا جهڙي ڪا به شيءِ ڪانهي

م

مارو (١) مکڙي ذات - جهنگلي مسکين - مالدار

ماريچي (٨) مارو ذات جي زال

مَامُ پِچُڻ (١١) مراد نه پوري ڪرڻ - لڄ خراب ڪرڻ

مالڌارو (٢) (٨) مکڙو جهنگلي گام - ڌُٿ

ماءِ (١) باطني (عربي)

مٿهُون (٢) اسان تي - اسانجي مٿان

مٽ (١١) جدائي - جٽ

مَتڙ (١١) ڇڏڻ

مُجيج (١١) موڪلاڄ - هلائج - روانو ڪج

مُرُ (٢) (٦) مٽي - گند گي - ميرائي

مزاڪ (١٠) چرچو (عربي مذاق)

مساوي (٤) برابر هڪجهڙو يڪسان

مُشايِع (٧) اولياء - بزرگ

مُقاميا ڻي (٥) مقام پائي - مکڙي مقام پوريل

مُڪ (٥) (١١) ڪپڙن جو ڦر

مُڪائڻ (١) گهرائڻ - سڏائڻ

مکڻي (٨) مکڙي قسم جو گام

ذت

مَل (٣) (٣١-١١) وت- اگهان

مُلان (٩) کان- کنا

مليرُ (١) مکان جو نالو جتي

ماروئي رهندي هئي

موڪ (٦) گهٽي - ججهي

موکي (١١) خوش ٿي

مُولو (٧) موليٰ - خدا - ڌڻي

مُؤمن (١٠) قرآن جي (٤٠)

سورة

مُوهه (٨) وار (پارسي موئي)

موهڙ- موهڙي (٩) محبت

پيار

مِهاڻ (٨) (١١) ميها - مکڙي

ياجي دلپسند

مُهاڙ (٢) (٦) منهن - ديدار

پٽ - ميدان - آڳر -

ڪشادگي

مُهت (٥) مانُ - عزت

مُهندين (٩) سائيندين -

ماريندين (مُهڻ)

مُڻيج (١١) مرڪليج

مَيت (٥) بزم - لاش - جنازو

ميٺ (٥) وات مٺو ڪرڻ -

لذت - ذت کائڻ

مِيري (١١) بچڙي - عيبدار-

مندي

مُيسّر (١٠) موجود

ميندا (٣) وار- زلف (٣٥-٢)

مِيون (١١) ميان - مولا- ڌڻي

مرشد

ن

نُحل (١٠) قرآن جي (١٦) سورة

معنيٰ ماکي جي مک

نسا (١٠) قرآن جي (٤) سورة

معنيٰ زالون

نظر بند ياٺي (٩) قيد ياٺي -
بند ياٺي - جا نظر هيٺ هجي

نِڱُا (ا) نپاڳا - مفلس - مسڪين
نر ڪنڊ جهڙا

نِڳو - نِڳي (٣) (٦) نڪتو-
نڪتي

نَمْل (١٠) قرآن جي (٢٧) سورة
يعني ماڪوڙي

نۤ وَالْقَلَمُ وَمَا يَسْطُرُوْن (١٠)
قرآن جي (٦٨) سورة (ن) مان
معنيٰ قسم آهي قلم جو ۽
جيڪي لکن ٿا

نُور (١٠) قرآن جي (٢٤) سورة

نُورَمين (١١) اکين سان - چشمن
سان

نئون ڪرڻ (١١) موسم جو
نئون نڪتل ميوو يا اَن پهرين
دفع کائڻ - وت ڪرڻ

نيَرُ (٥) (٩) زنجير

و

واچا (٥) بولي - انجام - قول
واڪ

واماما (٢) سکر - آرام - گُهرِ

وانچا (٥) انجام - بول - قول
واڪ

وَاپيون (١١) ميهون ڍڳيون
وغيرة مال

واهُولندا (٦) الهندي جو واءُ

واهِيت (٥) واهيو - جاسوسي
جاريو - نگهباني

وَنُرُ (٨) وندڻ - وِراهڻ - اورڻ
(٣٥-١)

وَنِيُون (٢) ڪنارا - پاسا

وِجهُل (١١) ذکر - گِهٽي - رئڻ
راڙو (وجهلڙ)

وَچنُ (١) انجام - وعدو - بول
شرط

وَحدانيت (١) هڪڙائي

وَرُ (٨) چڱا - ڀلا

وَرائِي (٩) سُکر. سُڪار- وسندي (٥٣-١)

وَرتَ (٨) رَسا - نوڙيون ٻاڌي ڪيڻ جون

ورکر (١) وڻ - ننڍو وڻ

ومانڍي (٥) ٻروس - ٻين جي وس

وَسڪارو (١) مينهن جا ڏينهن سانوڻ

وِلڏڻ (٥) سبڻ - ٻرڻ

وَڻاچو (١١) وڻ - درخت - وڏو وڻ

وَهارُو (٩) واهرو - واهر ڪندڙ مدد ڏيندڙ

وُهون (٨) زالون

ويڻ (٥) وِهڪ - ٻيهڪ

ويلون (٨) وقت

ويڙهي جهپ (٨) ٿرهر ڪڙو ڳوٺ

ويڙهيچا (١) ويڙهه مڪان جا رهاڪو - جهنگلي ماڻهو

وينگس (٣) نازنين - خوبصورت زال

ه

هار (١) واسطي - لائق - آسري

هاڻو (٩) ڏاڙيوال - ٿورو - مال هڻندڙ - ٻاجهور

هاء (٣) هائي - زورا وري - ڏاڍ - ظلم

هٿ ڪڙول (٥) هٿ ڪڙيون هٿوڙيون

هٿوڙيون (٥) هٿ ڪڙيون

هُڪون (١) اڪون - آرزون روڪون - گهرجون

هُنَاڪَ جِسْمِي وَالْفُوَادُ لَدَيْڪُمْ (١) - منهنجو جسم هتي آهي ۽ منهنجي دل اوهان وٽ آهي

هُوْد (١٠) قرآن جي (١١) سورة پيغمبر جو نالو

هُون - هُونگ (١) آواز

ي

يس (١٠) قرآن جي (٣٦) سورة

يُونس (١٠) قرآن جي (١٠) سورة نالو پيغمبر جو

٣٢- سر ڏول ماروئي

ا

آمان ٻڪا آهيان وڻ ٻڪا وڻيان (١) اسب ٻڪا آهن ۽ وڻ باغن ۾ ٻڪا آهن

آوٺيان (١) ابهدڙن

اڳر نيسان آوٺيان ڏکڻ مانوٺيان (١) اتر جي ٻاسي کان ابهدون آهن ڏکڻ ڏي سانوڻ ۾ يا سانوڻ جهڙي خوشي مان

اڳر واروڪولدي ٻهلي موسم ميهن (١) ميهن جي موسم ۾ پهرين اتر ٻاسي کان وڄ چمڪندي آهي

ارمُولڪانُهَ مهيان ڏلڻ ڳ پتيهه ٻاڻ (١) منهنجا اُرم ٻتيءَ سَپِ وانگر سخت آهن ۽ نهن سپين وانگر آهن ڏند موتيءَ وانگر آهن (ٻاڻ يا ٻاڻ)

اَرَهه ارمولڪانهه مهيان نيڻ ڳ منجهو مينجهه (١) اُرم ٻتيءَ سپ جهڙا ۽ نهن سپين جهڙا آهن، تن منجهه اکيون ڪپاهو وڻني آهي

أُوْسَت اوْسَت لڪ (ا) لڪ لڪ تي اُسات يا اُج

ب

بِيس (ا) وِيهه - وسولن - فڪرات (هندستاني يا مارواڙي)

ٻ

ٻالاپڻ روئيهن والا ڄم وماريں (ا) ننڍي هوندي جو نينهن يا عشق يا شروع جوانيءَ جي محبت ، اي پيارا متان وساريں

ت

تُلڪ کي پرهنڪ (ا) تلڪ جو ٽڪو يا نشان ٻڪهرپر ٻڪهرجي پيو آهي (ڪي يا ڪيسر)

ٽ

ٽڪورَ (ا) ٽڪار يا ٽڪ - دمل يا نغاري تي ڏونڪو هڻڻ

پ

پاتلي (ا) پاتال جي ، سمنڊ جي تري جي - پٽلي يا سنهي

پَتائي (ا) پت تي يا ڪيڻ تي آئي آهي

پُهه پُهه پند پهوڙلين (ا) پيپڇري پيپڇري تي پهر يا وسئين جي پڇا ڪندو وڃ

پهلي (ا) پهرين

ق

قَلن پري تارڙي پورا پڳي لڄاءِ (ا) اي پورڙا ڳلن سان پريل تاري پڄي نه پوندي

ڏ

ڏيهڙ لڪر مَنازڪر نُڪر ڄيسي نُڪ (ا) ڏينهن جي

ماناري مان لکين ماڻهو
ڄورن وانگي تکون هٽي
پيهاريندا آهن (مناڻ کيڏڻ
لاءِ)

ڍ

ڍوليو نرور ميرنين ڏڻ ڪر
ڪڙيان (١) ڍوليو راڄائن جي
گهٽين ۾ ٻڪرين جا ڏڻ ياڦر
ڇيلهه تي رکيو پيو ڄاري

ر

رمُون ناهه لسنگ رمون ار
ارمين لاءِ (١) اي مڙس پيا
پيارا ٻي ڍهواچ ۾ ٻاڻهه راند
ڪريون ۽ ڄاڻي سان لڳائي
ويهي راند ڪريون

رمهون ناهه لسنگ رم ارو
ٻامي ڪنت (١) اي پيارا
ٻي ڍهواڇي راند ڪرءِ اي
مڙس ڄاڻي جي طرف راند

ڪر (مون يا هو)
رو (١) جو اڍڪي)

رُين ڪُهور (١) مڪڙن ڪاڄي
جو ٿسر جنهنجو ڦر نموري
ڪان ٿورو وڏو آهي (يعني
سٿون ۽ سڻون)

س

ماڇي ٿيان مينگڙي رلمل
هات ڪري (١) رلمل يا
ڍولئي ڪي مت آڻي يا انسان
ملي آءِ سڱ وارين يا ساهيلين
۾ سچي ٿيندهس

ماهنج نياڻ (١) نياڻ ياڍيند جي
هنج يا سطح وانگي

سرو مسو ليسرو مارُوءَ ٻامي

اَڪ (١) ناڻ ۽ سهي وانگي
مارو جي لڪ ڏاڍهن نڪري
اڄج (يعني لڪي نڪرُ مليو
اڄج)

ميمِ تعالي يا للي ڏو ٻو
ڏاج نه ڪاهه (ا) ياڻار جي
سڀ سُڪي ني اجي ٻئي
آمي سا آن جي لَبَ ۾ نه ني
ڪائي
ميرائين (ا) گوٺين ۾

ش

شاهه نجف (ا) حضرت علي
جنهن جو قبو نجف ۾ آهي

ط

طاس (يا تاس) لٽي پيٽ
هيم ورلي ماروئي (ا)
ڏنهن جي پيٽ مان آءُ سون
جهڙي ماروئي جائي آميان

ڪ

ڪاجل (ا) ڪجل
ڪامٽي (ا) زال

ڪرمڙ ٻڪو ڪڻ چٽيو ڏنو
آپ ڪريج (ا) هر ٻئي ٻئي
ٻڪي آمي داڻا چٽڻ نا ماڻ
اجي تون اُبارو ڪر
ڪِريڙيو (ا) ٻڪاريو
ڪريهر (ا) مائي يا ڪٽيهر=
زنگي گل)
ڪِڙيان (ا) چيلهه ني
ڪُڻ (ا) ان - داڻا
ڪُون هنياري مڇٽين (ا)
ڪيتري محبت اٿو سڄڻن
سان يعني ٻاڇن سان
ڪونجان راتھ ڪرِيڙيو ٽولي
ٽولي ٻيس (ا) ڪونجن راتَ
ٻڪاريو ٽي جي ٽولي ٽوليءِ
۾ ويهه هيون، يا هر ڪ ٽوليءِ
کي فڪر يا وسواس هو

ڪ

ڪِرندا هَنج (ا) ڪرندڙن
منهنجون يا ڪرندا لڙڪ

ڪليو (ا) جانور کي ڪُهي ڪل
لاهڻ

ڪِرندي (ا) چمڪندي

گ

گُٺ گُٺي (ا) گٺڻ ۽ ڀريل يا
ڀرپور - گٺائتي

گوري ڪُرَڙِن سپ پڪا رَس

وهي ليٽان (ا) جانِ هڻن ۽
پڇي آئي آهي اکين مان
پاڻي وهي ٿو

گوهي نُرِيُون ڪمان جي

ڪيهون نہ نوڻي نَڪَ (ا)

ڪمان جا پٺي پاسا جهلي
جهڪي جيڪڏهن ٿهرڻبو تہ
اهو ڪڏهن نہ گسندو

ل

لانو آب ڪريچ (ا) لاهارو اچي
پاڻ ڪر

م

مَلڪ (ا) ڏڪڙو نواب يا حاڪم
تي گذريو آهي جنهن گهڻا
ظلم ڪري پرايون ڳالهون زوري
ڦريون هيون

موري اَرلي پاڙي ايُسَ (ا)
منهنجي ڪتولي جي اوڙين
يا اَرهہ جي پاسي واري ايس
پاڇي پئي

ن

نَرُوَرَ (ا) راجائون

نِسَنگ (ا) بي ڊپو - بي خوف

نِڪُنی (ا) بي گهٽي - جنهنجو گهڻ
نہ ڏهجي

نِهنگ (ا) بي خوف - لاهرش
نسنگ

و

والا (٢) دوست - پرين

وڙهندي مر ويرئين ڪون

ڪيسان ڏي (١) ويرين يا

دشمنن سان وڙهندي منهنجي

دل خوشي ڪان ڪشون

ڪري

وِنگت وِنگ (١) ڪمان

وانگر

هه

هَنجُ ليارُ (١) ڏند جي منج يا

ٽري وانگر

هِنياري (١) پيار

٣٣- سر ڏنا سري

ا

آمابند (١) مير- حُبّ - دوستي

واسطو

أَجهاڪُ (١) بيحد نيڪي

ڪندڙ - بي انداز مهربان

أميڪي (٢). أنهي جي

(هندستاني)

أُوسُ (١) بي وس - بيچارو -

لاعلاج - بي واهو

اوليان (١) أولي ڪان - ڏنگي

رستي ڪان

ب

بُڇيا (١) بڇڙا - خراب ماڻهو

بُڇيان (١) بڇڙائي ڪان -

بديءَ ڪان

برادي (٢) براد يا برات وٺندڙ

روزي يا جوتڪاري جي سند

ولندڙ

بُرملا (١) ظاهر ظهور - کُلي کُلائي

(پارسي)

بغدادي (١) بغداد جو ويندل -

شيخ عبدالقادر جيلاني رح

جنهن جو قبو بغداد ۾ آهي

بهاؤالدّين (٢) شيخ بهاوالدين زڪريا ملتاني ملتان جو مشهور پير

ٻ

ٻيڙو (٢) زيارت ڪرڻ

ٽ

ٽيرو (١) تنهنجو (هندستاني)

پ

پُرياتا - پرياد ا (٢) پُرئي وارو وڏي نسل ۽ بنياد وارو - قديم آڳاٽا

پناهه (١) ملتان ۾ هڪ ڙو مڪان درگاهه

پيراڻي (١) پيرياڪراڙي زال، پيرجي

پيڙهي، ڏٽي (٢) اصل نسل

وارو - مسند جو مالڪ - گادي جو مالڪ - سجاده نشين

ٻيُڙار (١) جتي (٣٣-١)

ج

جُناب (١) درگاهه - سردار

جهانگير (١) بادشاهه - جهان فتح ڪندڙ

چ

چُنگيان (١) چڱيون (سرائڪي)

ح

حَسَني (١) امام حسن جو اولاد يعني شيخ عبدالقادر جيلاني

حَسِيب (١) حساب وٺڻ وارو - چڱي حسب نسب وارو - بزرگ

خ

خارجي (١) مذهب کان خارج

خاص أمي جي حضرت علي کي
نر مجيعدا آهن
خَرَ (ا) گڏهر - نادان - خسمس
ماڻهو - ڪميڻو - دشمن -
رقيب
خِطابَ (ا) لقب
خفيف (ا) ملڪو - خسيس -
ڪمذات - نيچ

د

دادي (ا) دانهن - فرياد -
داد فرياد
داوُر (ا) خدا تعاليٰ - ڌڻي
دِيوان (ا) دفتر جو مالڪ -
ڪارخاني جو مهندار

ڏ

ڏَنُ (ا) خوشي - خوش رهڻ -
جس
ڏانامري (ا) ڪڙي سُرُ يا
راڳڻي جو نالو

ڏ

ڏ ڦير (٢) شڪاري - پليد
ڏَل (ا) ڏوَ - علاج

ذ

ذَليل (ا) خوار خراب - نماڻا -
مسڪين

ر

رُڪن (ا) شيخ رُڪن الدين جو
شيخ بهاوالدين زڪريا ملتاني
جو پٽ هو

ز

زمام (ا) راڳ (ربي)

س

سعيد (ا) سعادت وارو -
نيڪبخت - مرشد
سَماع (٢) راڳ
سَنبهه (ا) سنبر - تيار لي - هل

مُوءِ (٢) طرف (پارسي سوي)

ميهڊو (١) واقف - دوست

ميدي (١) سينهوڙي

ميوا (١) پرسعش - پوڄا - بندگي

ش

شيخ (١) مشائخ - اولياءِ - بزرگ

ص

صدائي هباب (١) وڏائي وارو جوان

ض

ضِرِيب (١) ضربيل - ضرب رسيل - ماريل - ڏڪ لڳل

غ

غيلاني (١) غيلان يا گيلان يا جيلان جو رهاڪو يعني شيخ عبدالقادر ره

ق

قادري پير (٢) شيخ عبدالقادر جيلاني قادري طريقي جو مجدد

ڪ

ڪَثِيف (١) گندو - گرو - ٿلهو سادو

ڪَلَڪڻو (١) خراب لڇڻ وارو - بداخلاق - بد نصيب

ڪَمهڙو (١) ڪچهري - دربار

ڪُوَڙو (١) نالائق - عيبدار

ڪ

ڪِسَن (١) ڪوتسن - وڙهڻ - دشمني

گ

گُلزار (١) باغ

ڳ

ڳُهِرو (١) جوکر

ڳري (١) ڳلي - گهٽي - رستو دري

ل

لالي (١) مکڙي ذات جا ماڪُھو

م

مُحشر (١) قيامت

مُحيّ الدين (١) شيخ عبدالقادر جيلاني جو لقب يعني دين کي جيارينڌڙ

مُرشد (١) مرشد

مُرَمُ (١) عيب - اوڳڻ

مُڱر (٢) بام - جهرو

مُلتاني پير (٢) ملتان جو پير شيخ بهاوالدين زڪريا

ملهٽو (١) بهادر - مرڪندڙ - لائق

منادي (٢) ندا ڪندڙ - سڏيندڙ

منارو (٢) قبو - قبي جي نيل گنبذ

مُنُڪ (١) خوشبو - مڻي بوء (٣٧-١)

مِهِتَ (١) گهٽو - جگو (پارسي مهتر)

مُهتاب (١) چنڊ - موچارو

ن

نُرم (١) مهرسان - مروت سان رحم سان

نِڦون - نِڪون (٢) ڦون - پير جا زخم

نولي (٢) نئون مريد - پهريون پيرو ويندڙ - نوڙي

لِيلُ (٢) گنبذ جي چوٽي - مُناري
جي چوٽي
ليلڪون (٢) نيلُون

و

وارا (١) دامن - پهاڙ
واڳهڙ (١) پڌ جڙ - قابو ٿيڻ -
محڪم ٿيڻ
وت ٿيڻ (١) ولد جڙ - و برابر جڙ
وَڏل (١) وڏو - بزرگ
وَسيل (٢) وَسيلو
وِلايَت (١) وليّ جو درجو -
اوليائي - بزرگي - مشايخي

هم

هَٽ ( ) ٻت - جسم
هُمام (١) بزرگ (عربي)

٣٤- سر پور ب

ا

آوَڙ (٢) اجڙ (سرائڪي)
آوَڙ جاوڙ (١) اجڙ وڃڻ -
آمد رفت (سرائڪي)
آڳالبڙ (٢) ناهڙ - جوڙڻ -
اڏڻ
اَترڙ (١) لَهڙ
آروٽ (١) خشڪي - سُڪلائي
بي آبي
آزانگ (١) ازانگي - ڏکي
اَمتخران (١) هڏو (پارسي)
الدوهہ (١) ڏکر - غم
انعامي (٢) معاف - انعام جو
لائق - قابل (٣٥-١)
اومِيڙو (١) انتظار - غم - ڏکر

ب

بابت (١) ڳالهہ - پيغام

بلي ڏ نڻ (١) پهچائڻ - اُگهائڻ

بيائليد بنشيمد (١) اجو ويهو (پارسي) آذرپاءِ جا لفظ

ب

باجهائڻ (١) زاريون ڪرڻ - منت ڪرڻ - اُموڪي جوڻ جنهن ني باجهه اچي

ٻهه (١) ويهه (سرائڪي)

ٻهُون (١) گهڻو - جهجهو - (سرائڪي)

ٻيلڪ - ٻيلڪهه (١) ٻني ٽوٽي - ٻه ٽاريون گڏ

ت

تاَن (١) تانر - ترتر

تُنڪا (١) طعنا - مهڻا

تَڻُ (١) تنُ - بتُ - بدن - جُثو

توڙ (١) پڇاڙي - منزل مقصود پري

ٺ

ٺِلڻ (١) نازسان هلڻ - تبا ڏيڻ

پ

پَچارڻ (١) بيان ڪرڻ

پسارا (٠) سامان - ڏنڊا - ڪم

پُوربيا (٢) پوربي - پورب جا رهاڪو

پُورڻ (٢) پند پوڻ - وڃڻ

پهو (١) ڪپهه جي ٿهي يا پوٽي جا ڪتڻ جي لاءِ جوڙي رکبي آهي

ڦ

ڦهيارو (٢) مڇي

ڦهريدار (٢) فقير - ڦيري ڏيندڙ دردر ويندڙ

ج

جُبيري (١) (٢) جهبير - مهاڻن جي مڪڙي ذات

جُود (١) سخا
جيهيامس (٢) جهڙي آ؟

چ

چانگ (١) ٻولي - تلوار
چشم (١) اکيُون
چمڙو (٢) جانور جو، رات جو اڏامندو آهي - شب پر

د

درباري (١) حضوري - مقرب حاضر
دلبو (١) لڳي - مڪر - ٺڳي ڦاسائڻ لاءِ ڪکن مان ٺڪيُ جي شڪل ٺاهڻ
دُوڙُو (١) ڊوڙيو - قاصد - پانڌي

ڏ

ڏوٽ (١) غصو- ڪاوڙ - ڏمر ڏورانهو - عقاب

ز

زاغ (١) ڪانگ
زاغ گفت فهميدم (١) ڪانگ چيو سمجهيم (پارسي)

س

ساب پوڻ (١) قبول پوڻ - پُڄڻ - اثر وارو ٿيڻ
ساڻيھ (١) وطن
سَتاڻي مانگڻ (١) ڏاڍي قسمت سان - سخت ضرورت جي ڪري
سِر (١) ني - مثال
سُوريتي (١) سور واري - درد مند

ط

طاؤس (٢) مور

غ

غُراب (ا) ڪانگ (عربي)

ڪ

ڪاڪيُون (ا) اڊيون - جاچيون

ڪانْ ڪانْ (ا) ڪانگ جي ٻولي

ڪانگ (ا) خبر - خبرچار نياپو

ڪانگل - ڪانگو (ا) ڪانگ - ڪيانتو

ڪانگوڙو (ا) مثل ڪانگ کي ڏسڻ ڪانگن جو گوڙ ۽ مَل ڪرڻ

ڪتابت (ا) لکيو - خط

ڪِرِڦي (ا) گند - ڊوڙ

ڪُورلشون (ا) پياز

ڪومي (ا) سختي - گرمي - تاپش - اُس

ڪول (ا) وت - پوپر (سرائڪي)

ڪو (۲) ڪانگ

ڪُهڙ (ا) چوڻ

ڪهيو (ا) پيغام - نياپو - جيڪي جٺجي

ک

کامُ (ا) کامي - کامڻ يا سوزش مان - انتظار ۽ ڏکر مان

کُسّ (ا) خراب حال ۾

کيانتو (ا) ڪانگ ، جو پيغام آڻي

ڳ

ڳارا چو (ا) ڳالهيون ٻولهيون حال احوال - خوشي جي محفل

ل

لاٽ (١) ٻولي (٣٦-١)

لَتي (١) لَتي - ٻولي ڪٿي (لنوٽ)

م

مارئون (١) مُڏيون - ٻيا گهيون ڪنديون

مُٺي (١) ڪالي زمين ۾ ڪتل- ٿنب

و

واڇڙ - والهڙ (١) ٻڙمڙ

والي وَڳ (١) امڙي والي ڪر جنهنڪري تون وڃين - جڳي والي ڪر

وَٽ (١) وٺڻ - وراڻ - ورها گو ٻاخشش

وَڻ الله را (١) وڏا - عمدا - چڱا

وَرُ (١) مَرُ - ٻلي

وَرَن (١) رنگ - مزا - عيش

وڙهو (١) گهر- ڪڇي اڏاوت ٻاڙو

وِماڻ (١) لڪڻ - درولهڻ

وُماڻڻ (١) رهڻ - گذارڻ

وِهاء (٢) خريداري- مال وهائڻ

هہ

هُدهُد (٢) هڪڙو پکي - چنڊول

٣٥- سر ڪاموڌ

أ

آرِڪٽين (١) نشانين ۾ - علامتن ۾

آرئون (١) رضائون - انگل- ماڻا

آمڙ (١) بستر- منڌ - گهر
اجوڙا (١) اپرا - ضعيف
آلڪَ (١) لڪڻ يا ٻروڙڻ ڪان ٻاهر - بي انتها - خدا
آلاپو (١) ناپو - نيلوفر جو ٻج
آهل (١) نشاني - شڪل - نمونو عادت - ڇول

ب

ٻانڌي (٠) ٻانڌلو - مٽي ٻڌڻ جو ڪپڙو (٢) ماڇي ٻارڻ لاءِ جيڪو ڪاٺ وغيره درياهه مان جهي ٻڌي ٻڌندا آهن
ٻيڙو (١) ڪڙو زيور - ڳاني

ت

ترٻون (١) ٻهن يا ڪن جون ٻرٻون جن تي ماڻهو ويهي ترندا آهن
تڪيو (١) منزل - رهڻجي
جاءِ - اوطاق
تماچي (١) سمو جام تماچي، سنڌ جو حاڪم
تناهه (٢) تنها - اڪيلو
توڙا (١) نيٺ - آخر
تي (١) تيلانهن - تڏهن

ٿ

ٿوڪ (٢) زيور - گهه

پ

پاپوڙا (١) ٻيڻ جا ٻن
پرالغو (١)
پراٽي (٢) چادر - ڪڏهرو
پرڪ (١) معلومي - واقفيت - سڃاڻپ
پرڻ (١) ٻلڻ - گذران ڪرڻ - نڀڻ
پرهن (١) ٻهرين - ڏکڻ

پَکارڻ (٢) پکا اڏڻ - ڏئڻ
صاف ڪرڻ

پِيڙهي (٢) گادي - تخت

ج

جارا (١) جار مجهي ڦا سا ئڻ جا
ان

جا ماڻي (١) جامعجي - شاهاڻي
بادشاهي

جايُون (١) ڏيون - اولاد

جهه

جُهبير (١) مهاڻن جي مڪڙي
ذاتُ جا ين جا ٽڪا جوڙيندي
آهي

جُهڙپ (١) جهت - جِڪ - جُڪ
ڏُنگ (٣٦-٢)

جُهلڻ (١) لڏڻ

چ

چا ڳلي (١) خوبصورت - جڳي
نازواري

چاڻي (١) چوائي - سڌائي

چُتڪر (٢) ڪوڙو ڏيکر

ڇ

ڇهرين (١) جي ڪکن ڪالين
مان تڏن وانگي ناهيبون
آهن

ڇِپي (١) ڪِکي - ڪِکن -
گندگي

ڇُسڪار (٢) جمڪندڙ - جڙائو
موتي لڳل

ڏ

ڏُوم (١) ڪامُ - دوڙ

ڏ

ڏا ڙهڻ (٢) جڪ مڙڻ - ڪا ڙڻ
ايذا پهچائڻ

ڏرُ (١) ڏَپُ (٢) سوراخ - ڦُنگ

ڏماڻ (٢) ڏنگڙ - ڏنگ هٺڙ (هندستاني - دسعا)

ڏليرُ (٢) دلير - وڏا ڏاها نانگ

ڏوندا (١) شڪل ڀيڙ جا ڏاڙا

ڏوڙا (١) ڏوڙا - ڀيٽا - وڏا - ڳرا

ڍ

ڍارو (٢) پاسي - طرف

ر

راءِ (١) راجا - بادشاهه - حاڪم

س

سانگي (١) مسافر - پرديسي - سانگ وارو

ساءُ (١) محبت - سبب

سَپَتُ (٢) سپن جي

سِدامُ (٢) سربام

سُرندڙو (١) سرندو - وڄائڻ جو ساز

سِرهڻ (٢) مهڪڻ واري - سرڻ

سگو (١) تند - تارُ

سُمون (١) سمو جام - جام تماچي

سموهڻ (١) سمجهائڻ

سَنِپوڙيون (١) سنبريون - تيار ٿيون

سُندري (١) ساز وڄائڻ جو - ستار - سهڻي زال

سَنگهُرون (١) زنجيريون

سو - سُئو (١) ٻڌو

سوجهيا (٢) ڏٺا

سونهاري (١) پاڪ - سوجاري چڱو

ش

شُعاع (١) سوجهرو - روشنائي

ص

صفات (١) صفت - صفتون

ڪ

ڪاوُڙ (١) وڏا ڪُم - وڏيون
۽ ڀڪيون ڀيڻ جون پاڙون

ڪامڙ (١) چادر

ڪبرُ (٢) وڏائي

ڪبريا (٢) وڏائي - خدا تعالى

ڪُرڙيون (١) ننڍڙيون مڇيون

ڪُمُ (١) نيلوفر يا ڀيڻ جون
پاڙون

ڪوجهون (١) بد شڪل

ڪوڙ (١) پاسو - ڏڪ - ڪوڙين
ڪروڙين - گهڻا

ڪُوڙيون (١) نالائق - بد زبان
ڪميڻيون

ڪُوڻيون (١) نيلوفر يا ڀيڻ
جون مکريون

ڪينجهر - ڪنجهر (١) ڍنڍ
جو نالو

ک

کارا (١) مڇي جون کاريون

ڪِسڙ (٢) ورهڙ - ڪونسڙ

ککي (١) مڇي

ککيءَ کوڙ (١) مڇي جي باس
ڪني باس - گندي بوءِ

گ

گابو (١) ڏهر - وڏائي - هستي

گمايون (١) گمُ ڪيون -
جوکيون ڪيون

گندَ (١) نيلوفر جون پاڙون جي
گذري سال جي مٽي ۾ مچن
۽ پاڙون نڪرن - گندگي
ڪچرو

ڪنڌرو (٢) مڪڙي ذات جو مهاڻو

ڪنڌري (١) مهاڻي- مهاڻن جي مڪڙي ذات

ل

لڌڙا (١) پاڻي جا جانور- پاڻي جا ڪتا

لُغارُ (١) بوءِ - باس

لوڙهه - لوڙهيون (١) نيلوفر يا پبڻ جون پاڙون

لپي (١) ڪڪر

م

ماڇڪُر (١) مهاڻن جي مڪڙي ذات - مڇي مارڻ وارو

مُحِبُ (١) دنيا جو نالو

مُحرُوم (١) محرم - واقف - ويجها عزيز

مَنڊ (١) مڇي جو ڪوڙ

معرڪو (٢) مجلس

مڪڙيون (١) بيڙيون

مَلا (١) ڪنا

مَلاح (١) مهاڻا

مورچل (١) مور جي کنڀن جو پکو- مکين هڪالڻ جو پکو

مورچيو (١) موڙايو - موڙ پڌرو

مُوڙهُن (١) وڙهيون - ننڍا گدا

مِي (١) مهاڻي

مياڻيون (١) مڇي مارڻ ۽ گڏ ڪرڻ جون جايون

ن

نِرتُ (٢) نگاهه - نظر

نعمت (١) بخشش - دولت - ذات

نُورلي - نورلين (١) نالو

گندري جو جدون تي جام
تماچي عاشق هو

نُوري (۱) نُور جا خليل

نيابت (۱) نائبي - خلافت -
عوضگري

نِيا (۲) انصاف

ه

هڪيُون (۱) حاضر- موجود

هِندورو (۲) فرحت جي جاء-
لذت وارو

٣٦- سرڪار ايل

ا

آلِ ڪه (۱) صُبح جو تارو - سج

آرڪَ ٻڌ ڻ (۲) ڪام ڪرڻ -
حملو ڪرڻ

آربچ يا آربچ (۲) پولو- بيابان

خشڪ زمين

آڪاس (۱) آسمان ذي

آڇاهُ (۱) اي اڃؤ يا اڇا ڪيو
اي منجو

آڏر (۱) آدام - آذر

آراڻ (۱) مقابلي - اڻ بڻت -
اوڻت

آڙي (۲) انڪي

اڪيل (۱) اڪلاءُ - جلدي

اَوَت (۱) خراب مت وارو - اُٻد

اوڳارڻ (۲) ڪامڻ

اوهِير (۱) اُن وقت - تيهر

ب

ٻيلهه (۱) ٻيا پو- سنگت - يارائي
دوستي

ت

تُولو (۱) ماري - شڪاري

ٿ

ٿَپ (٢) اُتي جو اُتي - اُنهيءَ وقت

پ

پانولنڊز (١) سچي - ولنديندڙ
پارک (١) پرک - امتحان - آزمائش
پاريڙي - پارهيڙي (١) نکي مارينڊڙ - شڪار
پُري (پرپون) (٢) پيڙهي - شجرو
پُکڙالديُون (١) پکڙون - پَکَر - پُڙ - کُمبُ
پُهُ ڪرڻ (١) خيال ڪرڻ - لهراءُ ڪرڻ - ارادو ڪرڻ

ج

جنجل (١) ڏُکر - عذاب
جيهر (١) جنهنوقت - جڏهن

جه

جَهپ ڪرڻ (١) ننڊ ڪرڻ - ننڊکي ڪرڻ
جهپيٽ (٢) چڪ - ڏنگ - ضرب - ڏڪ

ڇ

ڇرڪيل (٢) ڊِنل - جنهنکي اڳي ڇرڪ پيل هجي
ڇيرون ڪرڻ (٢) ماڻ
ڇيڙڪرڻ (٢) ڇيڙڻ - جورڻ

د

دَدا (١) جانور - حيوان (پارسي دد)

ڊ

ڊبرڻيڻ (١) مرڻ - ڪري پوڻ

ر

رَمز (١) اشارو - گجهه

س

مانگاهڻ (۱) رهڻ

مُنڪو (۲) ڏُڪ

مُٻ (۱) (۲) نانگ - ٻلا

مُسُر (۱) چگوسُرُ

مُنجهه (۱) رات - سڏجهو - سانجهي

موجها (۱) خبر- سڌ- معلوميت

ڪ

ڪاپي (۲) ڪپي - نانگ جو قسم - گانئپ

ڪارا (۲) ڪارا نانگ

ڪارايل (۱) مور سُربا راڳني جو نالو

ڪاُرونيار (۲) هيبت ناڪ، ڪارو، اوندامو

ڪاُنرو- ڪانرو (۱) مڪڙي قسم جو ٻکي

ڪُنڪو (۲) ڪنڪ- ڪام زور- ٻل

ڪُهيا (۲) ڏُهيا

ڪهُر (۲) نانگ جو قسم

ڪَسَر (۱) خراب سُرُ

ڪلي وير (۲) جنگ جي محل لڙائي وقت

ڪُندار (۱) چوٽي يا ڪنلگيءِ وارا

ڪُنگ (۱) ٻاڻي جو ٻکي

ڪُوتِ (۱) خراب مت

ڪُويل (۱) بي وقت

ڪِهو (۲) ڪيهو - ڪهڙو - ڪير

گ

گُهُرُ (۱) نانگ جو قسم

گُنڊي (۰) ڏوري- لهي(ڪنڊرا)

گجھڙو - ڏاھر گا لهه سانده ٻڌڻ وڃڻ

ڪوڙ ڪرڻ (١) ٻاٽڪي ڪوڙڻ يا جهائڻ - ڪپڙا - محڪم رکڻ

ڳ

ڳاروڙي (٢) نانگ ولندڙ - نانگن کي منڊ هڻندڙ

ڳُر - ڳُرو (٢) مرشد

ڳُرهيٺا (٢) جنهن جا گرُ يا مرشد هيٺا آهن

ڳڙت (٢) رمز

ڳ

ڳور (١) ڳول

ڳوراهون (٢) ڳوم - ڳوميرو

گھ

گھمٽ (١) وجهه

ھُڪمت (١) بهانو - عذر - حرڪت

گومي

ل

لاڪيٽي (٢) جگي

لُڙ (١) دريام - اونهو پاڻي - لڙو پاڻي

لَکو (١) ڪڙو پاڻي، جو پکي لڪي جاچي

لَلو (١) ڪڙ پاڻيء جو پکي منجهه جهڙو توتي

لَلو پتو (٢) خوشامد

لمڻ (١) نمڻ - جهڪڻ

لوڻ (٢) ملڻ جو ڏول ناز جو ملڻ

م

مُڏڻ (١) ڏسڻ

مَيل (٢) مذي - ڪدورت - خرابي

ن
لوٽي (٢) لوڙت - نماز
ٿيو (٢) ذات

و
وَاڇڊيان (٢) واڇن مان - وات مان - جنهن جي ڪنڌن مان
وار (١) ويل - وقت
واميڱ (٢) ناڱ جو قسم
واهيرو (٢) ٻڪمن جي آڪيري ۾ ونڄڻ جو وقت
واء (١) وئون - وڃ
وني (٢) ورهي - وندي
وِماسڻ (١) ڦڪرڪرڻ - ڳڻتي ڪرڻ
وَلڻ (١) وڃون - وڃ
وَنڪ (١) رنگ - قسم - وقت
وِيار (٢) ٻچا

هه
هريو (١) - پهل
هونءَ (٢) محبت - ڪشش - ڇڪ تاڻ
هيرئون (١) مرپل

٣٧- سر بسنت

ا
آڌوليو (١) أستاد - سيکاريندڙ سڌيندڙ
أڏميا (١) نڪتا - أپريا
أمتَ (١) خلق - مخلوقات
انگورئيون (١) وطن جا گونچ يا تاريون - گل جو قسم
اوباهڻ (١) اوپارڻ پيدا ڪرڻ
اوڌاڻ (١) اوڙ - مٽي جا
آوُرمُڪي جاء (مدد معاني) پاڻ وڏيڪ سڪيدي وجي

ب

بسنت - بسنت (ا) بهار جي موسم
سُر يا راڳڻي جو نالو
بن راهه (ا) وڻ رام - وڻڪار
نباتات - اوڀڙ
ٻُل (ا) برابر - مَٽ

پ

پاهه - ساڻ - وٽ
پُرانڪ (ا) پُراڻا - جھونا

ڦ

ڦُولي (ا) ڦُلهاري - گُلڪمائين

ج

جوڙ (ا) برابر - مَٽ

ش

شُڪائون (ا) ياسون - پڇتائون
نذر
شيل - شيلهه (ا) ڪندا

ڪ

ڪاهه (ا) ڪوم - ڇا
ڪيتڪي (ا) هڪڙو گل جو
وڻ، جو سال ۾ هڪ ڀيرو گل
ٿو ڪري ۽ اُنهي جي لاءِ
بلائون ۽ ٻيا جانور ۽ ماڻهو
منتظر ۽ آس ۾ رهندا آهن

ک

کنٹھار (ا) هڪڙي گل جو نالو

ڳ

ڳوري (ا) خوبصورت زال

م

ماهه (ا) مهينو - موسم (قلن
ماهه=بهار جي موسم)
موڙ (ا) ٻور - گل

ض

هوند (ا) جهڪڻ - جهڪر

پورو ٿيو

اڻارڻي طرفان ڇپايل ڪتاب

ڪتاب جو نالو	مصنف جو نالو	قيمت روپيا
سنڌي صورتخطي ۽ خطاطي	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	500-00
سبي جي ٻولي	ڊاڪٽر داد محمد بروهي	25-00
اسان جون اکيون	علي مرتضيٰ ڌاريجو	25-00
سنڌ ۾ فقهي تحقيق جو ارتقاء	ڊاڪٽر قاضي يار محمد	35-00
ماڇيلي- اباوڙي جي ٻولي	پروفيسر شيخ محمد فاضل	35-00
شڪارپور جي ٻولي	ڊاڪٽر ميمڻ عبدالمجيد سنڌي	28-00
جواهر لغات اکيچار	آخوند عبدالرحيم عباسي	250-00
سنڌي ٻوليءَ جو آڳاٽو ذخيرو	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	120-00
ٿر جي ٻولي	هدايت پريم ۽ عبدالجبار جوڻيجو	40-00
ماڇر، ڪڪرالي ۽ ڪاري جي ٻولي	حافظ حبيب سنڌي	50-00
ٻولن جي واڌ ويجهه	حاجي اسلام الدين مجيداڻو	25-00
شاهه جو رسالو	مرزا قليچ بيگ	100-00
لغات لطيفي	مرزا قليچ بيگ	50-00
هندوستان جي زبانن جو جائزو	مترجم ڊاڪٽر نواز علي شوق	15-00
سنڌي پرائمر ۽ ريڊر (استادن لاءِ هدايتون)	قادر داد افغان	10-00

ڇپائي هيٺ

ڪتاب جو نالو	مصنف جو نالو
سنڌو لکت جو ٻيهر الاترامي لکت سان لاڳاپو	هنٽر : مترجم عطا محمد ڀنڀرو
سنڌو لکت	ايس - آر - راءِ: مترجم عطا محمد ڀنڀرو
سنڌي براهوي ٻوليءَ جو تقابلي جائزو	ڊاڪٽر داد محمد
خالق جون سائنسي ڪاريگريون	عزيز الله "عزيز" بروهي
سنڌ جو مهراڻ	ريورٽي : مترجم : عطا محمد ڀنڀرو
رشف الزلال	مخدوم محمد هاشم ٺٽوي
	مترجم عبدالرسول قادري بلوچ

سنڌي ٻوليءَ جو بااختيار ادارو - حيدرآباد
فون نمبر : ٦٥٢٣٥٧

پڙهندڙ نسُل . پَ نَ

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾عبدالله حسين ” اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻڪَ ”لُڙهندڙ نسُل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ئي لکيو:

انڌي ماءُ ڄڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لُڙهندڙ، ڪڙهندڙ، ڪُڙهندڙ، ٻرندڙ، جُرندڙ، ڪِرندڙ، اوسيئڙو ڪندڙُ، ياڙي، ڪاٺُو، ياڄوڪڙُ، ڪاوڙيل ۽ وڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سگهجي ٿو، پر اسان اِنهن سڀني وچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان کڻي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعني e-books ناهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهڻ ۽ هِڪ ٻئي کي ڳولي سهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻڻ جي آس رکون ٿا.

پڙهندڙ نسل (پَڻَ) ڪا بہ تنظيمَ ناهي. اُنَ جو ڪو بہ صدر، عُهديدار يا پايو وِجهندڙ نہ آهي. جيڪڏهن ڪو بہ شخص اهڙي دعويٰ ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو ڪُوڙو آهي. نہ ئي وري پَڻَ جي نالي ڪي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو بہ ڪُوڙو آهي.

جهڙيءَ طَرح وڻن جا پَنَ ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اَهڙيءَ طرح پَڙهندڙ نَسُل وارا پَڻَ بہ مختَلِف آهن ۽ هوندا. اُهي ساڳئي ئي وقت اُداس ۽ پڙهندڙ، بَرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وِڙهندڙ ۽ پڙهندڙ بہ ٿي سگهن ٿا. ٻين لفظن ۾پَڻَ ڪا خُصوصي ۽ تالي لڳل ڪِلَب Exclusive Club نہ آهي.

ڪوشش اها هوندي تہ پَڻَ جا سڀ ڪَم ڪار سَهڪاري ۽ رَضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي تہ ڪي ڪم اُجرتي بنيادن تي بہ ٿِين. اهڙي حالت ۾ پَڻَ پاڻ هِڪَٻئي جي مدد ڪَرڻ جي اُصولَ هيٺ ڏي وَٺُ ڪندا ۽ غيرتجارتي non-commercial رهندا. پَنَڻ پاران ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز digitize ڪرڻ جي عَملَ مان ڪو بہ مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نہ ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز ڪرڻ کان پو ٻيو اهم مرحلو وِرهائڻ distribution جو ٿيندو. اِهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو تہ پلي ڪمائي، رُڳو پَنَڻ سان اُن جو ڪو بہ لاڳاپو نہ هوندو.

پَنَن کي کُليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي تہ هو وَسَ پٽاندڙ وڏِ کان وَڏِ ڪتاب خريد ڪَري ڪتابن جي ليکڳن، چپائيندڙن ۽ چاپيندڙن کي هِمٿائِن. پر ساڳِئي وقت عِلم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪنهن بہ رُڪاوٽ کي نہ مڃن.

شيخ اَيازَ علمَ، ڄاڻ، سمجهہَ ۽ ڏاهپَ کي گيتَ، بيتَ، سِٽَ، پُڪارَ سان تَشبيهہ ڏيندي انهن سيني کي بَمن، گولين ۽ بارودَ جي مدِ مقابل بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو تہ:

گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪَرن ٿا.

... ...

جئن جئن جاڙ وڌي ٿي جَڳَ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ ڇُپن ٿا؛
ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي مَنجهہِ پهاڙ ڇُپن ٿا؛

... ...

ڪالهہَ هُيا جي سُرخ گُلن جيئن، اڄڪلهہ نيلا پيلا آهن؛
گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن........

... ...

هي بيتُ اَٿي، هي بَم- گولو،
جيڪي بہ ڪٽين، جيڪي بہ ڪٽين!
مون لاءِ ٻنهي ۾ فَرَقُ نہ آ، هي بيتُ بہ بَمَ جو ساٿي آ،
جنهن رِڻ ۾ رات ڪَيا راڙا، تنهن هَڏَ ۽ چَمَ جو ساٿي آ -

اِن حسابَ سان اڄڪلهہ ڇاپائي کي پاڻ تي اِهو سوچي مَڙهڻ تہ ”هاڻي ويڙهہ ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نہ وڃايو“ ناداني ءَ جي نشاني آهي.

پَڻَ جو پڙهڻ عام ڪِتابي ڪيڙن وانگر رُڳو نِصابي ڪتابن تائين محدود نہ هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج ۽ سماجي حالتن تان نظر ڪِجي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي پاليسيون policies اڻڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَڻَ نِصابي ڪتابن سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بڻائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ نَسُل جا پَڻَ سيني کي **ڇو، ڇالاءِ ۽ ڪيئن** جهڙن سوالن کي هر بَيانَ تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوشَ ڏين تا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جوابَ ڳولڻ کي نہ رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اٽَر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان بہ پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي اِن سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا. بَس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏِسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون ياڪي پائي چيو تہ ”منهنجا ياءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَڻَ پَڻَ جو پڙلاءُ“.
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)